
UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 11 12 19 05 003 6

חדושי הריט"בא

זלה"ה

על מסכת יומא

עם הגהות הרב החכם השלם הריין כמהו"רר חיים מודעי ז"ל נדפס פעם ראשונה בקושטאנדינה בשנת ה'תקי"ד

ועתה הובא שנית לבית הדפוס והוגה באין מחסור דבר ע"י

הצעיר **אפרים** ב"מ **שמואל ארי' ז"ל הערץ** ממדינת שלעזיען.

בערלין

שנת כתר תורה לפ"ק.

נעדרוקקט בייא עדוארד סטייכטהאל.

הקדמה מהמוציא אור שנית ספר הריט"בא הזה.

חידושי הריט"בא על מסכת יומא נדפסו רק פעם אחד בקושטנדינא תק"יד, ומרוב חביבותו למעיינים, פנה הודו מבית מוכרי ספרים ואינו בנמצא אף במחיר יקר מאוד, ואני החתום למטה אשר נפל חלקי בין תופשי תושיה וכל ישעי וחפצי להגדיל תורה ולהאדירה, ככר זכיתי כאשר נודע בשער בית ישראל בספרים היקרים אשר נדפסו בהוצאותי מגדולי וחכמי הרבנים שקדמו לזמנינו; אף הפעם אודה לד' שהקרה לפני ספר הנזכר ששאל לי בחסדו וטובו ה"ה הרב המא"הג חכם הכולל **מו"ה יחיאל מיכל** זקש נ' דיין מצויין ומ"מ פה בערלין הבירה ותשואת חן לו, וזכות הרבים תלוי בו ואמרתי בלבי להדפיסו שנית למען ישאבו ממנו דורשי התורה מים חיים מבארו של תורת רבינו הריטבא ז"ל, ואף כי הזמן בוגד ולא כל אדם זוכה לחת לכסף מוצא בצוק העתים האלה אשר פסקו נהרות פרנסה ומעייני המחי' והכלכלה נסכרו, אמרתי אשליך יהבי על ד' וזכותו של המחבר ז"ל יעמוד לי שלא אכשל בהוצאות ממוני וכספי בהדפסת ספרו, ורבים מבני ישראל יחפצו לקנותו ולהביאו אל ביתם. ואקוה כי תוחלתי לא נכזבה, וכל אשר לו לב להבין ימהר ויחיש לקנות ספר הזה ובפרט אחרי אשר שמתי לחוק לבל איקר מקחו כי אם למכרו בזול עד שיהי' לאל יד כל איש לקנותו בדמים מועטים ולרוות צמאונו ממקור תורתו של הגאון המחבר ז"ל אשר שמו וזכרו לא יסוף בקרב ישראל כל הימים ויתרומם קרן התורה על גפי מרומים, ונזכה לעבוד את ד' באמת בתמים. ולראות בנחמות ציון וירושלי' כחפץ עבד לעבדי ד' ומתאבק בעפר רגלי חכמים

הצעיר **אפרים בן מו"ה שמואל ארי' הערץ ז"ל.**

ממדינת שלעזיען

מכתב אדמו"ר הרב הגאון רב"ד מפה וכבוד הרבנים המאורות הגדולים ב"דצ מפה עיר בערלין הבירה נ"י עד ביאת גואל צדק ב"ב ולנצח.

היום אנו מגידים משנה לכבוד הרב המופלג חריף ובקי מו"ה **אפרים הערץ** נ"י אשר נשאו לבו לעשות טוב בעמיו ולהוציא לאור מחדש חידושי רבינו הר"יטבא זלה"ה על מס' יומא אשר המה יקרים מצד מחברם ויקרים במציאות מאוד. והוא חדש נעוריהם והוציאם כלולים בהדר ויופי ויבואו בתוך המחנה העברים להגדיל תורה ולהאדירה. אור חדש על ציון השערים המצויינים בהלכה יאירו. ועל טוב יזכר שם הרב ה"מל אשר עלתה בידו להקים שם אחד מגדולי הראשונים נ"נ אשר מימיהם אנו שותים על נחלתו. זכרה לו אלוה לטובה. ואח"בי החפצים צדק לא ישלחו בעולתה ידיהם להיות כמשיגי גבול הרב ה"מל אשר מכיסו הזיל על הרפסת הס' היקר מיטב כספו וכבר אמורה מלתו של משיג גבול בתוה"ק

הכ"וח פה בערלין יום ה' ה' לעשות שנת כתר תורה לפ"ק.

יעקב יוסף בן הרב מו"ה מרדכי ז"ל.

אלחנן בן הרב הגדול מו"ה זנוויל ז"צל

יחיאל מיכל זקש בן לא"אמ מו"ה נפתלי יהודה ז"ל.

חדושי מסכת יומא להריטב"א

דף ב **שבעת** ימים קודם ליום הכפורים מפרישין כהן גדול מביתו ללשכת פרהדרין

פי' לפי שכל עבודות יום הכפורים אינן כשרות אלא בו לפיכך צריך להפרישו. ובגמרא מפרש מהיכן נפקא לן פרישה זו והתם נמי מפרש מביתו למה פורש. ולשכת פרהדרין זו היא במחנה שכינה לפנים משער ניקנור כדאיתא בגמ'. ומתקינין לו כהן אחר תחתיו כלומר מזמינין. ולא בעי הפרשה דאפי' למ"ד דהפרשה מדאורייתא ממלואים מצוה בעלמ' היא ולא מעכבא בעבודת יום הכפורים ומסתיין דנעביד מצוה זו לכהן גדול לחוד ובגמ' מפרש כהן שני זה במה מחנכין אותו. **שמא** יארע בו פסול פי' פסול קרי או שאר טומאו' המעכבו' אותו מלעבוד עבודה. **רבי** יהודה אומר אף אשה אחרת מתקינין לו שמא תמות אשתו. ובמסכת סוכה פרכינן מינה לאביי דאמר התם דר' יהודה לא חייש למיתה. ופרקינן דהכא חייש משום מעלה דכפרה ורבנן אפילו בהא לא חיישי למיתה. **אמרו** לו א"כ אין לדבר סוף פי' שמא תמות גם זו ובגמרא פרכי' רבנן נמי דחיישי לטומאה לימרו לנפשייהו דא"כ אין לדבר סוף ושמא יארע פסול אף בשני והתם מתרץ לה.

גמרא תנן התם בפ"ג דמסכת פרה שבעת ימים קודם שריפת הפרה מפרישין כהן השורף את הפרה. יש מפרשי' דלהכי לא קתני כהן גדול כדקתני במתני' גבי יום הכפורים משום דסבי' ליה להאי תנא דשריפת הפרה כשרה בכהן הדיוט. ופלוגתא היא במסכת פרה ואית' נמי בסיפרי ונתתם אותה לאלעזר הכהן זאת לאלעזר שהיה סגן. ולדורות בכהן גדול דברי רבי מאיר ר' יוסי ור' שמעון אומרים זאת לאלעזר ולדורות בין בכהן גדול בין בכהן הדיוט וסתמא דהכא דלא כר' מאיר. ומיהו התם במסכת פרה קתני פרות שנעשו מימות משה ואילך כלם היו בכהנים גדולים ולפום פשטא אתיא כרבי מאיר והנכון דהא מתני' דשבעה ימים מפרישין כו' דברי הכל הוא ואפילו לר' מאיר ותנא לא בעי לאתויי נפשיה בפלוגתא וקתני כהן השורף את הפרה והאי לישנא משמע הראוי לשרוף את הפרה לכל חד וחד כדאית ליה ומודו ר' יוסי ורבי שמעון דאע"ג דלדורות כשרה בכהן הדיוט דמצוה בכהן גדול ולפיכך היו כל הפרות שבמקדש בכהנים גדולים: **שבל** מעשיה בכלי גללים בכלי אבנים פרש"י כלי גללים של צפיעי בקר ואיכ' דלא גרסי כלי אבנים ומפרשי שהוא בכלל כלי גללים כדכתי' כדכין די אבן גלל וקשיא לן דהא אמרינן במס' שבת גבי שלש מדות בכלי חרס וכן במסכת נדה פ' בא סימן דכלי חרס שאינו נקוב במוציא משקה כשר למי חטאת והא כלי חרס מקבל טומאה הוא ויש מתרצים דהא דאמרינן דמעשיה של פרה בכלים שאין מקבלי' טומאה היינו קודם קדוש כי היכי דלא ליזלזלו בה כדאמרינן הכא אבל לאחר קדוש ליכא קפידא: וקשה לתירוץ זה הא דתנן התם ומייתי' לה בפ"ק דחולין צלוחית שהניחה מכוסה ומצאה מגולה כו' ופרש"י ז"ל בפ"ק דחולין דההיא על כרחין קודם קדוש היא והא סתם צלוחית של חרס היא ומיהו ר"י ז"ל פי שם דההיא לאחר קדוש וכדפרשי' בדוכתה. וי"ל לדברי רש"י ז"ל דאפילו קודם קדוש לא הקפידו אלא בשאר כלים דפרה אבל בכלים דמימי חטאת כיון דלאחר קדוש ליכא קפידא הוא הדין לקודם קדוש שלא לערות מימי חטאת מכלי אל

כלי

כלי. עוד כתבו בתוספות שלא הקפידו בכלים שאין מקבלין טומאה אלא בכלים שנשתמשו בלשכה בלבד וכדקתני שכל מעשיה בכלי גללים דמשמע מעשיה של לשכה וכיון דחזו דבמעשי הלשכה מחמירין כולי האי לא אתו לזלזולי בפרה כלל ונכון הוא אבל דעת רבותי והרמב"ן ז"ל כלישנא קמא: **כיון** דטבול יום כשר בפרה פי' מן התורה כי חכמים קבלו מפי השמועה שכל טהור הכתוב בפרשה היינו טהור למעשר דלא בעי הערב שמש והכי נמי אמרי' התם שכל הכלים שנותן לתוכן אפר הפרה טבולי יום היו. **דתנן** מטמאין כו' פי' דאע"ג דמדאורייתא איכא חובה שתהא בטבול יום חכמים קבעוה חובה מפני הצדוקי' כדמפרש ואזיל. והיינו דתנן מטמאין היו את הכהן השורף את הפרה כו' והתם תנן כיצד מטמאי' אותו סמכו ידיהם עליו ואמרו לו אישי כהן גדול טבול אחת ירד וטבל עלה ונסתפג וכו' פי' שכל שבעת הימים לא היו אחיו הכהנים נוגעין בו כדתניא לקמן לפי שבגדי אוכלי הקדש מדרס לחטאת כדאיתא בפרק חומר בקדש: לפיכך בשעת שריפתה היו נוגעין בו כדי לטמאו ואף על גב דטומאה זו איכה אלא מדרבנן הא אית בה הכירא לצדוקין שיודעין היו דלדידן טהרת הקדש טומאה היא לפרה וכיון שרואין שאנו מצריכין אותו טבילה בלא הערב שמש הא איכא הכירא. וא"ת ולמאן דאמ' התם דטומאה דרבנן לא בעיא הערב שמש מאי הכירא איכא בהא. וי"ל דמודה הוא דאיכא טומאות חמורות דרבנן דבעו הערב שמש כגון צנורא של גוי וכדאמרינן לקמן מעשה בשמעון הצדיק שסיפר עם הגמון א' בשוק וניתזה צנורא מפיו על בגדיו ושמש ישכב אחיו תחתיו משום דהוה בעי הערב שמש ואע"ג דטומאת גוי איכה אלא מדרבנן שגזרו על הגוים שיהו כזבין לכל דבריהם ודכותה אמרינן הכא דטומאת אוכלי הקדש לחטאת עשאוה כטמא שרץ מפני מעלת חטאת והכין אית' פרק חומר בקדש. **ומאי** שנא צפונה מזרחה כיון דחטאת הוא וחטאות טעונין צפון פי' חטאת הקריבה בחוץ (כ"ל שצ"ל במזבח) טעונה צפון דאלו חטאת זו בהר

המשחה נשחטת וכתי' בה בפרה אל נוכח פני אהל מועד פי' כי כשהיה מזה דמה בהר המשחה היה צריך שיהא רואה פתח קדש קדשים שהוא בכותל מזרח. וכדתנן כפתוה בחבל המוגג ונתנוה על גבי מערכה ראשה לדרום ופניה למערב. שוחט בימינו ומקבל הדם בשמאלו פי' דאע"ג דשחיטתה בזר כשרה משום דשחיטה לאו עבוד' היא ומה שאין כן בשריפה דבעיא כהן. אפילו הכי כל שאפשר למעבד שחיטה בכהן טפי עדיף וכך מצותה ומזה באצבעו הימנית מן הדם שבכפו השמאלית ז' פעמים כנגד בית קדשי הקדשים. ועל כל הזיה טובל אצבעו בדם. ושיירי הדם שבאצבעו פסולין להזיה ועל כל הזיה מקנח אצבעו בפרה כדאיתא בזבחים מ"מ שמעינן מהתם שהיה צריך לעשות ההזאות כנגד בית קדשי הקדשים שהוא במזרח ומשום הכי עבדינן לשכה זו צפונה מזרחה והקשו בתוספות בשלמ' מזרחה ניחא דתהוי ליה הכירא לעשות הזאותיו לכותל מזרח כדאמרן אלא צפונה למה לי שהרי אין בה שום מעשה בצפון ותירצו דכיון דחטאת קרייה רחמנא דיניה כדין חטאת שאם עשאה שלא לשמה פסולה ומשום הכי הויא לשכה בצפון שיהא זכור שצריך לכוין בה לשמה כדין חטאת הנשחטת בצפון ונכון הוא ומיהו רש"י ז"ל נשמר מזה שפי' כי היכי דליהוי ליה הכירא לדעת כי פרישה זו כדי להטיל עליו עבודת פרה הקרויה חטאת וטעונה מזרח וישים לבו להיות זריז במעשיה וסדר עבודתה ע"כ: **כאשר** עשה ביום הזה וכו' גבי פרשת המילואים כתיב ומקרא מיותר הוא לדרשא. **בשלמא** כולי קרא בפרה לא מתוקם לכפר כתיב ופרה לאו בר כפרה היא אלא אימא כולי קרא ביום הכפורים וא"ת א"כ לעשות ולכפר למה לי. י"ל דכוליה חדא מלתא היא כלומר לעשות כפרה ואורחיה דקרא הוא.

ע"ב ואימא צואת יום הכפורים וא"ת א"כ לכפר למה לי. ועוד כיון דגמרי' צואה צואה ליתו תרויהו בג"ש פרה ויום הכפורים שהרי שקולים הם ויבואו שניהם וי"ל דלכפר איצטריך דלא נימא יום הכפורים קמא או כהן גדול קמא דהא דכותה (דהא) אמרי'

אמרי' לקמן. ודקאמרת דליתו תרוייהו בג"ש דנאה נאה הא ליתא דכל היכא דאפשר למדרש כולי קרא ביום הכפורים לחוד דדמי למלואים שמעשיו בפנים ולכפר לא מוקמינן לה בפרה. עוד תירצו בתוספות דהני תרי קושיי חדא מיתרצא בחברתה דלהכי כתב רחמנא לכפר למעוטי פרה דלאו בר כפרה דהא אתיא נואה נואה ומיהו אכתי איכא למידק למה לי למכתב נואה כלל לכתוב לכפר לחוד ואתי יום הכפורים בלחוד וי"ל דאורחיה דקרא הוא למכתב נואה בכי הא ועוד דדילמא איצטריך לשום דרשא אחריתי כן פי' בתום'. **ואמיא** נואה דקרבנות פרש"י ז"ל להצריך פרישה שבעה לכהן הבא לעבוד בקרבנות צבור והכי רהטא כולה סוגיין דבקרבנות צבור איירי ומשום דדמו למילואים. **מאי** נפקא לן מינה הא תנא דבי רבי ישמעאל זו היא שיבה זו היא ביאה פי' גבי נגעי בתים כתי' בהסגר ראשון בסוף השבוע ושב הכהן אל הבית ביום השביעי וראה והנה פשה הנגע בבית וצוה הכהן וחלצו וכו' לומר שחולץ וקוצה וטח ומסגירו עוד שבוע שני וכתי' בתר הכי ואם ישוב הנגע ופרח בבית אחר חלץ וכו' ובא הכהן וראה והנה פשה הנגע בבית וכתיב ונתץ את הבית וכתוב זה נכתב שלא במקומו דלפום פשטיה משמע שאין נתיצה אחר פריחה אלא כשיש בה פשיון וזה אינו דאתיא פריחה פריחה מבגדים מנגעים מה פריחה בבגדים מטמא' ואע"פ שלא פשה אף בבתים כן. ועל כרחין פשיון האמור כאן קודם פריחה הוא וקודם חלוץ וטיחה ובא ללמוד דין נגע העומד בהסגר ראשון ופשה בהסגר שני ועדיין הייגו סבורין דכל שעמד בראשון ופושה בשני שדינו בנתיצה ולהכי כתביה רחמנא הכא אלא דרבנן גמרי ג"ש נאמר כאן ובא הכהן ונאמר לעיל כשפשה בראשון ושב הכהן מה להלן חולץ וקוצה וטח אף כאן חולץ וקוצה וטח ומשום דהכא כתי' ביאה והתם שיבה אתא תנא ואמ' דזו היא שיבה זו היא ביאה. **אלמא** לא פי' בתמיהא. נהי דלא בעי' פרישה לכולה משמרה כו' פי' דהא שפיר אפשר למעבד פרישה לכל בית אב שבעה ימים קודם ומנכי דכולהו בתי אבות שפיר

ידעי אי זו יום בשבוע הוא שלהם. **דנין** דבר הנוהג פעם בשנה מדבר הנוהג פעם אחת בשנה. פי' לאו דוקא מדבר הנוהג אלא ה"ק מדבר שאינו נוהג אלא פעם אחת בשנה שנוהג כמו שהיה בימי משה ובחנוכת המקדש ובימי עזרא כדאיתא בספרא.

דף ג' לענין פז"ר קש"ב. הרי"ש שהוא רגל בפני עצמו פרש"י ז"ל לענין ברכה ותפלה שאומרין יום שמיני עצרת. ולפי זה מפרשי' ברכה ברכת המלך כדפי' ז"ל. אבל במסכת סוכה משמע דברכה היינו לענין ברכה ותפלה כדפר"ת ז"ל. והאי רגל לענין אבלות הוא כדפר"ת ז"ל. אי נמי לענין שהוא טעון לינה כשאר הרגלים. וכדפרי' התם בסד"י. ושיר פי' בתוספות שיש לו שיר שלם מה שאין כן בסוכות והנכון ששירו חלוק לעצמו וכשחל שבת במועד נדחה השיר של שביעי כדאמרי' התם ימותו ידחה. אבל שיר של שמיני עצרת עומד לעצמו. וכבר הארכתי בזה במס' סוכה בסד"י. **אבל** לענין תשלומין דראשון הוא. פי' ואע"ג דהא בקרבנות יחיד ואנן איירינן בקרבנות צבור מ"מ שם קרבן אחד הוא. **דנין** פר אחד ואיל אחד פרש"י ז"ל האמור ביום הכפורים במוסף בפרשת פנחס מעבודת שמיני למלואים שהיה בו פר אחד ואיל אחד כדכתי' קח לך עגל בן בקר לחטאת ואיל לעולה. והצריכו לרבי' ז"ל לומר פר ואיל דיום הכפורים דמוספין ולא פר ואיל של אהרן שבאחרי מות משום דפרכי' בסמוך הניחא למ"ד יום הכפורים איל אחד וכו'. והיא פלוגתא באיל של מוסף היא. והקשה ר"ת ז"ל דבסמוך אמרי' לקמן דנין פר ואיל שלו מפר ואיל שלו ואלו של מוספין משל צבור הם וליכא למי' דלקמן הדרי מהא דהכא ודיינינן מפרו של אהרן דא"כ הו"ל למי' אלא. ועוד דלפום סוגיין כולהו אוקמתי בתריתא פירושא דקמיתא אבל כולהו מיירו באותו פר ואיל עצמו אלא דמעיקרא נקטינן פר אחד ואיל אחד סתמא. והדר מפרשי' דהוו שלו והדר מפרשי' דשאני הכא דהוו פר לעולה וחד לחטאת. גם מה שפרש"י ז"ל לקמן דנין יום הכפורים דאית

ביה כמי פר ואיל שלו רצה להשמר מקושיא זו לומר דמפר ואיל דמוספין דייקינן אלא דאתי' לומר דהא עדיפא שיש עוד עמו פר ואיל שלו מה שאין כן בראש השנה גם זה אינו נכון דלישנא דדכין פר ואיל שלו משמע דמינייהו גופייהו דייקינן. לכך פר"ת ז"ל דהשתא כמי מפר ואיל דייקינן והא דפרכינן הנית' למ"ד יום הכפורים איל אחד ה"פ דאכן אמרי' דמעצרת לא דייקינן משום דכתבינן ביה שני אלים ואע"ג דכתיב ביה כמי איל אחד במוסף שלו ולהכי פרכינן דלמ"ד דיום הכפורים יש במוסף שלו שני אלים לא נגמר לדידיה ואע"ג דאית ביה באהרן איל א' והא דפרש"י ז"ל במלואים איכא פר ואיל מדכתיב קח לך עגל וכו'. הקשה ר"ת ז"ל דהיכי יליף יום הכפורים שכתוב בו פר ממלואים שכתוב בו עגל בן בקר דהא אמר ר' מאיר בפ"ק דראש השנה כל מקום שנאמר בתורה עגל סתם בן בקר בן שתי שנים: פר בן ג' שנים. ולכך פר"ת דדייקינן מדכתי' בפרשת צואת המלואים. לקח פר בן בקר אחד ואלים שנים. והיו משלו כדכתיב מאשר לאהרן ומאשר לבניו. ואע"ג דכתיב אלים שנים לא חשבי' אלא האחד שהיה עולה דאיל שני שלמים היה ואין זה נכון חדא דבכולא סוגיא נקטינן קח לך משלך והוה לן למנקט מאשר לאהרן ועוד שהקרבן ההוא הוה בז' ימי המלואים בתוך ימי פרישה ולא הוי דומיא דיום הכפורים דאתא לבתר פרישה ועוד היכי נקטינן סתם פר אחד ואיל אחד כיון דכתיב ואלים שנים לכך הנכון כפרש"י. ודקאמרת היכי ילפי' פר מעגל י"ל דסוגיין כר' יוסי דאמ' במס' פרה דפר בן שתי שנים כעגל בן בקר. אי נמי כר' מאיר ואף בן שלש קאמ' והוא הדין בן שתי שנים. והכי תנן במסכת פרה כל מקום שנאמר בתורה פר בן שתי שנים שנאמר ופר שני בן בקר דברי רבי יוסי וחכמים אומרים אף בן שלש רבי מאיר אומר אף בן ארבע: אלמא רבי מאיר אף בן שלש קאמר וא"ת אכתי קשיא דר' מאיר אדר' מאיר דהכא אמר אף בן שלש והכא קתני אף בן ארבע י"ל דההיא דמסכת ר"ה בשאמר פר סתם ודמס' פרה בפר בן בקר דאיירי ביה ר' יוסי. א"נ דלר' מאיר לא שני ליה בין פר לפר בן בקר: ובן שלש דקאמ' בראש השנה לאו דוקא כלל ורש"י ז"ל כן פי' במסכת ר"ה פר בן שלש ואפי' אמר פר בן בקר. לומר דכי אמר פר סתם היה לנו להרבות בשנים יותר מהיכא דאמר בן בקר דמשמע קטן מה שאין כן בעגל דמשמע קטן וכשאמר פר בן בקר בא לומ' שקרוב לבקר ובתורת כהנים אמרו עגל בן בקר בן שתי שנים מדכתיב עגל בן בקר ואיל לעולה תמימים השוה אותם הכתוב בשנים. הלכך אשמעי' רבי מאיר בראש השנה דאפי' פר סתם בן ג' והוא הדין בן שתים וכל שכן בן ארבע ואשמעי' בפרה דאפי' פר בן בקר בן שלש ובן ארבע: **לאפוקי** עצרת דשני אלים נינהו וקשה דבעצרת נמי איכא איל אחד במוסף שלו בפרשת פנחס וי"ל דמהתם ליכא למיגמר דהא כתיבי ביה שני פרים וא"ת והלא במלואים איכא נמי שני אלים כדכתיב עגל בן בקר לחטאת ואיל לעולה. וכתיב ושור ואיל לשלמים תירצו בתוספות דמ"מ ליכא במלואים זוג אחד של שני אלים מענין אחד שיבאו עם הפר כדאיתא בעצרת. דזוגות דמלואים פר לחטאת ואיל לעולה ושור ואיל לשלמים. **אפילו** תימ' ר' אלעזר ב"ר שמעון התם וכו' לאפוקי עצרת דתרווייהו חובת היום נינהו ולא גרסי' דתרווייהו דמוספין נינהו וטיעותא היא שהרי אין שני אלים בקרבן מוסף אלא לחובת היום עם שתי הלחם.

ע"ב בביכול בשלך אני רוצה יותר משלהם הפי' הנכון כפי' השני דפרש"י ז"ל דאמרי' כביכול מפני שהוא דבר קשה לומר כי הקב"ה קן בקרבן צבור. אלא דכיון שכתוב בתורה יכול אדם לאומרו וקרא ה"ק קח זה הקרבן של צבור ויהא חשוב כאלו הוא שלך שאני רוצה בו יותר: **הינן** קמיית'. פי' דכולה דינא תלינן בכהן גדול דהא ביום הכפורי' אין הפרש בין תחלה לסוף דבכל יום הכפורים נוהג דין זה. **אלא** הכי קאמר דכין עבודה תחלה במקום מעבודה תחלה במקום כלומר דכין יום הכפורים שהותחלה בו עבודה לפני לפנים מיום המלואים שהותחלה בו עבודה

במזבח

במזבח החיצון כי אף על פי ששימש משה כל ז' ימי המלואים אין זו קרויה עבודה שלא היו בה בגדי כהונה כי לא שמש משה אלא בחלוק לבן כן פרש"י: **אי** מה מלואים כל הכתוב בהן מעכב אף יום הכפורים כל הכתוב בהן מעכב בהן. פי' ואלו ר' יוחנן לא חש להאי פירכא מטעמא דאיתמר בירושל' דהא זימנין דילפינן מילי מהדדי למצוה ולא לעכובא כדאמרי' גבי חטאת העוף ומלק והקטיר מה הקטרה בראשו של מזבח אף מליקה בראשו של מזבח וקיימא לן דהקטרה בראשו של מזבח מעכבא ולא מליקה: **מתני'** ר' יהודה היא דחייש לטומאת ביתו וא"ת א"כ למה לי למילף מסיני תיפוק לי דבעי פרישה משום טומאת ביתו וי"ל דאי משום טומאה יפרישוהו מביתו. לשכת פרהדרי' למה לי אלא להפרישו ולקדשו שבעת ימים משום דנכנס למחנה שכינה ועוד דטומאת ביתו לא שכיחא למעבד פרישה אמטילתא אבל השתא דאית לן פרישה ששה מוסיפין יום אחד משום טומאת ביתו:

דף ד' ע"א מכל חטאות שהיו שם. פי' כי מכל פרה ופרה מצניעין בחיל למשמרת כדאי' התם. והכי תנינן התם כל ז' הימים היו מזין עליו מכל הפרות שנשרפו ככר לא מצאו משבע עושין משש וכו'. ויש שפירשו דלהכי נקט חטאות שהיו שם לפי שלא היתה פרה שלא היה שם משל משה והראשון עיקר. **בענין** המלואים וא"ת מהיכן אנו למדין דקאי אמלואים וי"ל דהכי כתיב ביה אחרי מות שני בני אהרן שמתו בשמיני למלואים. **לאפוקי** מדצדוקי' שלא יקטיר בחוץ ויכנס לפנים כדברי הצדוקי' וכדאיתא לקמן בפרקין. **ובשם** שמפרישי' וכו' כלו' דרבנן אמרו כן מסברא ולאו דליהוי בקרא: **גרסת** הספרים לעשות אלו מעשה פרה. לכפר אלו מעשה יום הכפורים וקשה דהא תניא כוותיה דר' יוחנן אמרי' ור' יוחנן לא מתני אלא חדא כדאיתא לעיל. ולא משמע דבעי' למימר דתניא כוותיה בחדא בלחוד מדלא פריש לה תלמודא ועוד כי בעי' לקמן מאי ואומר כיוצא דאיצטריך ללמד על מעשה פרה להקישו להפרשה דיום הכפורים לגמרי ולהכי כתיב לעשות ולכפר הלכך הנכון דה"ג לעשות לכפר אלו מעשה יום הכפורים וכן גרסין בתוספות ולאתן דגרים כגרס' הספרים י"ל דפרה לאסמכתא בעלמא נקטיה לה בקרא: **מאי** בזאת ש"מ תרתי וא"ת והאי בזאת אצטריך למה שאמרו במדרש שנכנס בתבילות של מצוה בזכות התורה שנאמר וזאת התורה וכו'. וי"ל דאין משיבין מדברי מדרש שאינם אלא סמך בעלמא ופשוטיה דקרא בעי דרשא. **ת"ש** כאשר עשה וא"ת מ"מ בזאת למה לי. י"ל דאתא למעוטי פרה דלא ליתני אלא חדא אי נמי דאי לאו בזאת הוה אמינא דדוקא כהן גדול קמא והשתא דאיכא תרי קראי שמעי' בכל כהן גדול ובכל יום הכפורים: **זה** היה מעשה אחר עשרת הדברות פי' דליכא למדרש ויכסהו הענן למשה במעשה של קודם הדברות שהרי קודם מתן תורה בכל יום ויום היה עולה ויורד משה להר כדאיתא בקראי ור' נתן ור' מתיא תרווייהו כר' יוסי הגלילי סבי' להו שהיה מעשה אחר עשרת הדברות אלא דר' יוסי הגלילי סבר דטעמא משום פרישה דנכנס למחנה שכינה ור' נתן סבר דפרישה לא היתה אלא למרק אכילה שבמעיו ור' מתיא סבר לאיים עליו ודריש לקיש כר' יוסי הגלילי:

ע"ב במקום גילה שם תהא רעדה פרש"י ז"ל במקום גילה של מתן תורה של לוחות כדכתיב פקודי ה' ישרים משמחי לב וק' דהא בפרק אין עומדין מייתי לה לענין מילי דעלמא וכדאמרי' אביי הוה בדח טובא אמר לו רבא וגילו ברעדה כתיב במקום גילה שם תהא רעדה וי"ל דהתם נמי רבא סבר כי אביי בתורה הוה בדח דהוה גילא ליה שמעתא דהא אסור לאדם שימלא שחוק פיו בעולם הזה ולהכי אמר ליה רבא וגילו ברעדה כתיב ואמר ליה תפילין מנחנא ויש לפרש דהכא מעבדו את ה' ביראה גמרי' שכל עבודת השם תהא ביראה ובאימה וכיון דאתי' רישא דקרא פריטנא סיפא דידיה וכדעובדי' בפרק אין עומדין: **במאי** קא מפלגי פי' במאי תלי טעמא דפלוגתייהו

ומה

ומה ראיה מביאין לדבריהם שזה דורש הכתוב קודם מתן תורה וזה לאחר מתן תורה, וכן פרש"י ז"ל. **מאן** דאמר בששה נתנה בששה עלה וכו' אין זה ענין לכאן אלא דמסיים לה כדמסיים בפרק ר' עקיבא ולאשמועי' נמי מנין ארבעים יום דלקמן דלכולי עלמא התחילו משבעה בסיון וכן פרש"י ז"ל. **קול** לו קול אליו פרש"י ז"ל מדכתיב וישמע את הקול מדבר אליו ולא כתיב מדבר לו שמעי' הכי וגמר' גמירי לה דלהאי דרשא אתא דהא איכא בקראי טובא דלא דרשי' הכי כך יש לפרש לפי שטתו ז"ל. ובשם הר"י ז"ל דדרשי' מאי דכתיב בקרא אליו אליו תרי זימני מדבר אליו וידבר אליו ואלו אליו קמא לית בה שום דרשא והרי הוא כאלו נכתב לו אבל השני שהוא מיותר בא לדרשא זו. ונקטי' קול לו לאשמועי' דכל היכא דליכא אליו יתירה כמאן דכתיב לו דמי ולא אתי לדרשא ושמעתי מהנדזין בזה הרבה ללא תועלת: **הא** בקריאה הא בדיבור פי' דבקריאה שומעין כל ישראל כשקורא אותו אבל קול בדיבור לא היו שומעין. **עד** שיאמר לו לך אמור ת"ל וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר פי' ודרשינן ליה מהאי לאמר דהכא לאשמועינן דאפי' במקום שיש קריאה ששומעין הכל הדבור הוא בבל יאמר עד שיאמרו לו אמור:

דף ה' ע"א שאם עשאה לשמיכה שירי מצוה כלו' שלא חש לסמוך ועשאה שירים. מעלה עליו הכתוב כאלו לא כפר שאינו נרצה לו לגמרי ואף על פי שכפר מן הדין ויש לו בו קצת כפרה ונפטר מחובת קרבנו ושמעי' לה להאי דינא מדסמיך סמיכ' לנרצה לו: **מה** ת"ל לתנופה לכפר עליו פי' גבי מצורע עני כתיב ואם דל הוא ואין ידו משגת ולקח כבש אחד אשם לתנופה לכפר עליו. ונכתבה תנופה זו בכאן שלא במקומה לומר שאינה מעכבת בעיקר הקרבן אלא שאם ע׳אה עשה מצוה מן המובחר לכפר עליו מחטאתו לגמרי: **נמשח** יום אחד ואפי' שעה א' מנין וכתב רש"י ז"ל דל"ג אפי' שעה אחת דהא משיחת יום אחד איכה אלא שעה אחת וא"כ מאי אפילו שעה אחת (ת"ל). **משיחה** שבעה לכתחילה מנא לן מדאצטריך קרא למעוטה. וא"ת ודילמא אשר ימשח אותו מ"מ אפי' יום אחד לכתחלה הוא י"ל דהא ליתא דדומיא דאשר ימלא את ידו נקטיה ומלוי יד האמור בכאן היינו רבוי בגדים דבעי שבעה לכתחלה וכדפי' רש"י ז"ל: **ועשית** לאהרן ולבניו ככה פי' בפרשת ואתה תצוה כתי' בפרשה וזה אשר תעשה להם דמיירי בצואת עשיית המלואים ובפרשת צואת אהרן כתיב ענין עשיית המלואים כלם והתם לא כתיב ככה והיינו דפרכי' התינח כל מלתא דכתיבא בהאי ענינא ופרש"י הניחא מלתא דכתיבא בפרשת ואתה תצוה בפרש' בצואת המילואים מלתא דלא כתיב בהאי ענינא דהיינו בפרש' צואת המלואים וכתיבא בפרשת עשיית המלואים כגו את אהרן דהיינו אורים ותומים שלא נכתבו בצואה שיתנם ונכתבו בעשיה ויתן אל החשן את האורי' ואת התומים מנא לן דמעכבא: וא"ת והא בפרשת ואתה תצוה כתיב ענין אורים ותומים בעשיית בגדי כהונה. וי"ל דההוא ענינא אחרינא הוא בפרשת עשיית בגדים ואינו בפ' עשיית המלואים:

ע"ב יליף פתח מפתח פי' דכין בצואת המלואים וכין בעשיית המלואים כתיב פתח מיותר לג"ש דוק ותשכח. **רב** משרשיא אמר ושמרתם את משמרת דכתיב בפרשת עשיית המלואים עכובא משמע ורב אשי מייתי לה מדכתיב בה כי כן צויתי ולמאן דאמר שאין כל הכתוב בהן מעכב בהן סבירא ליה דכל הכי לא משמע עכובא אי נמי דסברה הוא דלא כתיב האי עכובא אלא לדבר המעכב לדורות. **ת"ר** כי כן צויתי כאשר צויתי כאשר צוה ה' פי' בפרשת ביום השמיני כתיבי גבי קרבן היום לאחר שריפת בני אהרן ומייתי' לה הכא אגב גררא דההוא דלעיל דכתיב על שבעת ימי המלואים כי כן צויתי באנינות יאכלנה כאשר צויתי בשעת מעשה אמר להם כאשר צוה ה' ולא מלבי אני אומר פי' גבי מנחה כתיב קחו את המנחה הנותרת מאשי ה' ואכלוה מצות וכו' ואכלתם אותה במקום קדוש כי חקך וחק בניך היא מאישי ה' כי כן צויתי אמר להם שיאכלוה

בחכינות

באנינות כי כן נצטווה משה מפי הגבורה כאשר צויתי בשעת מעשה אמר להם דכתיב ואת שעיר החטאת דרוש דרש משה והנה שורף ויקצוף על אלעזר ועל איתמר וגו' מדוע לא אכלתם את החטאת במקום הקדש הן לא הובא את דמה אל הקדש פנימה אכול תאכלו אותה בקדש כאשר צויתי וכונת הענין כי כשמצא שנשרפו שעיר החטאת כלו כעס משה עליהם למה נמנעו מלאכול כי אע"פי שהיו אוננ' יכולין היו לאוכלו כדרך שצוה להם באכילת המנחה. ואמר להם מדוע לא אכלתם את החטאת שהיתה במקום הקדש ולא נפסלה ביוצא וגם לא הובא את דמה אל הקדש לפנים ממחיצתו שאלו כן היה דינה יתשרף כדכתיב וכל חטא' אשר יובא מדמה לכפר בקדש לא תאכל באש תשרף אבל כיון שלא היה בה שום פסול מזה היה לכם לאכלה בקדש כאשר צויתי במנחה ואהרן הכהן השיב לו הן היום הקריבו את חטאתם ואת עולתם וכו' כך אמר להם וכי הן הקריבו שהיו הדיוטות אני הקרבתי שאני כהן גדול וכהן גדול מקריב אונן ואינו אוכל אונן ואם שמעת במנחה שהותר' להו באנינות מפני שהיא קדשי שעה שמא לא שמעת בשעיר זה שהוא קדשי דורות כי השעיר הזה שעיר ראש חדש שמכפר על טומאת מקדש וקדשיו כדכתיב ואותה נתן לכם לשאת את עון העדה וכדאיתא בפ"ק דשבועות ושלשה שעירים הוקרבו בו ביום שעיר ראש חדש שהוא קדשי דורות ושעיר נחשון ושעיר המלואים שהיו קדשי שעה. ועל זה אמרו אם שמעת בקדשי שעה לא שמעת בקדשי דורות שמע משה ושתק הודה ולא בוש כדכתיב וישמע משה וייטב בעיניו והיינו דאמרי' דהאי כאשר צותי בשעת מעשה אמר להם כשראה שעיר החטאת שנשרף כאשר צוה ה' ולא מלבי אני אומר גבי חזה התנופה ושוק התרומ' דשאר חטאות דקדשי שעה כתיב שוק התרומה וחזה התנופה על אשי החלבים אכול תאכלו אותה בקדש כאשר צוה ה'. אמר כי אלו קדשי שעה הם ויכולים לאכלם באנינות והוצרך לומר להם כאשר צוה ה' ולא מלבי אני אומר כדי שלא יהו סבורין דשמא אפי' בקדשי שעה יש הפרש בין זבח למנחה ושהוא טועה בזה כמו שהיה טועה בשעיר של ראש חדש ואעפ"י שהוא כתוב קודם צואה דשעיר ראש חדש אין מוקדם ומאוחר בתורה וכתב הכתוב אותם שהם קדשי שעה ביחיד כן פי' בתוספות וכן נראה מפי' רש"י וכן נראה מסדר הברייתא:

עשירית האיפה היא הנקראת מנחת חביתין שכהן גדול מקריב בכל יום מחציתה בבקר ומחצית' בערב וכהן הדיוט מקריב אותה ביום חנוכו כדכתי' זה קרבן אהרן וקרבן בניו ביום המשח אותם. והאי ביום המשח אותם אבניו בלחוד קאי כדאיתא במנחות:

שאף מקרא פרשה מעכב פי' שנצטוה משה לקרוא פרשת המילואי' לכל ישראל כדכתי' ואת כל העדה הקהל כו': **לבשיבואן** אהרן ובניו ומשה עמהם פי' קושיא זו כענין מאי דפרכינן בעלמא הלכתא למשיחא:

כיצד הלבישן למסבר קראי פי' דאע"ג דמאי דהוה הוה צריכנן למידע פרושא דקראי דלא לקשו אהדרי. **בכתנת** ומצנפת כולי עלמא לא פליגי דאהרן ואח"כ בניו פי' נקט הני שהן שוין אהרן ובניו: והוא הדין למכנסיים ולא הוצרך לפרש דהא פשיטא שהמכנסים קודמין לכל כדאי' בזבחים ובפרק ארבע מיתות.

דף ו ע"א אבנטו של כהן גדול לא זהו אבנטו של כהן הדיוט פי' דאבנטו של כהן גדול של כלאים ושל כהן הדיוט של בוץ ופלוגתא דתנאי היא כדאיתא לקמן: **בבת** אחת היכי משכחת לה שיהא משה חוגר אבנטים חמשה כאחד. לא צריכא דקדים כלומר דלכולי עלמא מקדי' היה לכל אחד על חברו כפי סדר מעלתן אלא שנחלקו אם היה הפסק לבישת שום בגד בין אבנט לאבנט מאן דאמר בזה אחר זה סבר שהלביש כל אחד מהם לגמרי קודם לחברו ומאן דאמר בבת אחת סבר כי הלבישם שאר בגדים חוץ מאבנט בזה אחר זה ואחרי כן חגר לאהרן ולבניו אבנטיהם בבת אחת בלא הפסק שום בגד ונראה מדברי רש"י דלמאן דאמר בבת אחת הלביש לאהרן כל בגדיו ואפי' בגדי כהן גדול חוץ מן האבנט ואחר כן הלביש לכל אחד בגדיהם בזה אחר זה חוץ מאבנט ואינו נכון כי היאך ילביש לאהרן

שאר

שאר בגדי כהונה גדולה קודש שהיה מלובש מכל ארבעה בגדי הדיוט. אלא לאחר שחגר לאהרן ולבניו אבנטיהם בבת א' כדפריסנא חזר והלביש לאהרן בגדי כהונה גדולה וכן פי' רבינו הגדול זלה"ה. **מביתו** למה פורש פרש"י ז"ל תבא אשתו עמו שהרי לשכת פרהדרין לא היתה במחנה שכינה דאין ישיבה בעזרה וכל שכן שכיבה והקשו בתוספות דאפילו תהא לשכה זו במחנה לויה היאך תבא עמו דהא קיימא לן דבעל קרי אסור בכל מחנה לויה וטבול יום מותר במחנה לויה מן התורה ואסור מדרבנן בעזרת נשים מיהת כדאיתא במסכ' כלים אבל בעל קרי אסור בו ואעפ"י שראה קרי בחוץ וכ"ש שתבא אשתו עמו. ועוד ק"ל דהא לקמן אמרי' כל השערים אין להם מזוזה חוץ משער ניקנור שלפנים הימנו לשכת פרהדרין והא משער ניקנור ולפנים מחנה שכינה כדמוכח בכמה דוכתי גבי מצורע וכדאמרינן בתוספתא מהר הבית עד שער ניקנור מחנה לויה ומשם ואילך מחנה שכינה והנכון כדפרש"י ז"ל מביתו למה פורש עד שהוצרכו להביאו במקום קדושה גדולה דמחנה שכינה. אדרבא יהא מותר באשתו כדי שיהא לו פת בסלו ולא יראה קרי ליל יום הכפורים ויפרישוהו למקום שתוכל לבא אשתו. וא"ת והלא בעל קרי אסור לעבוד עבודה עד שיעריב שמשו וכהן זה הוא היה עובד עבודה כל שבעה מקצת העבודות כדאיתא בפרקין. וי"ל דלאחר תמיד של בין הערבים היה יכול לשמש מטתו ולטבול ולהעריב שמשו ולעבוד עבודה למחר ולא סוף דבר שיעשה כן אלא שיהא ראוי לכך כדי שיהא לו פת בסלו. וא"ת ולרבי יוחנן דיליף ממלואים הא כתיב במלואים ומפתח אהל מועד לא תצאו שבעת ימים. ודכותה אמרי' הכא שיהא עובד כל שבעה וי"ל דהא ליכא דהתם היו צריכין להזות עליהן כל שבעה מדמי הקרבנות ולכך היו צריכי' שיעמדו בקדושה ולא יצאו משם מה שאין כן בזה דאפשר לשמש ולעבוד כדאמרן וגם זהו שעובד כל ז' אינו אלא מדרבנן. **כמאן** כרבי עקיבא דאמר מטמאה את בועלה למפרע פי' שלשה דרכים נאמרו בזה בפ' כל היד כי המשמשת ומצאה דמים לאחר תשמיש אפילו על מפה שלה תוך שיעור אותיום שאין בו אלא כדי קנוח. דכולי עלמא בועלה טמא כמוה וחייבין בקרבן. מצאה אחר אותיום שיעור שתטול עד מתחת הכר וידיח פניה. טמאין מספק וחייבין באשם תלוי וכל שמצאה אחר זמן זה עד כ"ד שעות רבי עקיבא מטמא בועלה למפרע וחכמים מטהרי'. והשתא משמע לן דודאי לא חיישינן הכא למציאת דם תוך שיעור אותיום דנעביד הפרשה אמטולתא דהא מלתא דלא שכיחא היא. וליכא למיחש אלא שתמצאנו לאחר מכן והיא רבי עקיבא היא ופרקי' דמודו רבנן בזמן השני שהם טמאין מספק ולא פליגי אלא בזמן השלישי שהוא לאחר אחר זמן של אותיום. **ש"מ** בועל נדה אינו כנדה פי' דאע"ג דטבילת נדה אינו עד ליל שמיני בועל נדה יכול לטבול ביום השביעי כדין טמא מת וכדין זב: **בעל** קרי כמגע שרץ פריסנא בפסח שני לומר שמטמא באונס: **מאי** לאו לטבילה שטבילתו ביום. לא לטומאת שבעה. ובדין הוא דיכול לשנויי כדמשנינן בפרק תמיד נשחט. דלמחנות הוא דאתקוש שאינו נכנס בחיל שאין טמאי מתים נכנסים לשם. אלא דניחא ליה לאשמועינן הא דמשום סופא איצטריכא ליה:

ע"ב זאת אומרת טומאה הותרה בצבור פרש"י ז"ל וביום הכפורים כוליה קרבן צבור ואף קרבן שלו דוחה את הטומאה שהרי זמנו קבוע וקרבן צבור תלוי בו וקשה דהא לקמן אמרי' דאילו של אהרן אע"ג דקביע ליה זמן כיון דיחיד הוא מהדרי' לעשותו בטהרה. ויש לומר דהתם הוא שלא לעשותו בטומאה ממש ואומר להביא אחרת תחתיה אבל לענין דלא נטרח למעבד הפרשה דין קרבן צבור יש לו וכתו' פרשו דאע"ג דאילו קרבן יחיד משום אילו בלבד לא רצו להפרישו דהא פר וקרבן צבור הוא חשוב כי רוב עבודות התלויות בקרבן השעיר של צבור תלוי בו: **טומאת** ביתו שכיחא לאו דוקא אלא לגבי טומאת המת שימות עליו אחד פתאום דלא שכיח טומאת ביתו כמאן דשכיחא דמיא: **דטהורין**

עבדי

עבדי וטמאין לא עבדי פי' ומבטלין הפיים מן הטמאין ואפילו הם חכמים וחשובין יותר מן הטהורים:

דף ז ע"א **דכל** טומאת מת בצבור שרייה רחמנא פי' שרייה היתר גמור בין לענין הבעלים בין לענין המקריבים ובין לענין טומאת הקרבן ואין מבטלין בשביל זה פייסות של כהנים. **מודינא** היכא דאיכא שירים לאכילה פי' דאע"ג דהותרה טומאה בצבור להקרבה אינו נאכל בטומאה וכיון שכן בכל קרבן שיש בו שירים לאכילה מהדרי' לעשותו בטהרה כדי שיהו השירים נאכלים כדינם: **מאי** לאו פרים ואלים וכבשים דחג פי' במנחת נסכים שלהם שהיא נשרפת כולה ואין בה שירים לאכילה ואפילו הכי מביאין אחרת תחתיה וקשיא לרב נחמן: **במזיד** לא הורצה שאין הציץ מרצה בו והא מדרבנן דאלו מדאורייתא אפילו במזיד הורצה ורבנן הוא דקנסו שלא יהא הבשר נאכל אבל בעלים נתכפרו דלא מייתו חולין לעזרה כיון דמדאורי' הורצה. ומיהו שמעינן מינה דלאו היתר הוא דהא בעי' ציץ לרצות וכשהוא במזיד אף הציץ אינו מרצה מדרבנן. ובמסכת מנחות רמינן מתני' בהדי אידך דבסמוך דקתני שהציץ מרצה בין בשוגג בין במזיד. ושנינן דחדא מינייהו בזדון טומאה ושגגת זריקה. ואידך בשגגת טומאה וזדון זריקה. ופליגי אמוראי איכא מאן דאמר בזדון זריקה קנסו לפי שזרק במזיד ואיכא מאן דאמר דאדרבא כיון דלתקוני מכוין לא קנסינן ליה. ובזדון טומאה הוא דקנסינן: **על** מה הציץ מרצה על הדם ועל הבשר וכו' ואיכא למידק בבשר טמא מה רצוי יש בו דלהתירו באכילה אי אפשר דהא כתיב והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל. תירץ רש"י ז"ל בפסח ראשון דמהני אליבא דר' יהושע דאמר אם אין בשר אין דם נזרק. דדוקא כשאבד או נשרף אבל אם נטמא הבשר יש בשר חשיב והדם נזרק שהציץ מרצה על הבשר כאלו הוא טהור. ובתוספות אמרו דאפילו לרבי אליעזר דאמר התם אעפ"י שאין בשר יש דם. מהני רצוי ציץ לאחשוביה כבשר טהור לאפוקי ממעילה לכהן האוכלו. ולאקבועיה לדין פגול אם פגל בו כהן וכן הוא בפסח שני: **בין** ביחיד בין בצבור פי' ומיהו דצבור עדיפא שאפילו טומאת הגוף נדחית בו אבל ביחיד אין טומאת הגוף נדחית בו וכדאיתא בהדיא בפסח שני. **כי** קתני הציץ מרצה איחיד וקס"ד דאיחיד ממש קאמר ופרכי' דהא בין ביחיד בין בצבור קתני ופרקי' דדומיא דיחיד קאמרי' בהנהו דלא קביע להו זמן. **גרש"י** ז"ל וכי אי זה עון הוא נושא אם עון פגול הרי כבר נאמר לא ירצה ואם עון נותר הרי כבר נאמר לא יחשב ופרש"י ז"ל דפגול האמור כאן אינו כפגול הנאמר בשאר מקומות שרוצה לומר שחשב עליו לחוץ לזמנו שיש בו כרת אלא הכא למה שחשב עליו לחוץ למקומו קרי פגול ונותר זה אינו נותר ממש דא"כ למה יפסל הקרבן למפרע בשבילו אלא לפגול דעלמא שחשב עליו חוץ לזמנו קרי נותר והכין אמרי' בזבחים פגול חוץ למקומו ונותר חוץ לזמנו ותרי קראי כתיבי בהאי ענינא חד קרא אריכא דכתיב בפרשת צו את אהרן ואם האכול יאכל מבשר זבח השלמים ביום השלישי' לא ירצה המקריב אותו לא יחשב לו פגול יהיה וחד קרא זוטא בפרשת קדושי' תהיו ואם האכול יאכל ביום השלישי פגול הוא לא ירצה וקרא זוטא מיירי באיסורא זוטא דהיינו חוץ למקומו שאין בו כרת וקרא אריכא באיסורא רבא דהיינו חוץ לזמנו שיש בו כרת ועובר אף משום לא יחשב והיינו דגרסי' הכא אם עון פגול שהוא חוץ למקומו שהוא אסורא זוטא הרי כבר נאמר לא ירצה לחוד דכתיב בקרא זוטא ואם עון נותר דחוץ לזמנו דהוי אסורא רבא הרי כבר נאמר אף לא יחשב בקרא אריכא אבל לא גרסי' אם עון פגול הרי כבר נאמר לא יחשב ואם עון נותר הרי כבר נאמר לא ירצה דא"כ הוה מוקמי' קרא אריכא לאסורא זוטא וקרא זוטא לאסורא רבא וזה אי אפשר ואם נאמר דפגול פגול ממש דחוץ לזמנו ונותר חוץ למקומו הא ליתא חדא דלא שייך ביה שם נותר ותו דבזבחים אמרינן דפגול זה חוץ למקומו ונותר חוץ לזמנו כן פרש"י ז"ל בכאן ובזבחים ובמנחות ומיהו ברובא דנוסחי אשכחן אם עון פגול הרי כבר

נאמר לא יחשב ואם עון נותר הרי כבר נאמר לא ירצה וכן היא במקום אחד ואע"פ שהיא במקום אחר כגרש"י ז"ל ור"ת ז"ל פי' דגרש"י ז"ל אתייא אליבא דאביי דאמ' התם בפרק ב' דזבחים דפגול ונותר מתרי קראי נפקי אבל רבא אמר התם דתרוייהו נפקי מקר' אריכא ומוקי קרא זוטא למילתא אחריתי ולדידי שפיר גר' כגרסת הספרים ושתי הנוסחאות חדא אתיא כאביי וחדא אתיא כרבא והא דאקדים תנא פגול לנותר לגרש"י ז"ל בעי לאקדומי איסורא זוטא דכתיב ביה לא ירצה בלחוד ולאידך גרס' מקדים פגול שהוא אסורא רבא ומקדים ליה בכל דוכתא לנותר ממש:

ע"ב הא אינו נושא אלא עון טומאה שהותרה מכללה בצבור פי' דכי היכי דאקיל בה רחמנא חדא קולא שהותרה בצבור אקיל בה נמי שהציץ מרצה בה במקום שצריכה ריצוי והקשה ר"ת ז"ל למה לי טעמא דהותרה מכללה בצבור תיפוק לי דליכא לאוקומי להאי עון במלתא אחריתי דמסכת מנחות בעי' לאוקומי במילי אחריני אלא דאשכחן בהו פירכי ותירץ דכיון דכתיב לרצון להם לפני ה' משמע שיהא להם היתר וריצוי במקום אחר כדדרשי' התם וכל הנהו דהוו ס"ד לאוקומי בהאי קרא כולהו יש להם היתר במקום אחר והקש' ז"ל דא"כ היכי אמרי' אם עון פגול או נותר הרי כבר נאמר לא יחשב או לא ירצה תיפוק לי' דפגול ונותר אין להם היתר במקום אחר ותירץ ר"י ז"ל דלגבי פגול ונותר לא בעי היתר במקום אחר כיון דכתיב בהו עון כדכתי' והנפש האוכלת עונה תשא ואתיא עון עון והאי לרצון להם מוקמי' ליה למלתא אחריתי ותו דפגול ונותר נמי יש להם היתר במנחת כהן משיח ובמנחת נסכים שאין פגול ונותר נוהג בהם כדאיתא במסכת מעילה ותו שהרי אין בבמה אסור פגול דחוץ למקומו ולמאן דאמר אין לינה פוסלת בראשו של מזבח כדאיתא בפרק המזבח מקדש יש היתר לפגול נותר בראשו של מזבח ותו דכיון דתודה נאכלת ליום ולילה ומתפגלת משם ואילך הרי יש לו היתר בשלמים הנאכלין לשני ימים ולילה וכן לענין חוץ למקומו דבר הנאכל תוך הקלעים יש לו התר בשלמים ופסח ובכל דבר הנאכל בכל העיר.

הנח לכהן גדול ביום הכפורים שטומאה הותרה לו בצבור וא"ת והא איכא אילו של אהרן שהוא קרבן יחיד כדאיתא לעיל י"ל דההוא קרבן הנעשה בחוץ הוא דאיכא ציץ על מצחו שמרצה ולגבי פרו הנעשה בפנים לענין הזאות שמשמש בבגדי לבן וליכא ציץ הא אמרי' לעיל דההוא קרבן צבור חשיב.

מי לא בעי למיעל לבית הכסא ומינס. דקדק מכאן ר"ת ז"ל שהציץ מותר לכהן גדול אפילו במדינה דלא אסרי' הכא אלא בעידן מינס ומיעל לבית הכסא והכי אמרי' בפ' האומ' בקדושין במעשה דינאי המלך שהקים להם בציץ שבין עיניו והתם במדינה הוה ואע"ג דשאר בגדי כהונה לא ניתנו ליהנות בהם אלא במקדש כדאיתא לקמן בפרק בא לו בציץ הותר במדינה ואינו מחוור בעיני דהיכי מקילי בציץ נזר הקדש טפי מבגדי כהונה דהדיוט וכל כי האי גונא תימהא רבא הוא והא דהכא במקדש קאמרי' אילימא על מצחו ממש ושיהא במקדש מי לא בעי למינס. ועוד דהכא לרבותא נקטיה לה דאפילו טעינן לומר שהותר על מצחו ממש בכל מקום אי אפשר לומר תמיד דהא איכא שינה ובית הכסא אלא לתמיד מרצה הוא דאתא וההיא דקדושין אדרבא מפני שנהג שלא כשורה בדבר ההוא מצאו מקום לחוש לקול היוצא עליו כי אמו נשבית במודיעים מה שלא ערערו עליו עד אותו היום הלכך אין היתר הנאה בציץ חוץ למקדש רבינו הגדול ז"ל.

חייב אדם למשמש בתפיליו בכל שעה וא"ת ולרבנן דבי רב אשי דכל אימת דמשמשי בתפילתן מברכי עליהו יהו חייבין לברך עליהן כל שעה תירץ ר"י דמשמוש דהתם היינו כשמסלקין ממקום הנחתן והיו מתקנין אותם:

דף ח' ע"א תפילין שיש בהם הזכרות הרבה על אחת כמה וכמה פי' אע"ג דלקדושה ולמילי אחריני לין חמור שאינו אלא בכהן גדול ובמקדש אפילו הכי לענין שמירת הסח הדעת שהזכרה שבו גורם אותה תפילין חמורין שיש בהן כמה הזכרות. לקבוע מקום הוא דאתא פי' בתוס' שמקום

הצין

הציץ אינו על המצח ממש דא"כ מאי האי דאמרי' התם מקום היה בין ציץ למצנפת שבו מניחין תפילין דהא מקום תפילין במקום שער הוא מקום שמוחו של תינוק רופס אלא ודאי על מצחו היינו במקו' שער בתחל' הראש וכדמתרגם אונקלוס על בית עינוהו וכדאמרי' התם הקים להם הציץ שבין עיניו דהיינו במקום שער כדכתיב בתפילין בין עיניכם. ולר' יהודה האי סברא מנא ליה תמיה' מלתא לר' יהודה למה ליה קרא דנשבר אינו מרצה דהא אפילו תלי בסיכתא שראוי למצח אינו מרצה וכ"ש נשבר אינו ראוי למצח תירצו בתוספות דאי לית ליה לר' יהודה קרא למעוטי נשבר הציץ לית ליה לאקומיה קרא דלעיל להיכא דתלי בסיכתא אלא להיכא דנשבר דכל מה דאיפשר לאפושי ברצוי מפשי' מכיון דכתיב תמיד לרצון. דר' מאיר סבר טומאה דחויה היא בצבור פי' ובעינן טהרה מעלייתא והזאה בזמנה מצוה וכל יומא איכא לספוקי שמא היום יום שלישי לטומאתו בשלשה הראשונים ויש שביעי בשלשה אחרונים כדלקמן ור' יוסי סבר טומאה הותרה בצבור ולא מחמרינן אלא בשלישי ושביעי למעלה בעלמא. טבילה בזמנה מצוה פרש"י ז"ל דכתיב וחטאו ביום השביעי וכבס בגדיו ורחץ לא בא זה ללמד אלא על הטבילה שתהא ביום השביעי והזאה נמי מקשינן לטבילה ור' יוסי סבר לא אמרי' טבילה בזמנה מצוה והאי וחטאו דרשי' ליה בפ"ק דקדושין למילתא אחריתי לאקושי חטוי לרחיצה מה טבילה בגלוי אף הזאה בגלוי: הרי שהיה שם כתוב על בשרו הרי זה לא ירחץ פרש"י ז"ל כדי שלא ימחקנו והקשו בתוספות דהא כיון דלא ממשמש ביה גרמא בעלמא הוא בדבר שאין מתכוין ולא הוי פסיק רישיה לכך פר"י ז"ל דטעמא כדי שלא יעמוד בפני השם ערום וקיימא לן דבטבילה בזמנה פליגי פי' והיינו טעמא דר' יוסי דחייש שמא מתוך שמחזר אחר גמי וכורך אותו יעבור זמן הטבילה ובתוספות פוסקין כמאן דאמר טבילה בזמנה מצוה וכדכתי' במס' נדה בסד"י.

ע"ב שזה פרישתו לקדושה פי' שזה פרישתו לענין קדושה ליכנס במחנה שכינה ולכן צריך להפרישו מבני אדם כדי להבדילו מכל קלות ראש וזה פרישתו מפני טהרה משום מעלה דפרה דלא ליזלזלו בה כדלעיל. ולא בשביעי איכא לספוקי פי' דאם היום שביעי לטומאתו הרי יום אחד לפני פרישתו היה שלישי לטומאתו דבין הזאה להזאה ליכא בציר משלשה ימים מלבד ימי ההזאה ועל זה לא הזו עליו בשלישי שלה והזאת שביעי בלא שלישי אינה כלום: ובי לשכת פרהדרין היתה והלא לשכת בלוטי היתה פי' פרהדרין פורסי כדאיתא בסמוך והם אנשים הממונים על השערים ועל המדות שאינם חשובין כל כך ובלוטי הם אנשים שרים וחכמים וכן פרש"י בלוטי שרים. ובערוך פי' בלוטי חכמי העצה כדמתרגמינן החרש והמסגר. ומשום הכי פרכי' שלא היה לנו לכנות לשכה זו בשם פרהדרין אלא בשם בלוטי שהוא שם של חשיבות: ה"ג והיא גרש"י ז"ל ומחליפין אותה כל י"ב חדש. וה"פ כי אותם שהיו כהנים מפני ממון שנותנין לשם בעלמא ולא לשם שמים היו עושין בלשכה זו בנין שיהא נקרא על שמם: הנחתומין לא חייבו אותם חכמי' להפריש אלא תרומה גדולה בלבד פי' להפריש ולתת אבל ודאי חייבין היו להפריש המעשרות להוציא התבואה מספק טבל אבל לא חייבום לתת ללוי ולעני דכיון דלית בהו אסור זרות אלא מפני גזל השבט בלבד סמכו לומר שהוא מעושר ביד עם הארץ והמוציא מחברו עליו הראיה כדמפרש ואזיל. ובמעשר שני הקלו בנחתומין אלו דאלו בעלמא חייב להפרישו ולאוכלו בירושלם או לפדותו כדאיתא בפרק בתרא דסוטה בהדיא אבל באלו הקלו והיינו דפרכי' אמאי לא אמרינן דניכלוה בירושלם כיון דאיכא ספק איסורא דלא תוכל לאכול בשעריך. ופרקי' דמתוך שפרהדרין מבטין אותן ומעלילין עליהם בכל שנה לא אטריחנהו לאוכלם בירושלם או לפדותם בשוויהם ומ"מ קשה יפדו אותם על שוה פרוט' דליכא טירחא דהא קיימא לן הקדש שוה מנה שחללו על שוה פרוטה מחולל ויש שהיו מתרצים דהיא בהקדש אבל במעשר אינו נפדה בפחות משוויו ולא נהיר דאמאי חמיר מעשר מהקדש

ועוד

ועוד דהא כרם רביעי ילפינן קדש קדש ממעשר וכתבי רבנן ז"ל שפודין אותן על שוה פרוטה בזמן הזה וכן פר"י ז"ל בפ"ק דיום טוב גבי כרם רביעי שהיה לר' אליעזר. והנכון דהא כיון דפטרינהו רבנן מלאכול בירושלם ולפדותו בשויו פטרום לגמרי ולא אטריחינהו כלל כדי שלא יהא פקפוק בדבר ושמא לא יטרחו לפדות אפי' בשוה פרוטה.

דף ט ע"א ג"ה זה מקדש ראשון שעמד ת"י שנה ולא שמשו בו אלא שמונה עשר כהנים. והקשה ר"ת ז"ל שהרי עזריה הכהן שמש תחלה בבית ראשון כדכתיב הוא עזריה אשר כיהן בבית אשר בנה שלמה ושריה היה אחרון כשנחרב הבית ואעפ"י שיהוצדק בן שריה היה בגלות יויכין אפי' הכי לא היה כהן גדול אלא שדרך המלכים היה שהיה להם בשולחנם בני כהנים גדולים לכבוד ואע"ג דכתיב יהושע בן יהוצדק הכהן הגדול ליהושע הוא שקורא הכהן הגדול שכיהן בבית שני וכמו שמצינו דוד בן ישי מלך ישראל ונא וחשוב מעזריה ועד שריה ולא תמצא אלא שמונה כהנים בלבד ולפיכך הגיה ר"ת ז"ל דגרסי ולא שמשו בו אלא שמונה כהנים גדולים בלבד. ועדיין לא נתחוורו הדברים לר"י ז"ל שהרי צדוק הכהן היה כהן בימי שלמה כדכתיב בס' מלכים ולצדוק הכהן נתן המלך תחת אביתר הכהן. ומצדוק ועד עזריה היו ארבעה כהנים גדולים. והא דכתי' הוא עזריה אשר כיהן וגו' לאו למימר' שהוא כיהן בימי שלמה כי הוא בימי עוזיה היה וכשעמד עוזיה ורצה להקטיר קטורת בבית המקדש מיחה בו (שריה) עזריה הכהן ועמד כנגדו ולפי' כתוב עליו הוא עזריה אשר כיהן וגו' כלומ' שכיהן בזרוע כנגד עוזיה הלכך ה"ג ולא שמשו בו אלא שנים עשר כהנים בלבד: ר' יוחנן בן תורתא אמרו בירושלמי שנקרא כן על שם שמכר פרתו לגוי ולא רצתה לחרוש בשבת עד שהלך ולחש לה באזנה: ג"ה ואע"ג דאמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן כל האומר בני עלי חטאו אינו אלא טועה כו' כלומר דאע"ג דלא הוה גלוי עריות מימש הרי הכתוב קראו גלוי עריות ויש שגורסי' ופליג' דר' שמואל בר נחמני:

ע"ב שדי גברא בינייהו פי' שליש היה ביניהם שעמו היה מדבר או זעירי או ר' אלעזר שמדבר עמו בכיונא בכאן ורש"י ז"ל פירש בע"א שאין הלשון הולמו.

דף י ע"א חוץ מלשכת פרהדרין שבו היתה שמירה לכהן ביום הכפורים פי' בראשונה ולהכי חשיבא מה שאין כן בלשכה דפרה ודוק. ת"ר כל הלשכות וכו' איתיביה אביי סוכת החג בחג רבי יהודה מחייב וכו' ותני עלה רבי יהודה מחייב בערוב ובמזוזה ובמעשר וכי תימא מדרבנן בשלמא עריב וכו' איכא למידק אפילו מצי לאוקומה דמדרבנן הוא דמחייב היכי ניחא דהא גבי לשכות פוטר רבי יהודה אפילו מדרבנן חוץ מלשכת פלהדרין משום גזירה בעלמא. ויש לומר דאי מדרבנן ניחא דבסוכה כיון דכתיב בה תשבו כעין תדורו תקון ביה רבנן מזוזה מפני שמשתמש בו כל שבעה הוא וביתו כמו בבית מה שאין כן בלשכות. והקשו בתוספות אמאי לא פריך אביי נמי דרבנן אדרבנן דבלשכות מחייבי והכא פטרי. וכי תירץ אביי ואמר בשבעה כולי עלמא לא פליגי דחייב בלשכה. אמאי לא קשיא ליה מדרבנן דסוכה דקתני וחכמים פוטרין. ותירצו דניחא ליה לאביי דדילמא רבנן דסוכה לאו היינו רבנן דלשכה והא דפרכינן ליה בסמוך והא סוכת החג בחג קתני וחכמים פוטרין היינו משום דכיו דאמ' אביי באוקמתיה בשבעה כולי עלמא לא פליגי הוה משמע דליכא שום תנא דפטר. וכן נראה מלשון רש"י ז"ל שכתב והא סוכת החג בחג קתני ופטרי רבנן אלמא בשבעה נמי איכא מאן דפטר ואין זה מחוור כ"כ ויותר יש לומר לאביי לא שמיע ליה מאי דקתני וחכמים פוטרין דלא סיימוה לברייתא קמיה ולא גרסינן באיתיביה אביי וחכמי' פוטרין ולבסוף אקשינן ליה דהא קתני בההיא מתנייתא וחכמים פוטרין. עוד י"ל דמדרבנן לא קשיא ליה דאיכא למימר דפוטרין מדאורייתא קתני דהא רבי יהודה מדאורייתא

מחייב

מחייב כדמפרש ואזיל. וגבי לשכה היו מחייבין מדרבנן מיהת וה״ק רבנן סברי גזרי׳ שאר ימות השנה אטו שבעה דכולה חדא גזירה היא. ורבי יהודה סבר לא גזרינן כלל ואע״ג דחיוב שבעה מדאורייתא ואכן פרכי׳ לאביי דכיון דקתני וחכמים פוטרין פוטרין לגמרי משמע ואפילו מדרבנן. **אלא** מעשר מי איכא למימר מדרבנן דילמא אתי לאפרושי מן הפטור על החיוב או מן החיוב על הפטור. פירשו הראשונים דאתו לאפרושי מפירות שהכניס בסוכה שהן פטורין מן המעשר. על פירות שהכניס בבית דעלמא שהם חייבים. והקשה ר״י ז״ל דהכא ליכא למימר דאתו לאפרושי מן הפטור דליכא למימר הכי אלא במאי דמפטר מדאורייתא מתרומה ומעשר דומיא דפירות עלין שאינו נקוב וכיוצא בו. אבל הכי חייבין הן במעשר מן התורה אלא שלא הגיע גרנס למעשר מן התורה עד שיראה פני הבית והכי לא גרעי משבלים דקיימ׳ לן שאם הפריש תרומה ומעשר בשבולין תרומתו תרומה ופטור מתרומות מעשר אם הקדים מעשר א׳ בשבלים ועוד דהא תנן במס׳ תרומות אין תורמין מדבר שלא נגמרה מלאכתו על דבר שנג״מ ואם תרם תרומתו תרומ׳ וכ״ש האי שכבר נגמרה מלאכתו אלא שלא ראה פני הבית דאפשר דאפי׳ לכתחלה תורמין מזה ע״ז. לכך פר״י דהכא חיישינן שיכנים פירות במוך שלהם לסוכה והוא סבור שהסוכה הזאת בית גמור הוא לענין מעשר להקל ולהחמיר וכיון שהכניסם במוך שלה דינם כפירות אחרים שהכנים במוך שלהם לביתו ואתי למתרם מזה על זה והוה ליה מן הפטור על החיוב דהכי דסוכה לא חשיבא הכנסה וחייבין מן התורה והנהו שהכנים לביתו פטורין מן התורה לכל הפחות כדפרי׳ בפ׳ אין עומדין ואיכא למידק מאי שנא דהכא חששו דאתי לאפרושי מן הפטור על החיוב מכמה מילי שהן פטורין במעשר מן התור׳ וחייבין מדבריהם ולא חששו שמא יבא לעשר מן הפטור על החיוב ותירצו בתוספות דבעלמא מודע ידיע דהא מדאורייתא והא מדרבנן ולא אתו למטעי וכן בהא דאמר ר׳ יוחנן שאין חצר קובעת מן התורה וקובעת מדבריהם כדמוכח במסכת נדה ולא חששו שמא יבוא לעשר מהם על פירות שהכניסו בבית דחצר בבית לא מיחלף אבל הכא סוכה דתוך שבעה בבית מיחלף כיון דאמר רחמנא תשבו כעין תדורו. ודכותה הא דאמרינן בפרק מקום שנהגו גבי הנהו דהוו מפרשי חלתא מארווא כסבורין אורז מין דגן הוא ככלה זר באנפיהו דילמא אתו לאפרושי מן הפטור על החיוב. דהתם נמי אורו מין דגן חשיב להו כשבולת שועל ושיפון ואתי לאפרושי מהאי על האי:

ע״ב ה״ג אלא אמר אביי וכן גרס״י דמשום דפריך טעמא דרבה עבד איהו פירושא אחריגא ואתא רבא ופריך לאביי ועבד איהו פירושא אחריגא וכן שטת התלמוד בכל מקום. **בשבעה** כולי עלמא לא פליגי דמיחייבא. פרש״י ז״ל בז׳ ימים של פרישה דלשכה כולי עלמא לא פליגי ואפילו רבי יהודה מודה דמיחייבא דומיא דסוכה דמיחייב בחג מדאורייתא כי פליגי וכו׳: **אלא** אמר רבא כו׳ כי פליגי בשבעה. פי׳ ופליגי בשבעה בין בסוכה בין בלשכה אלא שהחליפו דבריהם שהפוטר בזו מחייב בזו. וסוכה טעמא לחוד ולשכה טעמא לחוד. סוכה טעמא לחוד רבי יהודה לטעמיה דאמר סוכה דירת קבע בעינן ומחייבא במזוזה ואפילו מדאורייתא. ורבנן לטעמייהו דא׳ סוכה דירת עראי בעינן ולא מיחייבא במזוזה ואפילו מדרבנן. לשכה טעמא לחוד רבנן סברי דירה בעל כרחה שמה דירה פי׳ ואפילו מדאורייתא חייב במזוזה והכי מוכח בסמוך דאמרי׳ מאן תנא להא דתנו רבנן וכו׳: **ש**לפנים הימנו לשכת פרהדרין. וא״ת וכיון דלפנים הימנו היא הרי היא ומודת במחנה שכינה ואלו במחנה שכינה אין ישיבה וכ״ש שכיבה וי״ל דשאני הכא דמתחלת עשייתה היתה לכך ולא נתקדשה כשאר העזרה.

דף י״א ע״א דאי רבי יהודה היא גופה גזירה וכו׳ דאלמא לרבנן חיוב מזוזה בלשכה מדאורייתא היא ועדיפא מסוכה שבנינה בנין עראי ומשא״כ בזו שהיא בנין קבוע ורבי יהודה סבר דירה בעל כרחה לא שמה דירה אבל דירה דסוכה לאו

לאו דירה בעל כרחה היא דהא דר שם אשתו ובני ביתו וכיון דסוכה דירה קבוע היא לרבי יהודה דירה דבית גמור חשיבא. **ואחד** שערי מדינות פי' רש"י ז"ל שיש מלכות שיש בתוכה עיירות רבות וכולן מוקפין הרים סביב ואין יוצאין ממנה אלא דרך שערים כארץ הגר: **יש** בהם מצוה למקום כלומר שחייבות במזוזה ומיהו חיוב עיירות ומדינות וחצרות אינם אלא מדרבנן דאסמכוה רבנן אקרא וכ"כ הר' ז"ל. **ושל** רבים נבדקת פעמים ביובל פירש רש"י ז"ל דכל דבר של רבים אין להטריח עליהם הרבה והקשו בתוספו' דא"כ היכי אייתי עלה מעשה דההוא ארטבין לכך פירשו דטעמא כי כדי שלא יבואו לידי סכנה הקלו עליהם בבדיקה כל מאי דאפשר וזהו שהביאו עלה מעשה דההוא ארטבין. **איך** אלך ושמע שאול וגו' כבר פרשתיה יפה ביבמות בס"ד: **מאי** נאותות רוחצות פי' מלשון הנאה וגנאי הוא למזוזה כיון שהם עומדות שם ערומו' מאי נאותות מתקשטות פי' מלשון נוי. וה"ק אע"פי שהנשים וכו' כלומר דתנא ה"ק פטורין מן המזוזה והוצרכנו לפטרם מפני שהנשים מתקשטות בו וסד"א דדירה היא. **מתקשטות** תנאי היא לדידי נמי סתמא תנאי היא. פי' דלרב יהודה סתמא דברי הכל פטור ומתקשטות תנאי. ולרב כהנא מתקשטות דברי הכל חייב וסתמא תנאי היא ומאי נאותות רוחצות. פרש"י ז"ל דה"ק שהנשים נאותות ורוחצות בו לאתויי כל מקום בית הטבילה.

ע"ב יכול שאני מרבה בית שער אכסדרה ומרפסת ת"ל בית מה בית המיוחד לדירה כו'. יצאו אלו שאינן מיוחדין לדירה וקשיא להו לרבנן ז"ל דהא תניא במנחו' בית שער ואכסדרה ומרפסת חייבין במזוזה ואמרינן נמי בפ"ק דסוכה גבי שתי סוכות של יוצרים הפנימית חייבת במזוזה והחיצונה פטורה ופרכי' ותיהוי החיצונה כבית שער לפנימית ותתחייב. תירץ רש"י ז"ל דהכא מדאורייתא קתני דפטור והתם קתני דחייבי' מדרבנן. ולא מחוור לפום מאי דפרישנא לעיל דשערי עיירות ומדינה לא מחייבי אלא מדרבנן. וא"כ כי קתני יכול שאני מרבה בית שער וכו' אפילו מדרבנן נמי פטר להו אבל נראה כי רש"י ז"ל סובר דשערי עיירו' ומדינות מדאורייתא מחייבי. ורבינו אלפאסי ז"ל פי' דבית שער הפתוחה למקום חיוב כגון לבתים או לחצר חייבין וכי קתני הכא דפטורין בשפתוחין למקום הפטור כגון גנה ודכותה. ואכסדרה אאכסדרה לא קשיא כדפרקי' התם במנחות דהא באכסדרה דבי רב שהדפנות מגיעות עד למעלה והא באכסדרה דעלמא שעשויה חלונות חלונות. ור"ז ז"ל פירש דהכא בית שער של אכסדרה ושל מרפסת קאמר וקרובין דבריו לדברי רבינו אלפאסי ז"ל. ומיהו קשה לשון הברייתא דקתני יצאו אלו שהן פטורין והוה ליה למיתני יצא זה שאין עשוי לדירה דלא איירי אלא בבית שער: **יצאו** אלו שאין עשויין לכבוד פי' מורי ז"ל דכיון שאינן עשויין לכבוד פטורין מן המזוזה ואפילו בחדשים שלא נשתמש בהן מעולם דאי לא פשיט' ואע"ג דהזמינו לבית הכסא לענין קרית שמע בעיא ולא איפשיטא הכא לגבי מזוזות אמעיטא כיון שאינה עשויה לכבוד: **יצאו** אלו שהן קדש פי' והא מתנייתא דלא כרבנן דלשכה דמחייבה לה במזוזה. וא"ת והא דפרישנא לעיל טעמא דרבי יהודה בלשכה משום דדירה בעל כרחה לא שמה דירה אמאי לא פרישנא טעמא דידה מפני שהן קדש. וי"ל דודאי לאו היינו טעמא דר' יהודה דא"כ ליכא למיגזר בה משום שלא יאמרו כהן בבית האסורין הוא חבוש דהא כולי עלמא ידעי דמפני שהיא קדש פטורה מן המזוזה ומדגזר בה רבי יהודה מכלל דלית ליה האי טעמא דיצאו אלו שהן קדש וא"ת והא לקמן קתני ר' יהודה גבי נגעי בתים דמקום מקודש אינו מטמא בנגעים. ולקמן בסוגיין מדמי' דין מזוזה לטומ' נגעים. וי"ל דכי מדמינן להו אהדדי ה"מ לענין אי בעי' בית המיוחד לו או לא. אבל בההיא דרבי יהודה דמטהר ליה מפני שהוא מקום מקודש דוקא לענין טומאה איכא למימר הכין שאין טומאת נגעים במקום קדושה. אבל לענין מזוזה כל שכן דמקום מקודש עדיף למזוזה טפי כל היכא דחשבי' ליה בית דירה לענין זה. **תיובתא** פי' דלא מצי' לפרושי מתנייתא בשמתקשטות בו.

כו. הדא דקתני לה סתמא ועוד דא"כ היה לו לומר יכול שאני מרבה בשאין מתקשטות בו כדקתני באידך יכול שאני מרבה כן פרשו בתוספות. ופסקו רבוותא דבית התבן ובית האוצרות פטורה מן המזוזה אפי' בסתמא כדקתני בסמוך בהא דתני רב שמואל קמיה דרבא. ובית המדרש ובית הכנסת פטורין מן המזוזה כמתנייתא דהכא וכדתניא לקמן וחכמים פוטרין בשאין בה בית דירה לחזן. ושערי עיירות ושערי מדינות חייבין במזוזה מדרבנן ובמקום שיש לחוש לסכנה פטורין. ועל זה סומכין במצרים שרובן ישראל שלא לתת בשעריה מזוזה:

תני רב שמואל וכו' יש גורסין ושער מדינות ולאו שער מדינה ממש דא"כ היכי אמר ליה דשער מדינה תנאי היא שאין לך שער מדינה שאין רגליה גבוהין עשרה ברוחב ארבעה שחייבין במזוזה לדברי הכל אלא הכי פירושה שער בית שהוא כעין שער מדינה שהוא עשוי כיפה ויש שגורסין ושער המדי וכן מצאתי בפירושי' מדוייקי' לרש"י ז"ל שער המדי שהוא עשוי ככיפה: ושער שאינו מקורה פרש"י ז"ל שהוא פרוץ למעלה ואין בו תקרה ואין בו משקוף ויש מקשי' דהא פשי' דהיינו פתחי עראי ולאו קושיא היא ויש שפירשו שער שאינו מקורה שאין על עובי הפתח למעלה שום קרוי דכי הא לא חשיב פתח ופי' זה צריך ראיה למעשה: דתני' כיפה ר' מאיר מחייב במזוזה וכו' כבר פרשתיה בפ"ק דעירובין בסד"י: גרש"י ז"ל והא דקתני ושוין שאם יש ברגליה עשרה שחייבת פי' שרגלי הכיפה העומדים ישרים קודם שיתעקמו גבוהין עשרה והוא שיש ביניהם רוחב ארבעה שזה שיעור פתח ולא איצטריך ליה לפרושי דהא פשיט' דבלאו הכי לא חשיב פתח. ועוד דמסתמא הכי איתנהו והרי יש כאן מזוזות פתח גמורין ואע"פ שהמשקוף הוא מעוקם ואינו ישר איכא למימר דלא חייש' להכי דהא מקורה הוא מיהת אי נמי שדרך כל בנין כיפה שיש על הכיפה בנין ישר וההוא חשוב משקוף ואע"פ שאין המזוזות נוגעות בו אתיא כמאן דאמר בפ"ק דעירובין אינן צריכין ליגע. וכן גר' שם לפום הדא גרס' דמייתי תלמודא סייעתא מהא למ"ד אינן צריכין ליגע אי נמי לפום גרס' אחריתי דהתם דאפילו מאן דאמר צריכין ליגע ואם לא נגעו אינו חשוב פתח הכי מפרשא היכא דליכא אוירא בנתים אבל הכא דליכא אוירא כמאן דנגעו דמו וכדפרי' התם בסד"י. אמר אביי וכו' הא דאביי מילתא באנפי נפשה היא לפרושי מתנייתא גופה למדע במאי פליגי תנאי וממילא מתפרשא לגמרי מאי דאמרי' לעיל דכיפה תנאי היא ומיהו בלאו מימרא דאביי ידעי' מגופה דמתנייתא דכיפה תנאי היא וכל היכא שאין ברגליה עשרה פליגי רבנן. ולא כדברי אביי אלא מאי דמודה ר' מאיר לרבנן: גשר"י ז"ל והיא ברוב הספרים דכולי עלמא גבוה עשרה ואין ברגליה שלשה אי נמי יש ברגליה שלשה ואין גבוה עשרה פטורה פי' וכולה מיירי בשיש בין רגליה רחב ארבעה טפחים כדפרש"י ז"ל ולא איצטריך אביי לפרושה מטעמא דכתיב לעיל וקאמר כי אע"פ שגובה חלל הפתח יש בו עשרה כשיעור פתח וגם יש בו רוחב ארבעה אם אין ברגליה העומדים ישרים שלשה טפחים לא חשיב פתח דכל פחות משלשה כלבוד דמי ואין כאן מזוזה עומדת כלל וברייתא אפילו ר' מאיר מודה דלא אמרי' חוקקין לעשותה ישרה ועומדת וכן אע"פ שיש ברגליה ג' גובה ברוחב ד' טפחים אם אין בחלל הכיפה גובה עשרה מודה ר' מאיר דלא אמרי חוקקין להשלים שאין אומרי' חוקקין להשלים בגובה שאין בו עשרה לא לחוק למעלה ולא לחוק למטה וכאותה שאמרו בפ"ק דסכת בית שאין בה עשרה וקרויו משלימו לעשרה על גבו מותר להשתמש בכולו בתוכו אין משתמשין בו אלא בד' אמות וההיא דכולי עלמא היא שאין אומרין חוקקין להשלים לגובה עשרה לא נחלקו אלא בגבוה עשרה פי' שיש גובה עשרה בחללה של כיפה ויש ברגליה שלשה פי' ברחב ארבעה פי' דלמעלה מרגליה אין ברחב אויר הכיפה ד' טפחים שהכיפה מתעקמת וממעטת רחב הד' שהוא למטה בין רגליה ויש בה לחוק להשלימה לעשרה פי' כי צידי הכיפה רחבים בענין שאם היה אדם חוקק

בשפתם

בשפתם כלפי פנים להשוות הרגלים עד כדי גובה עשרה הי' יכול לחוק וישאר מלידי הכיפה עדיין קיים להיות למזוזה. ר' מאיר סבר חוקקי' להשלים כלומר רואין אותו כאלו הוא חקוק ורבנן סברי אין חוקקין להשלים והלכתא כרבנן ויש אומרים שאף ר' מאיר לא אמר אלא בשיש למעלה רחב שלשה שילא מתורת לבוד וכבר כתבתיה בעירובין ובפ"ק דשבת בסד"י: **ואימא** הכי נמי כלומר וכיון דגלית לי האי דרשא מנא לך דלא דרשי' הכי: **אלא** ביתך למה לי הקשו בתוספות אמאי לא קאמר דאתא למעוטי בית שאינו שלו שהוא פטור מן המזוזה מן התורה כדמוכח בפרק ר' אליעזר דמילה דאמרי' מזוזה וציצית מתוך שבידו להפקירן ותירצו דתרתי ביתך כתיבי חד למעוטי בית שאינו שלו וחד למדרש דרך ביאתך כדאמרי' הכא ומיהו מדרבנן מיחייב במזוזה בהשוכר בית לשלשים יום כדאיתא התם ואפילו בביתו בשאינו משתמש בו פטור ממזוזה אפילו מדרבנן ואע"פ שעשוי לדירה. וכדאמרינן בפרק השואל דחובת הדר היא והשוכר חייב לעשות שם מזוזה מדרבנן והא דאמרי' בפרק ר' אליעזר מתוך שבידו להפקירן הכי נמי מלי למימר שיש בידו שלא לדור בו וכטלית דאי בעי לא לביש בה לאמן דאמר טלית חובת גברא אלא דמשום דאיכא לאמן דאמר חובת טלית היא נקט הטעם השוה במזוזה וטלית לדברי הכל זו שטת ר"י הידוע בעל התוספות ז"ל שאמר בסוף ימיו. והיא הנכונה דכזקנותו דר' קימא לן. **אלא** לו למה לי שיחד ביתו פרש"י ז"ל ואתא קרא לאשמועינן שעל צרות העין נגעים באים ולפי פשטיה דקרא אתא למעוטי בית דהפקר שאינו מטמא בנגעים וכדאי' בספרי והכא חדא מינייהו נקט דאיד' פשי' ובלאו הכי ידעי' לה: **יצאו** אלו שאינן מיוחדין לו. ודוקא אלו אבל בית השותפין חייב דרבייה רחמנא מדכתיב בבית ארץ אחוזתכם וא"ת ומאי שנא בית השותפין מאידך י"ל דבית השותפין עשוי לדירתם והוא מיוחד להם לדירה מיוחדת מה שאין כן באלו. ויש שפירשו דבית השותפין ממש נמי פטור והכא מיירי בבית השותפין שמכר כל אחד חלקו אלא שנכנסין בפתח אחד ואצטריך קרא לרבויי כיון דשותפין הם בפתח ובכניסה. ולא נהיר דבייחוד בית תלה רחמנא ולא בייחוד פתח וכניסה והנכון כמו שפי': **הא** רבי מאיר והא רבנן כו' דתניא כו' וא"ת מה ענין נגעי' אצל מזוזה י"ל דתרווייהו חד טעמא אית להו בהאי ענינא דיחוד בית דהכא כתיב ביתך והכא כתיב ובא אשר לו הבית ובחדא דרשינן להו לעיל: **בית** הכנסת שיש בו בית דירה לחזן הכנסת חייב במזוזה פי' ואע"ג דאין עיקר בית הכנסת לכך וא"ת ובלאו הכי נמי תיפוק לי דאית ביה דירה לאורחין דאכלו ושתו בבי כנישתא לאמן דמפרש התם דבבי כנישתא ממש קאמר וכדאמרינן מאי בי רבנן ביתא דרבנן י"ל דכיון דההוא תשמיש לאו קבוע וזימנין דאיתיה וזימנין דליתיה לא חשיבא דירה לחיוביה במזוזה כי האוכלים שם אינם אלא כאכסניא בעלמא ולמאן דמפרש התם דההיא ליתא אלא בבתי כנסיות שבבבל שהן עשויות על תנאי אתיא הא בבתי כנסתי דעלמא והראשון נכון וחכמים פוטרין והלכתא כרבנן וכן המנהג.

דף י"ב ע"א אני לא שמעתי אלא מקום מקודש בלבד פי' דבית המקדש דקתני לאו דוקא אלא כל מקום מקודש כדכתי' ואהי' להם למקדש מעט והא פרישנא לעיל אמאי לא אמרינן לעיל דמהאי טעמא פטר רבי יהודה לשכה ממזוזה. **ור'** יהודה סבר ירושלם נתחלקה לשבטים פי' לשבט יהודה ובנימן פרש"י ז"ל ודוקא ירושלם אבל מקום המקדש לכל ישראל היה כי דוד כשקנה הגורן מארונה היבוסי גבה הכסף מכל ישראל שיהא לכל ישראל זכות בו. ומאי דאמרינן בסמוך מה היה בחלקו של יהודה ושל בנימין לומר והיה מובלע בחלקו ונפל בגורלו. **מה** היה בחלקו של יהודה הר הבית והלשכות והעזרות. פי' להר הבית והחיל והסורג של צד מזרח קרי הר הבית והלשכות והם י"ג לשכות שהיו בחיל. והעזרות הם עזרות נשים ועזרת ישראל ועזרת כהנים שהיא אחת עשרה אמה.

ומה

היה בחלקו של בנימין מלבד מערב: אולם היכל ובית קדשי הקדשים והא דלא חשיב בין האולם ולמזבח משום דההוא כאכסדרה דאולם חשיב: ובכלליה כייל ליה. וממקום המזבח לא איירי והשתא הדר ומפרש לה דקתני ורצועה היתה יוצאה מחלקו של יהודה ונכנסת בחלקו של בנימין ורצועה זו איכא אלא במקום אמה של יסוד דרום. והא דקתני וכה מזבח בנוי על מקום היסוד הדרומי קאמר ושם אמרו כי מפני זה קרן דרומי מזרחי אמה על אמה לא היה לו יסוד וכדמפורש במס' מדות והיה בנימין הצדיק מצטער צופה ברוח הקדש שכך עתיד להיות והיה מצטער על כן שנאמר חופף עליו כל היום כלומ' מתחכך ומצטער על זה: לכך זכה בנימין נעשה אושפיזכן לגבורה לומר שהיתה שכינה במערב כדי שיהא קדש הקדשים ששם ארון בחלקו שהוא לבד מערב. **והאי** תנא סבר לא נתחלק' לשבטים פי' והאי תנא דבעי לאתויי סבר לא נתחלק' לשבטים דתניא אין משכירין בתים בירושלים פי' לבעלי רגלים דוקא: **לפי'** עורות קדשים פי' של שלמי חגיגה ושלמי שמחה של עולי רגלים. והוא הדין של תודות ושלמים שלהם וכיוצא בהם שהם לבעלים: בעלי אושפיזין נוטלין אותו בזרוע משום שכר מטות: **אמר** אביי ש"מ אורח ארעא למשבק גולפא ומשכא לאושפיזא פי' וכיון דבעלמא אורח ארעא בהכין אמור רבנן הכא שיטלו אותן בזרוע כדי שיתנו לעולי רגלים מטות בסבר פנים יפות ותו לא מידי: **פשי'** אירע בו פסול קודם תמיד של שחר מחנכי' אותו בתמיד של שחר. פי' דתמיד של שחר קרב בשמנה בגדים ובזה יהא ניכר שהוא כהן גדול כשיבא אחרי כן לעבוד עבודת היום שאינה אלא בארבעה בגדים וכדפרש"י ז"ל. אירע בו פסול בתמיד של שחר כלו' וזה השני יש לו להתחיל לעבוד בעבודת היום שהיא בארבע בגדים בלבד ככהן הדיוט. במה מחנכין אותו שצריכין אנו שיהא ניכר לכל כי עבוד' היום בכהן גדול וא"ת והלא ניכר במשיחתו בשמן המשחה י"ל דסוגיין לאחר שנגנז שמן המשחה שאין כאן אלא ריבוי בגדים ומכאן נשמע כי אעפ"י שהיו מתקנין כהן אחר תחתיו לא היו עושין בו אלא הזמנה בעלמא ולא היו מחנכין אותו במינוי כהן גדול לעבוד עבודה עד שאירע בו פסול בכהן גדול: **אמר** רב אלא בר אהבה באבנט. פי' כי בשאינו אבנטו יהא ניכר שמשמש בכהן גדול: **גרש"י** ז"ל הניחא למאן דאמר אבנטו של כהן גדול זהו אבנטו של כהן הדיוט שפיר אלא למאן דאמר לא זהו אבנטו של כהן הדיוט במה מחנכין אותו. ופי' הוא ז"ל אבנטו של כהן גדול בשאר ימות השנה שהוא של כלאים לדברי הכל זהו אבנטו של כהן הדיוט לעולם שאין חילוק ביניהם שאף שלהם של כלאים. אבל יש נוסחאות שגורסין בהפך הניחא למ"ד אבנטו של כהן גדול לא זהו אבנטו של כהן הדיוט שפיר אלא למאן דאמר זהו אבנטו של כהן הדיוט וכו' ופרשוה באבנטו של כהן גדול ביום הכפורים שהוא של בוץ לדברי הכל וכדכתיב ובאבנט בד יחגור ושתי הגרסאות עולות לענין אחד ומיהו גרס"י ז"ל יותר מחוורת משום דכל היכא דאיתמר האי ליטנא סתם פירושה באבנט של כהן גדול בשאר ימות השנה כההיא דמייתי' לעיל גבי שבעת ימי המלואים: **אמר** אביי לובש שמונה ומהפך בצנורא באיברי תמיד שעל המזבח לקרב עיכולם דהא חשיבא עבודה ובעיא בגדי כהונה דקרובי עבודה עבודה וכדרב הונא דאמר רב הונא זר שהפך בצינורא חייב פי' וכיון דלענין זרות חשיבא עבודה ה"ה דחשיבא עבודה לענין בגדי כהונה.

ע"ב ה"ג וכן גרס"י ז"ל כי אתא רב דימי אמר אבנטו של כהן הדיוט. רבי ורבי אליעזר ב"ר שמעון חד אמר של כלאים וחד אמר של בוץ. ומאן דגריס אבנטו של כהן גדול טועה דהא בשל כהן גדול ליכא פלוגתא ומקרא מפורש הוא דביום הכפורים הוא בשל בוץ ובשאר ימות השנה של כלאים ושבוש הוא בנוסחאות שגורסי' כך אלא ודאי כדאמרן ומיהו אף בזה לא גרים רש"י ז"ל בין ביום הכפורים בין בשאר ימות השנה דלענין כהן (גדול) [הדיוט] מה לי יום

הכפורים

הכפורים מה לי שאר ימות השנה הא ודאי אפילו תמצא לומר שיש שום עבודה לכהן הדיוט ביום הכפורים אינה אלא בבגדיו של שאר ימים אלא כך הוא ז"ל גורס אבנטו של כהן הדיוט ר' ור' אליעזר וכו'. ומיהו ברוב הנוסחאות גורסי' כגרסא ראשונה ולקמן נמי אשכחת בכולהו נוסחי על מימרא דרבין לא נחלקו אלא באבנטו של כהן הדיוט בין ביום הכפורים ובין בשאר ימות השנה ובתוספות כן גורסי' אלא דקשי' להו שהרי כל עבודת יום הכפורים אינה כשרה אלא בכהן גדול כדאיתא בהוריות ובכמה דוכתי ויש שתירצו דמשכחת לה כגון להפך בצנורא וכיוצא בו מדברים שאינן עיקר עבודה אלא קרובי עבודה ודכותה דבעי בגדי כהונה ואפשר בכהן הדיוט אי נמי משכחת לה בתרומת הדשן שכשרה בכהן הדיוט לפי שהיא עבודת לילה כדאיתא לקמן ותדע דלקמן מנינן דעשרה קדושין כהן גדול עושה ביום הכפורים והני בר מתרומת הדשן נינהו ומדלא חשיב קדושין דתרומת הדשן מכלל שהיא כשרה בכהן הדיוט וכן תירץ ר"י ז"ל ורבי' שמשון משנץ ז"ל הוקשה לו על זה מהא דתנן לקמן באידך פירקא בכל יום ויום היו תורמין את הדשן מקריאת הגבר וביום הכפורים מחצות ופרישנא טעמא משום חולשא דכהן גדול דאלמא אף תרומת הדשן אינה אלא בכהן [גדול] דסוף סוף הכשר עבודת היום היא. והא דלא מני לקמן אלא עשרה קדושין היינו משום דלא חשיב אלא קדושין דעבודות היום בלחוד הלכך לא משכחת עבודת כהן הדיוט ביום הכפורים אלא כגון להפך בצנורא. ואיכא למידק לפום האי שטת דהא לקמן במכילתין קתני תנא ד' פייסות שהיו במקדש וכיון שכל עבודת יום הכפורים אינה אלא בכהן גדול מה ענין פייסות ביום הכפורים. ומורי הרב ז"ל תירץ דפייסות השנויות לקמן במכלתין לא נשנו אלא לענין שאר ימות השנה ואיידי דאיירי בתרומת הדשן שבכל יום ויום ושהיו מפיסין עליו סיימנהו לכולהו ארבע פייסות:

ובשם רבי' הגדול רבו ז"ל (חייס מדבר) מן האמור אמ' לי שהיה סובר בזה דברי' בשורשן אתה דמדאורייתא אין חובה בכהן גדול אלא בעבוד' היום ממש אבל תמידין ועבודו' של כל יום ויום כשרו' אפי' בכהן הדיוט אלא דמצוה בכהן גדול טפי. ורבנן שוו חובה בכהן גדול אף בתמידין ולא התירו אלא דברי' שאינם עיקר עבודה כאותה שאמרו קרצו ומירק אחר שחיטה על ידו וכגון להפך במזלג ולהזמין איברים להעלותן. והיכא דכהן גדול חלוש עושין עבוד' תמידין אף בכהן הדיוט והיינו דקא תני תנא דיני פייסות במכילתין:

תחזה סרו מהר כל התמיהות שתמה הר' בעל פר"ח ז"ל בקונטרי' מים חיים בפ"א מהל' עיוה"כ ע"ד הריטב"א ז"ל הללו שהביאם מרן בכ"מ שם בקיצור ובין תבין כי מעיקרא דבר זה רבי' הגדול אמר הוא הרמב"ן ז"ל כנודע ואינו מתורת הרמב"ם וגם ההיא דהויא לה עבודה באחר דלקמן דף ל"ב מתוקמא שפיר לפום מאי דשוו חובה רבנן דתמידין נמי אינם כשרי' אלא בכ"ג מדרבנן ועיין מ"ש הריטב"א גופיה לקמן בההיא סוגייא ודוק:

תסתיים דר' הוא דאמר של כלאים כו' לא לעולם כו' תמיהא מלתא דהא לקמן בהדיא תניא ר' אומר שתי תשובות בדבר חדא אבנטו של כהן גדול ביום הכפורים לא זהו אבנטו של כהן הדיוט: דאלמ' ר' סבר של כלאים וי"ל דה"ק דמהכא ליכא למשמע מינה אי נמי דההיא דלקמן מתניתא היא ולא שמיעא להו ולקמן הוא דמייתי לה רב נחמן ב"ר יצחק לסייעתא דרבין מכלל דמעיקרא לא שמיעא להו.

כי אתא רבין אמ' וכו' היינו דרב דימי דלעיל אלא דרבין מסיים דר' אמ' של כלאים ורבי אליעזר אמר של בוץ וכדפרש"י: **על** בשרו מה ת"ל ילבש להביא מגבעת ואבנט להרמה. פי' גבי תרומת הדשן כתיב ולבש הכהן מדו בד ומכנסי בד ילבש על בשרו והרים את הדשן. והאי ילבש מיותר הוא לדרשא ומה ת"ל ילבש לרבות את השחקין יש שפירשו לרבות שלא יעשה תרומת הדשן אלא בשחקין משום דבגדים שמזוג בהם כוס לרבו אל יבשל בהן

קדרה

קדרה לרבו. ורש״י ז״ל דחה פי׳ זה שלא אמרו כן אלא בהוצאת הדשן שהבגדים מתעפרין ומתלכלכין דאלו בתרומת הדשן שאינו אלא הרמת מחתה א׳ בלבד ליכא למימר הכין. ופי׳ הוא ז״ל לרבות את השחקין שכשרין לתרומת הדשן. וא״ת מאי איריא תרומת הדשן אפי׳ שאר עבודות נמי דהתניא בפ״ב דזבחים היו בגדיו מרושלים מסולקי׳ משוחקי׳ עבודתו כשרה. מטושטשין מקורעין עבודתו פסולה. ואמרינן לקמן בההיא שמעתא בד שיהו של פשתים בד שיהו חדשים בד שיהו שזורין ואמרינן עלה והתניא שחקים כשרים. ופרקי׳ יש מהם למצוה ויש מהם לעכב ופרש״י ז״ל דהא דקתני בד שיהו חדשים אינו לעכב אלא למצוה משום כוי בעלמא אבל מטושטשין או מקורעין פסולין דלאו לכבוד ולתפארת הוא. מ״מ שמעינן מינה דשחקים כשרים. וי״ל דהתם איכא מצוה שלא לעשות בשחקין ולגבי תרומת הדשן אפילו מצוה ליכא. **שני** אינו ראוי לא לכהן גדול ולא להדיוט פי׳ לאו דוקא אינו ראוי אלא לומר שאינו משמש לא בזה ולא בזה וכדפרש״י ז״ל: **לכהן** הדיוט לא משום דמעלין בקדש ולא מורידין פי׳ וכיון שאין אנו רשאין להורידו אם בא לעבוד ככהן הדיוט הוה ליה מחוסר בגדים שעבודתו פסולה הא אלו היה בנו כח להורידו היינו מורידין אותו להיות כהן הדיוט וכשעבד בד׳ בגדי כהונה בלבד אין כאן משום מחוסר בגדים וזה ברור לך ובזה נסתלקה קושית התוספות שהקשו בכאן דתיפוק לי דהוה ליה מחוסר בגדים וכן תירץ הסר ז״ל.

דף י״ג ע״א הלכה כר׳ יוסי. הקשו בתוספות דהא במסכת סנהדרין גבי

שריפת בת כהן דפסקי׳ הלכתא כדשלא רבין פריך תלמודא הלכתא למשיחא וכן בזבחים גבי כהן שפגל בעבודת חוץ דפסקי׳ הלכתא כר׳ שמעון והכא לא פרכי׳ הכי וכן בפרק בתרא דקדושין פסקי׳ הלכה כרבי יוסי דאמר עתידין ממזרין ליטהר ולא פרכינן מידי וכן בפסח שני פסקינן הלכה כרבי עקיבא דאמר גבי פסח שכל מלאכה שאי אפשר לה לעשותה מערב שבת דוחה את השבת וגו׳ ולא פרכינן מידי. ותירץ רבינו חיים כהן ז״ל דלא פריך תלמודא הלכתא למשיחה אלא בדבר שיש בידו עבירה ולא תנהיג לימות המשיח כדכתי׳ ועמך כולם צדיקים כההיא דזבחים וסנהדרין דאית בהו עבירה. ויש להקשות על זה דהא לעיל פרכינן כיצד מלבישין לעתיד לבא לכשיבאו אהרן ובניו משה רבינו עמהם והיא קושיא כהלכת׳ למשיחא היא וי״ל דהתם דאיכא לפרושה כיצד הלבישן לשעבר למסבר קראי הכי עדיף טפי מלאוקמה הלכתא למשיחא ומשום הכי [לא] מתמה עלה תלמודא. ור״י ז״ל תירץ בעיקר קושיין דכל הני דלא פרכינן עלייהו הלכתא למשיחא הייני משום דאית בהו שום נפקותא בזמן הזה כגון האי דרבי יוסי דהכא דנפקא לן מינה למי שהיה ממונה בשום מינוי כנשיאו׳ וכיוצא בו ונאנס והוצרכו להעבירו ומנו אחר תחתיו שאם עבר מאונסו חוזר למנויו ואין נוהגין בזיון בשני ועושין בענין שלא תהא שם איבה ושלא יורידו לשני וכענין ר״ג ור׳ אלעזר בן עזריה וכההיא דמסכת קדושין טעמא דרבי יוסי משום ממזרין שנטמעו כטמעו ונפקא מינה שלא לחוש בזמן הזה כ״כ למשפחה שנטמעו בה פסולין וההיא דפסח שני נפקא מינה לענין מכשי׳ מילה שאין דוחין שבת כדאמר ר׳ עקיבא גופיה בפר׳ המילה ואפסיק נמי הלכתא כוותי׳ התם וכי הדדי איפסיקא הלכתא כתרוייהו. ורבינו הגדול ז״ל היה אומר שכל אלו פלפולין ולא פירכי נינהו דבתלמודא פריך הלכתא למשיחא בתרי דוכתי ואתמהי׳ עליה דא״כ סדר קדשים לא נגמור אלא דרוש וקבל שכר. וכיון דכן תו לא חש תלמודא למיהדר למפרך הכא. **ומודה** רבי יוסי שאם עבר ועבד עבודתו כשרה פרש״י ז״ל בשעבד בשמנה בגדי כהונה שאין איסורו אלא משום איבה אבל אם עבד בד׳ בגדים עבודתו פסולה דמחוסר בגדים הוא. (הגהה ישנה לאחד קדוש ז״ל הא דאמרינן ורבנן נמי הא חיישי לשנאה כלומר וכי היכי דחיישי לטומאה אמאי לא חיישי למיתה כרבי יהודה ק״ל דהא טעמא דרבנן מפרש במתני׳ דא״כ אין לדבר סוף והשתא לא

פרכינן

פרכינן אמאי לא אמרי לנפשיהו הכי דהא לקמן פרכינן לה. ונראה דטעמא דמתני' לדבריו דרבי יהודה אמרו ליה וזהו שפרש"י ז"ל בלשון המשנה א"כ דחיישת למיתה ולא כתב אי חיישינן למיתה ככ"ל). **מיתה** לא שכיחא פירוש ולא חיישינן לה הקשו בתוספות דבריש פרק ד' אחין תנן ד' אחין שנים מהן נשואין שתי אחיות ומתו נשותיהן חולצות ולא מתיבמות. והוינן בה ש"מ יש זיקה דאי ס"ד אין זיקה האי ליבם חדא והאי ליבם חדא ומהדרינן לעולם אין זיקה והכא היינו טעמא די"ל אדמיבם חד מאית אידך וקא בטלה מלות יבמין ותירצו דהתם דאיכא זמן מרובה שאין מיבמין אלא לאחר שלשה חדשים הלכך חיישינן למיתה אבל הכא דחד יומא הוא לא חיישי רבנן למיתה ועובדא דשבתא דבפרק המפקיד דחיישינן דלמא שכיבא היא או ברתה שאני שביה כולהו איתנהו ביה. **א"ב** אין לדבר סוף פי' דכי היכי דמתה חדא מתה אידך נמי שפיר קאמרו ליה רבנן אמר לך ר' יהודה למיתה דחדא חיישינן למיתה דתרתי לא חיישינן. הקשו בתוס' דבההיא שמעתא דבפ' ד' אחין פרכינן אי הכי אפילו חמשה אחין נמי ניחוש למיתה דתרי ופרקי' דלמיתה דחד חיישינן למיתה דתרתי לא חיישינן. והיינו דר' יהודה ואלו התם אמרינן לה אפי' לרבנן ותירצו דהתם כיון דזמן מרובה הוא למיתה דחד איכא למיחש ולא לתרי אבל הכא דלמיתה דיום אחד חיישינן כך הוא אחד כשנים ושנים כאחד פירוש לדבריהם דהכא דהאשה בריאה וחיישינן למיתתה משום שמא מזל או עון דכהן גורס שלא יכפר על ביתו כך יש לחוש שימותו שתיהן כמו אחת מהן. וא"ת והתם היכי פרכינן מעיקרא אי הכי אפילו חמשה נמי דהא רבי יהודה מפליג בין חד לתרי. וי"ל דקושיין התם לרבנן דהלכתא כוותיהו הכא. אי נמי אפילו לרבי יהודה ושאני הכא דמעלה עשו לכפרה לתקוני מאי דאפשר לתקן. ואם אתה אומ' אין לדבר סוף לא נתקן כלום. מה שאין כן התם דאפשר בחליצה. **ומי** סגי ליה בתקנתא והא לאו אשתו היא ופרקינן דמקדש לה מבעוד יום. וא"ת ולמה לן כולי האי דשקלי' וטרי' בסוגיין דהא בתקנתא סגי. ולכי מתה קמייתא קנית ליה לאידך וי"ל דאין ה"נ אדיכא דאורייתא אבל סוגיין אדיכא דרבנן שאסרו משום שבות לכנוס אשה בשבת או יום טוב משום דמיחזי כקונה קנין בשבת וכדאי' בפ' בתר' דביצה וכן בפ"ק דירושלמי דכתובות בהלין דכנסין ארמלין. עוד י"ל דאפילו מדאורייתא איכא למיחש שמא תמות באמצע עבודה בענין שלא יוכל לצאת לחוץ ולכונסה. **דבנים** לא הוו להו שני בתים ורחמנ' אמר וכפר בעדו ובעד ביתו ולא בעד שני בתים הקש' רבינו שמשון ז"ל דהא כתיב וישא לו יהוידע נשים ויולד בנים ובנות ותירץ דשמא זו אחר זו נשאן או שמא היה מגרש את אחת מהן ערב יום הכפורים על תנאי כדלקמן וכל זה נראה לו שהוא דוחק. **אי** דמגרש לה הדרא קושיא לדוכתה כלומר דליחוש רבי יהודה למיתה דאידך. **דמגרש** לה על תנאי דאומר לה הרי זה גיטיך על מנת שלא תמותי פי' הרי זה גיטיך מעכשו אם לא תמותי שכל האומר על מנת כאומר מעכשו הלכך בין תמות זו ובין תמות זו ובין שלא תמות זו אין בכאן אלא אשה ראשונה. ולמיתה דתרוייהו הא לא חיישינן ופרכינן ודילמא היא לא מתה והויא מגורשת וכו' וזו הקושיא קלה היתה להבין ומאן דקא עביד אוקמת' שפיר ידע לה אלא שהתלמוד עביד כולהו אוקמתי דאפשר לומר להגדיל תורה ולהאדיר. וכן פרש"י ז"ל וכולהו אוקמתי דעבדי' איכא לעיוני בחד מתלתא חששות דאפשר שלא תמות חדא מינייהו. או דמתה קמייתא לחודה או בתרית' לחודה דאלו למיחש למיתה דתרוייהו לא חיישי' לכולי עלמא כדאי' לעיל ובהני אוקמתי דעבדינן בסוגיין זימנין דליכא למיחש אלא לחדא כדפריך תלמודא בלחוד וזימנין דאיכא למיחש לתרתי ותלמודא לא פריך אלא חדא מינייהו כדבעי' לפרושי קמן. ובהני תלת אוקמתי קמייתא ליכא למיחש אלא למאי דפריך תלמודא.

אלא דאמר לה ע"מ שתמותי פי' ביום הכפורים שאם תמות תהא מגורשת למפרע וכמלא

שאין

שאין כאן עבודה למפרע אלא בבית אחד. וכן אם תמות חברתה ולא היא ליכא למיחש אלא מאי דפריך תלמודא דדילמא לא מתה חדא מינייהו ויש כאן שני בתים. **ה"ג** הרי זה גיטיך ע"מ שלא תשתי יין כל ימי חייכי: ולא גרסי' כל ימי חיי וחייכי וכדפרים' לה במסכת גיטין בסד"י. והא דאמרי כל ימי חיי פלו' הרי זה כריתות פרש"י ז"ל דאפילו הכי לא תנשא עד שימות אותו פלוני שמא תשתה יין ונמצאת א"א למפרע. נראה שדימה רבינו ז"ל לזו להא דתניא הרי זה גיטיך ע"מ שתתני לי מאתים זוז הרי זו מגורשת ותתן ולאחר לא תנשא עד שתתן. אבל רבינו ז"ל אומר דלא דמו דהתם הוא שהתנאי בקום עשה ושמא לא תוכל לעשות אבל תנאי זה וכל כיוצא בו שהוא בלא תעשה אין חוששין לשמא יתבטל בידים וכן כתבו בתוספות. **אלא** דאמר לה על מנת שלא תמות חבירתיך. פי' הלכך אם לא תמות אחת מהן או אם תמות זו ולא תמות חברתה הרי זו מגורשת ואין כאן אלא אשה ראשונה ואם לא תמות זו ותמות חברתה הרי זו אשתו בלבד ופרכי' ודילמא מתה חברתה בפלגא דעבודה והוא הדין אם תמות (היום) לאחר עבודה אלא דחדא מנייהו נקט תלמודא מפני שעל הרוב אין שהות ביום שתמות לאחר עבודה שהרי היום נשלם בעבודה. וכל התנאין הללו שהוא מתנה כולן תלויין במיתה דיום הכפורים לבדו וכדפרש"י ז"ל.

ע"ב אלא דאמר לה הרי זה גטיך על מנת שתמות חברתיך. ופרכי' ודילמא מתה חברתה וקם ליה בלא בית ובהא ודאי הכי נמי דאיכא למיפרך דדילמא לא מתה חדא מינייהו ואיכא שני בתים אלא דתלמודא נקט חדא מינייהו. אלא דמגרש להו לתרווייהו ללאה אמר הרי זה גיטיך על מנת שלא תמות חברתיך רחל ביום הכפורים ולרחל אמר לה הרי זה גיטיך על מנת שלא תכנסי לבית הכנסת ביום הכפורים הלכך אם לא תמות רחל הרי לאה מגורשת ואם תמות רחל הרי כאן לאה שאינה מגורשת ואין לו אלא אשה אחת ואם לא תמות אחת מהן אין כאן אלא רחל ותכנס רחל לבית הכנסת כדי שלא תהא מגורשת ואין כאן אלא רחל ופרכינן ודילמ' לא מתה רחל ותהא לאה מגורשת ולא עיילא לבית הכנסת רחל ותהא לאה מגורשת וקם ליה בלא ביתא שהרי שתיהן מגורשות. וא"ת מאי קושיא דהא אי איהי לא עיילא מעיילי' לה בעל כרחה דהא אשה מתגרשת בעל כרחה י"ל דכיון דאמר לה על מנת שתכנסי האי ליסנא דעיילא מדעתה משמע' ובדין הוא דיכול לאתנויי תנאה דליהוי בעל כרחה אלא דניחא ליה לתלמוד' לאשמועי' אידך אוקימתא דבסמוך וק"ל דבלאו הכי נמי איכא בהאי אוקימתא פירכא אחריתי דדילמא עיילוה בצפרא לבי כנישתא ובטיל גיטא דידה ובתר הכי מתה בפלגא דיומא ובטלן גיטא ואשתכח דעבד למפרע בצפרא עבודה בשני בתים אלא שיש לו' בזו כדפרשי' לעיל דאין ה"נ וחדא מינייהו נקט תלמודא וכמו שרמז לנו רש"י ז"ל לעיל דוק ותשכח. **אלא** לחדא אמר לה הרי זה גיטיך ע"מ שאכנס אני לב"ה פי' ליסנ' קלילא נקט וה"ק לחד' דהיינו לאה אמר לה על מנת שלא תמות רחל חבירתיך ולחדא דהיינו רחל אמר לה ע"מ שאכנס אני לבית הכנסת הלכך אם לא תמות אחת מהן הרי לאה מגורשת ואם תמות לאה יכנס לבית הכנסת ובטיל גיטא דרחל: ואין לו אלא אשה אחת דהיינו רחל. מאי איכא למימר דילמא מתה חברתה דהיינו רחל בפלגא דעבודה פי' ואשתכח דגיטא דלאה לאו גיטא. ועבד ליה עבודה למפרע בשני בתים אי חזי לה דקא בעיא למות קדים הוא ועייל לבית הכנסת הקשו בתוספות למה לן למימר דקדים ועייל לבית הכנסת נוקמי דתמות רחל אפילו לבתר מיתתה נמי עייל ומקיים תנאה והוה ליה גיטא למפרע כאותה שאמרו הרי זה גיטיך מעכשו אם לא באתי לאחר י"ב חדש ומת בתוך שנים עשר חדש הרי זה גט ולא חשיב גט דלאחר מיתה. ותי' דהתם ודאי הוא דאיקיים תנאה מחיים אבל הכא לא איקיים תנאה מחיים ולא חלו עליו גירושין מחיים ולא נהירא דהא כיון דאמר מעכשו הרי מתקיים התנאי

ואל

ואל הגט למפרע מחיים דהא אם אמר לה הרי זה גיטיך על מנת שתתני לי מאתים זוז למ"ד לי ואפי' ליורשי משמע כותנת לאחר מותו לאביו או לאחיו כדאי' במ' גיטין. וה"ה לאומר על מנת שאתן ליך שנותן לאחיה וליורשי' לאחר מותה דמאי שנא אבל הנכון דהנא ה"ה דמצי עייל לאחר מיתה אבל כדי שלא יהא התנאי תלוי ועומד ושמא מתוך אנינותו לא יוכל ליכנס לאחר מותה עבדי' מעלה בכפרה ומקיים תנאה מקמי דתימות. **אלא** מעתה שתי יבמות מבית אחד לא יתיבמו כלומר דנימא את בית אחיו אמר רחמנא מי שיש לו בית אחד ולא מי שיש לו שני בתים. ואנן קיימא לן שמיבם את אחת מהם: ופרקי' יבמתו ריבה וק"ל ולמאן דדריש ליה התם לאתויי חייבי לאוין שחולצות ולא מתיבמות כדאיתא בפרק כילד מאי איכא למימר וי"ל דלדידיה כוליה יבמתו מיותר. ומדלא כתב רחמנא יבמה וכתב יבמתו ש"מ תרתי:

אלא מעתה ארוסה לא תתינס. פי' דהא אמרת דכל כמה דלא כנים ליה לא קרינא בית אחיו אבל משום דכתיב לא תהיה אשת המת לא ממעטי' ארוסה דאשת המת אפילו ארוסה במשמ' וכדפרי' בפ"ק דיבמות בס"ד: **החוצה** לרבות את הארוסה [וא"ת לא ליכתוב רחמנא בית אחיו ולא מצטרי' למיכתב החוצה ולאו רבויא דיבמתו דאמרי' לעיל י"ל דאיצטריך למכתב בית אחיו למדרש בית אחד הוא בונה ואינו בונה שני בתים: **דתניא** היה עומד ומקריב פירשה רש"י ז"ל בכהן הדיוט והיינו קושיין דלענין אנינות ר' יהודה לחומרא ור' יוסי לקולא. ותמי' מילתא דמאי קושיא דבכהן גדול דאקיל רחמנא ואמר ומן המקדש לא יצא ולא יחלל אקיל ר' יהודה לומר שמביאין אותו מתוך ביתו ובכהן הדיוט דאחמיר רחמנא שלא יקריב אונן ואם הקריב חלל מחמי' ר' יהודה לומר שאפילו התחיל לא יגמור וי"ל דמ"מ כי מעיינת בה סתרי אהדדי דהא לית לן אסורא בכהן הדיוט שלא יקריב אונן אלא מדיוקא דכהן גדול דכתיב ביה ומן המקדש לא יצא ולא יחלל ודרשי' הא אחר שלא יצא חלל וא"כ לר' יהודה דאמר דכהן גדול מביאין אותו מתוך ביתו ומשמ' ליה קרא דמן המקדש לא יצא אף במי שלא התחיל בעבודה שלא יצא מקדושתו ויבא לעבוד עבודה ודכוותה אית לן למידק בכהן הדיוט שיצא מקדושתו ולא יתחיל עבודה אבל שאם התחיל קודם אנינות שלא לגמור אותה מנין לנו כן נראה מפי' רבי' ז"ל ובתוספות הקשו על פירושו דאי בכהן הדיוט היאך יאמר ר' יוסי יגמור דהא ליכא שריותא בכהן הדיוט להקריב אונן וזו אינה קושיא גדולה דדילמ' ר' יוסי משמ' ליה דמאי דאמרי הא אחר שלא יצא חלל בשלא יצא מקדושתו והתחיל לעבוד לאחר שהיה אונן ור"י ז"ל פיר' הברייתא בכהן גדול וא"ר יהודה שלא יגמור והשתא פריך שפיר דהשתא לר' יהודה אפוקי מפקי' ונראה דרש"י ז"ל לא פירשה כן משום דקתני מתנייתא סתמא היה עומד ומשמ' בכהן הדיוט:

דף י"ד ע"א גזרה שמא יאכל פי' שמא יאכל באנינות שהוא איסור תורה וב"ד מתנין לעקור דבר מן התורה בשב ואל תעשה: **וכי** האי גונא מי חיילא עליה אנינות והא מיגרשה פרש"י ז"ל מאי מקשי' מעיקרא ביום הכפורים דכי האי גונא בכהן גדול ביום הכפורים אפילו היה בחול דכולי עלמא אכלי מי איכא למיחש למידי והא מיגרשה כדאוקי' לעיל ואין כאן אנינות ליאסר בהקרבה ולא באכילה ופרקי' דכהי דאנינות לא חיילה עליה מיטרד מי לא טריד וקיימא לן למשחה בהם לאכול קדשים בדרך גדולה כדרך שהמלכים אוכלין והקשו עליו בתוספות חדא דלא אסר רחמנא אכילת קדשים למצטער שאינו אונן אטו טבעה ספינתו בים הכי נמי דאסור בקדשים ועוד דהא דכתיב למשחה בהם לא דרשי' ליה אלא לומר שיאכל קדש בצלי ובחרדל וי"ל לפי שטת רש"י ז"ל דמצטער בעלמא אינו אסור בקדשים אבל זה שהצער בא לו מחמת מיתת שארו שהיתה כבר כיון שלבו דוה עליו שהרי מחמת הלורך גירשה שפיר קרינא ביה אנינות והא

דכתיב

דכתיב למשחה בהם לא צלי וחרדל כתיב ביה אלא למשחה בהם כדרך שהמלכים אוכלין ומה לי לאכל צלי וחרדל או שלא לאכל בצער אכילות כך יש לומר לשטה זו. אבל בתוספות פירשו למה לי לתרוצי דכיון דכולי עלמא לא אכלי איהו לא אכיל וכי האי גונא מי איילא עליה אכילות דאפילו תימא דהיכא דכולי עלמא אכלי איכא למיחש דילמ' אכיל הכא בכהן גדול ליכא למיחש דהא גרושה היא ואין כאן אונן. ופרקינן דכהי דאכילות ליכא איטרודי מי לא טריד ואיישינן מתוך צערו לא יתן דעתו ויאכל ביום הכפורים דאית ביה כרת ולהכי אצטריכינן לומר דכיון דכולי עלמא לא אכלי איהו נמי לא אכיל. (הגהה ישנה לאחד קדוש ז"ל) מה שתמצא כתוב בגליון התוספות שיש שבוש בפירוש רש"י ז"ל במה שכת' על מה שאמ' הספר וכי האי גוונא מי איילא עליה אכילות והא מגרש' בהא שבושא כי פרש"י ז"ל וז"ל והא מגרשא דהכי אוקימנא דכי חזי לה דמיתה קדים ועייל לבית הכנסת ומשוי' לה לגיטא דההיא דמיתה גיטא למפרע עכ"ל. וזה שבוש כי זה הלשון נאמר לעיל כשתמות רחל השניה שהתקין והספר הקשה כאן ממיתת אשתו ראשונה וההיא לא מבטל גיטא בעיולי לבי כניסתא וכך היה לו לפרש והא מגרשא דהא כל היכא דאמרת דמתה לאה אשתו הראשונה לא תמות רחל דלמיתה דתרתי לא חיישי' כדאיתא לעיל וכל שרחל קיימת הויא לאה מגורשת למפרע דהא אמר לה הרי זה גיטיך אם לא תמות חברתיך רחל ודוק ומיהו רש"י ז"ל מפרש דהא אמרינן לחדא אמר לה ע"מ שלא תמות חברתיך שאמר כן לרחל וללאה הוא דאמר על מנת שאכנס אני לבית הכנסת).

דאי רבי עקיבא כיון דאמר טהור שנפלה עליו הזאת טמאתו היכי עביד עבודה כו'. והקשו בתוספות ודילמא האי תנא סבר דטומאה הותרה בצבור שאין מזין על כהן בשבעת ימי פריש' ביום הכפורים. ותירצו דכיון דסתם מתני' ר' מאיר ומסתמא מתני' רבי מאיר היא דסבירא ליה במתניתא דלעיל שמזין עליו כל שבעה. **גרש"י** ז"ל נתכון להזות על הבהמה והזה על האדם אם יש באזוב ישנה נתכון להזות על האדם והזה על הבהמה אם יש באזוב לא ישנה ופי' הוא ז"ל נתכון להזות על הבהמה שאינה בת הזאה והזה על האדם אם יש באזוב שיורי מימי חטאת ישנה להזותו על אותו אדם כי המים לא נפסלו מפני הכונה שנתכון לבהמה ומ"מ אותו אדם לא נטהר בהזאה ראשונה כיון שהיתה הזאתו שלא בכונה וצריך הזאה אחרת. ובלשון שני פי' ז"ל כי האדם ההוא יצא ידי הזאה אע"פי שהזה עליו בלא כונה. וה"ק ישנה על אחרים שצריכין הזאה לומר שלא (כפר) פסל לו שיורי האזוב. ובלשון הא' יותר נכון אף לפי שטה זו חדא דלישנא דייק כוותיה ועוד דהא קי"ל במס' פרה שהמזה צריך להתכון ולהזות על הטמא ואם אין שם דעת מזה הזאתו פסולה אבל זה שמזין עליו אינו צריך כונה אלא מזין עליו בין מדעתו בין שלא מדעתו וסיפא דקתני נתכון להזות על האדם והזה על הבהמה אם יש באזוב לא ישנה פירש רש"י ז"ל לא ישנה כלל לא הוא ולא אחרים מפני שנפסלו השיריים במלאכה ומלאכה פוסלת בין בפרה בין במי חטאת. והקשו בתוספות דהא בהדיא תנן במסכת פרה שאין מלאכה פוסלת במי חטאת אלא קודם קדוש אבל לאחר קדוש שנתן בהם האפר לא. ובספרי מייתו לה מדכתיב למשמרת למי נדה וכבר הם למי נדה והנכון כגר"ח ז"ל שגורס בהפך נתכון להזות על הבהמה והזה על האדם אם יש באזוב לא ישנה. על האדם והזה על הבהמה אם יש באזוב ישנה וה"פ דרישא כיון שנתכון במזיד להזאת על הבהמה הוה ליה נושא מימי חטאת שלא לצורך והוא טמא כדאיתא לקמן וכיון שהוא טמא אף מימי חטאת נפסלו ולא ישנה לא הוא ולא אחרים. ואחרים פרשו כי הוא לא ישנה מפני שהוא טמא והכתוב אומר והזה הטהור אבל אחרי' מזין בו. והלשון הראשון יותר נכון וכן פר"י ז"ל. וסיפא דקתני שאם נתכון להזות על האדם והזה על הבהמה ישנה וכיון שנתכון להזות על האדם אין כאן נושא מימי חטאת שלא

לצורך

לצורך ולפיכך לא נפסלו וכן אמרו בתוספתא דתניא טבל האזוב לשם דבר שאינו ראוי להזאות והזה על דבר הראוי להזאות הואיל ותחלת טבילתו פסולה הזאתו פסולה ואם תחלת טבילתו כשרה הזאתו כשרה:

ועוד מזה בעי כבוס בגדים וכו' פי' אפילו תימא דסיפא פירושא דרישא הוא מ"מ זה אי איפשר דבמזה טעון כבוס בגדים ולא בנוגע אלמא תרי מילי נינהו: **אלא** מאי מזה נושא. תמי' מילתא מנא לן לאפוקי קרא מפשטא ולומר דמזה ממש [טהור] (טמא) ואי משום ק"ו [הא] גזרת הכתוב הוא כי היכי דהוי גזירת הכתוב בהא דאמרי' דנושא או נוגע טמא ומזין עליו טהור תירץ ר"י ז"ל דדייקי לה מדכתיב והזה הטהור על הטמא שאין צריך לומר הטהור דהא פשי' דטהור בעי כדכתיב ואסף איש טהור. אלא ודאי הא קמ"ל שאינו מקבל טומאה על ידי הזאה ואם כן על כרחי' אית לן לומר דמזה היינו נושא שיעור הזאה כדק' מפרשי' וכן פרש"י ז"ל.

ע"ב אביי אמר אפי' תימא ר' עקיבא דעביד עבודה כו' ובירושלמי אמרו דהא תנן במס' פרה כיצד מטמאין אותו וכו' דלא כר"ע דאמר טהור שנפלה עליו הזאה כי לפי דבריו לא היו צריכין לטמאו שהרי מזין עליו כל שבעה ואפשר דר' עקיבא היה סובר שלא היו מזין עליו או דלית ליה ההיא מתני' ולית הלכתא כר' עקיבא. **הא** דתנן ומטיב את הנרות דעת כל המפרשי' ז"ל שאף בשחרית היה חייב לדשן ולהטיב את הנרות ולהדליקם ואע"פ שלא כבו אבל דעת רבינו ז"ל דלהכי כתב רחמנא ובהעלות אהרן את הנרות בין הערבים יקטירנה וכתיב בבוקר בהטיבו את הנרות משום דבערב חייבין להדליק ולדשן על כל פנים ואפי' נר מערבי בזמן הנס וכדתניא ממנה היה מתחיל ובה היה מסיים אבל בבוקר אין כאן לא חובת הטבה ותקון כשמלאן שכבו חוץ משתי נרות מזרחיות למ"ד צפון ודרום היו עומדי' וכדאיתא במסכת תמיד אבל באחרות אין לו ליגע אם לא כבו ואם כבתה אחת מהן ביום זה הוא ששנינו נר שכבתה מדשן מתדשנה פתילה ומיהו בלישנא דרבנן קרו הטבת נרות אף לשל (בין הערבים) [שחרית] אבל עיקר הדין אינו אלא כמו שאמרנו וזה דעת רבינו הרמב"ן ז"ל וכבר כתבתיה בפרק במה מדליקין בס"ד: **מאן** תנא תמיד שמעון איש המצפה פי' דשמעי' ליה דפליג בסדר התמיד וכי היכי דפליג עלה בחדא בהדיא פליג נמי באידך ומסכת מס' תמיד נשנית לדעתו. ופרכי' והא איפכא שמעי' ליה דפליג על סתמי דמס' תמיד אלא אמר ר' יוחנן מאן תנא מסכת מס' יומא דהכא ר' שמעון איש המצפה ורמי סדר יומא אסדר יומא כו' עד פיים השלישי חדשים לקטרת באו והפיסו פי' כי הקטרת מעשרת כדכתיב ברך ה' חילו ולפי' מי שהקטיר פעם אחת אינו נכנס בפיים פעם אחרת עד שיקטירו כל הכהנים וכדאמרי' מעולם לא שנה בה אדם יש או' שלא שנה בה אדם ממש כי הכהנים היו מרובים כנגד כל הקטרה והקטרה וזה רחוק והנכון שלא הוצרך לשנות בה אי נמי שלא שנה עד שיקטירו כל הכהנים ופעמים שמת קודם לכן ולא שנה כלל ומיהו דוקא בהקטרת עבודת שחרית בענין חדשים לבקרים אבל בין הערבים אף מי שהקטיר שחרית חוזר ומפיס בו ערבית וכן מוכיח במסכת מנחות וכן כתבו בתוספות מ"מ קשיא סדר יומא אסדר יומא דאלו בפרקי' דהכא תנן דמקטיר והדר מטיב ולקמן באידך פירקא מני בפיים שני דשון המנורה ובפיים השלישי מני הקטרה אלמא ברישא מטיב והדר מקטיר. וא"ת ודילמא אע"ג דבנרות מפייסין תחלה כשבאין לידי מעשה הקטרה היתה קודמת ותדע דהא קתני בפיים שני מי שוחט מי זורק מי מדשן מזבח פנימי ואלו במעשה דשון מזבח הפנימי קודם לשחיטה וזריקה כדאיתא בהדיא במס' תמיד וכדמסדר אביי לקמן בסדר מערכה וי"ל דבפיים גופיה פעמים שהמאוחר במעשה מוקדם בפיים אבל ודאי כל הכתוב בפיים ראשון קודם למה שכתוב בפיים שני וכן בכולם.

וא"ת

וא"ת מ"מ מתני' גופה דלקמן תקשי כיון דדישון מזבח קודם במעשה למה מאוחר בהפסה. תירץ רשב"ס ז"ל דמשום דעיקר עבודת תמיד היינו שחיט' וזריק' מקדימין להפיס עליו והיו מקדימין להפיס עליו והיו מקדימין לדשן שלא להפסיק בין עבודת חוץ לעבודת פנים. ור"י ז"ל פי' דאע"ג דדישון מזבח קודם לשחיטה. בקור טלאים קודם לדישון כדאיתא התם שפעמים שמבקרי' אותו לאור האבוקות וכיון דכן קדים שחיטה בפיים לדישון מזבח:

(חיים מדבר) תימא שהרי מלינו שאף המאוח' בפיים אחר קודם במעש' למה שהוא בפיים שקודם לו והלא זה הדבר שכבר ידוע שבפיים השני שהיו זוכים בו י"ג כהנים הג' אחרוני' היו זוכים בסלת ובחביתין וביין וכדתנן בפ"ב דמכילת' ובפ"ג דתמיד ולענין המעשה היו קרבים אחר הקטרת ואחר האיברים שהיו בפיים הג' ובפיים הד' כנודע הרי דגם המוקדם בפיים אחד מאוחר במעשה אחר דבר שהוא בפיים שלאחריו כמדובר ולפי דברי הרב ז"ל היה צריך שאלו הג' כהנים יהיו זוכים בדברים אלו בפיים הד' אחר המעלה איברים מן הכבש למזבח. ועיין להתוס' ישנים בפ"ב דמכילתין אמתני' דתמיד קרב בט"ה ושנים בידם. ב' בזיכי לבונה שדבריהם צריכים ישוב ומ"מ לא יגהה מהם מזור לדברי הריטב"א ז"ל וליכא למימר דכשם שהיו מעלים את איברים בשני פעמים פעם ראשונה לכבש קודם הקטרת ופעם שניה מן הכבש למזבח אחר הקטרת. ה"נ היו מעלין את היין והסלת והחביתין בב' פעמים דכולהו מיני הקטרה נינהו כמבואר ובהכי סלקי דברי הרב ז"ל כהוגן דהכא נמי סולת וחביתין ויין קדמי במעשה ההעלאה לכבש לקטרת ולאיברים שהם בפייסות שלאחריו כמובן. דהא ודאי ליתא דאם איתא להך מלתא א"כ בפיים הד' שהיו מפיסין להעלאת האיברים מן הכבש למזבח היה צריך שיפיסו נ"כ מי מעלה הסלת והחביתין והיין למזבח ואנן חזינן כי לא הוזכר שם כי אם מי מעלה איברים מן הכבש למזבח ותו לא. ולומ' דבהכך מילי הכהן הראשון שזכה להעלותן לכבש הוא עצמו היה מעלה אותן למזבח הא נמי לאו מלתא היא דמה ראית לחלק ביניהם וכיון דעיקרא דהך מלתא משום ברב עם הדרת מלך היא וכדאמרי' לקמן דף כ"ו מדוע חששו להאי טעמ' בהעלאת איברים בלבד ולא בדברים אלו. ואתה תחזה להרמב"ם ז"ל בפ"ו מהלכות תמידין דמוכח מדבריו שלא היו מעלים אותם בראשונה לכבש עם האיברים אלא באחרונה שהרי בדין ג' כשהזכיר העלאת איברים לכבש לא הזכיר שם דברים אלו כלל ובדין ה' אחר שכתב העלאת איברים מן הכבש למזבח כתב ז"ל ואח"כ מעלין סולת (הנסכים) ואחר הסולת מקטיר החביתין ואחר החביתין מעלין את היין לנסוך הרי מבואר שהסלת והחביתין והיין לא היו מעלין אותם כי אם באחרונ' בעת ההקטרה ואפ"ה היו מפיסין להם בפיים הב' כמדובר ובעת אני נבוך בזה.

אמר אביי לא קשיא כאן בהטבת שתי נרות כאן בהטבת חמש נרות. פי' דתנא דמסכת יומא סבירא ליה דנרות מזרח ומערב היו עומדין ושתי נרות מזרחיות השני הוא המערבי שהראשון עושה אותו מערבי ולא היו מטיבין שבעתן כאחד אלא שמפסיק ביניהם בקטורת או בזריקת הדם כדמפרש ואזיל. והאי תנא סבר דבקטורת מפסיק ביניהן. ובתחלה מטיב חמש נרות מקטיר וחוזר ומטיב השתים. והקשו בתוס' אמאי לא משנינן הכי לעיל כדרמי' מתני' דתמיד אמתניתין דסדר יומא. וכימא דההיא דתמיד בהטבת חמש נרות והא דהכא בשתי נרות. ותירץ דסתמא דמסכת תמיד סביר' ליה דצפון ודרום היו עומדין ולא היה מפסיק ביניהן אלא מדליק שבעתן כאחד:

וי"ל עוד דלא משמע דליפסקינהו תנא לנרות בתרתי מכילתא וליכ' לשנויי הכי אלא היכי דתני תרוייהו בחדא מסכתא: **דתניא** לא ייטיב ואחר כך יקטיר כו' פרש"י ז"ל לא ייטיב

(חיים מדבר) דברי הרב נפלאו ממני חדא האי דתלי טעמא במאי דס"ל להאי תנא דצפון ודרום היו עומדין לא אדע שכו"ל מה יושיעני זה לענין הפסקה ואם כאמ' דמזרח

כולן ואח"כ מטיב לשתים כלומר שיפסיק בהקטרה בנתים אבא שאול אומר מטיב ואחר כך מקטיר. לומר דלאו בהקטרה מפסיק בינייהו אלא בזריק' דמים כדמפרש ואזיל:

ומערב הוו קיימי איך יחוייב מזה שלא היה מדליק שבעתן כאחד אלא מפסיק ביניהם והכי נמי כל בתר איפכא. ותו קשיא טובא היכי מצינן למימר דתנא דתמיד ס"ל לצפון ודרום היו קיימי והא בהדיא תנן התם ומצא שתי נרות מזרחים דולקות ומבואר הדבר דס"ל מזרח ומערב הוו קיימי דאי ס"ל לפון ודרום לא שייך מזרחיות וכ"כ התוס' להדיא בפרק שתי הלחם דף צ"ח ד"ה מדכתיב ובפרק כל קרבנות דף פ"ו ע"ב וכן נראה מדברי רש"י בפ' במה מדליקין דף כ"ב ע"ב יע"ש וכ"כ הראב"ד בהשגות פ"ג מהלכות בית הבחירה דין י"ב דמתני' דסדר התמיד ששנינו מצא ב' נרות מזרחיים דולקים זהו לענין מזרח ומערב מונחים. ועיין בדברי מרן ז"ל שם שכתב דלמ"ד לפון ודרום הו"ל למתני לפוניים או דרומיים וכ"כ הרמב"ם להדיא בפירוש המשנה בספ"ג דתמיד יע"ש אמור מעתה איך כתב הרב ז"ל דס"ל לתנא דתמיד לפון ודרום היו עומדים. ותו אעיקרא מי דוחקינו לומר דסתמא דתמיד ס"ל דמדליק שבעתן כא' ובהכי סלקא לן רומיא דמתני' אהדדי ומשוינן ליה להאי תנא חולק אאבא שאול ורבנן ואביי משמא דגמרא ור"י ור"ל דכולהו ס"ל דבעינן הפסקה וכדמוכח לקמן דף ל"ג יע"ש. ואתה תחזה להתו' ז"ל בסוגיין ולהתו' ישנים שהוקשה להם כן ותירלו תירולים שונים יע"ש. ואם נאמר דדחיקא ליה להרב ז"ל ישוב שתי המשניות וכדדחיקא ליה להרשב"א בתשו' סי' ע"ט ואמטו להכי בעי למימר דס"ל להאי תנא דלא היה מפסיק ביניהם כל כי האי מלתא הו"ל לפרושי דמחמת זה לריכין אנו לומר דלית ליה להאי תנא הפסקה כמבואר ול"ע.)

דף ט"ו תן לה מדתה שתהא דולקת והולכת מערב עד בוקר.

פרש"י שהיה נותן בה בכל ערב חצי לוג כמדת לילות של טבת שהם ארוכים ואם היה מותיר בלילות הקצרים יותיר. והתוספות פירשו בשם ר"י ב"א ז"ל כי כן בבא שהיה ממונה על הפקיע כדאי' במס' שקלים הוא היה עושה הפתילות והוא היה יודע לכוין בעובי הפתילות ודקותם בענין שלא יותיר כלום. וקשה על זה דהא בפר' דלקמן אמרי' אמר אביי מעיקרא הוה אמינא מאי פקיע פתילת' כדתנן מבלאי מכנסי הכהנים היו מפקיעין כו' כיון דשמעת' להא ולא עוד אלא שהיה לוקח מן הממונה כפקיע אמינא מאי פקיע נגודא. ומיהו אפשר כי אדם אחר היה ממונה על הפתילות כדרך שפי' ר"י ב"א ז"ל. **אין** לך עבודה שכשרה מערב עד בוקר אלא זו כלומר שהטבת נרות של בין הערבים היתה מאוחרת לכל העבודות. ודייק לה מדכתיב יערוך אותו מערב עד בוקר אותו בלבד אתה מטיב מערב באחרית הכל והיינו דכתיב בסמוך שאני התם דכתיב אותו. **ואביי** א"ל אורויי בעלמא הוא דקא מורי הכא כלו' דלא נחית תנא הכא אלא לומר דברים שהיה עוסק כהן גדול כל שבעה ונקט אגב אורחיה דקטורת קודם לשתי נרות אבל סדרא דעבינא לקמ' תני לה. **עביד** בה מעשה חטאת פי' דבכל עולות דעלמא נותן שתי מתנות שהן ארבע חד כמין גם בקרן לפונית מזרחית וחד כמין גם בקרן דרומית מערבית ובעולת התמיד אמר רחמנא שיעשה בה כמעשה חטאת להפסיק מתנות קרן דרומית מערבית לשתים. **התם** פסוק מתנות בעלמא הוא. פי' דלהפסיק מתנה אחת לשתים לא חשיב שינוי וחדוש בעולת כ"כ. **ונותיב** חדא שהיא שתים כו' פי' דכיון דמשנה במתנות של קרן דרומית מערבית לעשותם כדין חטאת היה לו לעשותם למעלה מחוט הסקרא כדין חטאת שהזאותיה למעלה. והתנן הזה ממנו א' למעלה ושבע למטה פי' גבי הזאות הפר שעושה ביום הכפורים על פני הכפורת בין הבדים תניכן לה לקמן. וקס"ד שלא היו כלם זו תחת זו אלא אחת למעלה מכנגד חצי עובי הכפורת ולמעלה והשבע מכנגד חצי עובי הכפורת ולמטה. או לאורך הכפורת או לרחב עובי הכפורת דאלו בגופו של

כפורת לא ס"ד כלל דהא על פני הכפורת כתיב אלא כולן היו בארץ מ"מ מקצתן היו למעלה ומקצתן למטה: ופרקינן דלא יהיב להו אלא כמצליף ופריש רב יהודה כמנגדנא כלו' כשליח ב"ד המלקה מלקות ארבעים פרש"י שאינו נותן כולם במקו' אחד אלא זו למטה מזו תכופות וסמוכות. והאי דקתני א' למעלה ושבע למטה אינו אלא לענין תכונת ידיו כדתניא שהיה באחת מצדד פני ידיו כלפי מעלה וגבו למטה ובשבעה היה מצדד גבי ידיו למעלה כאלו פונין למטה והקשו בתוספות דכיון דקתני כמצליף משמע דכולה מלתא הוית כמצליף ועוד לא מצינו בשום מקום שלא יהא המלקה נותן ההלקאות במקום אחד והנכון כמו שפר"שי ז"ל דכולה מלתא כמצליף להכות הן במקו' אחד ממש או זו סמוכה לזו ובלבד שתהא עד טיבורו ומיהו פעמים שהלוקה ידיו כלפי מעלה ופעמים כלפי מטה כי כשמכין אותו לפניו היו ידיו ואצבעותיו פונות למטה וכשמכין אותו לאחוריו היו פונין למעלה. וכן הכהן המזה אינו מתכוין אלא שלא יצאו ההזאות מחוץ עובי הכפורת וכשיפלו לארץ אינו מקפיד אם כולן נופלות במקום אחד או זו סמוכה לזו אלא שבאחת יצדד ידיו למעלה ובשבע יצדד ידיו למטה כדפרש"י ז"ל וכדתניא עלה לקמן. והקשו בתוספות בשם הרב ר' אלחנן ז"ל מעיקרא מאי מקשי תלמודא דהא בפי' תנינן לה לקמן במתני' גופה לא היה מתכוין לא למעלה ולא למטה אלא כמצליף. וי"ל דאיהו קס"ד דלעולם ההזאות א' למעלה ושבע למטה כפשטה אלא שהוא לא היה מתכוין להזאה אם תהיה כלפי מעלה או תפול למטה אלא שיתכוין כמצליף שלא יצא מטבורו הכא נמי ההזאות יתכוין כי לא יצאו מחוץ לעובי הכפורת וההזאות ממילא נופלות כמצדד ידיו זו למעלה ואלו למטה ואי נמי דמעיקרא לא הוה ידעי' מאי כמצליף ותלמודא תריץ דפירושא כמנגדנא וכדאמ' ותו לא קשיא מידי ודכותה בתלמודא. והתנן הזה על טהרו של מזבח שבע פעמים מאי לאו אפלגא דמזבח כדאמרי אינשי טהר טיהרא פרש"י ז"ל דקס"ד לטהרו של מזבח ר"ל בכנגד חצי גבהו מבחוץ מלשון נהרים שהוא חצי היום וכיון שנותן שבע הזאות במקום זה לא סגיא שלא יהו מקצתם למטה ומקצתם למעלה. והקשה ריב"א ז"ל דמאי קושיא דהא ודאי כיון דכונתו לתתם כולם בכנגד חציו אע"פ שמקצת' מתפשטי למעלה ומקצתם למטה וכולם סמוכות זו לזו לא חשיב הא מקצתם למעלה ומקצתם למטה. לכך פי' ז"ל דהכי פריך דהא מלבד הזאות הללו היה מזה למעלה בקרנות כדכתיב וכפר אהרן על קרנותיו אחת בשנה וכדתנינן לקמן וכיון דכן כי הדר מזי למטה כנגד חצי גבהו הוה ליה מקצת דמים למעלה ומקצת דמים למטה ופרקינן דכולהו למעלה ומאי טהרו של מזבח אמצע גגו של מזבח וקרי ליה טהרו מפני שהיה לו לסלק משם כל עפר הקטורת והגחלים שנשארו שם שיהא המקום נאה ונקי להזות עליו:

ע"ב וקרן דרומית מזרחית לא הוה לה יסוד פרש"י ז"ל כי כל רוח מזרחי היה בלא יסוד חוץ מאמה אחת סמוך לקרן צפוני ואחרים מן הגאו' ז"ל פירשו כי לכל הי' יסוד חוץ מקרן מזרחי' דרומי' ממש אמה מכאן ואמה מכאן ודברי רש"י ז"ל עיקר וכן מוכח בזבחים. **ג"ה** כל פינות שאתה פונה לא יהו אלא דרך ימין למזרח פרש"י ז"ל דלא גרסי' הכא למזרח דהכא ממזרח הוא בא והולך דרך ימין לצפון ולא נאמר כאן אלא לענין שכשעולה מן הכבש למזבח שילך דרך ימינו למזרח וכדפרי' במסכת סוכה ובאשגרת לישן דהתם הכא נקט למזרח: **דילמא** בחטאת הוא דאמר רחמנא שיעביד מעשה עולה פי' דגזרת הכתוב הוא בחטאת ראש חדש שיעשה בקרן מערבית דרומית מתנה אחת שהיא שתים כדין עולה ופרקי' דכיון דכתיב לחטאת לה' על עולת ליתנא דעל עולת משמע דמעשה חטאת ליסדי על עולת התמיד: **תנן** התם במסכת תמיד אמר להם הממונה וכו' והלא לשכת טלאים היתה וכו' כך הגרס' במקצת הספרים ויש גורסי' והרי לשכת וכו' והכל ענין אחד כי לשון והלא כמו והרי וכתיב הלא היא ברבת בני עמון ואחריני טובא וכן פרש"י ז"ל: **היתה** במקצוע צפונית מערבית פי' במקצוע צפונית מערבית

מערבית של לשכה גדולה הנקרא' לשכת בית המוקד והיא מלד העזרה של מקום המזבח חציה בעזרה וחציה בחיל וכדאמרי' לקמן מקצת בקדש ומקצת בחיל. והיו בלשכה זו ד' לשכות קטנות כדתנינן לקמן ובתוך מילואה של לשכה גדולה פרש"י ז"ל שהיו עושין מדורות גדולות לכהנים שמהלכין ברצפה וכן בלשכת בית המוקד הקטנה להתחמם שם הצנועים והקשו על זה מהא דאמרי' בפ"ק דשבת במושבותיכם אי אתה מבעיר ואתה מבעיר במדורת בית המוקד וכיון שאין במדורה זו צורך קרבן למה מבעירין בה יותר משאר מקומות ותירצו דכיון דאי אפשר לעבודה בלא כהנים והבערה זו לצורך כהנים הרי הוא כצורך עבודה. ואחרים פירשו דבלשכת בית המוקד הקטנה היו עושין בו מדורה לצורך קיום האש שבמערכה מעלי המערכה שאם יכבו גחלים שבמערכה יוסיפו עליהם מגחלים שבמדורה זו לאכול האברים שבמזבח ועל זו אמרו אבל אתה מבעיר במדורת בית המוקד וכן פר"ת ז"ל. ובעל הערוך ז"ל פי' כי משם היו מדליקין האש במזבח החיצון וזה נכון דאלו לקיום האש מערכות אחרות היו שם ולא שכיח שיכבו אותן מערכות לגמרי שהרי לא כבו:

דף י"ט שבה יורדין לבית הטבילה. פי' דמתחלות לא נתקדשו כדאיתא במסכת מדות מ"מ קשיא סתמא אסתמא דאלו במסכת תמיד אמרו דלשכת טלאים מערבית צפונית ובמסכת מדות אמרו שהיא מערבית דרומי' הקשה ריב"א ז"ל אמאי לא משכינן דלגבי עזרה קרי ליה צפונית ולגבי לשכת בית המוקד הגדולה קרי ליה דרומית שכן הוא באמת. ותירצו דכיון שזו הלשכה מן הצד כנגד מקצת העזרה ועדיין נשאר הרבה מארך העזרה שבצפון כלפי מערב לא הוה ליה למימר שהיא צפונית מערבית של עזרה כ"ש הלשכה שהיא צפונית של לשכה שהיא צפונית לעזרה ומאי קרי ליה צפונית מערבית טפי מאידך ווו היא צורת: לשכת בית המוקד כדי שיתבארו ענייניה למראי' העין.

אמר רב הונא מאן תנא מדות ר"א בן יעקב היא פירו' דאשכחן במסכת מדות אדא סתמא בסדר בנינא כר' אליעזר בן יעקב. ומדהיא ר"א בן יעקב אידך נמי אמרי' דר' אליעזר בן יעקב היא ופליג על סתם מסכת תמיד והא דמיא לסוגיא דלעיל דאמרי' מאן תנא מדות ר' שמעון איש המצפה. ומשום הא מייתי' לה להאי סוגיא הכא כדפרש"י ז"ל. וא"ת ולמה לא אמרו מאן תנא מדות ר' שמעון איש המצפה כדאמרי' לעיל. וי"ל דר' שמעון לא איירי אלא בסדר התמיד ולא בצורת הבנין הלכך נקטי' ר' אליעזר דאיירי בסדר הבנין כדמפרש ואזיל: **א"ר** אלעזר בן יעקב שכחתי מה היתה משמשת וכו' פרש"י ז"ל ומדסיפא רבי אליעזר רישא נמי ר' אליעזר וש"מ דסתמי מדות כוותיה: **הכי** נמי מסתברא דר' אליעזר בן יעקב היא דתנן כל הכתלים שהיו שם וכו'. וא"ת ומאי אולמיה דהאי סתמא מאידך קמייתא דקאמ' הכי נמי מסתברא דהא דכותה דהכי פרכי' בפ"ק דיבמות ובדוכתי אחריני. וי"ל דבסתמא דלעיל לא אשכחן לרבנן דפליגי על ר' אליעזר כי היכי דכימא דפליגי נמי בלשכת הטלאים אבל באידך סתמא דכתלים פליגי רבנן ומסתמא כרבי אליעזר ויש רגלים יותר לומר דפליגי נמי בלשכת הטלאים כי היכי דאמרינן לעיל בדרבי שמעון איש המצפה:

כל הכתלים שהיו שם פי' בהר הבית היו גבוהין חוץ מכותל מזרחי שהכהן השורף את הפרה עומד בהר המשחה ומתכוין ורואה פתחו של היכל בשעת הזיית הדם פי' כותל מזרחי שבהר הבית לא היו מגביהין אותו אלא עשרים אמה בלבד כשיעור הפתח מפני שהכהן השורף את הפרה בהר הזתים היה צריך לראות פתח ההיכל בשעת הזיית הדם וכל השערים שבמקדש היו מכוונין זה כנגד זה ואלו היו עושין

שום בנין גבוה על פתח מזרחי שבהר הבית לא היה יכול הכהן העומד בהר המשחה לראות פתח ההיכל וגם דרך אלל הפתח עצמו שבהר הבית לא היה יכול לראותו מפני שהר הבית היה עומד נמוך בתחתית ההר וההיכל גבוה מאד יותר מגובה פתח מזרחי של הר הבית וכדמפרש ואזיל אליבא דר' אליעזר בן יעקב דלדידיה מקום ההיכל גבוה מהר הבית עשרים אמות אני אמה ואלו פתח הר הבית לא היה גבוה אלא עשרים אמה אבל לרבנן דפליגי עליה דר' אליעזר בן יעקב לא היה ההיכל גבוה מהר הבית אלא תשע עשרה אמה ואני ועדיין נשאר מאלל פתח הר הבית אני אמה גובה שהיה יכול לראות דרך שם פתח ההיכל וזה חשבונו מן החיל לעזרת נשים י"ב מעלות שהם שש אמות ומעזרת נשים לעזרת ישראל ט"ו מעלות שהם ז' אמות ואני אמה בין האולם ולמזבח י"ב מעלות שהם שש אמות הרי כאן י"ט אמות ואני זהו לרבנן הוסיף עליו לר' אליעזר בן יעקב מעלה של אמה הרי כאן עשרים אמה ואני איסתכח דר' אליעזר מיכסי פיתחא דהר הבית אבל לרבנן הא מגלי אני אמה וכדכתי':

רב אדא בר מתנה אמר הא מני ר' יהודה היא דתניא כו' פרש"י ז"ל בקדא לישנא הא מתני' דמדות דכל הכתלים גבוהין ר' יהודה היא דלדידיה מיכסי פיתחא דהר הבית דהא סבי' ליה שהמזבח היה מכוון כנגד ההיכל וכותליו כי ההיכל רוחב פתחו עשר אמות ועוד בתוכו אלל חמש אמות מכאן וחמש אמות מכאן כי רחב ההיכל עשרים אמה וכותל ההיכל רחב שש אמות מכאן ושש אמות מכאן נמצא ההיכל וכתליו ל"ב אמות כשיעור המזבח במקום היסוד טול מן הרחב הזה שתי אמות מכאן ושתי אמות מכאן משום אמה של כניסת היסוד ואמה של כניסת הסובב נשאר עדיין פתח ההיכל מכוסה וגם כנגד כל ההיכל וגם ד' אמות מכל כותל וכותל וגובה העיר וגובה המזבח ט' אמות וקרקע עזרה שבו המזבח גבוה מהר הבית י"ג אמות ואני כדאי' לעיל וט' אמות של גובה מזבח הרי כ"ב אמות ואני נמצא דפתחא דהר הבית מכסי ובתר הכי פריך תלמוד' לרב אדא בר מתנא דולאי סתמי' דמדות לאו ר' יהודה דאי ס"ד ר' יהודה היכי משכחת לה שתהא מזבח מכוין כנגד ההיכל וכותליו והתנן כל העזרה כו' דמוכח מינה דמזבח בדרום קאי חוץ מה' אמות ועל כרחיך האי סתמא דלא כרבי יהודה· ואם כן לא מצי לאוקומי כולהו סתמי דמדות כוותיה ואע"ג דההיא דכותל מזרחי אתיא כוותיה דילמא כי היכי דפליג בהא דמקום המזבח פליג נמי בההיא דלשכת הטלאים. אלא לאו ש"מ כדאמרינן מעיקרא דסתמא דמדות רבי אליעזר בן יעקב דלדידיה אתיא שפיר ההיא דכותל מזרחי כדאמרן ואיהו נמי סבירא ליה במסכת זבחים דכוליה מזבח בדרום קאי כאידך סתמא דמזבח זו שטת רש"י ז"ל בקונר. ואיכה מחוורת חדא דהא דאמר תלמודא ואי ס"ד מדות ר' יהודה היא כו' לא משמ' שתהא זו התחלת קושיא דכפרוך לרב אדא אדרבא משמ' דהוי מלישנא דרב אדא גופיה כפי סוגיית הלשון הזה בכל מקום ועוד דשמעינן ליה לרבי יהודה במסכת זבחים שאין המזבח גבוה אלא שלש אמות וא"כ הא לא מכסי פתחא דהר הבית וההיכל יותר גבוה הוא מן המזבח והנכון כלשון האחרון דפרש"י ז"ל דהכי פירושא רב אדא בר מתנא אמ' מתני' דתמיד דלשכת הטלאים רבי יהודה היא דאשכחן ליה דפליג אסתמי דמדות דלרבי יהודה מזבח מכוון כנגד היכל וכותליו ואלו סתמא דמדות סבירא ליה דכוליה מזבח בדרום קאי וכדמפ' ואזיל. הלכך כיון דפליג רבי יהודה אסתמא דמסכת מדות בבנין המזבח נימא דאיהו דפליג עליה בההיא בלשכת הטלאים וסביר' ליה כסתמא דמדות. וכתב ז"ל דלהאי פירו' לא גרסינן בסמוך אלא לאו ש"מ ר' אליעזר היא. ויש להלום אותו דה"פ כיון דאשכחן דרבי יהודה פליג אסתם מדות שמעינן מינה דההיא דסתם מדות רבי אליעזר בן יעקב כדאמרינן לעיל וסתם תמיד רבי יהודה:

ע"ב

ע"ב והתנן כל העזרה וכו' עד והמותר מן הכבש לכותל ומקום הננסין פי' רחב העזרה קל"ה אמות והנה פרוס ממנה ק' ועשר אמות ונשארו כ"ה אמות תן מהם ד' אמות לד' שולחנות נשארו כ"א אמות תן מהם מחצה לננסין שהם עשר אמות וחצי ועשר אמות וחצי מכותל הדרום ועד הכבש. ובזה תמצא כי המזבח עומד בדרום כיצד חצי רחב העזרה ס"ז אמות וחצי פרוס אותם לדרום בין הכותל ולכבש עשר אמות וחצי. והכבש והמזבח ס"ב אמות הרי ע"ב וחצי טול ס"ז אמות וחצי של חצי עזרה נשארו חמש אמות מן המזבח לצד צפון. נמצא סוף היסוד מגיע למזוזת פתח ההיכל הצפוני כי בחצי פתח ההיכל חצי העזרה והחמש אמות של פתח הכותרים לצפון הם כנגד החמש אמות הכותרים מן המזבח לצד צפון ומ"מ אכתי לא מוכסי פתחא דהא שתי אמות של כניסת היסוד והסובב שהיו מגולין כנגד חלל הפתח הצפוני ובדידהו מיחזי דלא מפייסי לרבנן והיינו דלא מוכחי' מהא דהכא דסתם מתני' דכותל מזרחי רבי אליעזר ואע"ג דהא דמזבח רבי אליעזר דאמר התם דמזבח בדרום קאי. משום דהא דמזבח לא מוכחא דמוכסי פתחא דהר הבית וזה ברור וא"ת מ"מ הא סתמא דמדות דמזבח מכי דהא כרבי יהודה לא אתיא כדאמרן ולא אתיא נמי כרבי יוסי דאמר התם דכוליה מזבח בצפון. ולא כרבי אליעזר בן יעקב דאמ' כוליה מזבח בדרום ולא אשכחן בשום דוכתא שום דעת רביעית דלימא דרובו בדרום ומיעוטו בצפון. וי"ל דאתיא כרבי אליעזר בן יעקב והמותר הזה לא נחלק אותו חציו לננסין וחציו בין הכבש לכותל הדרומי אלא נותן חמשה אמות ומחצה בלבד בין הכותל ולכבש והשאר בין הננסין והשולחנות נמצא כל המזבח בדרום. כיצד ס"ב אמות של מזבח וכבש וחמש אמות ומחצה בין כבש לכתל דרום הרי ס"ז אמות וחצי כשיעור חצי רחב העזרה וא"ת א"כ לרבי יהודה נמי לא נחלוק כל המותר בשוה ונתן מהם כ"א אמות וחצי בין הכבש והכותל ונמצא מזבח מכוון כנגד היכל וכותליו כיצד כ"א אמה וחצי בין הכבש ולכותל. ול' של כבש ו"ו של חצי המזבח הרי ס"ז וחצי כחצי רחב העזרה נשארו מן המזבח י"ו אמות כנגד חצי פתח ההיכל וכנגד חמש אמות של חלל ההיכל לצפון וכנגד שש אמות של עובי הכותל ואתיא שפיר כר' יהודה. י"ל דהא לא אפשר דא"כ לא נתתה (לכל) מקום השולחנות והננסים כי אם ג' אמות וחצי וזה אי אפשר שהרי השולח' לא סגיא להו בלא ד' אמות לכל הפחות כי ד' שולחנות היו. ובתוספתא קתני דמקום השולחנות שש אמות. ואפילו תימא דננסים ושולחנות חשיב כחדא אכתי לא אתי חושבנא לר' יהודה הלכך על כרחין ר' אליעזר היא וכדאמר' מכיון דלא אשכחן במזבח דעת רביעי. כל זה מיסודו של רש"י ז"ל ושל ר"י ז"ל בעל התוספות:

דף י"ז האי לשכה אקלויי מקלייא. פי' שלא היה כלה ברוח צפונית מערבית ולא בדרומית מערבית אלא שתופסת מן הצפון והדרום של לשכה ואמרינן דמסתברא דרובא בדרום ומערבית דרומית היא ממאי מדרמינן במסכת תמיד מלשכת לחם הפנים דמסכת תמיד ללשכת לחם הפנים דמדות דאלו במסכת מדות קתני שהיא דרומית מזרחית ואלו מסתמא דתמיד משמע שהיא צפונית מזרחית שהרי לשכת הטלאים קתני שהיא צפונית מערבית. ורביעית לה לשכת לחם הפנים וכי אזלת בלשכאו' אלו מימין לשמאל. תהא לשכת לחם הפנים בקרן צפונית מזרחית ומשנינן מר קא חשיב דרך ימין ומר קא חשיב דרך שמאל. פי' דמתניתין דמדות חשיב להו דרך ימין כדקתני בה בהדיא. ותנא דתמיד חשיב דרך שמאל. ואי אמרת בשלמא דלשכת טלאים מערבית דרומית היא. כי אזלת דרך שמאל הויא לשכת לחם הפנים מזרחית דרומית כמתני' דמדות אבל אי אמרת דלשכת טלאים מערבית צפונית אפילו תיזיל לדרך שמאל לא מיתרץ לחם הפנים ולא הוי אלא בלשכה שהיא מערבית דרומית אלא ש"מ דלשכת טלאים מערבית היא. וידוע כי המחשב דרך ימין הולך ממזרח לצפון ומצפון

למערב

למערב וממערב לדרום. והמחשב דרך שמאל הולך כהפך ממזרח לדרום ומדרום למערב וממערב לצפון. והקשה ריב"א ז"ל כי רמינן לחם הפנים אלחם הפנים אמאי לא אמרי' דאקצויי מקצייא לרוח מזרח בין צפון לדרום ומאן דאתי מדרום קרי לה צפונית מזרחית ומאן דאתי מצפון קרי לה דרומית מזרחית וכדמתרצינן בלשכת הטלאים ותירץ ז"ל דליכא לשנויי הכי אלא בלשכת הטלאים דקתני בה תנא שהיא במקצוע צפונית מערבית ולהכי נקט לישנא דמקצוע לומר דאקצויי מקצייא. ועוד י"ל דכל היכא דאפשר לאוקומה כפשטה בדרומי' מזרחית דוקא כדקתני הא עדיפא טפי מלמימ' דאקצויי מקצייא. דהוא שינויא דחיקא מה שאין כן באידך דחושבנא בעלמא הוא וזימנין דחשיב להו דרך שמאל כדמפר' תלמודא (הגהה לאחד קדוש ז"ל קשיא לי ואמאי לא תריצנא בלשכת טלאים דמר קא חשיב דרך שמאל ומר קא חשיב דרך ימין ועוד דאי דרך שמאל אזיל תו לא אצטריכינן לטעמא דאקצויי אקצייא ובין לשכת טלאים ובין לשכת לחם הפנים מתרצי בהכי ודוק. ואולי אומר דמאן דאמר אקצויי מקצייא הכי גמיר ליה מרביה ולא מסבר' דנפשיה אמרה אלא דקשיא לי עוד דאי קימ' במקצוע דרומית מערבית פירושה דטפי קימ' בדרומית מערבית מבצפונית מערבית אם כן מאי האי דאמרי' דמאן דאתי מדרום חזי לה בצפון וכי תימא דמ"מ הואיל ולא קימ' ממש במקצוע מערבי דרומי חזי לה בצפון אם כן לא מתרין לחם הפנים דהא חזי לה במקצוע דרומית מערבית מאן דאזיל דרך שמאל לכך יש לי לפרש דמאי דאמרי' ומסתברא לאו על תירוצא דאקצויי מקצייא קימ' אלא דהדרינן מנה ואמרינן דמסתברא דלאו אקצויי מקצייא אלא דקימ' במקצוע דרומית מזרחית ממש ומר קא חשיב דרך שמאל ומר קא חשיבי דרך ימין כתירוצ' בלחם הפנים ובהכי מתרצי כולהו דאי אמרת דאקצויי מקצייא אפילו אי תימא דטפי איתה לדרומית מערבית היכי מתרצא ההיא דתמיד דאף אם ילך לשמאלו היתה לצפון העולם דרומו והדרום צפונו לא משכחת לה תירוצא ודוק ובמאי דתרצי' בלחם הפנים איתרצא נמי לשכת טלאים בהכרח ותו לא מידי ודע דלשכת בית המוקד דמסכת תמיד היא היא לשכה שגנזו בה אבני מזבח כו' דמסכת מדות ולשכת החותמות במסכת תמיד היא היא שיורדין בה לבית הטבילה דמס' מדות ודע עוד דלצפון בדרום ודרום בצפון מתחלפי לפי הילוכו של אדם אם לשמאל אם לימין אבל מזרח ומערב לא דהא חזי איניש זריחת השמש ומערבו ובדרך זה יתבאר לך כל זה).

ע"ב ונוטל חלה אחת משתי חלות פי' משתי חלות של עצרת. **אתאן** לרבנן דאמרו לא שקיל פלגא פי' דלית להו דרשא דר' ומיהו מודו רבנן דיהבי' ליה מנה יפה ובמבצר חדא מפלגא סגי להו כדאיתא בסמוך ואפשר דגמ' גמי' לה ולא ממשמעי' דקרא ולא ילפי מינה לעלמא לאומר נכסי לפלוני ולבניו כדאמרי' אליבא דר' כדאיתא בפרק מי שמתו וסוגיין דעלמא דהלכתא כר': **ומודן** רבנן בפרוסה דלאו אורח ארעא פי' וכיון דכן לא סגיא דלא למיתן לו חלה משתי חלות:

דף י"ח לרבנן דאמר נכנס נוטל שש ויוצא שש פי' וכהן גדול חולק עם כל אחד מהן שכר הגפת דלתות פי' ולא חשיבי ממנין החלוקה כלל וכאלו אין באין לחלוקה אלא עשר חלות בלבד. רבא אמר כולה ר' היא וא"ת והא מדסיפא ר' רישא לאו ר'. י"ל דהכי קאמר שר' אומר לעולם חמש. הא דאיתא משמר המתעכב פירוש המתעכב מרצונו מפני כבוד השבת או כבוד הרגל כגון שהרגל בשני בשבת ורצה להקדים לבא לרגל מערב שבת ואע"פ שהיה אפשר לו לבא באחד בשבת אי נמי שעבר הרגל בחמישי בשבת והיה אפשר לו למשמר ללכת לביתו בששי בשבת ולא רצה דכל כי האי גוונא נותנין לאותן משמרות המתעכבות שתי הלחם ולחם הפנים בין שהם מרובים או מועטים והשאר מתחלק למשמרה הנכנסת ולמשמרה היוצאה מה שאין כן בשבת שבתוך הרגל או בשבת

הסמוכה

המוכה ליום טוב מלפניה או מלאחריה שכל המשמרות שוות בלחם הפנים וכדאי' התם אי איכא משמרה מתעכבת משמונה הוא דבעי למשקל פי' דהא משמר המתעכב שקיל שתי לחם ושכר הנפת דלתות שתי הלחם פשו להו שמנה שקיל כהן גדול ארבע ומשמרה הנכנסת והיוצאה ארבע . ליכא משמר המתעכב דהיינו כל שאר שבתות השנה מעשר בעי למשקל שקיל חמש ושתי המשמרות חמש . וש"מ דמקמי דליסקלו משמרות חלקם פליג כהן אתרווייהו כחדא ושקיל פלגא כולהו דאי לא לבתר דשקיל כל משמרה חמש חלות היכי יהיב ליה תרתי ופלגא דהא לאו אורח ארעא למשקל כהן גדול פלגא אלא ודאי כדאמרן והא דאמרי' לעיל משמר' הנכנסת נוטל שש והיוצאת שש חשבי' מאי דכפיל לכל חדא וחדא מקמי דליסקיל כהן גדול חולקיה : **אי** הכי מאי ר' אומר לעולם חמש ואסיקנא בקשיא פי' דקשיא כל דהוא דמ"מ הא איכא למימר דהאי תנא אחרינא הוא דנסיב לה אליבא דר' וסבירא ליה דליכא שכר הנפת דלתות א"כ חד תנא הוא ואליבא דר' וקתני כי פעמים נוטל חמש ופעמים נוטל ארבע מפני המשמר המתעכב ולמה נוטל מחלה משלם שר' אומר לעולם נוטל חמש כל היכא דליכא משמר המתעכב.

תרקבא דדיכרי עיילה ליה מרים בת ביתוס לינאי מלכא פי' אין זה ינאי מלכא שבפ' האומר דקדושין שהיה ממלכי חשמונאי כי אותו ינאי הוא עצמו היה כהן ולא נתן כהונתו לאחרים אלא תרי ינאי הוו : **על** דאוקמיה ליהושע בן גמלא בכהני רברבי ואיכא דקשיא ליה דהכא משמע שזה לא היה כשר ואלו בפ' שני דב"ב קתני שאלמלא הוא נשתכחה תורה מישראל ויש לתרץ כי אחרי כן הכשיר עצמו ואחרים תירצו דתרי יהושע בן גמלא והכא גרסי' ליהושע בן גמלא עוד י"ל דחסיד וכשר היה אלא שהיה שם כהן אחר שהיה גדול ממנו בחכמה ובמנין ובעושר או באחד מהן . **זב** תולין לו במאכל פי' בראיה שניה ושלישית שבודקין אותו בשבעה דרכים שלא תהא ראיה באונס דמבשרו אמר רחמנא ולא מחמת אונסו לאפוקי ראיה ראשונה שאינה אלא כקרי בעלמא לטומאת ערב דלא בעיא בדיקה : **אין** מאכילין אותו פי' בין ראיה לראיה שהוא חושש שמא יגמור ראיותיו :

ע"ב תבעוה לינשא וכו' כבר פרשתיה במס' נדה בס"ד . **איבעית** אימ' יחודי הוו מייחדי להו שאינו דומה מי שיש לו פת בסלו וכו' גם לזו פירשתיה במסכת יבמות בפרק החולץ בס"ד.

דף י"ט ללמדן חפינה . פי' שהיא קשה בעבודות שבמקדש כדלקמן.

לשכת הפרוה . פירוש מגוש אחד היה שמו פרוה והיה חופר מחילות תחת המקדש שיראה עבודת יום הכפורים לפני לפנים והרגישו אותו כשהיה חופר בעזרה והרגוהו שם ועשו שם לשכה שקרויה על שמו ועל גגה בית הטבילה פי' שהיה שם מקוה שמשכו לו מים מעין עיטם.

לשכת הגזית. פי' שהיתה בנויה מאבני גזית שנגררו בחוץ שלא נאסר אלא במזבח אבל בשאר מקומות מותר ובלבד שיגררוהו בחוץ כדכתי' כל כלי ברזל לא נשמע בבית בהבנותו ויש שפירשו שנקראת לשכת הגזית מפני שם דנין את הכהנים כדאמרינן בסמוך ומסלקין הכהנים הפסולים מלשון ויגז שלוים ומלשון גזי נזרך והשליכי וכן פירשו בתשובות הגאוני ז"ל : **לשכת** הגולה פרש"י ז"ל שנקראת כן לפי שעשאוה בני גולה והראב"ד ז"ל פי' שהוא מלשון וגולה על ראשה ונקרא כך מפני הגלגל הנתון עליו . (הגהה לאחד קדוש ז"ל. **בדרום** דתנן שבעה שערים וכו' . וא"ת והא במתני' דלעיל נמי אמרו דאיכא לשכה לכהן גדול בדרום וי"ל דההיא אבא שאול בלחוד היא אבל ר' אליעזר בן יעקב פליג עליה וקאמר לשכה למה היתה משמש' כלומר ויודע בבירור שלא היתה משמשת למה שאמר אבא שאול ולהכי איצטריכינן להא מתני' אחרינא דקתני ליה סתמא דבצד לשכה היתה ודע דרב פפא לאו מתני' אתא לאשמועי' אלא לאשמועי' דלשכת

פרהדרין בדרום כו' אתא והכי קאמר שתי לשכות שהיו לכהן גדול כדתנן במתני' ומסתברא דלשכת פרהדרין בדרום כו'). **ובהדי** פניא נדו עליה והדר אזיל לדרום וטביל פי' נדו עליה כדקתני שהיו מזין עליו כל שבעה. והדר ואזיל לדרום וטבל אליבא דרבי עקיבא דאמר טהור שנפלה עליו הזאת טומאתו וכדפרש"י ז"ל: **הני** כהני שלוחי דרחמנא נינהו וק"ל דבמסכת נדרים איבעיא לן אי שלוחי דידן אי שלוחי דרחמנא ולא איפשיטא. תירצו בתוספות דהתם לגבי קרבנות של כהן דאיהו מאי עביד הוא דאיבעיא לן. והא דרב הונא לגבי של ישראל ולא נהירא דהא סתמא איתמר הכא והתם ועוד תירצו דהתם בעינן למפשטא ממתניתין או ממתנית' ולא ממימרא דאמוראי דהא איכ' דכותה גבי התורם משלו על של חברו. ובר מן כל דין טובא איכא בגמרא דהוו בעיא ולא איפשיטא בחדא דוכתא ומיפשטי להדיא בדוכתא אחרינא ומ"מ הלכתא כרב הונא בריה דרב יהושע הלכך אומרים בברכת כהנים האמורה לאהרן ובניו כהני' עם קדושך וכן הנהיגו רבותינו הצרפתים ז"ל.

ע"ב ה"ק משביעים אנו עליך על דעתינו. פי' דלאו שלוחנו להקרבה קאמרי' אלא שלוחנו לשבועה זו שאתה נשבע אותה על דעתנו שהוא במקום דעת ב"ד שאנו שלוחיהם: **והיו** תולעין יוצאין מחוטמו פי' רש"י ז"ל כי מפני שחוטמו נכנס שם בתחלה לפיכך נדון תחלה ואחרים פי' לפי שהריח מריח הקטורת חוץ לקדש הקדשים: **ומצאו** רגל עגל בין כתיפיו שנאמר וכף רגליהם ככף רגל עגל. הקשו בירושלמי דהכתיב וכל אדם לא יהיה באהל מועד בבואו לכפר בקדש ודרשי' אפילו אותם שנאמר עליהם ודמות פניהם פני אדם ותירצו דשניא הא דהכא שלא נעשה הקטורת כמצותו. עוד הקשו כן על מעשה דשמעון הצדיק שבשלהי מסכת מנחות ולקמן בפרק טרף בקלפי שהיה רואה שם ביום הכפורים כאיש לבוש לבנים ומעוטף לבנים נכנס עמו ויוצא עמו. ותירצו דכבוד שכינה היה נראה שם כעין איש לבוש לבנים. **ה"ג** וכן גרש"י ז"ל מתני' רב נחמן בר חייא לחייא בר רב קפוטל בפ"ה ומחוי ליה רב קפוטל בבי"ת. ויש שגורסי' דמתני ליה קפוטל ואחוי ליה קפוטל: ולא נהירא דא"כ בכל המשניות שאנו גורסי' קפוטל בטעות' גרסי' ליה. **וכי** האי גוונא מי שרי והתניא הקורא את שמע כו' ושמעינן מהא שאסו' לקרוץ ולרמוז אפילו בדבר מצוה ומיהו לאפרושי מאיסורא דלית ליה תקנתא מותר לרמוז ואפילו להפסיק ולומר לו. דלא גרע מן המפסיק לקרות שלום מפני היראה או מפני הכבוד דכבוד שמים עדיף. **הא** בפרק ראשון הא בפרק שני יש שפי' דהא דנקטינן פרק ראשון היינו לרב דס"ל דבעי כונה בפרק ראשון. אבל אנן דקיימא לן כרבא שאין חובת כונה מעכבת אלא בפסוק ראשון הכא נמי בפסוק א. ויש אומרים דלענין דלא לשווי עראי בקריאה וברמיזה אפי' רבא מודה דכוליה פרק ראשון אסור וזה דעת הגאונים ז"ל וכבר פריש' לה בפר' מי שמתו בס"ד: **בם** ולא בתפלה פרש"י ז"ל בם הדבור בקול מותר ואריך. ולא בתפלה שהתפל' צריכה בלחש כדכתיב וקולה לא ישמע. ואחרים פירשו לענין שאלת שלום. דבק"ש מותר להפסיק אבל לא בתפלה שאפילו נחש כרוך על כתפו לא יפסיק וכן פי' בירושלמי ואחרים פירשו שזה לענין אותה שאמרו בפ' יציאות השבת חברים העוסקים בתורה מפסיקים לק"ש ואין מפסיקים לתפלה. אי נמי שלא יאריך בתפלה יותר מדאי שיתבטל הרבה מתורתו שלא להניח חיי עולם ולעסוק בחיי שעה. **מאי** צרדא אמר רב הונא צרתא דדא פרש"י ז"ל האצבע שהוא סמוך לגודל והוא שני לו אבל ר"ת ז"ל פי' כי היא האצבע הארוכה שהיא כנגד הגודל ובו נשמע הקול יותר. וכן יסד הפייט הקלירי תבל וכל עפרה בצרדה הכילו וזה לפי שדורש וכל בשליש עפר הארץ כי באצבע שלישי ברא' וקורא לאצבע שלישי צרדה וכן הוא בתוספתא איזו היא אצבע צרדה זו אצבע גדולה של ימין. וכן בילמדנו בס' בוא אל פרעה ושיעור רצועה של יד

אמ'

אמ' ריש לקיש עד אצבע צרדה. ומאי אצבע צרדה אמצעית פי' אצבע צרודה וכן פירש בעל הערוך ז"ל י **עמוד** והפג אחת על הרצפה פי' הפג וסלק סיכה מעיכך והלך על הרצפ' שמצננת הרגלים ומכדדת הסיכה. **אמר** רבי יצחק (עוד) על חדת. כלומר עוד עושה דבר אחר על הרצפה מאי היא אמרו ליה אחוי קידה פי' ולזה רמז התנא כשאמר הפג אחת על הרצפה.

דף כ: גרש"י ז"ל תנן התם איברים שפקעו מעל גבי המזבח כו' ולא גרסינן איכא קיימי' דהא מפורש במשנה איכא קיימי'. וקודם חצות יחזיר פירוש דלא חשיבי מאוכלין ולפי' מועלין בהן דתורת בשר עליהן ומכאן ואילך חשיבי כמעוכלין ואין בהם מעילה' וכדשן בעלמא חשיבי דחצות לילה עושה עכול כשמשלה בהן האור. **כתוב** אחד אומר כל הלילה והקטיר פירוש דכתיב על מוקדה על המזבח כל הלילה דהיינו הקטרה וכתוב אחר אומר כל הליל' והרים פירוש דהא דכתיב ולבש והרים אכל הלילה דאיירי' ברישא קאי וקס"ד דלהכי כתב רחמנא והרים את הדשן אשר תאכל האש שאפילו הבשר שתאכל האש חשוב כדשן כשמשלה בו האור. **מתיב** רב כהנא בכל יום היו תורמין כו' ואי מדאורייתא היא כלומר דמחצות ואילך זמן הרמת הדשן היכי מקדימי' מאשמורת הראשונה.

ע"ב אלא אמר רבי יוחנן ומשמע שנאמר כל הלילה איני יודע מעד הבקר ומה ת"ל עד הבקר תן בקר לבקרו של לילה פירש רש"י ז"ל דסתם בקר היינו מעמוד השחר וכשכתב עד בקר בא להקדים בקר אחר וכיון שלא פי' לך הכתוב שיעורו מסתמ' היינו מחצות והיינו בשמשלה האור ברובו. ואם לא משלה האור ברובו היינו דאמ' קרא כל הלילה והקטיר ואם משלה האור בכולו הרי הוא חשוב מיד כאפר והיינו דכתי' כל הליל' והרים מאחר אכלה האש כבר ועל הרוב כבר משלה האור ברובו בחצות ויש שנתאכל לגמרי ואפילו מאשמרת הא' ודכולי עלמא מצות הרמת הדשן מאיכול בשר העולה וכן שנינו במס' תמיד נטל מחתה של כסף ועלה לראש המזבח ופנה הגחלי' אילך ואילך וחתה מן הגחלי' המאוכלות וירד ופי' רבי' חיים כהן ז"ל דאיברי עולה המאוכלין קאי שכ' והרים את הדשן אשר תאכל האש את העולה וכן כל הסוגיא. **מעלין** בקדש ולא מורידין פי' ואין כאן אדם חשוב כמותי להיות עומד תחתי לסיים דרשא שלך. **והיה** קולו נשמע לשלש פרסאות איכא למידק דהא תנן במסכת תמיד כי מיריחו היו שומעין קול גבני כרוז. ויש שתירצו דאין הכי נמי אבל הכא כך היה המעש' שאגריפס שמע קולו ג' פרסאו' כי לא היה יוצא ממקום רחוק יותר. ולא נהיר חדא דהא כיון דרישא קתני והיה. קולו נשמע שלש פרסאות מכלל דדוק' הוא ועוד א"כ מאי האי דכהן גדול דקאמר משובח ממנו ויש מתרצים כי הכרת הקול היה נשמע ביריחו אבל תכונת דברים לא היו שומעין אלא עד ג' פרסאות וכהן גדול משובח ממנו ששומעין קול דבריו עד יריחו. ולא נהיר דא"כ הוה ליה לתלמודא לפרושי דהא נמי איכא בינייהו כדקא' דאיכא בינייהו חולשא וימימא. ור"י ז"ל פירש דפליגן אהדדי דהכי נמי פליגן אהדדי סוגיא דלקמן פרק טרף בקלפי בענין קול שער גדול שנפתח. בהדי סוגיא דתמיד דאלו בתמיד אמרי' שהיה נשמע עד שמנה תחומי שבת וכדבעינן למימר קמן בסד"י.

דף כ"א ע"א ור"א אף קול רידייא פי' במסכת תענית אמרי' לה לענין גבורת גשמים ושם מפורש דדמי לעיגלא תליתא והיינו וקול התור נשמע. בארצנו וכדמתרגמי' לשור תורא ולהכי קרו ליה רידיא כשם שור החורש: **ה"ק** אע"פ שעומדין צפופין ונמשכין אחת עשרה אמה אחורי הכפורת כשהן משתחוין משתחוין רוחין פי' אע"פ שכשעומדין בלא השתחואה היתה עזרה קטנה מהכיל אותה ועומדין בדוחק גדול עד שצפין ונגבהין

ונגבהין רגליהם מן הקרקע והיו צריכין לצאת משם מקצתם להתרחב בחיל שבצידי העזרה עד שנכנסין דרך בית החליפו' לי"א אמה שאחורי הכפורת מ"מ בשע' תפל' והשתחוא' היה נעשה להם נס יכולים באים לעזרה למזרח להשתחוות למערב ומשתחוין רווחין שיש לכל א' ד' אמות כשיעור מקום תפלה שלא ישמע אחד וידויו ושאלת צרכיו של חבירו: **לא** הפילה אשה מריח בשר הקדש. פי' מתאות בשר הקדש שהיה מוטל על גבי גחלים שבמערכה ונצלו שם: **ולא** הסריח בשר הקדש מעולם פי' כשלא היה להם פנאי להקטיר כל הלילה כל האברים שנותרו מבערב שבת מעלין אותן בראשו של מזבח והיו עומדי' שם שנים או שלשה ימים עד שהיו פנויין לפי שאינה מועלת בראשו של מזבח ואעפ"כ לא הסריח מעולם: **ולא** נראה זבוב בבית המטבחים שבעזרה ששם היו שולחנות של שיש שהיו מדיחין בהן את הקרבנות: ולא אירע קרי אבל שאר טמאות אירעו לפי שהקרי היה מגונה ומכוער שפורש מגופו מה שאין כן בשאר טמאות דשרץ ונבלה וטמא מת וכגון יוסף בן אלם שניתזה צינורא של עם הארץ על בגדיו: **ולא** נמצא פסול בעומר ובשתי הלחם ובלחם הפנים פי' לפי שאלו היה בהם שום פסול של טומא' או לעשותם שלא כהלכה לא היה לדבר תקנה שהרי העומר אי אפשר לקצירתו ולקיטתו אלא במוצאי יום טוב ראשון שהוא ליל י"ו כדאיתא במנחות ושתי הלחם צריכין לאפות מבעוד יום שאין אפייתן דוחה יום טוב כדאיתא התם ובפסחים וכן לחם הפנים ואלו היה בו פסול היה נדחה עד שבת הבאה שהרי אין סדורו אלא בשבת וא"ת ולמה אין תקנה לפסול העומר והא תניא לעיל שאם נטמאת אומר ואם יש שם אחרת מביאין תחתיה. י"ל כי פעמים שהיו קוצרין הרבה וטוחנין כדי שני שיעורים אבל זה לא היה מצוי על הרוב מפני שהיו צריכין לנפותו בי"ג נפה וטורח גדול היה בו כדאי' במנחות.

איכא תרתי אחרנייתא דהוו במקדש דתניא וכו'. בכמה נוסחאות במסכת אבות גורסי' במשנה עצמה הני תרתי ומכאן נראה דטעותא היא וליתנהו במתני' דתנא דמתני' קצר בה ולא תני להו משום דהוו ידיעי טובא: **שברי** כלי חרס נבלעי' במקומן פי' דכתיב וכלי חרס אשר תבושל בו ישבר ושבירתן במקום קדוש דהיינו עזרה ובגמ' גמירי לה שאין להוציאן לחוץ לאחר שנשברו וכדי שלא תהא עזרה כאשפה נעשה בהן נס שנבלעין במקומן: **ואמר** אביי מוראה ונוצה של קרבן העוף. ודישון מזבח הפנימי והמנורה נבלעין במקומן וא"ת והא אמרי' במעילה פרק ולד חטאת שיש איסור הנאה בדישון מזבח הפנימי וי"ל דההיא קודם בליעה או קודם דישון ומכאן קשה למה שפי' רש"י ז"ל במסכתינו וכן יוסי וקצת הגאו' ז"ל כי תרומת הדשן היתה נבלעת במקומה. א"כ אמאי לא מני לה אביי. ור"ת ז"ל פי' שלא היתה נבלעת ותדע דכתיב ושמו בנחת כדי שלא יתפזר דאיכא איסור הנאה ואם נבלעה מה איסור הנאה יש בה ולמה טעון גניזה ואחרי' פירשו דפעמים נבלעת ופעמים לא יארע בה נס ולא היתה נבלעת כלל או שלא היתה נבלעת לאלתר אלא אחר זמן ויש בה איסור הנאה ולהכי לא מני לה הכא. **פסולי** תלתא הוו אחשובינהו בחד. פי' דפסול עומר ושתי הלחם ולחם הפנים אע"ג דתלתא מילי נינהו לא חשיבי אלא בחד דשם פסול אחת הוא. **שסלוקן** כסדורו שנאמר לשום לחם חם ביום הלקחו פירוש שהיה חם בשעת סילוק ולקיחה כמו בשעת שימה. ונראה כי בשעת שימה ולקיחה היה חם הרבה עד שהיה הבל יוצא ממנו כלחם היוצא מן התנור והיינו דאמרינן לקמן שמגביהין את השולחן עם הלחם שעליו ומראין אותו לעולי רגלים שיראו הנס הזה ואי אפשר להם לראות מרחוק שהיה חם אלא על הדרך שאמרנו.

ע"ב כלי עץ העשוי לנחת הוא. ובפרק חומר בקדש פריך תלמודא דתיפוק לי' דמצופה זהב היה והרי הוא כלי של מתכת שמקבל טומאה ואפילו עשוי לנחת דבכלי עץ הוא דבעי' דומיא דשק ומסיק התם דאפילו לרבי יוחנן דאמר שאין הציפוי

בטל

בטל לגבי העץ שאני הכא שהכתוב קראו עץ דכתיב והמזבח עץ ואיצטריך האי טעמא דכלי עץ העשוי לנחת למ"ד מסגרתו למעלה היתה דלמאן דאמ' למטה היתה בלאו הכי נמי טהור דפשוטי כלי עץ הוא וכדאי' בפ' הקומץ. **אלא** שמגביהין אותו לעולי רגלים פירוש שאי אפשר לחלק הלחם מעל השולחן אלא ביום שבת ורוב הרגלים אינם ביום שבת עצמה. **ותו** ליכא והא איכא הא דאמר ר' אושעיא בשעת שבנה שלמה וכו' הקשה הר"ר אלחנן כיון דמקשין מארון ובגדים שלא היו אלא בבית א'. אמאי לא פריך ממאי שהיה הגורל עולה בימין דהא תניא לקמן שאפי' בבית שני כל מ' שנה של שמעון הצדיק היה גורל עולה בימין וכ"ש בבית א' שהיו הכהנים חשובין יותר ותירץ ר"י כי אולי גם בבית א' פעמים שלא היה עולה והר"ר אלחנן תירץ דלא פריך מנסים דמוקדש ראשון אלא מאותן שלא היו הדברים שהנם נעשה בהם בבית שני. אבל גורל שהיה נוהג בבית שני ולא היה נעשה בו נס לא פריך מיניה דלא מני אלא נסים שהיו תדיר ומהאי טעמא לא מני הכא מה שאמרו בפרק תמיד נשחט דאיכא מאן דאמר כי פעמים שהיתה עזרה נכעלת מאליה על ידי נס אבל לא היה זה תמיד: **כי** קאמרי' בהדיוט. פי' במה שהובער באש של הדיוט כדמפרש ואזיל וש"מ דמה שהודלק מאש היורד מן השמים לא היה מעלה עשן. **מצוה** להביא מן ההדיוט פי' ממדורת בית המוקד. ודוקא במזבח החיצון אבל במזבח הפנימי אין מוליכין ואין מקטירין אלא בגחלי קדש ממערכה העשויה לכך במזבח החיצון כדאי' לקמן ובזה טעו בני אהרן שהשוו מזבח הפנימי למזבח החיצון. כן פירש הראב"ד ז"ל. **אלו** חמשה דברים שיש בין מקדש כו' פי' ולא חשיב שמן המשחה שלא היה בבית שני מפני שאף בבית ראשון לא היה תמיד שכבר נגנז בימי יאשיהו.

אוכלת לחין ויבישין דמערכה. פי' ששולטת אף בבשר הקדש ועושה אותו כגחלים. **האי** מרבה דידיה פי' רוח צפון מרבה הלחם לשולחן שהוא בצפון ורוח דרום מרבה השמן למנורה שהיא בדרום. **הא** לן והא להו פי' לבני ארץ ישראל רוח מערבית יפה ולבני בבל רוח מזרח יפה ותו לא מידי: ובהכי סליק פרקא קמא דיומא בס"ד.

פרק ב דף כ"ב ע"א

בראשונה אומר להם הממונה הצביעו פי' שיוציאו אצבעותיהם כדי למנותם. ולקמן מפרש כי הכהנים של אותו בית אב היו מוקפין ועומדין עגולה אחת כמין כוכלייר והיה שם זקן או כהן שתופס בפיו המכין שירצה ואותו כהן שהמנין ההיא נשלם בו היה זוכה באותו פיים. וכדי שידעו מהיכן יתחילו למנות היה שם ממונה שנוטל מצנפת מאי זה שירצה וממנו הגורל מתחיל וזה שנוטל המצנפת לא היה יודע סך המנין והאומר המנין לא היה יודע ממי יטלו המצנפת שאם כן היה מבין במי ישלם המנין והיה יכול להפיס למי שירצה אלא ודאי כדאמרן וכן פירשו בתוספות. **והא** איברים ופדרים דעבודת לילה היא ותקינו לה פייסא פי' כדתנן לקמן מי מעלה איברים. ובתמיד של בין הערביים אע"פ שזמנו מט' שעות ומחצה ולמעלה פעמי' שלא היה להם פנאי להעלות איברים למזבח ביום ומעלין אותן בלילה. **סוף** עבודה דיממא הוא פי' ששחיטתו וזריקת דמו ביום: **קדש** ידיו ורגליו לתרומת הדשן פי' ולא יצא מן המקדש. למחר אינו צריך לקדש לעבודות אחרות ואפי' למ"ד דלינה דעמוד השחר פוסלת. שכבר קדש מתחל' עבודה אלמא תחלת עבודה דיממא היא. אימא שכבר קדש מתחלה לעבודה פי' דיחוייא בעלמא הוא דמדחי לפום האי לישנ' קמא אבל לאידך לישנא דאמרינן בסמוך מימרא דר' יוחנן כפשטא והכין

סוגיין

סוגיין בשילהי פירקין כדבעינן למימר קמן בסד"י:

שאני מגנא ממיקס פי' דלא טריח' מילתא כולי האי להתעכב אדם בתחלת הלילה אליבן כמו שהוא טורח לקום ממטתו בשחר בהשכמה.

ותקנתא להאי ניסא הואי תקנתא להך ניסא הואי פרש"י וכי מפני התקלה שאירע בתרומת הדשן תקנו בו פיים והלא לצורך סדור המערכה ושני גזירי עצים לכך הוצרכו לתקן כן כדתניא מי שזכה בתרומת הדשן זכה בסדור מערכה ושני גזרי עצים. והקשו בתוספות דהא מאי קושיא דאי לאו הצורך שהיה להם לתקן פיים בתרומת הדשן לא היו עושין בו פיים והיו מתקנין פיים בסדור מערכה עצמה ואחר שהוצרכו לתקן פיים בתרומת הדשן תלו בו סדור מערכה ונזרי עצים. לכך פירשו כדפר"ח ז"ל ותקנתא מפני תקלת רוב הבאים להרים בתרומת הדשן הואי. אדרבא לאידך גיסא הואי שהיו מתעצלים כהנים מלבא לתרומת הדשן שלא היתה חשובה בעיניהם ולא עוד אלא שהוצרכו לומר שהזוכה בו יזכה בסדור מערכה ושני גזרי עצים.

פשיט' ליה ד' אמות דארעא לא פי' ד' אמות דארעא הסמוכים בקרקע לעליית הכבש דלא דלגבי מזבח תנן כלומר ד' אמות שבראש הכבש הסמוך למזבח אלא דקא מבעיא ליה אם יכנס בד' אמות אלו אותן שתי אמות הפורחין מן הכבש ונכנסין בכנגד אמה של יסוד ואמה של סובב. או בד' אמות של גופו של כבש דהוו להו שש עם השתי אמות הפורחין ולא איפשיטא.

ע"ב מאי היא מעשה דאגג קשיא ליה לר"י ז"ל דשאול נמי איכא אחריתי שהרי קודם מעשה של אגג כשהקריב העולה קודם שבא שמואל שאיחר מן המועד אשר יעדו. כתוב עליו בקש לו ה' איש כלבבו והוא קרא הוה ליה לאתויי הכא ותירץ כי אז לא הפסיד המלוכה לגמרי ולא היה רצון ה' להעבירה אלא ממנו אבל לא מבנו אבל במעשה דאגג נפסקה המלוכה אפי' מזרעו:

דאוריה ודהסתה פי' שהוסת למנות את ישראל שלא לצורך תימה דהא בקרא לא כתיב עון הסתה כדכתיב ולא סר מכל אשר צוהו ה' ימין ושמאל רק בדבר אוריה החתי בשלמא למאן דאמר קבל דוד לשון הרע לא קשיא אמאי לא מני ליה קרא דכיון דדברים הניכרים ראה כדאיתא התם לא חשיב עון כל כך. ותירץ דהסתה נמי כיון דהוסת בו כדכתיב ויסת את דוד לאמר לך מנה את העם כעין שוגג או אנוס הוא ולא חשיב ליה קרא והכא חשבי ליה משום דחשבי' בשאול עון של אגג אע"פ שהיה כעין שוגג דהא דן קל וחומר.

נענתי לך שאול בן קיש מלך ישראל מכאן דקדק ר"ת ז"ל בספר הישר שאין לו לעד לחתום בשום שטר פלו' עד בן פלוני אלא פלוני בן פלוני עד. ואין דקדוקו מחוור כדמוכח במאי דכתבי' במסכת גיטין בס"ד.

דף כ"ג אמר לו השאילני קרדומך כו' זו היא נקימה ואיזו היא נטירה השאילני מגלך אמ' לו לאו למחר אמר לו השאילני קרדומך כו' כך הגרסא בכל הספרים ותימה הוא למה שינה ממגל לקרדום וי"ל כי הקרדום חשוב מן המגל וקמ"ל כי אע"פ שזה השאילו כלי שהוא חשוב יותר אפילו הכי יש כאן עון נטירה אי נמי אורחא דתלמוד' לתפוס כלים מכלים שונים.

עלין הכתוב אומר ואוהביו כצאת השמש בגבורתו יש שפירשו דיליף לה משום שזה שומע חרפתו ודומם וכתי' התם וידום השמש ולכן שכרו כצאת השמש בגבורתו. ואין צורך לזה שנאמר והמשכילים יזהירו כזוהר הרקיע כו' ומפני שזו ענוה וחסידות גדולה שהיא למעלה מן הכל דמה שכרם לגדול שבכולם דהיינו כצאת השמש בגבורתו שתרגם אותו יונתן שהוא מה שאמר הכתוב ואור החמה יהיה שבעתים.

דנקיט ליה בליביה פי' הוא אינו עושה מעשה נקימה ונטירה אלא מניח עלבונו למקום.

דמפייסי

דמפייסי ליה ומפייס וק"ל הא דאמרינן בפרק כל כתבי הקדש תיתי לי דלא סדיכא רישא אבי סדיא עד דמחילנא לכל מאן דמצערן לי. היכי דמי אי דלא מפייסי ליה הרי הוא עושה שלא כדין כשאינו נוקם ונוטר כנחש ולא משמע לישנא דהתם דמחיל ליה מגופיה ונקיט ליה בליביה. ואי דמפייסי ליה ומפייס הא לא משמע הכי ועוד דאם כן מאי רבותיה וי"ל דלעולם דלא מפייסי ליה והא דהכא במילי דשמיא והיא דהתם בצערא דמצערי שלא על מילי דשמיא.

השתא שתים מוציאין שלש מיבעיא. כבר פירשו בתוספות דכל כי האי גוונא שהחשבון הראשון הוא המיותר לאו פירכא רבה הוא ומצינן למימר אחת ושתים כדאמרי אינשי. וזימנין דלא פריך תלמודא הכי כלל בכמה דוכתי ועיקר פרכא דפריך תלמודא היינו כשהחשבון האחרון מיותר. והכא כיון דידעי דאית ביה טעמא פריכו לה. וזימנין נמי דפרכי כי האי גוונא אבל לא בכל דוכתא וכבר כתבתיה במקומות אחרים בס"ד.

גרש"י ז"ל אין מוציאין שלש ולא גודל כו' פי' אין מוציאין האצבע השלישי עם השני במקדש ואם הוציא מוכין לו וקס"ד שמוכין לו שתים וקשיא לברייתא דלעיל. ויש גורסין שלש ופירושו האצבע המשלמת לשלש והוא ענין אחד עם הגרסא הראשונה אבל אין לפרש שלש ממש דא"כ אדפרכי' מסיפא כפרוך מהא דמשמע דשלש אין מוציאין אבל שתים מוציאין: ומיהו בזו י"ל דקים לן דליכא הפרשה בין שתים לשלש ומשום סיפא דקתני ואם הוציא מוכין לה נקט רישא נמי שלש.

אין מוציאין גודל מפני הרמאין פי' שהגודל קצר ואדם יכול להרחיק הגודל מן האצבע ונראין כאצבעות ב' בני אדם ויעשה כן כדי שיכלה המנין בו.

הרי הוא כפרתכם שעדיין בנו מפרפר ולא נטמאת סכין כלומר מהרו ליטול הסכי' מידו כי עדיין הוא מפרפר ואינו מטמא: על מעלות האולם פרש"י ז"ל שהן אולמות שהיו בעזרת נשים שעשו שם מלכי חשמונאי כלומר דאלו באולם עצמו במעלות שבינה לבין המזבח לא משמ' שיהא עומד שם להכריז לישראל דבריו:

וירושלם בת אתויי עגלה ערופה היא והתניא עשרה דברים נאמרו בירושלם אינה מביאה עגלה ערופה. איכא למידק דהא פריש' בפרק מרובה טעמא דהתם משום דכתיב לרשתה וקסבר ההוא תנא כי ירושלם לא נתחלקה לשבטים וא"כ מאי קושיא דילמא האי תנא סביר' ליה כרבי יהודה דאמר ירושלם נתחלקה לשבטים. וי"ל דלא ניחא לן לאוקומה כרבי יהודה ודלא כרבנן ומיהו משום דאיכא למימר הכי פרכינן.

ע"ב ועוד לא נודע כו' והוה ליה חדא ועוד דבתרייתא עיקר פרכא:

כדי להרבו' בכיה. כלומר שהיה מרבה בכיה כשאומר דברים אלו דכיון שעל ספק חלל הנמצא בחוץ הקפידה תורה כ"כ כ"ש על ודאי חלל ובתוך המקדש:

מדקא נסיב לה תלמודא גם דם נקי אשר שפך מנשה ואע"ג דההוא קרא היה בבית ראשון ומעשה זה לאחר כמה זמנים הכי קאמר תלמודא כי מצינו מזמן מרובה שהורגלו לשפוך דמים בירושלם ומאותו זמן ואילך היה קל בעיניהם:

גרש"י ז"ל תנו רבנן ופשט ולבש שומע אני כדרך שהכהן גדול עושה ביום הכפורים שפושט בגדי קדש ולובש בגדי חול ת"ל ופשט את בגדיו ולבש בגדים אחרים וכו' וכן הגרסא בת"כ אלא שקצרו שם יותר כדאיתא בפרש"י ז"ל ובתוספות הקשו על גרסא זו היכי קתני שפושט בגדי קדש ולובש בגדי חול כדרך שכהן גדול עושה ביום הכפורים שהרי כהן גדול ביום הכפורים אינו לובש בגדי חול כלל אלא שמשנה מבגדי זהב לבגדי לבן. ועוד למאי דסבירא לן השתא דיליף פשיטה ולבישה האמורה בהוצאת הדשן מן האמורה בכ"ג בי"הכ למה ליה למיכתב אחרים דאלו מלישנא דברייתא משמע דלא קשיא ליה השתא מה ת"ל אחרים. אלא לבתר

דדריש מקיש בגדים שלבש לבגדים שפשט כדקתני אם כן מה ת"ל אחרים לכך אומרים בתוספות דהכי גרסינן הכא ובת"כ שומעני בפושט בגדי קדש ולובש בגדי חול. וסמיך ליה על מאי דכתי' בגדים אחרים ולא אדכר ליה עד סיפא דקתני א"כ מה ת"ל אחרים וכן נראה עיקר. אבל כיון דאיתא לגרס"י ז"ל בכולהו נוסחי דהכא ובת"כ יש לפרש דהא דקתני כדרך שכהן גדול עושה ביום הכפורים לאו דמייתי ליה מהתם לגמרי אלא דעביד מינה סניפין כל דהו דכי היכי דהתם איכא שינוי בגדים הכא נמי איכא שינוי בגדים למדרש דאחרים דכתיבי הכא הוו בגדי חול:

א"ב מה ת"ל אחרים אחרים פחותין מהם פי' כגון שחקים ולומ' שתהא חובה בשחקים. ר' אליעזר אומר אחרים והוציא לימד על כהנים בעלי מומין שכשרים להוצאת הדשן. פי' דסבי' ליה דכי כתי' אחרים אוהוציא קאי שיהא כהן המוציא את הדשן כהן אחר כלו' אפילו בעל מום: ולפום פשטא משמע דבהא פליג רבי אליעזר על ת"ק אבל מודה הוא דבעו' בגדי קדש מהקישא דלעיל. אבל בנמוקי הרב החסיד ז"ל פי' דכיון דמוכשר ליה בכהנים בעלי מומין אין להצריך בה בגדי קדש שאי אפשר שלא תהא הוצאת הדשן גריעא מתרומת הדשן ומה שאומ' לקמן כמחלוקת בהוצאת הדשן כך מחלוקת בהרמה. אינו אלא לענין הכשר בעלי מומין בלחוד כדפרס"י ז"ל דאלו לענין בגדים לדברי הכל תרומת הדשן בבגדי קדש כדכתיב בהדיא והוצאת הדשן בבגדי חול וה"ק קרא ולבש בגדים של אחרים בעלי מומין שאף הלובשים אחרים הם ולפירו' קמא אתיא שפיר כפשטא הא דאמרי' בסמוך [ולר' אליעזר] בגדים פחותים מנא ליה דאלמ' לר' אליעזר נמי לא שרינן אלא בגדים פחותים. ויש לתרץ לאידך פירושא דה"ק מנא ליה בעלמא דכל כי האי גוונא בעי' בגדים מסוכים שיהו או פחותים או של חול עד דדחיק נפשיה לפרושי אחרים דקרא בכהנים בעלי מומין ופריק דאי משום הא לא הוה צריך למכתב אחרים דההיא מדר' ישמעאל נפקא ודכותה דהא פריך תלמודא לעיל ולר' יהודה נסבר הכין מנא ליה וכדפרי' בתוספות בפ"ק. והלשון הראשון הוא המחוור לפום סוגייא דשמעתין.

אי ס"ד עבודה היא וכי יש לך עבודה שכשרה בשני כלים ק"ל ואמאי לא קשיא ליה הכי לת"ק דסבר דבעי כהן תמים ובגדי קדש וי"ל דאיהו לכולי עלמא סביר' ליה דאפילו תרומת הדשן איננה עבודה שלימה כיון שהיא כשרה בשני כלים אלא שגזרת הכתוב היא לת"ק דכיון דיש בה צד עבודה שתהא צריכה כהן תמים ואלו סביר' ליה הכי לר' אליעזר לא הוה מחית תרי דרגי בהוצאת הדשן שתהא בבעל מום ובגדי חול אלא ודאי דבתרומת הדשן מחית חדא דרגא לאכשורי בשני כלים ובהוצאת הדשן דגריע טפי מחית ליה למיהוי אף בבגדי חול וזה הפי' כפי שיטת החסיד ז"ל ומיהו אכתי קשה טובא היאך איפשר ליה לריש לקיש למימר דרבי אליעזר מכשר בעלי מומין לתרומת הדשן דהא קתני בהדיא לימד על כהנים בעלי מומין שכשרין להוצאת הדשן וכהנים אחרים נמי דדריש מקרא דהוו בעלי מומין בהוצאה הוא דכתיב כדכתי' אחרים והוציא דאלו בהרמה הכהן סתמא כתיב דמשמע כהן כשר וי"ל דסבר ריש לקיש דלר' אליעזר גלי קרא בהוצאה וה"ה בהרמה מטעמא דמפרש בסמוך י ולהכי כתב רחמנא אחרים בלשון רבים למדרשיה בין על כהן המרים בין על כהן המוציא ודקתני שכשרין להוצאת הדשן נקט ליה אקרא אי נמי כל הוצאת הדשן במשמע ואפילו דתרומת הדשן ויש נוסחאות שגורסין שכשרין בדשן.

ומאי שנא הכי כלומר כיון דעבודה היא וצריכה ד' בגדים אמאי טרח קרא למכתב הני טפי ממצנפת ואבנט או לכתבינהו כולהו או לא לכתוב חד מנייהו אלא ולבש הכהן בגדיו וממילא ידעי' כולהו כיון דבעי כהן ומהדרי' דכתבינהו לדרשא מדו בד וכו' ולריש לקיש אע"ג דאיצטריכו למכתב לגופיהו למעוטי מצנפת ואבנט ומיהו אכתי ש"מ איך דרשא

מדו

מדו כמדתו מדאפקיה בלשון מדה וקדימות מוכנסים מודכתי' על בשרו וכדמפרש תלמודא ואזיל:

דף כ"ד ע"א דכולי עלמא עבודה מר סבר צריכה קרא לרבויי. פי' דמקרא הוא דשמעי' שהיא עבודה ומר סבר דבלאו קרא ידעי' שהיא עבודה:

בעי ר' אבין תרומת הדשן בכמה כלו' בכמה שיעורא לכל הפחות מתרומת מעשר ילפי' לה פי' שהיא אחת ממעשר. או מתרומות מדין ילפי' לה שהיא חלק אחת מחמש מאות:

וא"ת ואמאי לא אמרי' תפסת מועט תפסת מרובה לא תפסת כדאמרי' בפ"ק דקדושין גבי הענקה ותו אמאי לא מספקא ליה נמי אי ילפי' לה מתרומה גדולה דסגי לה בכל שהוא מן התורה וי"ל דלא כתב רחמנא התם לשון הרמה כדכתיב בדשן וגבי תרומת מעשר ותרומת מדין דבתרומה גדולה כתיבה בלחוד כתיבא תתן לו אבל בתרומת מעשר כתיב והרמותם ממנו ואע"ג דבתר הכי כתיב תתנו תרומה מ"מ כבר אמר בה בתחלה לשון הרמה ובתרומות מדין כתיב והרמות מכם:

תא שמע דתאני רב חנניה נאמר כאן והרים ונאמר להלן והרים ממנו בקומצו וכו'. אפשר דגמ' גמי' לה דמהרמת קומץ ילפי' לה אי נמי דמידי דמזבח ממידי דמזבח אית ליה למילף והדר אמרינן מה להלן בקומצו אף כאן בקומצו פרש"י ז"ל שלא יפחות מאומד מלא קומצו ואם רצה להוסיף מוסיף אבל אין לומר בקומצו ממש כי היאך יקמוץ רמץ גחלים דהא בקומצו ממש פשיטא שלא בא ללמד כאן אלא על השיעור וכן פירשו בבירור:

ארבע עבודות זר חייב עליהן מיתה ודוקא לענין חיוב מיתה אבל אזהרה בכל עבודה איכא ואפילו בעבודת סילוק ויש [ואין] אחריה עבודה וקרא דנקטיה לדרשא מיתה כתיב ביה והזר הקרב יומת וכן פרש"י ז"ל:

זריקה והקטרה פי' יש בכלל זריקה בין זריקת דם ובין הזאות שבפנים כדלקמן ויש בכלל הקטרה בין הקטרת בשר על המזבח בין הקטרת מנחה או הקטרת קטורת דבפנים דשם הקטרה אחת היא והקשו בתוספו' מאי שנא דהכי חשיב בחדא ואלו נסוך המים וניסוך היין חשיב תרתי ולא אמרי' שם ניסוך אחת הוא ותירצו דכיון דניסוך היין איתיה בכל יום וניסוך המים ליתיה אלא פעם אחת בשנה לא בעי לאחשביניהו בחדא עוד י"ל משום דניסוך היין הכשר הזבח ואלו ניסוך המים חובת היום דינא הוא דקאי באפי נפשיה והא דחשיב זריקת הדם עבודה שאין אחריה עבודה ואע"ג דאיכא בתרה הולכת איברים וסדורם והקטרתם: משום דעבודת הדם לחוד ועבודת הבשר לחוד והזריקה סוף עבודת הדם וההקטרה סוף עבודת הבשר וכדפרש"י ז"ל:

ולוי אמר אף תרומת הדשן פי' שאף היא עבודה שאין אחרי' עבודה בענינה דאלו הוצאת הדשן מלתא אחריתי היא דלא חשיבא עבודה כולי האי והיינו דלא פליגי רב ולוי בתרומת הדשן אלא משום דהויא עבודת סלוק הא לאו הכי דכולי עלמא עבודה תמה היא וכן פרש"י ז"ל:

עבודת מתנה ולא עבודת סילוק פי' עבודת מתנה מיותר הוא לדרוש עבודה שאתה נותן דבר במקום קדש ולא עבודה שאתה מסלק משם כגון עבודת תרומת הדשן או הוצאת כף ומחתה וכיוצא בהם:

ולוי רבי רחמ' לכל דבר המזבח פי' לרבות עבודת סלוק וכי כתיב עבודת מתנה מוקמי' ליה לעבודת סילוק דלמבית לפרוכת דוקא כדמפר' ואזיל וא"ת ואמאי לא אמר איפכא דלירבי מדבר המזבח אפי' עבודה שאינה תמה ויוציא עבודת סלוק וכי כתיב ועבדתם עבודה תמה היינו מבית לפרוכת. וי"ל דהא ליתא כיון דכתיב ועבדתם סמוך לדבר המזבח ולמבית לפרוכת ודאי אתרויהו קאי אבל עבודת מתנה דכתיב בתר הכי בלא ו"ו איכא למדרש דלא קאי אלא או למבית לפרוכת דסמיך ליה ואפשר דלהכי איכא אתנחתא במלת ועבדתם:

ורב דבר לכל דבר לא דריש פי' לאו למימרא דלא דריש ליה כלל דהא ליכא בתלמודא מאן דלא דריש לכל או לכללא או לרבויא אלא דסבי' ליה דלהזאות אתא אי נמי דלכללא אתא למעבד כלל ופרט והיינו דפרכי' בסמוך ללוי ואימא לכל דבר המזבח כלל וכו':

ע"ב אמר קרא ולמבית לפרוכת פרש"י ז"ל דמבית לפרוכת הפסיק בנתים וכי כתיב עבודת מתנה אמבית לפרוכת בלחוד קאי. ופרכי' דא"כ נימא דלא בעי' עבודה תמה אלא מבית לפרוכת דסמיך ליה ופרקי' ועבדתם הדר ערביה דאלו כתי' ולמבית לפרוכת עבדתם עבודת מתנה שפיר אבל כיון דכתי' ועבדתם ודאי דועבדתם ערביה למזבח החצון עם מבית לפרוכת דלבעי בתרוי' עבודת תמה.

עבודת סלוק בהיכל פי' כגון דישון מזבח ודישון מתנות (נ"ל שצ"ל מנורה) ללוי לפנים מהן מדמי' ליה ופטור או לחוץ מדמי' ליה וחייב.

איכא סידור בזיכין פי' דאע"ג דעבודת לחם הפנים עצמה כבר גמורה מ"מ סדור הבזיכין הכשר הלחם הוא:

סדור בזיכין ליחייב ופרקי' דאכתי איכא אחריה סלוק והקטרה דבזיכין דלשבת הבאה ואלו הקטרה כבר תני לה:

זר שסידר את המנורה פרש"י ז"ל כי בדישון המנורה היו מסלקין אותן ממקומן לקנחם ולהשים יפה ואחרי כן חוזר ומסדרן במקומן. והא דפרכי' לרב ומכולהו אידך דפרכי' בסמוך משום דרב מני ד' עבודות ותו לא משמע דבכולהו אידך פטר.

הדלקה לאו עבודה היא. תמיהא מילתא דהא כתיב בה אהרן ובניו דבר אל אהרן ואל בניו לאמר בהעלו' את הנרות וכתי' ובהעלות אהרן את הנרות וי"ל דלהכי לא אפקיה בלשון חיוב ואמר בהעלות או בהעלותך לומר דלאו עבודה היא לחייב עליה מיתה בזר כשם שאין חיוב מיתה בעבודה שאינה תמה ובשם הרב ז"ל מצאתי דכולה סוגיין לענין כהן העובד שלא בבגדי כהונה דהוה ליה זר כדאמרי' בעלמ' כיון שאין כהונתם עליהם הוו להו זרים וקרא דדרשי' לעי' אתה ובניך תשמרו את כהונתכם היינו דקאמר שישמרו לעבוד בכיהונם. והזר הקרב מהם שלא בכיהונו יומת והיינו דאמרי' הכא הדלקה לאו עבודה היא לחייב עליה מיתה לכהן העובד שלא בבגדי כהונה ונראין דברים שלא אמרה רבינו ז"ל אלא דסוגיין אף לענין כהן העובד מחוסר בגדים שאף הוא אינו חייב אלא על עבודה תמה דכי אין כהנתם אליהם הוו להו זרים וכיון שכן אין חייבין אלא על עבודה תמה וה"ה דזר העובד אינו חייב אלא על עבודה תמה כפשטה דסוגיין וכדמוכח בסנהדרין:

על הנתת אליתא. פי' הדלקת המערכה בקיסמין של זנבות העצים שלא תהא אלא בכהן כשר. ובכלי שרת בבגדי כהונה והיינו דכתיב בין הכהנים וכתיב בה נמי ונתנו לשון אזהרה אלמא הדלקה עבודה חשובה היא ופרקי' הנתת אליתא עבודה והדלקה לאו עבודה פרש"י ז"ל הנתת אליתא עבודה שיש בה טורח שצריך להצית האור בעצי המערכה אבל הדלקת נרות לאו עבודה היא דלאו כלום עביד דהא מכיון שהדליק ברוב היוצא השלהבת עולה מאיליה:

והאמר ר' אסי אמר ר' יוחנן זר שסידר שני גזירי עצים חייב וא"ת מאי הקשה מדר' יוחנן לרב ולוי וכי גברא אגברא קא רמית וליכא למימר דקסבר דההיא לא פליג בה רב דהא בהדיא פליג וסבי' ליה דלא מחייב עלה וכדפרכי' שני גזירין ליחייב וי"ל דקס"ד דלא פליגי לענין אם היא עבודה תמה אם לאו אלא דפליגי במילתא אחריתי דמר חשיב לה עבודה ומר לא חשיב לה עבודה לחייב עליה מיתה. והיינו דפרקי' דודאי בהא פליגי מר סבר עבודה תמה היא ומר סבר לאו עבודה תמה היא.

תניא כוותיה דרב עבודות שזר חייבין עליהם מיתה אלו הן זריקת דם בין לפנים ובין

לפני

לפני לפנים זריקת דם בחוץ או לפנים בהיכל או לפני לפנים על הכפורת וכן פרש"י ז"ל ותדע דהא מודה רבי בהזאות שבפנים כדאי' לעיל:

והמזה בחטאת העוף והממציא והמקטיר בעולת העוף ולא נקט הזאה בעולת העוף מפני שלא הטעין בה הכתוב אלא מיצוי. אבל בחטאת איכא הזאה ומיצוי והא דלא קתני בהדיא המזה והממצה בחטאת העוף משום דפלוגתא היא בפר' שני דמעילה אם מיצוי מעכב בחטאת העוף אם לאו הלכך שדייה הכא לממיצה בנתים שיהא נדרש או לשניהם או לעולת העוף בלבד לפום פלוגתא' דתנאי דהתם והיינו דתניא כוותיה דרב משום דלא אדכר תרומת הדשן אלא מאי דשייך בד' עבודות דרב אבל באידך מתנית' דתניא כוותיה דלוי אדכר תרומת הדשן:

והמעלה על גבי המזבח בין דבר כשר בין דבר פסול: פרש"י ז"ל דדוקא דבר פסול שפסולו בקדש שאם עלה לא ירד דאלו מה שאין פסולו בקדש כיון שאם עלה ירד לא חשיבא עבודה לחייב עליה ואינה בכלל כל דבר המזבח וכן עיקר.

איכא בעלי זרועות דחמסי ועבדי כלומר איכא בעלי זרועות דחמסי לעבוד בלא גורל כלל או כשיהא ספק בגורל:

אגב חביבותא מקרי ועביד. פי'. מקרי ועביד מי שיעלה לו הגורל בבגדי חול דהא לאו בגדי חול ממש נינהו אלא כדרב שימי בר יהודה שהן ראויין לעבודת יחיד כדאיתא בסמוך וקפידא משום שאר עבודות דאלו שחיטה שכשרה בזר כשרה בבגדי חול ומיהו לא היו מתלקין בפייסות ואף שוחט לבוש כמו שאר המפייסין:

דף כ"ה ע"א ה"ק עד שעודן עליהן וכו' פירוש שבתחלה היו מפשיטין מכנסים של חול ולובשין מכנסים של קדש והיינו דקתני שאין מניחין אחר כך עליהן אלא מכנסים בלבד:

כדתני רב הונא בר יהודה ואמרי לה רב שמי בר יהודה פי' לקמן היא במכלתין דתאני שאמותיהן של כהנים היו עושות לבניהם כעין בגדי כהונה משלהן ועובדין בהן עבודת יחיד:

אין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד פרש"י ז"ל דכתי' בדוד ויקם וישב לפני ה' ואע"ג דבימי דוד לא היה שם אלא משכן שהיה בשילה או בנוב וגבעון אף שם היה מקום מקודש כעין עזרה שאין בו ישיבה לאחרים:

והא בעי' בבית אלקים נהלך ברגש וליכא פי' והכא לא קרינן בית אלקים אלא לעזרת ישראל ואע"ג דבעלמא כל בית המקדש נקרא בית אלקים:

אלא לאו ש"מ שני פתחים היו לה כו' ולעיל תניא בהדיא כי לשכה זו בצפון היא לצד העזרה ופספסין היו לה להבדיל בין הקדש ובין החול כדאמרינן גבי בית המוקד: והאי שבמערכה שהוא חול היה לו פתח פתוח כלפי חוץ לחיל שממנו נכנסים ויוצאין לשם. והאי שבמזרחה שהוא קדש היה פתוח לעזרה כלפי פנים:

מתני' פיים שני כו' הא דתנן פיים השני מי שוחט מי זורק הא פריטנא בפ"ק אמאי מפיסין על שחיטה וזריקה קודם דישון המזבח ואף על פי שדישון המזבח קודם במעשה לשחיטה וזריקה' והא דלא קתני מי מקטיר מפני שמן הסתם הזורק הוא המקטיר כדי שתעשה עבודת הדם והבשר בכהן אחד. או אפשר שכשלא היה כהן גדול מקטיר ידוע היה בכל בית אב מי הוא המקטיר בכל יום והראשון יותר נכון.

מי מעלה איברים מן השולחנות לכבש. פי' שנותנין אותן מחצי כבש ולמטה ולמזרח ואחרי כן

(חיים מדבר דברי הרב הללו הביאם מרן בכ"מ פר"ד מהלכות תמידין ומוספין ועיין לה"ה מופת הדור ז"ל בספר משנה למלך שם מה שעמד על סבר' זו יע"ש ואני בעניי ת"ס אני אעיקרא מאי קשיא ליה למר הריטב"א ז"ל דלא קתני מתני' מי מקטיר

חוזרין

והא

חוזרין ומעלין אותן משם למזבח כדקתני בפיים הרביעי.

הראש והרגל בכהן אחר. ושתי הידים בכהן שני. העוקץ והרגל בכהן שלישי. החזה והגרה בכהן רביעי. ולשם מפרש כי הגרה הוא הצואר והניח בה שתי צלעות מכאן ומכאן והקנה והלב והריאה תלויין בה: ושתי הדפנות בכהן החמישי. והקרבים כולם בכהן ששי וזהו שאמרו לקמן ששה לטלה והא דמפייסין על השוחט משום דאעפ"י שהשחיטה כשרה בזר מצותה בכהן לכתחלה כדאיתא התם בזבחים והרגל נקרא כאן כל הירך והשוק והרגל והידים הן הכתפות:

והא מודעת זאת דליסנ' דהעלאה תפול על ההקטרה אבע"א קרא אשר יעלה עולה או זבח והעלה הכהן את העולה כו' לא תעלו עליו קטרת כו' ורבים כמוהו וליסנא דמתני' נמי הכי הוא בפרק י"ג דזבחים השוחט והמעלה בחוץ .והתם היינו המקטיר בחוץ והכי אזיל התם כוליה פרקא דמפיק ליה תנא להקטר' בלשון עליה והכי נמי תני לה תנא ברפ"ק דכריתות וככמה דוכתי אחריני רבו מספר. וא"כ כי תני לן תנא הכא בפיים הרביעי מי מעלה איברים מן הכבש למזבח הא ודאי הך העלאה דהכא היינו הקטרה וכולה חדא מלתא היא וניח' ליה לתנא טפי לאפקיה הכא להקטרה בלשון העלאה משום דכייל בהדה ההעלאה מן הכבש למזבח כמובן. ועוד זאת קשיא לי דהרי לקמן אמתני' דפיים הרביעי מי מעלה איברים וכו' כתב הרב ז"ל שרש"י פירש בכל השמועה כו' כהן אחד היה מעלה את הכל והקשו בתוס' דששה לטלה דאמר קרא היינו להעלותו למזבח כדכתיב וערכו בני אהרן הכהנים וכו' על העצים אשר על האש אשר על המזבח ומהתם דרשי' בגמרא ששה לטלה והאריך הרב ז"ל בזה והסכים דלהעלותם ג"כ מן הכבש למזבח בעינן ששה יע"ש והשתא לפום מאי דס"ל הכא דהמעלה את האיברים מן הכבש למזבח לא היה מקטירן אלא הזורק היה מקטירן. א"כ מאי קאמר דמקרא דוערכו בני אהרן למדנו ששה לטלה להעלותו מן הכבש למזבח הא כיון דהמעלה לא היה מקטיר לית לן למילף מידי מהאי קרא דהכא קא' על העצים אשר על האש אשר על המזבח ומפורש יוצא דבמקטיר קא מיירי וא"כ אית לן למילף מיניה דבעינן ששה להקטרה אבל להעלותו מן הכבש למזבח סגי בחד וכדברי רש"י ז"ל. אלא ודאי עכ"ל דהמעלה הוא המקטיר ואמטו להכי יליף שפיר דבעינן ששה להעלותו וכן אמרו בברייתא דת"כ פרשת ויקרא ומייתי לה לקמן דף כ"ז נמצא טלה עולה בששה הרי דמהך קרא דהקטרה למדו להעלאה ג"כ והיינו משום דכולה חדא מלתא היא כמובן. ותו קשיא דמדבריו דהכא משמע דהקטרה בחד כהן סגייא מדקאמר דהזורק הוא המקטיר לבדו. וזה תימה דהא מקרא מלא דבר הכתוב על העצים אשר על האש אשר על המזבח ודרשי' מינה ששה לטלה הרי דבעינן ששה להקטרה. וליכא למימר דמדקאמר בתר הכי קרא והקטיר הכהן את הכל כו' שמעי' דהקטרה בחד כהן דא"כ נימא דקרא דוערכו היינו להולכת איברים לכבש ומאי קשיא ליה מינה על ס' רש"י ז"ל. ועיין לעיל בריש פרקין דפריך תלמודא והרי איברים ופדרים דעבודת לילה נינהו ותקינו לה פיים דלכאורה קשיא לסברת הרב ז"ל ועיין מ"ש הוא ז"ל שם ודוק).

לעבודה אחת מפייסין או לכל עבודה ועבודה מפייסין פי' לעבודה אחת מפייסין בלבד בכל פיים ופיים כיצד כגון שהסכימו ביניהם להפים על מי שוחט וכל מי שיזכה לשחוט יזכה חברו של ימינו לזרוק וכן כולם על סדר ימין או דילמא לכל עבודה ועבודה משליכין גורל על הנשארים:

ע"ב ת"ש ר' יהודה אומר לא היה לה פיים למחתה וכו' וקס"ד דכיון שהיו עושין כן באלו שהן חשובות שכן היו עושין בשאר עבודות שבשאר פייסות שאין מפיסין אלא בעבודה אחת:

הואיל ולא שכיחא ומעתרא. פי' דכולי שאר עבודות שכיחי בכל הקרבנות אבל קטורת ליתא אלא בקרבן תמיד והקטרת מעשרת כדלקמן: י"ב אחיו הכהנים נמשכים אחריו פי' שזוכין בגורלו כמו שפירשנו:

מי שקבל הדם שוחט מקבל פי' כשהוא כהן.

ואי ס"ד שוחט מקבל תליסר הוו פי' שאע"פ שהשוחט אינו טעון קדוש ידים ורגלים מחמת השחיטה לפי שכשרה בזר. הרי הוא צריך קדוש ידים ורגלים מפני קבלת הדם שהיא מצות כהונה. והקשו בתוס' אמאי לא פשטי' בעיין ממתני' דתנן לקמן נתנו לו את התמיד קירצו ומירק אחר שחיט' על ידו. וש"מ דדוקא ביום הכפורים מפני שכל עבודת יום הכפורים אינה כשרה אלא בו וצריך הוא עצמו לקבל הדם. הא בשאר ימות השנה הוא עצמו ממרק שחיטתו וכיון שהוא ממרק לא סגיא שלא יהא אחר מקבל. ותירצו דדילמא ביוה"כ הוא מיובא לעכובא מפני שאי אפשר בכהן אחר אבל בשאר ימות השנה כדיניה או שממרק הוא וזורק מקבל או מקבל הוא ואחר ממרק:

אף אנן נמי תנינא דמדקתני קבל המקבל ובא לו לזרוק מכלל שהמקבל הוא הבא לזרוק:

כיצד דרך הלוכו כו'. וכולהו תנאי מודו שהראש והרגל מוליכין ביחד כדאיתא לקמן ואין חוששין בזה לא בדרך הלוכו ולא לשום סדר אחר:

והכתיב כל נתח טוב ירך וכתף. אלמא ירך משובח מן הכתף ואלו הכא קתני ידים מקמי רגל שמאל. ופרקי' לא קשיא הא בבריאה הא בכחושה. פרש"י ז"ל דבבריאה כתף עדיף ובכחושה ירך עדיף וקרא מיירי בעניי ישראל שהיו הראשונים גוזלין וחומסין אותן:

בין תנא דידן וכו' הוצרך לומר כך משום דתנא דידן לא אזיל במניינא כחד מהני תנאי להכי פריש רבא דבשיטתא דרבי יוסי אזיל דאזיל בתר עילויא. אלא דתנא דידן אזיל בתר איברא דבשרא כלו' גודל האיברים שהגדול יותר הוא המעולה בעיניו. ור' יוסי חשיב לעילויא ההוא דשמן טפי וכדפרש"י ז"ל:

מנין לראש ופדר' שקודמין לכל האיברים פי' בסדור האיברים על המערכה ת"ל את ראשו ואת פדרו וערך:

ואידך פדר למאי אתיא פי' דהדר כתיב בעניינא את הראש ואת הפדר. והא דלא שיליגן ואידך ראש למאי אתא משום דהא דרשינן ליה התם לרבות את הראש להפשט אע"פ שכבר הותז וכדאיתא בפ' השוחט דחולין.

דף כ"ו ע"א מתני'

הפיים השלישי חדשים לקטורת וכו' הרביעי מי מעלה איברים מן הכבש למזבח. ופליג' אדרבי אליעזר בן יעקב כדאיתא בגמרא דאיהו סבירא ליה דאין לזה פיים בפני עצמו אלא הזוכה להעלות מן השולחנות ולמזבח זוכה בהן. ומיהו אף לרבי אליעזר לא היה מעלה בפעם אחת למזבח אלא בשתי פעמים כדפריש' לרבנן וכן מוכיח במסכת תמיד. ולרבנן דעבדי פיים רביעי להעלות איברים מן הכבש למזבח פירש רש"י ז"ל בכל השמועה כי כהן אחד היה מעלה הכל. ולדבריו הא דתניא לקמן שה לטלה אינו אלא להעלותו מן השולחנות לכבש. והקשו בתוספות חדא דשה לטלה דאמר קרא היינו להעלותו למזבח כדכתיב וערכו בני אהרן הכהנים את הנתחים כו' על העצים כו' אשר על המזבח ומהתם דרשי' בגמרא שה לטלה ומדאורייתא אין לנו שתי העלאות אלא מדרבנן בעלמא. משום ברוב עם הדרת מלך וכדאיתא התם ועוד תנן במסכת תמיד שכשהיה כהן רוצה להקטיר היה עולה בראש המזבח הראשון היה מביא לו ראש ורגל ונוטלו מידו וסומך שתי ידיו עליו וזורקה לאישים וכן השני וכן כולם והויא ולאי אף לרבנן היא. דהא סתמא תנן לה ולא אמרו עלה בגמרא דתיהוי רבי אליעזר ועוד הא דאמרי' לקמן דטעמא דרבנן משום ברוב עם הדרת מלך ואם אין מעלה אלא אחד מה הדרת

מלך

מלך יש בזה אדרבא יותר הדור שיעלוהו הששה הראשונים:

אמר ליה רב פפא לאביי מאי טעמא אילימא משום דכתיב כו' פרש"י ז"ל מאי טעמא מעתרא אילימא משום דכתיב בה כליל הרי עולה דאית בה כליל ולא מעשרא ופרקי' דעולה שכיחא ביחידים וקרבה על כרחין בכולהו כהנים ואין הכל ראויין שיתעשרו ומשום הכי לא מעתרה אפילו למי שראויין. ואינו נכון בטעם כי כמו שמתעשרין בקטורת כל הזוכה בו בין גדול בין קטון למה לא יתעשרו בעולה. ובתוספות פי' כדברי ר"ח ז"ל אמר ליה רב פפא לאביי מאי טעמא אין מפיסין בה ישנים דמשום טעמי' דמעתרא בלחוד ליכא למימר דכל שכן דבעו כולהו לחזור ולפיים. ואילימא משום חומר קדושתה שכתוב בה כליל וראוי לעשותה בחדשים דזהירי טפי. הרי עולה דכתיב בה כליל והכי דלא מעשרא מ"מ כיון דאמירא למיהוי כליל לא תהא אלא בחדשים. ופרקי' דעולה שכיחא ואי אפשר לה בחדשים בלחוד וקטורת לא שכיחא ואפשר לה בחדשים לחוד והא דאמרי' דעולה כתיב בה כליל פר"ח ז"ל דכתי' בשמואל ויקח טלה חלב אחד ויעלהו עולה כליל:

ואימא נמי יהודה דכתיב יהודה מחוקקי. וא"ת ואמאי לא מייתי לה מתורת משה דכתיב ומחוקק מבין רגליו. והנכון דהוא לנשיאים שבארץ ישראל דאחר חורבן דרשינן לה בסנהדרין כדאמרינן התם לא יסור שבט מיהודה אלו ראשי גליות שבבבל שרודין את העם במקל. ומחוקק מבין רגליו אלו של בית ר' שמורין תורה ברבים ואותן נשיאים לא היו מבית דוד אלא מצד האם שאינה קרויה משפחה וכדפר"ת ז"ל גבי הא דאמרינן דהתם שבט והכא מחוקק. ובתוספות פירשו דדוד נמי מלוי אתי שבא ממרים כדאיתא במסכת סוטה:

אסוקי שמעתא אליבא דהלכתא אמרי' פי' להורות הלכה למעשה כדכתי' בלוי יורו משפטיך ליעקב. וביששכר יודעי בינה לעתים לדעת מה יעשה ישראל:

אמר רב נחמן בר יצחק הכא בשבת עסיקי' כו' פי' ומתנייתא כולהו נמי בהכי מוקמי' להו ולא בשינויי דחיקי דלעיל. והרי הוא כאלו אמרו אלא אמר רב נחמן כו' והרבה כיוצא בזה בתלמודא דבעי למימר אלא ולא מפרש לה וכן פי' בתוספות:

ולמאי דסליק אדעתיה כו' ופרקי' מיהא כולהו אתו מצפרא. וא"ת ולמאי דאסקי' שאין מפייסין על תמיד של בין הערבים אלא כהן שזכה בו שחרית זכה בו ערבית ניחא בשאר פייסות. אבל בקטרת מאי איכא למימר דהא לא שנה אדם בה מעולם. ויש מתרצים שהזוכה בקטורת שחרית אמר לזה שעמו שיזכה בו ערבית.

אבל במסכת מנחות משמע שלא אמרו חדשים לקטרת אלא לבקרים אבל בו ביום חוזר ושונה בו מי שזכה בו שחרית דתרוייהו כחדא חשיבי. ובהא אתיא שמעתין כפשוטה וכן פי' בתוספות במס' מנחות. (הגהה לאחד קדוש ז"ל עוד י"ל דמצפרא קא מפייסי לקטורת של בין הערבים וחשיב פיים אחד):

משום שכינה לאו אורח ארעא. פי' שנראה כאלו הדבר משא עליו להעלותו עד למזבח ולפיכך מניחו בכבש והולך לו ואינו חוזר לבא ולהעלותו:

דא"כ בצרי להו פייסות. הלכך ר' יהודה משלים פייסות בהעלאה מן הכבש למזבח. ור' אליעזר משלים אותה בפיים של מחתה

דסבירא

(חיים מדבר. מפורש יוצא שכונת הרב ז"ל דלפום מסקנא דהשתא לא היה פיים לקטרת בערב כלל אלא כהן שזכה בו שחרית זוכה בו ערבי' כיון דלפום מסקנ' ברית' קמייתא דאוקמינן לה בקטרת מוקמי' לה השתא בשבת וכמ"ש הרב ז"ל לעיל וא"כ נמצא דלכ"ע בחול לא היה פיים בערב כלל וכן דעת התו' ישנים ז"ל בד"ה מיהא יע"ש. ועם שטעו' נפל בדבריה' כונתם מבוארת כדאמרן ואתי שפיר לפום האי ס' מאי דכייל תנא דבריתא בתרייתא כשם שמפיסין

לו

דסבירא ליה לתלמודא דליכא לו כו' וכשם שמפייסין תנא דמבליר מד' פייסות: לה

כו' ואוקימנא לה בשבת ומשמע דבחול בין לו בין לה לא היו מפייסין בערב כלל דאם איתא דלקטרת היו מפיסין היכי כייל להו תנא בהדי הדדי מאחר דתמיד דוקא בשבת אבל לא בחול וקטרת בין בחול בין בשבת אלא ודאי מוכח כשכ' הרב ז"ל דגם לקטרת לא היה פיים לערב והיא דחדשים היינו לבקרים והוי דומיא דתמיד ממש. אברא שהרב ז"ל לא גלה לנו סוגיא דמסכת מנחות דמוכח מינה הכי איזהו מקומן של דברים ואתנה לבי לדעת עד אמצא מקום ראייתו ז"ל. ונרא' לע"ד דאיליה ז"ל ממאי דאמרינן התם דף ן' אמתני' דלא הקריבו כבש בבקר שאם היו מזידין לא יקריבו בין הערבים ופריך תלמודא וכי כהנים חטאו ומזבח בטל ומשני ה"ק לא יקריבו הן אבל אחרים יקריבו לא הקטירו קטורת בבקר יקטירו בין הערבים דכיון דלא שכיחא ומעתרא חביבא להו ולא פשעי והשתא אא"ב דקטרת דומיא דתמיד ממש דמי שזוכה בו שחרית זוכה בו ערבית כימא דבתמיד קנסינן להו להוציא את שלהם מתחת ידם דהיינו במה שזכו בפיים של שחרית להקריב ג"כ תמיד של בה"ע כדרך כל יום ויום השתא משום קנסא לא יקריבו הן. ובקטרת משום דלא פשעי לא קנסינן להו ושבקינן להו כדרכן בכל יום דהזוכה בבקר להקטיר הוא מקטיר בה"ע. אלא אי אמרת מי שזכה בו שחרית לא היה זוכה בו ערבית אלא מפייסין פיים אחר היכי קאמרי' הכא דלא קנסינן ליה ויקטיר הוא בין הערבים ולא אחרים וכי מלינו חוטא נשכר דמפני שהזיד ולא הקטיר בבקר יהבינן ליה מאי דלא הו"ל בכל יום ומבטלינן פיים של בה"ע והא כל האי מלתא לא שייך למימר דלא קנסינן להו כיון דאף אם לא היה מקטיר הוא בין הערבים לאו קנסא הוא אלא כמדתו בכל יום ואי אמרינן דלא יקטירו לא מפקינן מיניה מידי כמובן: אלא ודאי מוכח דקטרת ותמיד כי הדדי נינהו שאין מפייסין להם בערב ומי שזוכה בהם שחרית הוא זוכה בהם ערבית והשתא א"ש דבתמיד קנסינן להו ומפקינן מינייהו ובקטרת לא קנסינן אלא שבקינן ליה כמדתו בכל יום כמדובר ואם ידעתי יש מקום לדוחה לדחות ראיה זו מ"מ כל הישר הולך עיניו יחזו דפשטא הכי מוכחא וזהו שכתב הרב ז"ל דבמסכת מנחות משמע ודוק: אך את זה חזות קשה ראיתי בדברי הרב ז"ל לעיל בפ"ק דמכילתין עלדף י"ד ע"ב שכתב ומיהו דוקא בהקטרת עבודת שחרית בעינן חדשים לבקרים אבל בין הערבים אף מי שהקטיר קטרת שחרית חוזר ומפיס בו ערבית וכן מוכח במסכת מנחות עכ"ל ומבואר דסבור ז"ל דאין הכהן שזוכה בו שחרית זוכה בו ערבית אלא שחוזר ונכנס בפיים הערב חדשים עם ישנים וכמו שכן נראה דעת הרמב"ם ז"ל בפי' המשנה ספ"ו דתמיד יע"ש ואתמהא דכל בתר איפכא קאזיל ממ"ש הכא דלא היה שם פיים כלל והוא מוכרח בדבריו דהכא ממה שתירץ בזה לעיקר קושיתו כמבואר וקשיא כמי דלפום מסקנא דהכא משמע דלכ"ע לא היה פיים לערב דכולהו מתנייתא בשבת איירו ותנא בתרא כייל לתמיד וקטרת בהדי הדדי וכדכתבינא ותלמו' כמי ל"ק ליה כי אם למאי דסליק אדעתיה ולא לפי המסקנא וכדבר האמור. אברא דמההיא דמסכת מנחות ליכא מינה תברא כאשר יראה המעיין ולבבו יבין אכן אלייכו שדבריו סותרין זה את זה ושמעתין לא מוכחא הכי כמדובר: ומן האמור בזה זו היא שקשה למ"ש הרמב"ם בפ"ד מהלכו' תמידין דהיו מפיסין פיים אחר בין הערבים חדשים דוקא יע"ש וכן הוא דעת הסמ"ג ז"ל בעשין קנ"ב והרשב"א ז"ל בתשו' סימן ע"ט יע"ש. ומלבד שנראה שחזר בו ממ"ש בפי' המשנה עוד זו רעה דלפום מסקנא דהכא משמע דלא היה שם פיים כלל חדא מדלא אקשי תלמו' אלא למאי דסליק אדעתין מעיקרא ולא לפום מסקנא כמבואר. וליכא למדחי דאחד פייסא דכפים לא קשיא ליה דהא ודאי ליתא דממתני' פריך דקתני ארבע פייסות היו שם דמשמע ולא עוד ומנ"ל אי כפיס חד או תלתא ואדרבא טפי איכא לתרוצי

לתרוצי מתני' אי עבדי' לכולהו פייסי בערב דנקט תנא של בקר וכמעשהו בבקר כך מעשהו בין הערבים ואע"ג דבציר ליה פייס דתה"ד. ומזה שאמר דנקט ארבע והו"ל חמש כמובן ועיין בדברי התוס' ד"ה אלא שהוקשה להם אחר פייס דב' גזירי עצים ודוק. ותו קשיא דלא אשכחן תנא דס"ל דהיה פייס בערב לקטרת כיון דכולהו מתנייתא בשבת איירו כמודכר. ואפי' אם תמצי לומר דס"ל ז"ל דלא מוקמינן בשבת אלא ברייתא בתרייתא אבל ברייתא קמייתא שבקינן לה בקטרת ומסתייען מילי מדלא קאמר אלא כמובן. עדיין צריכים אנו לדעת אמאי שביק ברייתא בתרייתא ופסק כקמייתא מאחר דמבתרייתא מוכח דלא היה פייס אף לקטרת מדכיילינהו לתרוייהו בהדי הדדי וכמש"ל ומשמע דהכי ס"ל לתלמודא מדאקשי למאי דס"ד וכדבר האמור וכעת אני נבוך בזה ועיין בדברי התוס' בד"ה ואי מסכת יע"ש ודוק ועיין להר"מ די לונזאנו ולהרמ"ע מפאנו בסדר עבודתם שתפסו במושלם כדעת הרמב"ם ז"ל ולא שתו לבם לזה ולא ידעתי למה ודע שדברי הגהה זו לאחד קדוש ז"ל כפלאו ממני ואיני יודע מהו שח דהא קושית הרב ז"ל היא למקשן דלא אסיק אדעתיה השתא האי פירוקא דמצפרא וכו' אמאי לא אקשי למסקנא נמי. ואי אמרינן דלא אקשי הכי משום דידע דמצינן למימר דמצפרא קא מפייסי לקטרת הלאיזה הדבר הו"ל למימר למאי דסליק אדעתין ולא הוה מקשי מידי כמובן וזה ברור. ומה שתירצו התוס' בד"ה אלא דלר"י מצפרא מפייסין על ב' גזירי יע"ש לא יגהה מהם מזור דשנייא דא מן דא כאשר יראה הרואה):

ע"ב מתני' תמיד קרב בתשעה פי' בתשעה כהנים מהעלאת איברים ואילך ולא חשיב הכא המעלה מן הכבש למזבח ופרש"י ז"ל דהאי תנא ר' אליעזר היא דסבי' ליה שהמעלה לכבש הוא המעלה מן הכבש למזבח ולא כהיר דהא אוקי' מתני' דלא כר' אליעזר ולפירושו רישא רבנן וסיפא ר' אליעזר וכל כי האי גוונא הוה מפרש לה בגמרא כדפריך ומתרץ בעלמא בכי האי גוונא ומזה שכתב כאן רש"י ז"ל הא כר' אליעזר דלית ליה חד להעלות מן הכבש ולמזבח נראה מדבריו שהוא סובר דלרבנן כהן אחד מעלה הכל מן הכבש למזבח וכבר דחינו פירושו והנכון דהאי סיפא דברי הכל היא ואפילו לרבנן ולא באית השתא תנא למימני אלא כהנים שיש בהעלאה ראשונה ושאר דברים אבל כהנים דהעלאה שנייה כיון דפלוגתא דר' אליעזר ורבנן היא לא מני להו:

ושנים בידם שני גזירי עצים פי' חתיכות של עץ ארוכות ככל רחב המערכה וכן פרש"י ז"ל במס' תמיד אבל בקרבן שחרית לא היה בו אלא כהן א' כדאי' בגמרא וזוכה שחרית לתרומת הדשן הוא הזוכה לסידור מערכה ולשני גזירי עצים כדאיתא לעיל וכהן שזוכה בו שחרית זוכה בו ערבית וא"נ' לכהן שבימינו זכה עמו לערב בגזיר השני למאי דקימא לן שאין חוזרי' ומפיסין לערב כדאי' בגמ'.

ושנים בידם שני בזיכי לבונה וא"ת מי היה זוכה בהן פי' בתוס' שזוכה בהן אותן שאחר האחרון של מוליכי איברים לכבש א"נ אותן שהיו אחרוני' אחר הי"ג שזכו בתמיד וזה נר' נכון יותר:

ובשבת שבתוך החג ביד אחד צלוחית של מים פי' בקרבן תמיד של שחר דבתמיד של בין הערבים לא היו עושין ניסוך המים כדאיתא בגמ' וסדר ניסוך המים מפורש בפרק החליל.

בחול נמי מסכחת לה. פי' בחול של חג נמי משכחת שנים עשר כהנים תשעה כדרכו ושנים לשני גזירי עצים ואחד לצלוחית של מים:

שפעם אחת נסך על רגליו פי' שעשה עצמו כאלו הוא עושה שלא במתכוין והכירו שעשה במתכוין שהיה צדוקי שאינו מודה בניסוך המים ולפי' רגמוהו כל העם באתרוגיהן פרש"י ז"ל ולמה לי למיתני באתרוגיהן אלא ודאי לאשמועי' שאין הניסוך המים אלא בשעת נטילת לולב ואתרוג דהיינו בשחרית וא"ת והלא אנשי ירושלם נוטלין היו לולביהן כל היום כדאיתא התם תירצו בתוספות לא היו כולם מקובצים בעזרה בשעת תמיד פל בין הערבים

שלא

שלא היה זמן תפלה וא"ת ודילמא נקט אתרוגיהן שלא חשו לכבוד מצות האתרוג ורגמוהו בהם. וי"ל דהא פשי' דכיון שהכירו בו שהוא צדוקי זהו כבודו של אתרוג לקדש בו השם לענין כזה: (הגהה לאחד קדוש ז"ל וכל זה איננו שוה לכך נראה לי דרב אשי מגופא דתקנתא דהגבה ימינך דייק לה דבשלמא אי בשחרית דוקא שאגי בהכי דחזו בני העזרה את הכהן המנסך משום דהשמש במזרח ונופל אורו במערב אבל בין הערבים השמש במערב ונופל אורו בין עיני בני העזרה ולא חזו בדוק' את הכהן המנסך אפי' אם יגביה ימינו ויכול הוא לשפוך המים חוץ למקום נסוכס והילכך הוה להו לרבנן לתקוני שמשביעין אותו כדרך שתקנו ביום הכפורים וכי תימא והלא הכהנים העומדים בין אולם ולמזבח חזו ליה בדוק' לא היא דהא המנסך אחורי כלפי פניהם שהרי הניסוך לצד מערב הוא):

שנאמר וערכו עצים על האש ואע"ג דהאי קרא בעולת נדבה כתיב ובני בן בקר הא פריש ר' אליעזר לקמן דדרשי' ליה אף לתמיד מדכתיב ביה על העצים אשר על האש אשר על המזבח:

קמ"ל דעביד חד ובעביד תרי דעביד חד גזיר חד והדר ליעבדו תרי שני גזירי עצים. ה"ג א"כ לימא קרא ובער ובערו אי נמי וערך וערכו מאי ובער וערכו: אלא מדשני בלישניה ש"מ כדאמרן דחד לשני גזירי עצים בכהן חד לתמיד של שחר כדכתיב ביה בבוקר בבוקר וחד לשני גזירי עצים לתמיד של בין הערבים בשני כהנים:

תני ר' חייא פעמים שלשה עשר וכו' פי' דבחול זוכין בתמיד י"ג כדאיתא במתני' ובחג בחול י"ד מפני ניסוך המים. ובשבת דעלמא חמשה עשר מפני שני בזיכין ובשבת שבתוך החג י"ו מפני ניסוך המים ופרכי' והא תניא שבעה עשר ג"ה הסיא דלא כר' אליעזר ודלא כר' יהודה אבל רש"י ז"ל גורס הכיא דלא כר' אליעזר אלא כר' יהודה ופי' ז"ל דהכיא מתניתא מוסיף חדא גברא להעלות איברים מן הכבש למזבח ודלא כר' אליעזר דסבר שהמעלה לכבש הוא המעלה למזבח אלא כר' יהודה דלית ליה דר' אליעזר כדאי' לעיל. וכתב רבינו ז"ל דלא גרסי' ודלא כר"י דנהי דאשכחן ליה דאין פיים למחתה שאין כהן להעלות מן הכבש למזבח מי שמעי' ליה עד כאן פי' לדבריו דודאי לא אשכחן ליה הכי בשום מתני' ומתני' ואי בתר שמעתא וסוגיא דתלמודא אזלי' אדרבא אמר רבא לעיל דרבי יהודה לית ליה דר"א בן יעקב וא"ת ודילמא להכי אמרי' דלא כר' יהודה משום דדי' גברא דמוסיף ההוא תנא הוא במחתה דקסבר יש פיים למחתה ודלא כר' יהודה י"ל דהא ליתא חדא דמה ענין מחתה אצל הזוכין בתמיד שבפיים השני ועוד דאי מני גברא דמחתה לימני נמי דקטרת גופיה והוו להו שמנה עשר אלא ודאי דלא חשיב אלא המעלה מן הכבש למזבח כך יש לפרש לפי שטתו ז"ל ומיהו איכא מחוורת חדא דבכולהו נוסחי גרסי' ודלא כר' יהודה. ועוד מה צריך לומר אלא כר' יהודה לימ' דלא כר' אליעזר בלחוד דהא כולי עלמא לית להו דר' אליעזר ומתני' פליגא עליה ועוד קשה לדבריו דאי מני המעלה מן הכבש למזבח דלא כרבי אליעזר בן יעקב א"כ ששה גברי הוה להו לאוסופי כדבירכא לעיל ובתוספות פי' כגרסת הספרים והיא גר"ח ז"ל והתניא שבעה עשר ופרקי' דההוא תנא מוסיף חד גברא למחתה ומפיים ליה בפיים השני ואתיא דלא כר' אליעזר בן יעקב דלדידיה אע"ג דאיכא פיים במחתה כדאיתא לעיל מ"מ פיים רביעי עביד ליה ואתיא נמי דלא כר' יהודה דלדידיה הזוכה בקטורת בפיים שלישי הוא הזוכה במחתה וכי תימא והאי תנא היכי מני מחתה בפיים שני של תמיד י"ל דסבי' ליה דמחתה לא מעתרא ואיתא בין בקדשים בין בישנים וכיון דכך ליכא לצרופה לקטורת שהיא בחדשים דוקא וליכא למעבדה פיים באנפי נפשיה כיון דלא חשיבא כקטורת והיא פלגא עבודה: וליכא לאוקומה בפיים של תרומת הדשן דלא חשיבא כותיה הלכך

הלכך אוקמה בפיים של תמיד דכתיב ואיתיה בין בחדשים בין בישנים:

מתני' איל קרב בי"א הבשר בחמשה כדין הכבש. והקרבי' והיין והסולת בשנים שנים ושאלו בתוס' דבשלמא ביין ובסלת ניחא להוסיף בהם כהנים יותר מן הכבש שהרי היין והסולת של איל מרובין משל כבש אלא בקרבים למה מוסיפי' כהן ותירצו כי הקרבים כבדים היו ומוליכי' אותן בכלי ושורת הדין היה שאף בכבש יהיו שנים אלא שכבר אמ' הפסוק שה לטלה אבל באיל דליכא מנין כהני' בכתוב הוסיפו בם כהן מפני כבדם:

פר קרב בכ"ד כדמפ' ואזיל ולא ידענא אמאי לא קתני האיברים בכאן כדרך שנאם בטלה. ובתוספות נסתפקו בדבר:

בר"א בקרבנות עולות צבור אבל קרבנות יחיד דהיינו עולת יחיד אם רצו להקריב איבריה בפחות מכן או ביותר מכן מקריבין והפשטן ונתוחן של אלו ואלו שוין פרי' בגמרא לענין הפשט וניתוח שכשרין בזר:

דף כ"ז והאי מיבעי ליה לגופיה פי' דנתינת אש בעיא כהונה וא"ת וא"כ למה לי קרא להפשט וניתוח דכשרים בזר תיפוק לי דהא לא כתי' בהו כהונה וכי תימא כיון דמקבלת הדם ואילך מצות כהונה כמאן דכתיב בהו כהונה דמי א"כ אפי' נתינת האש נמי ואמאי מיבעי מכתב כהונה לגופיה י"ל דהפשט וניתוח כיון דמגופיה דזבחא הוא אמרי' ביה מקבלת הדם ואילך מצות כהונה מה שאין כן בנתינת אש דלא הוי מגופיה דזביחה ובעי למכתב ביה כהונה בהדיא:

דהוה קא מסדר ליה לבריה ושחט וכו' פי' ברייתא היא דקתני ושחט שחיטה בזר כשרה וכו' עד למד על שחיטה שכשרה בזר. ומדיוקא דההיא מתניתא דהוה מסדר ליה אביי לבריה אתי רב שימי למידק דנתינת אש לא בעי למכתב ביה כהונה לגופיה כדקא מפרש ואזיל.

מבדי מקבלה ואילך מצות כהונה וכו'. ואיכא למידק וזה הוספנו ראיה מפני זו הברייתא כי עדיין אנו יכולין לומר כדאמרינן מעיקרא דלגופיה איצטריך משום דנתינת אש לא הוי מגופיה דזביחה. תירצו בתוס' דרב שימי סבירא ליה דכיון דגלי ליה קרא אתה ובניך אתך תשמרו את כהונתכם הא ודאי כולהו בכלל שאף שחיטה דלא כתוב בה כהן והויא מקמי קבלת הדם. וכתבה רחמנא בתר סמיכה שהיא בזר. הוה ס"ד לאתויי דבעיא כהונה מדכתיב תשמרו את כהונתכם. אלא דאתיא קבלת הדם וגלי על השחיטה שתהא כסמיכה שכשרה בזר אבל כולהו שארא דכתיבי בתר קבלת הדם מסתמ' בעו כהונה והוו בכלל תשמרו את כהונתכם ואם כן כהונה דכתיבא בנתינת אש לא צריכא לגופיה אלא למעוטי הפשט וניתוח ופרכי' דאכתי איכא למימר דלגופיה אצטרי' דהוה אמינא דנתינת אש לא בעיא כהונה וליתא בכלל תשמרו את כהונתכם כיון דלאו עבודה דמעכבא כפרה היא קמ"ל קרא דבעיא כהונה וא"כ הפשט וניתוח דכשרים בזר מנא לן. וא"ת נימא דהפשט וניתוח נמי כיון דלא כתיבא בהו כהונה בהדיא ולא מעכבא בהו כפרה דלא בעו כהונה י"ל דשאני הפשט וניתוח דהוו מגופיה דזביחה וגרירי בתר קבלת הדם אי נמי כדפרש"י ז"ל בסמוך גבי וערכו למה לי דאע"ג דלא מעכבא כפרה הא גלי רחמנ' גבי נתינת אש שאין זה מעכב וצריך כהונה:

ואימא למעוטי שני גזירי עצים דלא בעו כהונה פי' בגזירי עצים של בין הערבים דלא כתיב בה כהן בהדיא דאלו בתמיד של שחר בהדיא כתי' ביה ובער עליה הכהן וא"ת ושל בין הערבים למה לי קרא דלא בעי כהונה תיפוק לי דלא הוי מגופה דזביחה ולא כתי' ביה כהונה בהדיא וי"ל דהא כתיב כהן ברישיה דקרא ונתנו בני אהרן אש והוה אמינא דוערכו דסיפא אבני אהרן קאי קמ"ל אידך קרא דלא בעי כהונה בהדיא:

והקריב הכהן את הכל זו הולכת איברים לכבש פי' דבהקטרה לא איירי קרא דהא כתי'

בהדיא והקטיר המזבחה עולה הוא אשה ריח ניחוח אלא ודאי להולכת איברים לכבש אתא וכדאיתא במסכת חגיגה ולגופיה לא צריך קרא דהא מקבלת דם ואילך מצות כהונה. אלא ודאי לדיוקא אתא דהולכ' איברים לכבש בעי כהונה הולכת עצים לא בעי כהונה ואי משום הא לא איצטריך דמהיכא תיתי דבעי כהונה אלא ודאי למהדר ולמידק הא סדור שני גזירי עצים בעי כהונה ואם אינו ענין לתמיד של שחר תנהו ענין לתמיד של בין הערבים וא"ת ומנא לן לגלגולי כולי האי אימא הכי הולכת איברים לכבש בעי כהונה הא סדור עצים לא בעי כהונה י"ל דהא ליתא דא"כ למה לי למכתב כהונה בהולכת איברים לכבש דהא מכהונה דכתיבא בעריכת נתחים ממעטי' דסדור שני גזירי עצים לא בעי כהונה כדפרכי' השתא בהדיא וא"ת ונימא הכי הולכת איברים לכבש בעי כהונה הולכת עצים לא בעי כהונה הא הפשט וניתוח בעי כהונה וערכו למעוטי סדור שני גזירי עצים וי"ל דטפי איכא לרבויי שני גזירי עצים למבעי כהונה שכן עצים דכותה דהולכת עצים וא"ת והא כי אמרינן וערכו למעוטי הפשט וניתוח לא הוי דכותה וטפי הוי דכותה כי אמרי' למעוטי סדור עצים י"ל דאכן אית לן למידק מאי דהוי דכותה אע"ג דלא כתיב בהאי ענינא או מאי דהוי בהאי ענינא אע"ג דלא הוי דכותיה אבל לית לן למידק מאי דלא הוי דכותה ולא כתיב בההוא ענינא הילכך השתא דדרשינן מהולכת איברים סדור עצים הוי דכותה אע"ג דלא כתיב בענינא ודרשי' מעריכת נתחים להפשט וניתוח דכתיב בענינא אע"ג דלא הוי דכותה ואלו הוה דרשי' מוהקריבו ההולכת איברים הפשט וניתוח הוי מידי דלא כתיב בענינא ולא הוי דכותה:

ונתנו לגופיה פי' כדאסקי לעיל משום דלאו עבודה דמעכבא כפרה:

וערכו שנים וכו' וא"ת ולמאי דסליק אדעתין דערכו למעוטי הפשט וניתוח ששה בטלה מנא לן וי"ל דתרויהו ש"מ מדלא כתיב בני אהרן הכהן כדכתיב גבי נתינת אש ודאי למניינ' אתא. ומיהו כתב רחמנא מניינא בהאי לישנא למעוטי הפשט וניתוח. והשתא סבי' לן דכוליה לא אתא למניינא בלחוד. האי בבן בקר כתיב פי' חדא מיניהו נקט דהוא הדין דמצי למפרך דהאי בעולת יחיד כתיב:

איזהו דבר שנאמר בו עצים ואש ומזבח פרש"י ז"ל שנ' בו למצוה ולחיוב שאפילו יש שם אש הרבה חובה לעשות מערכה כדכתיב בקראי מה שאין כן בשאר קרבנות דכל היכא דאיכא אש במזבח בהכי סגי להו.

ע"ב כיצד הוא עושה פי' להכשיר המערכה מיהת דאלו במיתה כבר נתחייב ופרכי' מאי אהני להכשר מערכה אם הוא עצמו סודרה: וכי יש לך עבודה כשרה בלילה. ופסולה פי' ופסול' כולי האי לחייב עליה מיתה גבי זר דאלו לאיפסולי ליכא מאן דפליג דהא כתיב בה כהן בהדיא דכתיב צו את אהרן היא העולה על מוקדה על המזבח כל הלילה אלא ודאי כדאמר' דעל חיוב מיתה הוא דמתמה דמשמע ליה דכיון דכשרה בלילה ליכא למחשבה עבודה כולי האי לחייב מיתה ואע"ג דגבי הזר הקרב יומת לא כתיב יום כיון דעיקר קרבנות אינו אלא ביום כדכתיב ביום צוותו את בני וגו':

והרי תרומת הדשן פי' ולוי מחייב עליה מיתה ואפי' לרב נמי הוה מחייב אי לאו דכתיב עבודת מתנה ולא עבודת סילוק למעוטה ופרקי' תחלת עבודה דיממא פי' וכיון דכן עבודת יום חשיבא. וא"ת והלא תרומת הדשן קודמת לסדור מערכה והיכי הויא תרומת הדשן עבודת יום וסדור מערכה עבודת לילה וי"ל דשאני סדור מערכה שפעמים רבים צריך לסדר המערכה בלילה כשכבו הגחלים לצורך עבודת לילה מה שאין כן בתרומת הדשן שאינו נעשה לעולם אלא לצורך עבודת היום ובהתחלתו שנתנה לו תורה בוקר לבקרו:

שכבר קדש מתחלת עבודה פי' אלמא עבודת יום היא והא דלא משני דה"ק שכבר קדש

מתחלה

מתחלה לעבודה כדאמרינ' בריש פירקי' משום דההוא שינויא דחיקא הוא וליתיה אלא ללישנא קמא כדכתיב' התם :

אלא מעתה תיבעי פיים פרש"י ז"ל כיון דעבודת יום שחייבין עליה מיתה תיבעי פיים ועיקר פירכא משום חיוב מיתה הוא ועלה קאמר אלא מעתה דמשמע לפי דבריך דאלו משום דהויא עבודת יום הא מסתמא כולהו מודו בה וכדכתיב' בה ובער עליה עצים בבוקר בבוקר :

אשתמיטתיה הא דתניא מי שוכה וכו' ולא ניחא לן לשנויי השתא כדמשנינן לקמן דהא פריך פייסו לה בפני עצמה דלישנא דתיבעי פיים לא משמע הכין השתא :

משום מעשה שהיה ובדין הוא דמצי לשנויי כדלעיל דתחלת עבודה דיממא הוא אלא דהא עדיפא ליה אבל לעיל דלא מצי לשנויי כי הכא תריץ דתחלת עבודה דיממא הוא :

שאני שחיטה דתחלת עבודה דיממא פי' ואע"ג דכשרה בזר כיון דתחלת כל העבודות היא וביום ראויה היא לעשות לה פיים כשהיא בכהן וא"ת ואמאי לא פריך והרי דישון מזבח הפנימי ומנורה והולכת איברים לכבש דאין זר חייב עליהן מיתה כדאיתא לעיל בפלוגתא דרב ולוי ואפילו הכי בעו פיים וי"ל דמצי מדחי ליה דשאני דישון מזבח שהיא תחלה לעבודת קטורת ודישון מנורה תחלת לעבודת נרות ועבודת פנים והולכת איברים לכבש תחלת ההקטרה :

ואילו זמן שני גזירי עצים לא קתני פי' אלמא עבודת לילה היא ומאי דכתיב בבוקר בבוקר היינו לתת בוקר לבקרו ולמהוי אפילו בחלות. דלית ליה תקנתא קתני פי' שאם טעו לשחוט התמיד ביום לית ליה תקנתא ומשום הכי דייקי בה אם האיר מזרח מה שאין כן בסידור עצים שאם טעו

באור הלבנה וסדרוה בלילה אית ליה תקנתא לפרקה ולחזור ולסדרה :

דף כ"ח איכא דאמרי מתקיף לה רבי זירא וכי יש לך עבודה וכו' רש"י ז"ל לא גריס ולא והרי איברים כו' עד אלא אי איתמר וכו' וטעמו ז"ל משום דבפלוגתא דרב ולוי מוכח דתרומת הדשן ואיברים ופדרים עבודה תמה הן. ומאן דגרים לה נקט לה בריהטא אגב פירכי דלעיל ולא דק בהו ודכותה בתלמודא וכן אתה מפר' בהא דאמרי' בסמו' למימר דעבודה תמה היא וכו' אבל רש"י ז"ל לא גריס לה נמי לקמן.

אף אנן נמי תנינא פרש"י ז"ל דשני גזירי עצים עבודה שאין אחריה עבודה מדלא קתני זמן גזירי עצים אלמא סוף עבודת לילה חשיבי ולא תחלת הולכת איברים דעבודת יום ויפה פי' ותו לא מידי.

הדרן עלך בראשונה

אמר להם הממונה צאו וראו כו' פרש"י ז"ל הממונה סגן צאו וראו אם הגיע זמן השחיטה לפי שצריך לעשות שחיטת קדשים ביום כדכתי' וביום זבחכם אבל מביום צוותו לא נפקא שפיר כיון דשחיטה כשרה בזר.

אם הגיע הרואה אומר ברקאי כלומר שהשחר הוציא ברקאי ולומר שמתחיל השחר לעלות מתיא בן שמואל או' האיר פני מזרח רש"י ז"ל פי' במס' תמיד כי מתיא בן שמואל היה ממונה על כן והוא או' כן וכן משמע במסכת תמיד ובגמ' לקמן אמרי' מתיא בן שמואל ממונה על הפייסות ובתוספות הקשו על זה דהא בגמ' איכא חד לישנא שהרואה הוא האומ' האיר פני מזרח ומסתמא לא היה הממונה עולה לגג לראות מדקתני אמר להם הממונה צאו וראו ואין זו קושיא כל כך לפי מה שפרש"י ז"ל דהממונה דקתני רישא היינו סגן דכל היכא דקתני

סתמ'

סתמ' הממונה היינו סגן כדאיתא התם ואלו מתיא בן שמואל לא היה סגן אלא ממונה על הפייסות כדאיתא בגמ' ואולי בזמנו הוא עצמו היה הרואה. אעפ"כ אין לשון המשנה ולשון הברייתא דגמ' מוכיח כן דהוה ליה למיתני מתיא בן שמואל היה אומר האיר פני מזרח לכך הנכון כי דברי מתיא בן שמואל בתורת תנא נשנו בכאן כי הוא היה אומר שכן היו רגילין לומר בבית המקדש וכן מוכיח בגמ' דפלוגתא דתנאי מייתי לה למילתיה וכן נראה כאן מפי' רש"י ז"ל והא דקאמר האיר פני מזרח עד שבחברון לפוש פשטא דגמרא דילן משמ' משום דכשהיה מאיר בחברון היה השחר ברור אבל בפי' רש"י ז"ל מייתי מה שאמרו בירושלמי ולמה מזכיר בחברון כדי להזכיר זכות ישני חברון כלומר זכות אבות הקבורין בחברון:

והוא אמר הן בגמ' מפרש מאן קאמ' לה אי מאן דקאי אארעא או מאן דקאי אאיגרא:

והוציאוהו לבית השרפה פי' לפי ששחיטה בלילה פסולה מביום ונכנס כדאמרן:

הורידו כהן גדול לבית הטבילה פי' על יום הכפורים קאי שכל עבודת יום הכפורים אינה אלא בכהן גדול ואריש' קאי כדאיתא בגמרא:

כל המסך את רגליו טעון טבילה אבל הכא אפילו בלא עבודה טעון טבילה. ואליבא דרש"י ז"ל שפי' דלקמ' אפילו בביאה ריקנית טעון טבילה. י"ל דהכא אפי' בשהסיך רגליו לפנים מן העזרה באותן לשכות כגון לשכת פרהדרין וכיוצא בו:

וכל המטיל מים טעון קדוש ידים ורגלים הקשו בתוספות דהא במסכת גיטין איבעיא לן יציאה לחוץ אם היא פוסלת בקדוש ידים משום הסח הדעת או לא ולא איפשיטא ואמאי לא פשטוה מהכא דדוקא מפני שהטיל מים הא לאו הכי אינו טעון קדוש ותירצו דמשום שהיה מועטת כזו לא מיבעיא לן התם וכי מיבעיא לן כששהה יותר מהטלת מים ושמא הסיח דעתו עוד י"ל דהא מיירי אפילו בשלא יצא לחוץ והטיל מים בלשכת פלהדרין וכיוצא בה וסדר קדוש ידים ורגלים מפורש בפרק שני דזבחים דתניא כיצד מקדש מניח ידו הימנית על רגלו הימנית וידו השמאלית על רגלו השמאלית ומקדש ר' יוסי בר' יהודה אומר מניח שתי ידיו זו על גב זו ושתי רגליו זו על גב זו ומקדש ויעמוד מן הצד בסמיכה על גב חבירו דבלאו הכי לא היה יכול לעשות ובהא פליגי דר' יוסי ברבי יהודה סבר עמידה מן הצד שמיה עמידה וקרינא ביה לעמוד ולשרת ורבנן סברי עמידה מן הצד לא שמיה עמידה והלכתא כרבנן ומכאן הביא ראיה הר"י ז"ל כי הקורא בתורה צריך לעמוד כדאיתא במסכת מגלה צריך ליזהר שלא יסמוך דעמידה מן הצד לא שמה עמידה ורבנו יחיאל ז"ל היה דוחה דדוק' הכא שלא היה יכול לעמוד רק על ידי סיוע לא שמה עמידה אבל היכא שיכול לעמוד בלא סמיכה אף כי עושה סמיכה שמה עמידה ובירושלמי משמ' כפר"י ז"ל שאמרו שם על ההוא דקאי אעמודא וקרי כנתינת' כך קריאתה כשם שנתינתה באימה ובזיע אף קריאתה כן הלכך צריך ליזהר בדבר זה ואף לדברי ה"ר יחיאל ז"ל כל שהוא חגר וכיוצא בו שאינו יכול לעמוד בלא סמיכה אין לו לקרות בתורה. ולפי שטה זו כך צריך ליזהר לענין תפלה דבעינן מעומד.

גמרא אמר רב ספרא צלותיה דאברהם אבינו מכי משחרי כותלי פירשו הגאוני' ז"ל וכן כתו' בספר הערוך דאברהם לאו דוקא אלא תפלת האבות ונקט אברהם שהוא אב לכולם ועקרם וא"ת והלא יצחק תקן תפלת המנחה כדאיתא בפרק תפלת השחר תירצו בתוספות דאף אברהם היה מתפלל אותה אלא מפני שיצחק תקן אותה לכל העולם תלה אותה הכתוב ביצחק כדכתיב ויצא יצחק לשוח בשדה והא דאמרי' מכי משחרי' כותלי היינו מתחלת שבע שהוא חצי היום שהשמש עומד בחצי השמים והכותלים המערבים שהשמש זורח בהם בשחר משתחררים בתחלת חצי היום ונפק' לן מדכתיב לפנות ערב כשהשמש פונה למערב שזהו בתחלת חצי היום ורב ספרא ודאי בעקר הדין אתא לאשמועינן שיתפלל

שיתפלל אדם בעת ההיא דאי לאשמועי' מאי דנהיגי אבות מאי קמ"ל מאי דהוה הוה:

אמר רב יוסף ואנן מאברהם נקום ונגמור אמר ליה עולא תנא מאברהם גמר וכו' פרש"י ז"ל דהשתא קס"ד דרב יוסף קשיא ליה וכי מאברהם בא רב ספרא ללמדנו ומי יוכל להיות זריז כמותו והלא אין שום אדם יכול להיות זריז כמותו והיינו דאהדר ליה עולא דהא חזי' דתנא יליף זריזות מאברהם לענין מילה כדתניא כו' ואתא רבא ופי' דהא לא קשיא ליה לרב יוסף אלא קשיא ליה דמתני' דפסחים משמע שאין לו להתפלל תפלת מנחה באות' שעה עד שש שעות ומחצה זו שטת רש"י ז"ל לפי פירושו. אבל ר"ת ז"ל פי' ואנן מאברהם נגמר שהיה קודם מתן תורה הא ודאי מאי דעבד לגרמיה עבד וקס"ד דבעי לומר רב יוסף דאפילו במידי דלא אשכחן דפליג אדאורייתא לית לן למיגמר מאברהם כי שמא נתנה תורה ונתחדשה הלכה. ופריך עולא דהא תנא ודאי שפיר גמר מאברהם לענין מילה ואע"ג דלא אשכחן הכי בדאורייתא כלל ואמר רבא דרב יוסף הכי קשיא ליה דתנא דפסחים פליג על הא דאברהם ואנן אתנאי אית לן למסמך ולא על דברי האבות שהיו קודם מתן תורה שהרי חכמים יודעים כי נתנה תורה ונתחדשה הלכה הא במאי דלא פליג על דברי חכמים ודאי שפיר גמרי מן האבות זה דרך ר"ת ז"ל וכדרך זה פירשו הגאו' ז"ל וכתוב בספר הערוך ויש מקש' על פי' זה גם על פי' רש"י ז"ל ובמה שכתבנו נתיישבה הסוגיא יפה לכל חד וחד:

דתנן ערב פסחים שחל להיות בשבת תמיד נשחט בשש ומחצה וכו' פי' והיו מקדימי' שעה אחת מפני שהיו צריכין לשחוט את פסחיהם לאחר התמיד ולצלותם מבעוד יום ואילו היה אפשר להקדים שחיטת התמיד קודם לכן היו מקדימי' אלא ודאי שאי אפשר להקדים זמן שחיטתו ותפילות כנגד תמידים תקנום דאלמא אין להתפלל תפלת המנחה אלא לאחר שש שעות ומחצה והא דלא כאברהם אבינו שהיה מתפלל מתחלת שבע ודחי' ודילמא שאני כתלי בית המקדש דלא מיכווני פרש"י ז"ל לפי שהיו עבות מלמטה ומתקצרות מלמעלה ולא היו משתחררים הכתלים עד לאחר שש שעות ומחצה ולפיכך לא היו שוחטין את התמיד קודם לכן ותמיהא מילתא מאי קא משני תלמודא וכי בכתלי בית המקדש תליא מילתא או בכתלי בית המקדש היה סימנא דאברהם הא בחצי היום תליא מילתא וי"ל דאנן ה"ק דרבנן לא בעו למקבע זמן שחיטת התמיד אלא בסימן הנראה במקדש ועוד דמשחררי כתלי בית המקדש לא משמע להו לאינשי שהוא חצי היום ואם באנו להקדים קודם לכן סבורי' לומר כי מותר לשחוט את התמיד קודם חצות ויביאוהו לבית הפסול ויבאו גם כן להתפלל תפלת המנחה קודם חצות ולפיכך תלו הזמן בכותלי בית המקדש:

אי נמי שאני אברהם דאיצטגנינות גדולה היתה בלבו פי' דאברהם שהיה בקי בשעות יכול לצמצם ואל יבא להקדים אבל שאר כל אדם הרואים להם חכמים זמן עד שש שעות ומחצה מפני שאם אנו מתירין להם בחצי היום בצמצום וכי משחררי כתלי יבאו קודם לכן:

אי נמי שאני אברהם דזקן ויושב בישיבה פי' של דבר מדהוה חכם גדול באיצטגנינות שלא יטעה בשעות היה חכם בתורה ויושב בישיבה קבוע ולא יטעה להקדים קודם זמן:

גרסת הספרים היו במצרים ישיבה עמהם דכתיב לך ואספת את זקני ישראל היו במדבר ישיבה עמהם דכתיב אספה לי כו' ויש נוסחאות שונות שגורסין היו במצרים ישיבה שנאמר אספה לי שבעים וכו'. ולפי גרסא זו אסיפיה דקרא סמיך דכתיב אשר ידעת כי הם זקני העם ושוטריו ודרשי' ליה במדרש שהם היו זקני העם ושוטריו במצרים ולאשמועינן האי דרש' נקט האי קרא ושבק מאי דכתיב לך ואספת את זקני ישראל שנאמר במצרים והכין אורחא דתלמודא:

יצחק יושב בישיבה הוה דכתיב ויהי כי זקן יצחק פי' ואין זקן אלא זה שקנה חכמה ואיכא למידק

למידק והא בסופיה כתיב ותכהין עיניו מראות וביעקב נמי דכתיב כבדו מזוקן הא כתיב ביה לא יוכל לראות אלמא זקנה דרוב ימים משתעי קרא וי"ל דחס ושלום דמשום רוב ימים כבדו עיניהם דהא כתיב וקויי ה' יחליפו כח אלא אדרבה מרוב רגילותם בישיבה ותושיה שמתשת כחו של אדם כבדו עיניהם ולא יכלו לראות ובשבחם בא הכתוב ולא בגנותם:

ודילמא שבע מצות ומילה פי' והיינו מצותי חוקותי ותורותי כי המילה חק אשר שם בבשרו כמו שתקנו בברכת המילה:

אפילו עירובי תבשילין אומרים בתוספות שנסתפק ר"י ז"ל אמאי נקט עירובי תבשילין יותר מכל מצות דרבנן ואמאי קיל טפי ונראה דהיינו קילותא שאינה אלא לזכר בעלמא שיברור מנה יפה לשבת ואקילו בה דסגי בכזית לכל העומדים בתוך התחום כדאיתא התם:

ואי בעי' אי' מאן דקאי אארעא אמ' איהו האיר פני מזרח עד שבחברון פרש"י אמר העומד בגג כבר האיר פני מזרח עד שבחברון ואמר ליה אידך דקאי אארעא הן כלומר די בכך וזה אני שואל:

יום המעונן היה ומפציע לכאן ולכאן: פירוש תימור הלבנה היה מפציע לכאן ולכאן מפני עננים שהיו עומדין בפניו והתימור מתפצל ויוצא בין בקעי העבים:

ש"מ יומא דעיבא כוליה שמשא פי' שהוא מתפזר ויוצא בין בקעי העבים לכאן ולכאן והשמש יוצא בכל שכנגדו אפילו במקום שלא היה נוגע כשהיום ברור ונפקא מינה לשטוחי עורות פירוש כי לשון חכמים דרש אי נמי לכדדרש רבא חמה לא תלוש בחמה שביום המעונן לא תלוש בשום מקום שהוא כנגד השמש בכל הרוח ההוא וכדפרי' בדוכתה:

דף כ"ט אלא למ"ד לא נתנה ליכתב מאי איכא למימר והקשו בתוספות ומי איכא מאן דאמר לא נתנה ליכתב והא בעי' שתהא כתובה על הספר ובדיו ותנן קראה על פה לא יצא ותירצו דהכא מדרבנן בעלמא אבל לא מתקנת אנשי כנסת הגדולה והנכון דלכולי עלמא ניתנה ליכתב לקרות בה ולצאת בה ידי חובה. ומ"ד שלא ניתנה ליכתב היינו שלא ניתנה ליכתב בכלל כתבי הקדש לענין שכתבי' קדושה לענין לטמא את הידים דהא מ"ד לא נתנה ליכתב ה"ק לה דאסתר אינה מטמאה את הידים וכדפרש"י ז"ל ובמקומה פירשתיה בס"ד:

מה אילה זו כל זמן שמגדלת קרניה מפצילות פירוש מוספת כח וגבורה אף תפילתן של צדיקים וכו'. ואילה נקבה לאו דוקא דהא נקבה אין לה קרנים אלא מין אילה קאמר ומפני כנסת ישראל:

לא סגיא בלאו כהן גדול וא"ת כהי דאפשר בלא כ"ג מ"מ אפשר בכהן גדול ומעשה שהיה כך היה. י"ל שאין דרך התנא לתפוס כהן גדול אפילו על ידי מעשה שהיה אלא ללמדנו שום חדוש:

מאור הלבנה מי איכא פי' סמוך לעמוד השחר הא אין זה אלא בסוף החדש ויום הכפורים הוא בעשרה לחדש:

ה"ק וביום הכפורים כי אמ' ברק ברקאי הורידו כהן גדול לבית הטבילה פי' האי והורידו כ"ג לבית הטבילה מילתא באנפי נפש' היא ואריישא קאי כי התנא הכנים בנתים המעשה שאירע שהוצרכו לראות אם הגיע זמן השחיטה ואחר כך חוזר התנא להשלים מה שהתחיל בדיני יום הכפורים:

לא זו בלבד אמרו פירוש לענין שחיטת קדשים שפסולה בלילה אלא אף עולת העוף שנמלקה ומנחה שנקמצה בלילה תצא לבית השריפה פרש"י ז"ל דגמר משחיטה דמליקה בעוף וקמיצה במנחות במקום שחיטת הזבח הן ואחרים פי' דנפקא לן מדכתיב ביום צותו להקריב את קרבנהם והאי נמי קרבן הוא ופי' רש"י ז"ל יותר נכון דכיון דעל שחיטה מייתי לה שתצא משחיטה גמרי' לה דכתיב ביום זבחכם וא"ת וקמיצה בלילה היאך תפסל והא קיימא לן מנחתם ונסכיהם אפילו בלילה והא ליתא שכבר

הקשו

הקשו כן בגמרא דתמורה ותירצו דההיא במנחת נסכים הבאה עם הזבח והכא במנחה הבאה בפני עצמה. והקשו בתוספות למה לי' למפסלה למליקה בלילה משום מליקת לילה תיפוק לי שנמלקת קודם פתיחת דלתות ההכל שאפילו ביום פסולה כדאמרי' התם שלמים ששחטן קודם פתיחת דלתות פסולין ותירצו דהכא פסלינן אפילו בשהיו דלתות ההיכל פתוחות דאע"ג דתנן לא היה שוחט את התמיד עד ששומע קול השער הגדול שנפתח ההיא מדרבנן היא ואורעא למילתא הכא שפתחוהו קודם לכן עוד תירצו דהתם דוקא בשחיטת שלמים משום דכתיב ביה ושחטו פתח אהל מועד בזמן שפתוח ולא בזמן שנעול מה שאין כן בזה דלא כתיב ביה פתח אהל מועד וזה יותר נכון עוד הקשו ותיפוק לי מפני שמלק קודם הקרבת התמיד וקיימא לן וערך עליה העולה שלא יהא דבר קודם לתמיד של שחר וכי תימא דההיא למצוה בעלמא והתניא בתוספתא קדשים שהקריבו קודם תמיד של שחר או לאחר תמיד של בין הערבים פסולין ותו דהא בפסח שני תניא ניטמאו הבעלים או שמתו או שמשכו ידיהם ממנו ישרף מיד והוינן בה ש"מ פסח בעי עקירה דאי ס"ד לא בעי עקירה הא פסח בשאר ימות השנה שלמים הוא משום מאי מפסיל משום שנשחט אחר התמיד של בין הערבים עבור צורה בעי אלמא קרבן שנשחט אחר תמיד של בין הערבים פסול דלא קשיא לן אלא דבעו עבור צורה אלמא הא דדרשי' וערך עליה השלם כל הקרבנות כולן איכו למצוה בלחוד וה"ה לענין שלא יהא דבר קודם לתמיד של שחר דמחד קראי נפקי תרויהו כדאיתא לקמן בפירקין וי"ל דההוא מדרבנן אבל מדאורייתא לא פסיל הקרבן אי נמי דאפילו מדאורייתא פסול וה"מ כשהקריבו אבל משום שחיטה בעלמא לא מיפסיל כשקדם לתמיד של שחר אבל כששחטו אחר תמיד של בין הערבים כיון שאסור להקריבו מן התורה נפסל על כל פנים מפני שהוא מחוסר זמן אלא שצריך עבור צורה להשרף הלכך ליכא למיפסלה אלא משום דנמלקה בלילה דאי משום דקדם לתמיד של שחר לא מפסיל מדאורייתא אלא ימתין עד לאחר תמיד ותקרב. ואי משום שנמלקה אחר תמיד של בין הערבים הא לא חשיב אלא כשנמלקה ביום לאחר התמיד. וא"ת מ"מ תפסל מפני שאינו יכול להקריבה עד למחר והוי פסול לינה בעמוד השחר וי"ל דאהני פסול לילה שתשרף מיד בלא לינה. כל זה פלפלו בתוספות וכי מעיינת בה שפיר לא קשיא כולי האי דלא שייך למיפסל משום דבר הקרב קודם לתמיד של שחר אלא כשהגיע זמן התמיד אבל זו שנמלקה מבעוד לילה לא שייך בה ההוא טעמא ואין לנו לפוסלה אלא מטעם פסול מליקת לילה:

ומנחה שנקמצה תלא לבית השרפה הקשו בתוספות למה לי למימר שנקמצה אפילו לא נקמצה נמי פי' כיון שנתקדשה בכלי כדמסקי' בסוגיין תצא לבית השריפה בפסול לינה דהא תנן בפ"ב דמעילי' קדשו בכלי הוכשרו ליפסל בטבול יום ובמחוסר כפורים וביוצא ובלינה והכא הא איכא לינה ותירצו דאי מההוא טעמא אין לינה פוסלת אלא בעמוד השחר אבל השתא שנקמצה נפסלת מפני שקיעת חמה שאפילו נקמץ ביום אם שקעה עליו חמה נפסל מיד בלינה דשקיעת החמה וכ"ש כשנקמץ בלילה ממש. תדע דתנן בפ"ב דמעילה בתר' מתני' דלעיל הקומץ והלבונה הוכשרו ליפסל בטבול יום וכו' ובלינה ואמאי תנא הקומץ כיון דהא קתני מנחה אלא ודאי דמנחה בכלי שרת אינה נפסלת אלא בעמוד השחר אבל קומץ נפסל בשקיעת החמה וטעמא דמילתא משום דקומץ דמנחה כדם דזבח שנפסל בשקיעת החמה כדאיתא בזבחים. ובההיא בבא דקומץ תנא דם:

בשלמא עולת העוף מאי דהוה הוה אלא קומץ נהדרה ונהדר וליקמצה. איכא למידק אע"ג דסבי' ליה למקשה שאין כלי שרת מקדשין שלא בזמנן מ"מ כיון שנתנה בכלי שרת מבעוד יום למה לא תפסל בקמיצת לילה לרבנן דפליגי עליה דבן בתירא בפרק ב' דזבחים ובפ"ק דמנחות דפ"ו יע"ש.

יע"ש וסבי' להו קומץ זר או קומץ בשמאל לא יחזיר ויש מתרצי' דהכא פרכי' דלא נתקדשה בכלי ומבעוד יום דהויא כאלו נקמלה בעודה חולין דכולי עלמא יחזיר. ועוד י"ל שאפילו נתקדשה מבעוד יום שאני התם דעבד קמילה בשעתא וקמילה בשמאל או בזר פסלה בה ולית לה תקנה אבל הכא כיון דסבי' לן שאין כלי שרת מקדשין שלא בזמנם הרי הוא כאלו היתה בכלי חול לגמרי וקמילה דעבד כמאן דליתה דמיא:

ע"ב הוא תאני לה והא אמר ליה כלי שרת מקדשין שלא בזמנם. פי' כשהוא מודעת לדברי הכל אבל שלא מדעת פלוגתא דאמוראי היא כדאיתא פרק לולב וערבה וחזקיה סבר דכלי שרת בזמנם מקדשין שלא מדעת אבל שלא בזמנם אין מקדשין אלא מדעת וכדכתי' התם בסד"י והכא קושיין אפילו לחזקיה דהא מדעת נקמלה בכלי שרת:

מתיבי זה הכלל כל הקרב ביום וכו' ביום אין בלילה לא אלמא שלא בזמנן אין מקדשין כלל ואפילו מדעת ופרקי' דילמא אינן קדוש ליקרב אבל קדוש ליפסל:

מתי' ר' זירא סדר את הלחם ואת הבזיכין אחר השבת והקטיר את הבזיכין בשבת פסולה כיצד יעשה וכו' כך הגרסא בכל הספרים ורש"י ז"ל כתב דלא גרסי' פסולה וליתיה בנוסח' דרבי' חננאל ז"ל ותדע דאי פסולה היכי קתני כיצד יעשה דהא בתר דנפסלה לית לה תקנתא ומיהו הא לא קשיא דהאי כיצד יעשה ארישא קאי וה"ק סדר את הלחם ואת הבזיכין במוצאי שבת והקטיר את הבזיכי' לשבת הבאה אחריה פסולה. דהקטרה זו מחוסרת זמן כיון שלא עמד שם הלחם מיום השבת שעבר וכיון שהקטרה פסולה נפסל הלחם שהרי נפסלו מתיריה ואין בזיכין להתירו. כיצד יעשה מי שסדרו כך שלא בזמנו שלא יקטיר הבזיכין אלא סיניח הלחם והבזיכין למקומו ויסדרנה לשבת הבאה להיות שם עוד שבעה כדינה דמשום יתור זמן לא מיפסלה שאפילו שהא על השולחן כמה ימים אין בכך כלום. ומיהו איכך פירכא דפריך רש"י ז"ל קשיא טפי שאפילו הקטיר הבזיכין במחוסר זמן למה תפסל מערכת הלחם דהא אסיקנא דנעשה כמי שסדר הקוף שלא קדשו השולחן כלל וכאלו היה מונח חוץ לשולחן וכיון דכן לא מיפסלא ובתוספות קיימו גרס' הספרים אף לשיטת רש"י ז"ל דהאי דקתני פסולה לא שנפסל הלחם אלא לומר שהקטרה פסולה ואינה מתרת את הלחם והיינו דקתני כיצד יעשה להתיר את הלחם.

ואמאי ליקדוש וליפסל כלומר אם איתה דכלי שרת מקדשין שלא בזמנם ליפסל. הכא נמי ליקדוש השולחן את הלחם אע"פ שסדרו שלא בזמנו ויפסל במחוסר זמן שסדרו שלא בזמנו אלא ודאי ש"מ שאין כלי שרת מקדשין שלא בזמנם אפילו ליפסל ומשום הכי חשיב כאלו היה מונח הלחם בכלי חול דלא מיפסיל משום מחוסר זמן:

אמר רבא מאן דקא מותיב שפיר קא מותיב ואבוה דר' אבין נמי דקאמר דמנחה שנקמלה בלילה פסולה לאו שמעתא דנפשיה קאמר דכימ' דכיתותב דהא איהו מתנייתא קתני ולא סגיא דתיהוי פסולה אלא מטעמא דכלי שרת מקדשין ליפסל שלא בזמנם וצריכין אנו לחזור אחר טעם דלא ליקשו מתנייתא אהדדי דאי לא דקים ליה לרבי אבין דמתנייתא מתרלתא היא לא הוה תני לה בהדיא בבי מדרשא ועל כרחין אית לן למימר דקסבר דלילה לא חשיב מחוסר זמן יום חשוב מחוסר זמן הילכך מנחה שנקמלה בלילה לא חשיב מחוסר זמן לענין זה והרי הוא כאלו היה זמנו להיות כלי שרת מקדשין אותו ליפסל כמו שהיו מקדשין בזמנם אבל סדור לחם הפנים שהיה מרוחק מזמנו יום אחד הרי הוא מחוסר זמן וכל מחוסר זמן כזה אין מקדשין שלא בזמנם דמחוסר יום שלא בזמנם קרינא ביה. ופרכי' כי מטא כי שמשי דהיינו ליל שבת תקדוש בשלחן ותפסול אמר רבינא שקדם וסלקו מן השולחן מבעוד יום ולא היה שם ליל שבת כלל:

רב אשי אמר אפילו תימא שלא קדש וסלקו כיון שסדרו שלא כמצותו נעשה כמי שסדרו הקוף. פי' דכי אמרי' לילה אינו מחוסר זמן ה"מ כשנתנו שם בלילה או עשה מעשה פסול בלינה אבל הכא שלא סדרו אלא קודם לכן וממילא הוא דהוי התם בלילה בלא שום מעשה הרי הוא כאלו לא היה שם כלל וכל מה שעשה זה אינו אלא כמי שסדרו הקוף דיום מחוסר זמן הוא. כן פרש"י ז"ל ועיקר והקשו בתוספות מיהא דאמרי' בפרק לולב וערבה דף מ"ח גבי ניסוך המים כמעשהו בחול כך מעשהו בשבת אלא שהיו ממלאין מערב שבת בחבית שאינה מקודשת. ופרכי' וליתו במקודשת ומהדרינן אמר זעירי כלי שרת מקדשין שלא מדעת ואי מייתי לה מבעוד יום בחבית מקודשת איפסילו להו בלינה ולמה נפסלו בלינה דכיון דמבעוד יום הניחה שם שלא מדעת מאי דהוי תמן בי שמשי וממילא נעשית כמי שמילאו הקוף שאינו מקדש כלום ותירצו דזעירי לית ליה הא דרב אשי ורב אשי דאמר כחזקיה ואידך אמוראי דהתם דאמרי כלי שרת אין מקדשין שלא מדעת כיון שהונחו שם שלא בזמנן ומאי דלא מייתו בחבית מקודשת אינה אלא משום גזירה כדאיתא התם. ועוד י"ל דאפילו לזעירי כמי אתיא הא דרב אשי דכי אמרי' הכא נעשית כמי שסדרו הקוף ה"מ במידי דבעי כהונה כי עבדי ליה כראוי כגון קמיצה וסידור הלחם מה שאין כן במילוי המים לנסוך שיכול זר להניחם בכלי שרת וכיון דכן מאי דהוה תמן בי שמשי אע"ג דממילא הוא הרי כלי שרת מקדשו כיון דלילה אינו מחוסר זמן. והנכון יותר דשאני התם דכיון דעל כרחיה מייתו ליה למים מבעוד יום דאי אפשר להביאו בלילה במקום הנכת לילה עומדת הבאת יום ולא חשיבה כמי שהניחו קוף וזה נראה לי נכון:

דף ל' זאת אומרת מצוה לשפשף פרש"י ז"ל מצוה לשפשף בידים ניצוצות שברגליו שלא יראה ככרות שפכה. והכא מפני ניצוצות ששפשף בידיו צריך קדוש ידים גם כן ומכאן הביא ראיה ר"ת ז"ל שהנכנס להשתין מים קטנים אינו צריך ליטול ידיו אם לא שפשף ואפי' לתפלה ודברי תורה דלא עדיפי מכניסה לבית המקדש דלא בעיא קדוש. ואפשר לדחות ראיה זו דדילמא קדוש ידים ורגלים בכיור לא בעי אבל נטילת ידים ונקיות בעי אבל יש להביא ראיה ממה דתניא בסמוך אדם יוצא להשתין מים נוטל ידו אחת ונכנס והתם בשנכנס לשתות אוקימנא ואע"ג דבעי לברוכי תחלה וסוף אפילו הכי אינו צריך ליטול אלא ידו אחת ששפשף בה וגם בזו יש לדחות דדילמא התם בשקם מתוך הסעודה אחר שהתחיל לשתות דכי הדר לקבעי' הדר ואינו צריך לברך לפניו ובששתה פחות מרביעית שאין ברכה לאחריו אבל זה דוחק גדול ומיהו אע"ג דאקילו בברכות אין מקילין בתפלה וק"ש משום ארחן בנקיון כפי ואעפ"י שלא שפשף צריך נטילת ידים במים או במידי דמנקי ולענין ברכה כתב ר"ת ז"ל שאפילו שפשף אין צריך לברכה של נטילת ידים וגם אינו מברך אשר יצר אלא על נקבים גדולים ור"י ז"ל היה מברך אשר יצר ונראי' דברי ר"ת ז"ל לענין אשר יצר שלא תקנוה אלא לנקבים גדולים כדכתי' בפ"ב דברכות אבל לענין ברכת הנטילה כל ששפשף שהוא צריך נטילת ידים לתפלה ודברי תורה לדברי הכל צריך הוא לברך ברכת נטילת ידים דכל שהנטילה חובה חייב לברך עליה. אבל יש אומרים שאין לברך ברכת נטילת ידים אפילו לתורה ולתפילה אלא בשיצא מנקבים גדולים וכן כתבו בשם הר' ר' מאיר האשכנזי ז"ל וכל שנפנה בנקבים גדולים לתפילה ודברי תורה מברך אשר יצר ועל נטילת ידים אבל שלא לתפלה ודברי תורה דעת רבותי שאינו מברך אלא אשר יצר אבל הנראה לי דכיון שחייב לברך אשר יצר ואסור לברך כן בלא נטילה הרי הנטילה חובה עליו ומברך עליה:

ומאי שנא מיה' דאיתמר צואה על בשרו וכו' כבר פרשתיה בפרק מי שמתו בסד"י ופרש"י ז"ל דקושיין הכא אפילו מדרב חסדא דהתם הוא משום כל עצמותי תאמרנה אבל משום זוהמא לא פיו לפירושו דכיון שעומד ואינה נראית לא חשיב מקום

גלוי לדון בו משום כל עצמותי ולא בהיר אלא קושיין מדרב הונא ונוסחי איכא דגרסי ומאי שנא מדרב הונא וכן פי' הגאון ורבי' אלפאסי ז"ל וגם בתוספות ופסקו כרב הונא חדא דהכא פרכי' מיניה לרב פפא ועוד דרב חסדא תלמידיה דרב הונא כדאיתא בפרק אלו מציאות חסדא חסדא את צריכת לן עד ארבעין שנין וכן הסכימו כל הפוסקי' ז"ל אלא שרבי' חננאל ז"ל פסק כרב חסדא לחומרא.

דבר עם חברו והפליג נוטל שתי ידיו ונכנס פי' נוטל שתי ידיו ונכנס מפני הסח הדעת שפוסל בנטילת ידים ומיהו אינו צריך לחזור ולברך ברכת הנהנין דכי הדר לקבעיה הדר וכדכתי' בפרק ערבי פסחים בס"ד:

לא אמרן אלא לשתות פרש"י ז"ל דקאי אסיפא דדבר עם חבירו והפליג והקשו עליו דהסח הדעת אינו פוסל משום ידיו עסקניות אלא לענין אכילה כי הנוטל ידיו לפירות הרי זה מגסי הרוח ומיהו רש"י ז"ל נשמר מזה ופי' דטעון נטילה שמא ימלך לאכול ואם נוטל מבחוץ חושדין אותו שאוכל בלא נטילה ואינו מחוור דכיון דעכשו אין דעתו אלא לשתות אין לנו לחייבו בנטילה משום חשש המלכה ואפילו נכנס למקום שאחרים אוכלין סעודת קבע לפיכך פי' בתוספות דארישא קאי שהשתין מים ושפשף בידו שהוא צריך נטילת ידו אחת לכל הפחות וה"ק לא שנו שנוטל מבפני' אלא ברישא דמיירי שנכנס לשתות אבל כל שנכנס לאכול כמו בסיפא אינו צריך ליטול מבפנים אלא נוטל שתי ידיו אפילו מבחוץ ונכנס והא דקאמ' אבל לאכול נוטל מבחוץ נוטל שתי ידיו קאמ' כדפרי' ולא הוצרך לפרש. ואע"ג דרישא קיימי' שנוטל ידו אחת דהא פשיטא דכל לאכול בעי נטילת שתי ידיו:

אין אדם נכנס לעזרה לעבודה עד שיטבול כך הגרסא בפרש"י ז"ל ומיהו פי' הוא ז"ל דלעבודה לאו דוקא ונוסחי איכא דלא גרסי לעבודה אבל ר"י ז"ל פי' דלעבודה דוקא ומיהו לאו לעבודה ממש דהא קתני אין אדם נכנס ומשמ' אפילו ישראל. אלא לצורך עבודה קא' כגון לשחיטה או לסמיכה או להזאת עליו דומיא דמצורע דאמרינן בגמרא אמתני' דהכא. ולאפוקי ביאה רקנית שאינו טעון טבילה ופשט' דסוגיין דלקמן הכי ריהטא אבל בתוספות אמרו שיש סיוע בירושלמי לדברי רש"י ז"ל ונראה שיש לסייע דברי הר"י ז"ל מיהא דתנן במסכת כלים גבי עשר קדושות עזרת נשים מקודשת מן החיל שאין טבול יום נכנס לשם ואין חייבין עליה חטאת. עזרת ישראל מקודשת ממנה שאין מחוסר כפורים נכנס לשם וחייבי' עליה חטאת. וש"מ דדוקא מחוסר כפורים אינו נכנס שם ביאה ריקנית אבל טהור גמור יכול ליכנס ומיהו רבינו שמשון ז"ל פירש שם דלאו דוקא נקט מחוסר כפורים דאפי' טהור גמור נמי אלא דבמחוסר כפורים איכא חיוב חטאת. א"נ דמחוסר כפורים אסור אפילו בטבילה דכל מחוסר כפורים כבר טבל ומתני' דהתם אפילו בנכנס סמוך לטבילה. ועוד י"ל לפי דרך רש"י ז"ל דמשום דבגמרא איכא תנא דפליג אמתניתין בטבילה זו דהיינו רבנן דפליגי עליה דרבי יהודה במסכת מדות גבי לשכת המצורעין לא נחית תנא דכלים בפלוגתא וקתני מחוסר כפורי' דאיסורא דאורייתא וחייבין עליה כרת ומיהו עיקרא דמלתא כר"י ז"ל משמע לפום סוגיין וכל שכן לנוסחי דגרסי במתני' לעבודה. ומסרך ומטיל מים דקתני כולהו לצורך עבודה נינהו:

ומה המשנה מוקדש לקדש פי' רש"י ז"ל ממקום קדוש למקום קדוש כגון מן העזרה ולפנים והקשו עליו בתוס' דא"כ היינו ממקום שענוש כרת למקו' שענוש כרת שאף בעזרה ענוש כרת הנכנס שם בטומ' וכדפרש"י ז"ל. ותרתי למה לי לכך פר"י ז"ל המשנה מבגדי קדש לבגדי קדש וקשיא לי דהתם ליכא למימר המשנה מבגדי חול לבגדי קדש דהא טבילה דמתני' בלא שינוי בגדים לכל הנכנס לעזרה: ואפילו תימא דמיירי בנכנס לעבודה כדפר"י ז"ל דהא איתא בכהן שהיה לבוש בגדי קדש ונכנס או בזר שנכנס לשחוט או לתנופה או להזאת

עליו

עליו לכן נראה יותר כפרש"י ודקאמרת תרתי למה לי הא לא קשיא דאורחא דתלמודא היא דפתח בקילתא וסיים בחמירתא דאפשר דהוי ממקום קדוש למקום קדוש ולא הוי ממקום חיוב כרת למקום חיוב כרת וא"ת ולבן זומא יהא צריך קדוש ידים ורגלים מהאי ק"ו גופיה. וי"ל דלא דמי דגזרת הכתוב הוא שאין קדוש אלא בכהני' ושנכנסין לשרת כדכתי' בהדיא בפ' קדוש ידים ורגלים ורחצו אהרן ובניו כו' וכתיב או בגשתם אל המזבח לשרת:

ר' יהודה אומר סרך טבילה היא זו פי' דמדאורייתא אפי' כהן הנכנס לעבודה אינו טעון טבילה ולא חייביה רחמנא אלא בקדוש ידים ורגלים:

ע"ב ומי מחיל עבודה אפילו לבן זומא והתניא כהן גדול שלא טבל וכו' פי' ודיו לבא מן הדין להיות כנדון וכשם שביום הכפורים לא מחיל עבודה בטבילה זו כמי לא מחיל עבודה. וטעמא דלא מחיל עבודה משום הכי ביום הכפורים נפקא לן בזבחים מדכתיב ורחצו אהרן ובניו דבר המעכב בבניו מעכב דבר שאינו מעכב בבניו אינו מעכב בו הלכך קדוש ידים ורגלים דשאר ימות השנה דאיתיה באהרן ובניו מעכב בו אבל קדוש וטבילה שבעבודות יום הכפורים שאינן כשרות אלא בו אינו מעכב בו לאחולי עבודה:

ה"ג אחד כהן גדול ואחד כהן הדיוט שלא קדש ידיו ורגליו שחרית ועבד עבודה פסולה. ול"ג ושלא טבל דהא אפילו לבן זומא אין טבילה זו מעכבת כדפרשי' דדיו לבא מן הדין להיו' כנדון ומאן דגרים שלא קדש ולא טבל פסולה משום חסרון קדוש בלחוד הוא ופשוט הוא.

ומי אית ליה לרבי יהודה האי סברא פי' שיהא הנכנס לעזרה טעון טבילה כלל ואפי' מדרבנן והתניא מצורע טובל בשמיני שלו ועומד בשער ניקנור להזא' עליו מדם האשם ומלוג השמן. רבי יהודה אומר אין צריך טבילה בשמיני שכבר טבל והעריב שמשו מבערב. אלמא לרבי יהודה אין אדם טהור הנכנס לעזרה טעון טבילה וליכ' למימר דשאני הכא מפני שאינו נכנס כלו לשם וביאה במקצת לא שמה ביאה דא"כ אמאי נקט טעמא מפני שטבל מבערב אלא ודאי דלענין טבילה זו ביאה במקצ' שמה ביאה והכי פשטי' לה לקמן מהכא וא"ת לפי' ר"י ז"ל מאי קושיא מהכא דהא במשנתנו נכנס לעבודה תנן. וי"ל כדכתי' במתני' דלא סוף דבר לעבודת שירות אלא בכל שנכנס שם לצורך ואפילו להזאה או לשחיטה או לסמיכה:

שאני התם שכבר טבל מבערב פי' ולא אמר ר' יהודה אלא במי שהיתה עליו טומא' ישנה אבל זו טומאה חדשה היא דליכא למגזר בה כיון שמבערב טבל.

רבי יהודה אומר לא מצורעין בלבד אמרו אלא כל אדם. אלמא מודה רבי יהודה דמצורע טעון טבילה ואלו לעיל קתני דמצורע אינו צריך לטבול.

מצורע דיש בטומאה כלומר רגיל בטומאה ושמא אינו נזהר שאר כל אדם לא דישי בטומאה וכיון שהם טהורים אינם צריכין טבילה. ולית להו להני רבנן מתני' דאין אדם טהור נכנס לעזרה עד שיטבול והא דאמרינן כימא רבנן דפליגי עליה דרבי יהודה כבן זומא סבירא להו כבר פי' רש"י ז"ל דעל רבנן דמתניתא קמייתא איירי' דאמרי מצורע טובל ועומד בשער ניקנור דאלו אידך רבנן לית להו טבילה באדם טהור כלל וכן פרש"י ז"ל.

דף ל"א חוצץ או אינו חוצץ פי' למאן דאמר טבילה זו דרבנן אם נמצא עליו דבר חוצץ מעכב בטבילה זו או לא כיון שאינה אלא להזכיר טומאה ישנה.

ביאה במק' שמה ביאה פרש"י ז"ל לענין טבילה זו והיינו דפשטי' דשמה ביאה מדקתני מצורע טובל ועומד ואע"פ שאינו נכנס שם אלא לבהונות שהיא ביאה במקצת.

ה"ג תיבעי לבן זומא תיבעי לרבנן וכן גרש"י ז"ל והכי פי' תבעי לרבנן דמשנת מדות דסבירי' להו שאין אדם טהור הנכנס לעזרה טעון טבילה ולא גרסי' תיבעי לר' יהודה.

אלא דלא עביד עבודה פי' דלא עביד עבודה בידים דהא דומיא דמצורע קאמרי' שאינו עושה עבודה בידים אלא שהכהן מזה עליו מה שאין כן בזר דעביד עבודה דהיינו שחיטה ואע"ג דשחיטה כשרה בזר עבודה היא מ"מ דהא בעיא פיים או דילמא לא שנא תיקו. וא"ת ואמאי לא פשטי' לה מהא דתניא דטמא במוקדשין לא ישחוט כיצד יעשה מביא סכין ארוכה ושוחט בה. וי"ל דשאני התם שהוא טמא גמור ואם נכנס שם חייב כרת הילכך מוזהר זהיר מה שאין כן בזר דאפילו לבן זומא אין בו חיוב כרת דליכא אלא עשה דאתי בק"ו דרחץ בשרו במים ולבש כדאיתא לעיל.

וכולן בקדש על בית הפרוה פי' דבטבילות שהן בין בגד לבגד כתיב במקום קדוש:

ש"מ עין עיטם גבוה מקרקע עזרה כ"ג אמות וכו' דתנן וכו' והתם בזבחים אמרי' להדיא דעין עיטם גבוה מבית המקדש ובעו למבנייה התם אלא דאמור ניחתי פורתא משום דכתיב ובין כתיפיו שכן והשתא אכרח אביי מהכא דגובהא דידה כ"ג אמות כדמפרש ואזיל שהרי היו נמשכין למקוה שעל השער ואין מים נמשכין אלא ממקום גבוה לנמוך או משוה לשוה:

והתניא ורחץ בשרו במים עד שלש אמות. יש שפירשו שהם חוץ מראשו של אדם והגאו' פי' אפילו עם ראשו וכבר פי' בפרק בית כור בס"ד והכא אע"פ שמעין עיטם בא לשם כיון דכאשבורן היה צריך מקוה של מ' סאה וכדכתי' במסכת נזיר בס"ד וכן פי' רשב"ס ז"ל וא"ת ומנא לן שהמקוה הזה שעל השער היה גבהו ג' אמות ורחבו אמה ושהיה טובל מעומד דילמ' היה גבהו אמה באורך ג' אמות והיה טובל שוכב או בשיעור אחר שיש בו מ' סאה וי"ל דא"כ מיגנדר כהן גדול כבינתא ועיקר טבילה לעשותה יפה שלא בקמטין היינו מעומד כן תירצו בתוספות:

ע"ב כדאמר רב הונא כדי שיכיר שעבודת היום בבגדי בוץ הכא נמי כו' והא דרב הונא לקמן איתמרא גבי סיפא נמי דקתני פירשו סדין של בוץ בינו לבין העם ותמיה' מילתא אמאי איתמרא התם טפי מהכא וי"ל דלקמ' שהוא טובל לצורך עבודה שהיא בבגדי בוץ שייך לומר שלפיכך פרסו סדין של בוץ שם אבל בכאן שהעבודה שיש לו לעבוד עכשיו היא בבגדי זהב לא שייך כולי האי לפרוס סדין של בוץ מהאי טעמא ומשום הכי אמרה רב הונא אדלקמן ותלמוד קאמ' דהיינו נמי טעמא דהכא שלא חלקו בין טבילה לטבילה ונוסחי איכא דגרסי הכא אמר רב הונא כדי שיכיר כו'. והכי נמי גרסי' לקמן ולפי זה אכולה מתני' אמרה רב הונא בחדא אלא שהתלמוד מביאה על כל חדא וחדא ודכותא בתלמודא:

דלא כר' מאיר פי' אלא כרבנן דסבי' להו דתרי קדושי חד הוי אפשיטה וחד הוי אלבישה והכא ליכא אלא חד משום לבישת בגדי זהב שהם קדש. אבל אפשיטה ליכא קדוש כיון דבגדי חול נינהו:

רבי מאיר סבר מקיש פשיטה וכו' ורבנן סברי כו' וא"ת מכדי קראי כר' מאיר וכרבנן דייקי וא"כ במאי פליגי. י"ל דרבנן סברי דלא מסתבר דליעביד קדוש בעזרה בעודו ערום ור' מאיר סבר דכיון דקדוש משום פשיטה בתחלה יש לו לעשות דבר שהוא גורם הקדוש שלא יהא הטפל קודם לעיקר ואי משום ערום יכסה עצמו בשום דבר בשעת קדוש.

והתניא פרשו סדין כו' פי' ומדלא תני לרבנן בסיפא אלא קדוש אחד מכלל דבטבילה ראשונה קיימינן שפושט בגדי חול ואפילו הכי קתני ר' מאיר שני קדושין אלמא לר' מאיר אפי' בטבילה ראשונה איכא תרי קדושי דתרויהו אלבישה עביד להו:

אי תניא תניא וא"ת וכיון דאתברר דר' מאיר פליג אטבילה ראשונה מאי שנא דתני תנא דמתני' מאי דפליג בטבילה שנייה ולא קתני מאי דפליג בטבילה ראשונה וי"ל דמשמ' ליה דאי תני לה

ברישא

בריפא לא הוה שמעי' לסיפא דהוה אמרי' להכי קתני ר' מאיר שפושט ואח"כ מקדש מפני שלא יקדש בבגדי חול קמ"ל דלבוש בגדי קדש פושט ואח"כ מקדש וכל שכן בריפא ומיהו משום דלא תפוק אדעתין דחדא אפשיטה וחדא אלבישה עביד להו אתא תנא ברא וקתני מאי דפליג בריפא ומאי דלא פריש במתני' פריש בברייתא:

דף לב אלא לרבנן תשעה הוו פי' דהא בלבישה ראשונה ליכא אלא קדוש אחד ומהדרי' דבאורייתא כשמשלים כל העבודות ופושט בגדי זהב ללבוש בגדי חול בעי למיעבד חד קדוש אפשיטה דבגדי קדש. מה שאין כן לר' מאיר דלא עביד שום קדוש אלא אלבישה.

ת"ר ובא אהרן אל אהל מועד כו' פי' הפסוק הזה בפרש' אחרי מות כי אחר שהשלים עבודת היום שבבגדי לבן אמר הכתוב ובא אהרן אל אהל מועד ופשט את בגדי הבד אשר לבש וכו' ואמרי' למה הוא בא כי הכתוב לא פי' למה ובודאי אינו בא לפשוט בגדיו שם כפשוטו של מקרא ולהכי קתני שנכנס להוציא את הכף ואת המחתה שהניח שם כשעשה הקטורת וכל הפרשה נאמרה על הסדר חוץ מן הפסוק הזה פי' כי לפי סדרו של פסוק הוא מוציא כף ומחתה כשגמר עבודת היום בעוד שהוא לבוש בגדי לבן שלבש לעבודת היום וזה אי אפשר ואמרי' מאי טעמא כלו' למה אנחנו אומרי' שנכתב שלא במקומו ומהדרי' גמירי דחמש טבילות ועשרה קדושין עביד כהן גדול ביום הכפורים ואם עכשיו הוא נכנס להוציא כף ומחתה הרי אינו צריך ללבוש בגדי לבן אלא פעם אחת ביום ואינו משנה בגדיו אלא ג' פעמים כיצד עבודת תמיד בבגדי זהב עבודת היום והוצאת כף ומחתה בבגדי לבן אילו ואיל העם ושאר מוספי' ותמיד של בין הערבים בבגדי זהב אלא על כרחין פסוק זה שלא במקומו נכתב ואין הוצאת כף ומחתה אלא לאחר שפשט בגדי לבן ולבש בגדי זהב ועשה אילו ואיל העם שאז פושט בגדי זהב ולובש בגדי לבן ונכנס לפנים להוציא כף ומחתה וכדאמרינן בסמוך בסדר חמש עבודות והא דאמרי דגמירי חמש טבילות ועשרה קדושין תמיהא מלתא דהא לקמן מוכחי' מקראי דבעי טבילה ושני קדושין בין עבודה לעבודה. וי"ל דמ"מ לא מוכח לקמן כמה פעמים צריך לשנות בגדים לשנו' העבודו' ודילמא אינם אלא שלש. הלכך אתאי הלכתא וגמירי בה שהוא משנה בגדי' חמשה פעמי' וממילא אתי לן מינה דאיכא חמש' טבילו' ועשרה קדושין.

ת"ל ופשט ורחץ רחץ ולבש. פירוש דלהכי שדייה רחמנא לרחיצה בין פשיטה ללבישה דנשדייה אכל חדא מינייהו והוו להו שתי רחיצות.

ומה במקום שאין טעון טבילה פירו' דרבי אלעזר ב"ר שמעון כרבי יהודה סבי ליה דאמר לעיל שאין הנכנס למקדש אפילו לעבודה טעון טבילה מן התורה אלא מדברי סופרי' לזכור טומאה ישנה שעליו וכן פרש"י ולקמן אוקמינן ליה דרבי יהודה כרבי אלעזר ב"ר שמעון סבירא ליה בהא. ומהכא נפקי ליה קדושין:

מה לבישה טעון קדוש אף פשיטה טעון קדוש וא"ת והא פשיטה גופה לא בהא אלא בק"ו ואמרינן בזבחים דבקדשים דבר הלמד בשום בנין

(חיים מדבר. כדברי הרב ז"ל בתירוץ קושיא זו כן תירצו התוס' ישני' ז"ל כמבואר למעיין ואף שדבריהם קצת סתומים וכו' דביידי ממ"ש התוס' דידן דמהלכתא ילפינן טבילות כו' משום דהא חזינן לתנאי לקמן דנקטי בלישניהו מנין לחמש טבילות והול"ל מנין שטובל בשינוי עבודות כי הלא זה הדבר הנלמד מקרא לא החמש טבילות כמובן. אמנם לדידהו ז"ל אתי שפיר כמבואר. אברא כי זו היא שקשה לדבריהם ז"ל דהו"ל לתלמודא לאתויי ההלכה כצורתה כאשר נאמרה מסיני בשינוי העבודות והוה כפ"ל מינה שהכתוב בא שלא כסדרו דכיון דגמירי דארבעה פעמים היה משנה מעבודה לעבודה מבגדי זהב לבגדי לבן ומבגדי לבן לבגדי זהב הרי מפורש דהכתוב בא שלא כסדר דהוצאת כף ומחתה

אב אינו חוזר ומלמד בבנין אב אחר ואפי' היקש פי' רשב"ם ז"ל דהשתא מלבישה ראשונה של בגדי זהב לתמיד שטעון קדוש מן התורה ילפינן ולא נהיר דהא קרא דכתיב אשר לבש בבואו אל הקדש דילפי' מיניה הכא בגדי לבן הם. ור"ת ז"ל תיר' דהא דאין למדין למוד מלמד בקדשים דוקא בעבודת קדשים עצמן אבל לבישת כהן אינה עבודה · אלא הכשר לצורך עבודה:

ורבי יהודה אשכחן מבגדי לבן לבגדי זהב. פי' דהא דכתי' הכא ופשט את בגדיו היינו שפושט בגדי לבן ולובש בגדי זהב מבגדי זהב לבגדי לבן מנא לן:

הוי אחר אילו ואיל העם דבהכי הוו ארבע' שתים דבגדי זהב ושתים דבגדי לבן ואי אילו ואיל העם הוי אחר הוצאת כף ומחתה הוו להו תרי שינויים דהא ליכא אלא חדא לבישה דבגדי לבן כמובן ואמאי איצטריך תלמו' ללמוד זה מענין הטבילו' שאינם כלמודו' מן ההלכה לבדה אם אם לא בהצטרפות המקראות. ואפשר דזו היא שעמדה להתום' דידן ואמטו להכי לא תירצו בכה"ג כמובן. ותו איכא למידק ע"ד הריטב"א ז"ל במ"ש דגמירי בה שהוא משנה בגדים חמשה פעמים כו' ונראה ודאי דמכי נמי בהדייהו מה שמשנה מבגדי חול לבגדי זהב דאלו שינוי בגדי קדש לא הוו אלא ארבעה בין בגדי זהב ולבן דהיינו בין פשיטת בגדי זהב דתמיד של שחר לבגדי לבן דעבודת היום הרי אחת ובין בגדי לבן דעבודת היום לבגדי זהב דאילו ואיל העם הרי שתים ובין בגדי זהב הנז' לבגדי לבן דהוצאת כף ומחתה הרי שלש ובין בגדי לבן הנז' לבגדי זהב דמוספין והטבת נרות הרי ארבעה כמבואר דלבישה ראשונה דבגדי זהב דתמיד של שחר אינה שינוי בגדי קדש.. ואם כדברי הריטב"א ז"ל דההלכה למ"מ מפורשת שמשנה חמשה פעמים ועכ"ל דקרי ליה שינוי מה שמשנה מבגדי חול לבגדי זהב ועלה ילפינן מקראי דבשינוי חליפות צריך טבילה א"כ איכא לאקשויי היכי קאמר רבי יהודה לעיל דטבילה ראשונה לאו דאורייתא אלא משום סרך טומאה ישנה שבידו והלא לפי האמור הויא שפיר מדאורייתא כיון דהל"מ קרי לה שינוי ועלה ילפינן מקראי דבעי טבילה בין כל חליפה. ותו דא"כ ליבעי טבילה ששית בין פשיטת בגדי זהב דהטבת הנרות וקטורת ללבישת בגדי עצמו דהא נמי מתקריא שינוי בגדים כקמייתא ואמאי לא מנה הל"מ ששה שינויים אלא ודאי דלא מיקרי שינוי בגדים אלא מבגדי קדש לקדש ועליהם מפורש בכתוב שצריך טבילה אבל טבילה ראשונה לאו דאורייתא ועיין מ"ש רש"י ז"ל לקמן בע"ב בד"ה מה קדוש יע"ש. וא"כ צריך לומר דבאה ההלכה מפורשת דארבעה שינויי בגדים היו שם ולא חמשה כדברי הריטב"א: הן אמת דבלישנא דתלמודא דנקט גמירי חמש טבילות וכו' איכא למידק דהא קמייתא אינה מהל"מ ותגדל התימא דרבי יהודה גופיה הוא דקאמר הכא מנין לחמש טבילות כו' ואיהו ס"ל לעיל דטבילה ראשונה לאו דאוריית'. וזה חזיתי להתום' ישנים ז"ל לעיל על דף ל"א עמדו בזה ותירצו יע"ש ועם כי דבריהם צריכים ביאור מ"מ אחר ההתבוננות חזינן דבהכי הוכח לנו מאי דאמרינן בכל דוכתא חמש טבילות וכו' כיון דכולהו כי הדדי נינהו הארבעה מקרא והראשונה מק"ו כמבואר. אמנם לפי דברי הריטב"א ז"ל דגמירי בה שהוא משנה חמשה פעמים כמנא דקרי שינוי ללבישה ראשונ' דבגדי זהב ועלה קאמר קרא שבכל שינוי צריך טבילה אם כן נמצא דכולהו חדא מלתא נינהו ולא אתייא ראשונה מק"ו דאחרות כמובן. ואולי י"ל דס"ל דטבילת יוה"כ לר"י הוייא דאורית' ולאו מק"ו ואע"ג דהיא דאורייתא ממש לא ילפינן מיניה לשאר ימות השנה כי היכי דלדעת התוספו' ישנים ס"ל לר"י דביוה"ך מק"ו ולא גמר מיניה לשאר ימות השנה ה"נ לדעת הריטב"א סבור דהויא דאורייתא בכל הארבעה האחרות ובשאר ימות השנה הויא דרבנן כמובן. ומן האמור בזה אפשר ליישב מאי דקשיא לפ"ד התום' דידן דההלכה למ"מ נאמרה בחמש טבילות ותו לא ושינוי העבודות ילפינן מקראי דלפ"ז נמצא דאלולי אתא קרא ולימד על שינוי העבודות

הא

הא ודאי לית לן למיעבד ק"ו לטבילה ראשונה כיון דלא ידעינן אכתי טעמא דשינוי עבודות אלא היינו אומרי' דגזרת הכתו' היא ואפילו בזה אחר זה. א"כ היכי קאמר גמירי חמש טבילות והא ע"כ ארבע טבילות גמירי דאי גמירי חמש הויא לה דאורייתא גם הראשונה. ובשלמא לדעת התוס' ישנים דטבילות לאו דוקא דלא הוזכרו טבילות בהל"מ אלא למימ' דחמש לאו דוקא וארבע שינויי עבודות נאמרו וכמש"ל דהא לקושטא דמלתא לא הוו אלא ארבע. ברם לדעת התוס' דידן דעיקר מאי דאתאי הלכתא היינו לטבילות היכי קאמרי' גמירי חמש טבילות כיון דבהלכה לא הוזכרה שינוי עבודות כי היכי דנימא דנפקא טבילה ראשונה מק"ו כמובן. ודוחק לומר דחמש דהכא לאו דוקא וכיון דתנאי דילפי מקראי נקטו חמש משום דכיון דבעו למגמר שינוי עבודות מקראי מפקא ראשונה מק"ו והויין כולהו חמש דאורייתא ואמטו להכי נקט נמי רב חסדא חמש דזה ודאי דוחק. האמנם לפי האמור מצינן למימר דסבורים דביוה"כ הוייא דאורייתא ממש ולא מק"ו וכדאמרן לעיל לדעת הריטב"א. אלא דאעיקרא דמלתא דבר זה אינו נח לי גם לדעת הריטב"א ז"ל משום דאי איתא דהך טבילה א' הוייא מדאורייתא היא עצמה ולא מק"ו א"כ אמאי אינה נעשית במקום קדוש דומיא דאינך ולא מבעיא למאן דאית ליה היקשא דמה קדוש במקום קדוש אף טבילה במקום קדוש דקפיד רחמנא והזהיר על טבילות אלו שיהיו במקום קדוש דודאי גם טבילה א' צריכה מקום קדוש דמאן פלג לן אלא אפילו לרבי יהודה דלית ליה הקישא מ"מ קרא גופיה בטבילה כתיב וקאמר במקום קדוש ומטבילה זו ילפינן לשאר טבילות א"כ מי הוציא הראשונה מן הכלל. ובשלמא אי אמרינן דאתייא מק"ו לא קשיא כלל מאחר דלאו דכותייהו ממש היא אלא נלמדת מאינך יש לנו לומר דאינה צריכה מקום קדוש וכמש"ל. ברם אי לא אתייא מק"ו אלא היא גופא דאורייתא קשיא כדבר האמור: ודוחק לומר דכיון דלרבי יהודה בשאר ימות השנה הוי טעמא משום טומאה ישנה ולפי טעם זה על כרחין צריך לעשותה קודם שיכנס לקודש העמידו דבריהם חכמים גם ביום הזה שהיא מדאורייתא שיעשנה בחול משום טעם זה וכעת אני נבוך בענינים הללו):

ע"ב תנא דבי ר' ישמעאל ק"ו ומה בגדי זהב שאין נכנס בהן לפני לפנים כו' פי' דאע"ג דמה שאין נכנס בהן הוי משום שאין קטיגור נעשה סניגור מה שאין כן בבגדי לבן. מ"מ מהי טעמא דליהוו בגדי לבן עדיפי שנכנס בהן לפני לפנים.

איכא למפרך מה לבגדי זהב שכן כפרתן מרובה פרש"י ז"ל שעושין בהם חטאת ואשם שמכפרין בשאר עבודות תאמר בבגדי לבן שאין מכפרין אלא על טומאת מקדש וקדשיו כגון הזאת פר ושעיר דכתיב בהו וכפר על הקדש מטומאות בני ישראל. והקשו בתוס' שהרי ודאי שעיר המשתלח שהוא בבגדי לבן ומכפר על כל העבודות כדכתיב ומפשעיהם לכל חטאתם. לכך פירשו שכן כפרתן מרובה שמכפרין בהן כל ימות השנה מה שאין כן בבגדי לבן שאין מכפרין בהן אלא פעם אחת בשנה.

נפקא ליה מדר'. פי' מקרא דכתנת בד קדש דמיירי בפושט בגדי זהב שעבד בהן קרבן תמיד ולובש בגדי לבן לעבודת היום וכדאמרי' בסמוך:

תנא דבי רבי ישמעאל ק"ו כו' ואע"ג דלעיל עביד דבי רבי ישמעאל ק"ו בהפך חד הוא אליבא דרבי יהודה וחד הוא אליבא דר' ואפי' הכי פרכי' מהאי להאי ואזיל הכא ומדחי ואזיל הכא ומדחי אבל ליכא לפרושי דחד תנא דבי רבי ישמעאל מפיק מאידך תנא דבי רבי ישמעאל כדאמרינן בפ"ק דיבמות מדלא פריש לה תלמודא הכא כי התם.

פשט ורחץ רחץ ולבש וא"ת מאי שנא דכי דרשינן קרא* בטבילה לא דרשינן הכי ונימא דבעי שתי טבילות בין בגד לבגד. וי"ל דבטבילה ליכא למימר דתיהוי חדא אפשיטה שלא מצינו טבילה אלא להכשיר

להכא

להבא ועדיין צ"ת. והכנן דהא מגמרא דחמש טבילות ועשר קדושין אתיא לן.

ונכתביה רחמנא בלשון קדוש פי' דאלו ורחץ במים את בשרו לשון טבילה הוא.

ופרקינן הא קמ"ל דטבילה זו כקדוש. מה קדוש זה במקום קדוש פי' דהא כתי' ביה ורחץ במקום קדוש אף טבילה במקום קדוש. וא"ת אמאי לא פרכינן הכא כדפרכינן גבי טבילה ונימא אשכחן קדוש מבגדי לבן לבגדי זהב מבגדי זהב לבגדי לבן מנא לן. וי"ל דכיון דפרכי' הכי גבי טבילה ואשכחן דגלי קרא דלא שני לן בטבילה בין בגדים לבגדים ממילא נפקא לן דה"ה לענין קדוש ובתוספות תירצו דבשלמא בטבילה שאינה אלא לצורך לבישה איכא למיפרך הכי אבל לענין קדוש כיון דילפי' דאיכא תרי קדושי חד אפשיטה וחד אלבישה הא אשכחן קדוש בין בבגדי זהב בין בבגדי לבן ומפשיטה ילפי' ללבישה וכן מלבישה לפשיטה:

ור' יהודה קדוש מנא לן דהא לדידיה תרויהו קראי בטבילה דריש להו חד לבגדי זהב וחד לבגדי לבן ופרקי' דנפקי ליה קדושי מדר' אליעזר בר' שמעון אבל ר' לא דריש ההוא ק"ו ומקרא דכתנת בד קדש נפקי ליה טבילות כדכתי' בגדי קדש הם ומאידך קרא דפשט ורחץ רחץ ולבש נפקי ליה קדושי אמר רב חסדא הא דר' מפקא מדר' מאיר ומפקא מדרבנן פי' דסבי' ליה לרב חסדא דכיון דר' נפקי ליה תרי קדושי מדכתיב פשט רחץ ורחץ ולבש. היא הנותנת לו דתרי קדושי כשהוא פשוט וערום עביד להו בין פשיטה ללבישה. או דליהוו תרויהו אלבישה או דלהוו חד אפשיטה וחד אלבישה ואלו רבנן תרויהו כשהוא לבוש מקדש ולר' מאיר קדוש שני מיחת [צ"ל מיהת] כשהוא לבוש.

דא"ב הוו להו חמש סרי קדושין פי' דהא הוו ג' קדושין בין בגד לבגד בין פשי' ללבי' וחד בתר לבישה ואילו אנן עשרה קדושי' מיירינן בלחוד לכולי עלמא אלא ואי דלא רב חסדא אית ליה דרב אחא ולא רב אחא אית ליה דרב חסדא הלכך לרב חסדא אליבא דר' לית ליה ההיא דרשא מי שאינו מחוסר אלא גישה ולרב אחא אע"ג דכתב רחמנא פשט רחץ וקדש ההיא למנין רחיצות אבל לעולם מבגשתה אל המזבח נפקא לן דעל כרחין קדוש שני כשהוא לבוש מקדש וא"ת ולרב חסדא אליבא דר' היכי הוו עשרה קדושי' כיון דתרויהו כשהוא ערום מקדש וי"ל דאי סבי' ליה דתרויהו אלבישה טבילה ראשונה נמי עביד שני קדושין ואחר כל העבודות לא עביד שום קדוש והוו להו עשרה כדאמרי' לעיל לר' מאיר ואי חד אפשיטה וחד אלבישה הוו להו עשרה כרבנן. בטבילה ראשונה קדוש חד אלבישה ואחר כל העבודות קדוש חד אפשיטה. ודעת רש"י ז"ל דלרבי חד אפשיטה וחד אלבישה כרבנן כמו שכתב בפירושו:

א"ב הויא לה עבודת יום הכפורים באחר ואינה כשרה אלא בו פי' דא"כ דמירוק שמנין מעכב בשחיטה הויא לה עבודה ופסולה באחר וא"ת והא שחיטת תמיד כשרה בזר ובשחיטת פרו הוא דפליגי לקמן בפרק טרף בקלפי וי"ל נהי דלא בעיא כהן גדול מדאורייתא מדרבנן מיהא בעיא. אם איתא דמעכב בשחיטה מדאורייתא והיינו דמהדרי' יכול יהא פסול מדרבנן. פי' דאע"ג דמירוק מעכב בשחיטה מדרבנן לית לן למיפסליה ביום הכפורים דלא ליהוי באחר כיון דמדאוריי' כלה שחיטה כשרה באחר.

דף ל"ג לכך שנינו ורוב שנים בבהמה. פי' דאפילו בקדשים ברוב שנים סגי ואין בו אפילו פסולה דרבנן: ופרכינן דכיון דאפי' פסול' דרבנן ליכא למה לי למרק. פי' דאע"ג דאמרינן התם כי לכתחלה צריך לכוין היינו שישחוט כל השני סמנין ואפילו בחולין. מ"מ כיון שאין בו שום פסול אפילו מדרבנן הכא ביום הכפו' מוטב שלא ימרק כלל כדי שלא יהא אחר עושה בו. שום מעשה דכל מאי דאפשר למיעבד הכל בכהן גדול טפי עדיף. ופרקי' מצוה למרק פי' מצוה למרק כדי שיהא מקבל כל הדם יפה:

מסדר מערכה משמיה דגמרא אליבא דאבא שאול והא דלא איירי בתרומות הדשן משום דלא איירי אלא בעבודת היום. אי נמי דלא בעי לאורויי אלא מסדור מערכה ואילך.

מערכה גדולה קודמת למערכה שניה של קטורת פי' כי שתי מערכות היו עושין אחת להקטיר עליה איברי הקרבנות והאימורין וחדא ליטול ממנה גחלים לצורך קטורת שבהיכל על מזבח הזהב. ופרש"י ז"ל כי מערכה של קטורת היתה נעשית במערבית דרומית של מזבח משוכה לצפון ד' אמות כדאיתא במסכת תמיד עד כאן. ובפרק קדשי קדשים מייתי לה להאיא מתני' דתנן בירדו משם עלי תאנה יפין לסדר מערכה שנייה לקטורת כנגד קרן מערבית דרומית משוך מן הקרן כלפי הצפון כו' ושקלי' וטרי' עליה ואמרי' דקסבר האי תנא כולה מזבח בצפון קאי והני ד' אמות מאי עבידתייהו אמה יסוד ואמה סובב ואמה מקום קרנות ואמה מקום הלוך רגלי הכהנים פש ליה חדא אמתא דאי מסגי ביה לקמן תו ליכא כנגד הפתח דהא נפיק מכוליה פיתחא ע"כ. ופירושו דגבי גחלים של קטורת כתיב מן האש אשר לפני השם. ובעי' שתהא מערכה של קטורת רואה כנגד פתח ההיכל. ולמאן דאמר כוליה מזבח בצפון קאי מתחיל יסוד המזבח הדרומי כנגד חצי פתח ההיכל שהם אמצע עזרה בצמצום. הלכך כי מדלית אמה של יסוד ואמה של סובב ואמה של קרנות ואמה של מקום רגלי הכהנים אין לך מפתח ההיכל של צד צפון אלא אמה כי חצי פתח ההיכל רחבו חמש אמות הלכך צריך להתחיל המערכה באותה אמה שאם מתרחק כלפי צפון אותה אמה שוב לא תהא מערכה לפני ה' דהיינו פתח ההיכל דאלו למאן דאמר כוליה מזבח בדרום קאי אדרבה מתחיל יסוד מזבח הצפוני מכנגד חצי פתח ההיכל של דרום. וכי שקלת ד' אמות של יסוד וסובב וקרנות ורגלי הכהנים לא נשאר מן הפתח אלא אמה וצריך לעשות מערכה זו באמה חמישית של קרן מערבית צפונית. ולמאן דאמר מזבח ממוצע בעזרה צריך להתרחק מן הדרום כלפי צפון י"א אמות שהרי חצי המזבח מתחיל כנגד חצי פתח ההיכל וחצי המזבח י"ו אמות טול חמש כנגד הפתח פשו להו חד סרי. ומיהו איכא מאן דמוקים לה התם אפילו כר' יהודה דאמר מזבח ממוצע וכמאן דאמר קדושת ההיכל ואולם חדא היא דהוה ליה חצי רחב פתח האולם עשר אמות פשו להו ו' אמות עד הקרן והני ד' אמות דקתני ד' אמות ממש מראשו של קרן החיצוני והוו להו בר מאמה יסוד ואמה סובב. ולהאי לישנא אתייא כפשטה ד' אמות משוך מן הקרן. אבל ללישנא קמא דכתיבנא כנגדן בקרקע קאמר כדאיתא התם וכדכתיבנא לה להא לפרושי לישנא דכתב מרן רש"י ז"ל.

סידור שני גזירי עצים פי' דמלוה מן התורה לתת על המערכה הגדולה שני גזירי עצים והיינו דכתיב ובער עליה הכהן עצים ומיעוט עצים שנים.

קטורת קודמת לאיברים. פי' להקטרת האיברים שעל גבי המזבח. ואיברים למנחה פי' למנחת נסכים של עשירית האיפה כדכתיב ועשירית האיפה סלת למנחה. ונסכים למוספים פי' בזמן שיש מוספי' נסכי היין של קרבן התמיד קודמין להם.

והקטיר עליה חלבי השלמים עליה השלם כל הקרבנות כולן פי' שאין שום דבר קרב אחר תמיד של בין הערבים והכי מדריש קרא דהאי קרא מיירי במערכה של שחרית ואמ' שיקריב עליה עולת תמיד של שחר כדכתיב וערך עליה העולה ובתר הכי כתיב והקטיר עליה חלבי השלמים. כי על עולת התמיד של שחר דוקא מקריב חלבי השלמים ושאר כל הקרבנות ולא על עולה של בין הערבים כי אין אחריה כלום חוץ מן הפסח בי"ד דנפקא לן בפסח שני מקראי שהוא קרב לאחר תמיד של בין הערבים.

ואיפוך אנא פרש"י ז"ל ואיפוך אנא להקדים מערכה שנייה של קטורת למערכה גדולה וקרא לאו בסדרא איירי דהא בהקטר כל הלילה קאי. עד כאן. פי' דודאי לכולי עלמא סדורא דקרא כדאמרן הוי דמוקדה זו מערכה גדולה. ואש המזבח תוקד בו זו מערכה שנייה אלא שאנו באים לומר דקרא בסדרן לא איירי אלא לאשמועינן מניכא וא"ת ומהיכא תיתי דלא ליהוו מערכות כסדר שכותבין. י"ל דמשמע ליה דתוקד בו מעיקרא משמע ולא נהיר. אבל הנכון דטעם כדמפרש בסמוך דמערכה שניה עדיפא לאקדומי שמכניסין ממנה לפני לפנים.

שכן כפרתה מרובה. פרש"י ז"ל שעליה כל ההקטרות שעליה מקריבין כל החטאות ואשמות · והקשו בתוספות דהוה ליה למימר שכן תקרובתה מרובה. ולא קשיא דלתקרובת קרי כפרה בכמה דוכתי. ובתוספות פירשו שכן כפרתה של עולת התמיד דאיירי בהאי מערכה מרובה כ"ש שמכפרת על כל עשה ולא תעשה שניתק לעשה כדאי' בסיפא וכדבעינן לומר לקמן. מה שאין כן בקטורת שאינו מכפר אלא על לשון הרע:

אי לא משכח עצים למערכה שנייה פי' דלא אשכח עצים הראויין לה מי לא מעייל להיכל גחלי' ממערכה גדולה להקטיר קטורת.

מכלל דאיתה בחברתה פי' דאי ליכא אלא מערכה גדולה למה לי למי' עליה למעוטי שלא יתכנס על חברתה. ופרכינן והאי מיבעי ליה לגופיה שיתכנס על המערכ' ממש ולא מן הצד או בפני עצמם ומהדרי' תרי עליה כתיבי. (חיים מדבר. תמיהא תמיה' מילתא דהא תלתא לי מילתא טובא במאי עליה איכא. וביער עליה דמקשי דחד עליה וערך עליה והקטיר עליה אצטריך לשלא יהא דבר תו קושי' דהא כולהו תלתא קודם לתמיד של שחר צריכי חד לגופיה וחד דהא מפורש יוצא בכמה לכדאמרי' לעיל עליה השלם דוכתי דהך מילתא כל הקרבנות כולן וחד לאו מעליה מפקינן

לכדאמרי' לקמן שלא יהא דבר קודם לתמיד של שחר כדכתי' וערך עליה העולה ואמר רבא העולה עולה ראשונה וכדפרש"י ז"ל לקמן. דכיון דכתיב וערך עליה העולה משמע שתחלת מה שיסדר על המערכה תהא עולת תמיד. וי"ל דכיון דכתי' והקטיר עליה חלבי השלמים. מהתם נפק' לן תרתי כי על עולת תמיד דוק' ישלים שאר קרבנות שלמים ומינה דעולת שחרית קודמת לכלם וכי כל הקרבנות יהיו קודם תמיד של בין הערבים על עולת התמיד של שחרית. פשו להו תרי עליה דמיירו בענין המערכה ובער עליה וערך עליה כלומר על המערכה חד לגופיה וחד עליה ולא על חברתה דאילו והקטיר עליה על העולה בעינן למימר וזה נראה ברור. והא דאצטריך קרא לאקדומי מערכה שנייה לגזירי עצים. טעמא דמלתא פי' בתוספות דאע"ג דשני גזירי עצים ביום כיון דכשרין בלילה הוה ס"ד לאקדומינהו ולא מיחוור אבל הטעם משום דכיון דגזירי עצים מהכשר מערכה גדולה היא הוה אמינ' דכיון שהתחיל במערכה גדולה גומרה.

לה אלא מה"א דהעולה דהו"ל למיכתב עולה ומדכתיב העולה בה"א שמעינן העולה ראשונה וכך הם דברי רש"י ז"ל בהדיא בפרק תמיד נשחט דף כ"ח וז"ל מדלא כתי' וערך עליה עולה אלא העולה ה"ק וערך עליה מיד העולה החשובה כו' יע"ש וכן נראה מדבריו לקמן בדף ל"ה שכתב וזה לשונו העולה משמע תהא ראשונה דאי לאורויי כו' ככתוב וערך עליה יע"ש ודבריו אלה מפורשים ומוכרחים בסוגיא דפרק הזהב דף כ"ה דאמרינן התם כדאמ' רבא העולה עולה ראשונ' ה"נ הטמא' טמאה ראשונה יע"ש ופי' רש"י שם דה"א יתירה דריש שתהא היא ראשונ' יע"ש והכי אמרינן בפר' בתרא דכתובות דף ק"ה כדאמר רבא וכו' ה"נ הכסף כסף ראשון ופיר' רש"י ז"ל שם דה"א יתירה דריש יע"ש. אמור מעתה מאי קושיא ליה

להריטב"א דחד עליה איצטריך להאי מלתא והלא האי

האי לאו מעליה מפקא כמדובר וא"כ שפיר אייתר לן עליה דהו"מ קרא למיכת' וערך העולה והוה שמעינן שפיר דהעולה עולה ראשונה ואייתר עליה למידרש עליה ולא על חבירתה כמבואר ויותר תגדל התימא במה שהביא סיוע לדבריו ממה שפרש"י לקמן ולפי האמור כל בתר איפכא קא אזיל כמדובר. ומה שתירץ ז"ל דמהקטיר עליה חלבי השלמים שמעינן תרתי כי על עולת התמיד דוקא ישלים כו' ומינה דעולה שחרית קודמת לכולם וכי כל הקרבנות יהיו קודם תמיד של בין הערבים וכו' אחד הרואה עיניו יחזו כי הדברים תמוהים דמכל הנך סוגיי דכתיבנא ואיתא נמי בס"פ הגוזל קמא דף קי"א ובפ' התכלת דף מ"ח מוכח בהדיא דמוקרא דוערך עליה העולה כפ"ל שלא יהא דבר קודם לתמיד של שחר ולא מוהקטיר עליה כמבואר ועל כולן מפורש יוצא מסיפא דפרק הזהב ושלהי כתובות דאייתינא לעיל דמה"א דהעולה הוא דכפ"ל וכמש"ל. ועיין להרב ז"ל עצמו לקמן על דף ל"ד ד"ה ת"ל וערך כו' מ"ש שם ואף שנראה שיש שם ט"ס מ"מ מדבריו שם משמע דמה"א דהעולה מפיק ליה באופן שדברי הרב אלו שגבו ממני ולא יכולתי להולמם).

אפילו הכי מכשיר עדיף. פי' בתום' דסברא הוא כי היאך יעשה המצוה אם לא יתקן מכשיריה תחילה ועוד שבלאו גחלים לא יוכל להקטיר אבל בלא דישון אפשר להקטיר. וא"ת ותיפוק לי' משום דאין מעבירין על המצות וסדור שני גזירי עצים דמערכה קודמין לו לקטורת דכיון דבמזבח קאי במערכה גדולה פגע בריש. יש מתרצים דכל הכי טעמי דנקטי' בהא לאביי דלא הוה ידע ההוא טעמא דאין מעבירין על המצוות כדאי' בסמוך ולא נהיר. ור"י ז"ל תירץ דכיון שהיה צריך ללכת מלשכה ליטול משם גזירי עצים אין כאן משום אין מעבירין על המצות ואע"ג דפגע במערכה שאין מצות גזירי העצים עד שיטול העצים וזה נכון:

(חיים מדבר עיין לקמן בע"ב ד"ה א"ל רב פפא וכו' ומה שאכתוב שם בס"ד).

גמרא גמירנא סברא לא ידענא. בהא מלתא מיהת דאלו באידך שפיר ידע טעמא.

אין מעבירין על המצוות פי' ומצוה שבאה לידו תחלה יש לו להקדים כדי שלא יתעכב ויתאחר מעשות המצוה ומהאי טעמא אמרינן במנחות שמביאין העומר מן הקרוב לירושלם לפי שאין מעבירין על המצות.

ע"ב ולוקמיה בהדיהו. פי' בין המנורה והשולחן. יש מקשי' מנא ליה דהתם בעי למיהוי עד דפריך הכי ולא פריך דלא נוקמיה התם כלל ולאו קושיא היא דכיון דקתני ומשוך קימעא כלפי חוץ מכלל דקים לן דהתם בעי מיהוי קרוב להם כל מה שאפשר. ולהכי שיילינן דכיון דלקרוביהו טפי עדיף לוקמיה ביניהו דמקרב להו טפי.

(חיים מדבר. אחד הרואה עיניו יחזו דבמה שתירץ הרב ז"ל לקושיא זו אכתי לא מיתרצא שפיר לאעיקרא דדינא קשיא הא דקים לן דהתם בעי מיהוי מכ"ל והתום' ישנים ז"ל הניחוה בצ"ע. ואנא זעירא לדידי חזי לי לפע"ד דהדבר מוכרח מעצמו דליהוי התם בחלל שבין השלחן והמנור' דהא קרא כתיב בפרשת תצוה ונתת אותו לפני הפרכת וכו' לפני הכפרת ודרשו רז"ל והביאו רש"י ז"ל שמא תאמר משוך מכנגד הארון לצפון או לדרום ת"ל לפני הכפרת מכוון כנגד הארון מבחוץ עכ"ל. וכתב הרא"ם ז"ל שם שלא תאמר שהמזבח אעפ"י שהיה לפני הפרכת אפשר שלא היה באמצעה ממש אלא נוטה לצד דרומי או לצד צפוני כו' לפיכך חזר וכתב לפני הכפרת שאורך הארון נתון כנגד רוחב המשכן. וארכו אינו אלא כי אם שתי אמות וחצי והיה משוך מן הכותל הצפוני כשיעור משיכתו מן הכותל הדרומי ונמצ' שהיה באמצע רוחב חללו של משכן וכשאמר שהיה המזבח כנגד הכפורת נמצא שהמזבח באמצעה של פרכת ממש יעש"ב. ואחרי הודיע אלקים אותנו את כל זאת אתה תחזה כי על כרחין מקום המזבח באורך אותו החלל שבין השלחן והמנורה הוא שהרי רחבו של משכן

עשר אמות דל מנייהו חמש דהיינו שתי אמות ומחצה מכל צד שהיו משוכין השלחן והמנורה זה מכותל צפוני וזה מכותל דרומי. פש גבן חמש אמות חלל עם מקום השלחן והמנורה כמובן. ומחמש אמות אלו דל מנייהו אמה וטפח וחצי מכל צד לפי שהארון שהיה אמתים וחצי ממוצע ביניהם א"כ נמצא שבתוך שתי אמות וחצי מאמצעיתן של חמש אמות אלו צריך שיהיה עומד המזבח כדי שיהיה ממש כנגד הארון מבחוץ. וכיון שהמזבח היה אמה רוחבו אין לו עוד מקום להימין או להשמאיל כי אם אמה וחצי ואף היא בתוך החלל הזה. אמור מעתה זהו מה שאמרו שהמזבח היה ממוצע ביניהם משוך כלפי חוץ קמעא. והאי קא מקשי דאעייליה טפי ונוקמיה בהדייהו כלומר באותו חלל עצמו יהיה משוך יותר כלפי פנים ולא נוקמיה התם כלל. דהא זהו מקומו דוקא ברוחב המשכן לא פחות ולא יותר ואי איכא לאקשויי היינו לענין מקומו באורך המשכן דניהוי משוך כלפי פנים בהדייהו כמובן וזה כלע"ד ברור. אך אי קשיא הא קשיא דמאי לא מוקמינן ליה כלפי פנים סמוך לפרכת משוך מבין השלחן והמנורה כי היכי דליחזו אהדדי ואי הוה קאי הכי לא הוה קדים דישון המזבח לדישון המנורה אלא איפכא דבה פגע ברישא כמובן. הן אמת שצריכין אנו לדעת אם השלחן והמנורה היו סמוכים לפרכת ממש או רחוקים ממנו בתוך העשר אמות שהיה שלישי של משכן ובבית עולמים בתוך העשרים אמות שהם שלישי של בית וכמבואר פרק שתי הלחם דף צ"ח. איברא דבבית עולמים שהיו שם עשר שלחנות ועשר מנורות למ"ד דמזרח ומערב הוו קיימי לכאורה נראה דהיה מתחיל ארכן מסמוך לפרכת ממש כי היכי דליהוו עשרין בעשרין: האמנם אחד הרואה שם בפ' שתי הלחם עיניו יחזו דמסקינן התם לכולהו דבתרי דרי הוו יתבי דהיינו באורך עשר אמות כמובן ועיין מ"ש התוס' שם. וא"כ עדיין לא ידענו אם היה מתחיל סדורן מסמוך לפרכת ממש. דאי הוה הכי ניחא דאין מקום למזבח שיהיה משוך מבין שניהם כי אם לצד חוץ כמבואר. אמנם אם לא היה מתחיל סדורן אלא ברחוק מן הפרוכת הדרן קושין לדוכתא דלוקמי ליה כלפי פנים וכעת לא מצאתי גלוי לזה. ועיין להרשב"א ז"ל בתשו' סי' ש"ל שרצה לומ' סברא זו שהמזבח היה לפני ה' ממש והשלחן והמנורה היו משוכין ממנו כלפי חוץ. ושוב דחאה מסוגיין דהכא יע"ש ולא ביאר לנו טעם הדבר מפני לא היה כן. ואולי יש להוכיח כן מסדרן של כתובים דהקמת המשכן בציווי ובמעשה שהתחיל סדר הקמתו מצד פנים לחוץ כמבואר שם שהזכיר ארון ופרכת ושלחן ומנורה והדר מזבח ואי מקום המזבח לצד פנים בתר ארון ופרכת הו"ל למכתביה אלא ודאי שאין מקומו כלפי פנים ודוק).

ש"מ עבורי דרעא אטוטפתא אסיר פרש"י ז"ל שאסור להקדים הנחת תפלה של ראש לתפלה של יד דהא בזרוע פגע תחלה והוה ליה מעביר על המצות אלא היכי עביד מנח דדרעא ומדרעא אזיל לטוטפת' והקשה ר"י ז"ל דמטעמא אחרינא נפקא לן בפרק הקומץ כשהוא מניח מניח של יד תחלה וכשחולץ חולץ של ראש תחלה משום דכתי' והיה לאות על ידך ולטוטפות בין עיניך כשהן בין עיניך יהיו שתים לכן פר"י ז"ל דעבורי לשון אקדומי כמו ויעבור את הכושי ותו מיירי כשמניחין בכים שלהן שאסור להקדים להניח בכים תפלה של יד קודם תפלה של ראש שאם כן תהא תפלה של ראש למעלה וכי אתי בתר הכי להניח תפליו יצטרך להעביר על המצות כי הוא צריך להניח של יד תחלה והשתא כי פגע בתפלה של ראש פגע בריש' וזה הפי' נכון אלא שיבא עליו בדוחק הא דאמרי' היכי עביד מדרעא לטטפתא והוה ליה למימר מטוטפתא לדרעא כלומר שינית בכים טוטפתא מעיקרא ויש אומרי' דלא גרסי' ליה ויש להלום אותו דהכי קאמ' היכי עביד יניחם בענין כי בשעת ההנחה של תפילין לזיל מדרעא לטוטפתא שתהא תפלה של יד למעלה בכים ורבי' אליהו מפריש ז"ל פי' דהא קאי אמאי דאמרי' חייב אדם למשמש בתפליו דאסור להעביר תפלה של יד

לפני

לפני של ראש אלא שימשמש של יד תחלה ואח״כ של ראש והיינו דקא׳ היכי עביד מדרעא לטוטפתא:

ההוא בבקר בבקר דשני גזירי עצים דלא צריכי פי׳ דלגופיה לא צריך דמסתייה דלכתוב ובער עליה עצים ביום ואי לאשמעו׳ שיהו קודמי׳ לדישון מזבח הפנימי. פרש״י ז״ל דלהא לא צריכי כלל דבלאו הכי נמי מכשיר עדיף ואע״ג דנקטי׳ לעיל דאע״ג דהכא כתיב בבקר בבקר והכא כתיב בבקר בבקר לרווחא דמילתא נקטי׳ ליה ובנוסחי דיוקני הכי גרסי׳ דאע״ג דהכא כתיב בבקר בבקר מכשיר עדיף פי׳ מכשיר עדיף מבבקר בבקר דגבי דישון המזבח:

חד שדייה להטבת חמש נרות דנקדימה לדם התמיד דהכא תלתא והכא תרי. וא״ת בלאו הכי נמי תיפוק לי דגבי נרות איכא תרי בבקר וגבי תמיד ליכא אלא חד תירצו בתוס׳ דאין הכי נמי מיהו הא בעי למשדי חד אתמיד לאקדומי לשתי נרות וכיון דכן אי לא שדינן חד תלתאי על הטבת חמש נרות הוו להו תרי ותרי ומכפר עדיף וא״ת ולוקמינהו לתרויהו בבקר בבקר דעצים על התמיד והוו להו תלתא ולקדום תמיד לכולהו וכי תי׳ א״כ במאי מפס׳ להו כדאמרי׳ לקמן. הא ליכא למיפרך אלא דומיא דלקמן שהדרשות שוות. אבל הכא הא מסתבר דעדיפא חדא דלקדום דם התמיד אכולהו דמכפר עדיף ותו דלמשדי תרויהו בחד דוכתא טפי עדיף ותירצו דאדרבה כיון דרחמנא כתב בחד דוכתא תרי ובאידך לא כתב אלא חד לית לן למשדי תרי אחד ושיהא התוספת גדול מן העיקר.

וחד שדייה לדם התמיד דנקדמיה להטבת שתי נרות ואע״ג דהכא תרי והכא תרי דמכפר עדיף וא״ת אפילו לא נשדי חד מנייהו אדם התמיד אית לן לאקדומי על שתי נרות. דהא טעמא דמכפר עדיף משני בבקר כדאמרי׳ גבי שני גזירי עצים דמשום טעמא דמכשיר עדיף לאו מקדמי׳ להו לדישון מזבח דכתיב ביה תרי בבקר וי״ל דטעמא דמכשיר עדיף מטעמא דמכפר׳ ובתוס׳ פי׳ דכל היכא דלא כתיב ביה שום בקר ודאי סמכי׳ אטעמא דמכשיר או מכפר דעדיף מתרי בבקר. אבל כי טרח רחמנ׳ למכתב ביה בקר ולא כתב ביה אלא חד ההוא דכתב ביה תרי בבקר גלי רחמנא דבעי לאקדומי ועוד הקשו ואפילו לא כתב רחמנא אלא חד בבקר גבי תמיד אית לן לאקדומי להטבת שתי נרות דאי לא במאי מפסקת להו דהכי פרכי׳ בסמוך וי״ל כדפריש׳ לעיל דלא פרכי׳ הכי אלא היכא דליכא שום הכרחה אחרי׳ לאידך דרשא דבעי׳ למעבד מה שאין כן בזו דודאי כיון דתרי בבקר בעו לאקדומי לחד בקר וכדכתי׳ דהא הכי גלי רחמנא תו לא סתרי האי דרשא משום טעמא דא״כ במאי מפסקת דהויא איכה אלא פירכא כל דהו כדבעי׳ למי׳ בסמוך איכא דקשיא ליה דלא ליכתוב רחמנא גבי תמיד בבקר כלל דהשתא ודאי קדים לשתי נרות או משום דמכפר עדיף או משום טעמא דבמאי מפסקת להו ולאו מילתא היא דההוא בבקר דכתיב בתמיד בפי׳ לגופיה אצטריך לבאר דין תמיד של שחר ודין תמיד של בין הערבים.

אמר ליה רב פפא לאביי ואימ׳ חד שדייה לדישון מזבח הפנימי דנקדום לדם התמיד דהכא תלתא והכא תרי וחד שדייה לדם התמיד וכו׳. פי׳ אבל לא מצי׳ לומר חד שדייה לדם התמיד דנקדמיה לדשון דאע״ג דהכא תרי והכא תרי מכפר עדיף. דא״כ אידך חד למה שדינן ליה אי שדינן ליה אדישון לאקדומי להטבת שתי נרות היא הנותנת דליקדום נמי לדם התמיד דהכא תלתא והכא תרי ובכלה סוגיין משמע דעדיפי מתרי בבקר ומכפר ועוד דלהקדים דישון מזבח להטבת נרות לא צריך קרא דתיפוק ליה דאין מעבירי׳ על המצות הילכך ליכא למיפרך אלא כדאמרן והוי יודע דהאי בבקר בבקר דאמרי׳ דכתיב בדישון המזבח ובהטבת נרות. וכן לקמן גבי קטורת כולהו מחד קרא נינהו דכתיב בבקר בבקר בהטיבו את הנרות יקטירנה וקימי בין אהטבה בין אקטרת וכיון דקאי אהקטרה לא סגיא דלא קאי אדשון שאי (חיים ומדבר. כונת

אפשר להקטיר בלא דישון. ומיהו איכ' למידק דהא כולהו כרות שבעה כחדא כתיבי ואלו בסוגיין זימנין דשדינן חד בקר דעצים אחמש כרות ולא שדי' אשתי כרות. ולא על הקטורת ולא על הדשן. או דשדינן ליה על הדשון לחודיה. וי"ל דודאי להכי לא כתביה רחמנ' להוא בבקר שלישי בהדי איך מנוס כי היכי דלא לישדייה אבל מאי דכתי' בקרא ודכותה אמרי' לקמן גבי איברים.

הרב ז"ל בזה דמאחר דאית לן דמצוה לדשן המזבח בכל יום אם כן עכ"ל דבבקר בבקר דכתיב גבי קטרת קאי נמי לדישון כיון דמתמת הדין א"א להקטיר בלא דישון. וע"פ הדברים האלה לא סתרי דבריו דהכא אמ"ש לעיל בע"א דבלא גחלים לא יוכל להקטיר קטרת אבל בלא דישון אפשר להקטיר דהתם לענין המציאות קאמר דבלא גחלים אין שום מציאות להקטיר קטרת ואמטו להכי מכשיר עדיף משא"כ לענין דישון שיתכן המציאות להקטיר על גבי הדשן כמובן. ואתנה לבי לדעת מהיכא כפ"ל עיקר דישון מזבח הפנימי ומצאתי בירוש' דיומא בפרקין הלכה ג' מנין לדישון מזבח הפנימי ר"פ בשם ר"א והשליך אותה אצל המזבח קדמה אל מקום הדשן אם לקבוע לו מקום כבר כתיב אצל המזבח אם ללמדך שינתן כו' כתיב קדמה ואף הוא דרש אצל המזבח כו' רבי זעירא בשם ר"א לא אמר כן אלא מנין לדישון מזבח הפנימי שנא' והזה והקטיר מה הזיה בגופו אף הקטרה בגופו עכ"ל. והמתבאר בדברי הירוש' הלזה הלא זה הדבר דדישון מזבח הפנימי יש לו מקר' מפורש מן התורה או מקרא דאל מקום הדשן או מהיקשא דוהזה והקטיר וכמדובר. ומן האמור בזה תמיהא לי מלתא טובא במה שראיתי להרמב"ן ז"ל בס' המלחמות בענין הפייסות שכתב בתוך דבריו דעיקר דישון נראה שהוא מדבריהם שאין לו עיקר מן התורה יע"ש. ואני תמה שהרי מן הירושלמי שכתבנו מפורש יוצא דדישון מזבח הפנימי הוי מן התורה וכדבר האמור. ושוב האיר ה' את עיני ומצאתי סוגייא מפורשת בפ' ולד חטאת דמעילה דף י"א אמתני' דדישון מזבח הפנימי לא נהנין ולא מועלין דקא' תלמודא בשלמא מזבח החיצון דכתיב ושמו אלא מזבח פנימי מנ"ל ומסיק דכפ"ל מקרא דאל מקום הדשן. וסוגייא זו רבו בה הפירושים כאשר יראה הרואה שם בדברי התום' יע"ש. אמור מעתה הא נמי קשיא להרמב"ן שאף שנאמר דמפרש לה כפרש"י ז"ל מ"מ משמע דפשיטא ליה לתלמודא דמצוה לדשנו מדקא בעי אקביעות מקום לחודיה ועכ"ל דפשיטא ליה דמצוה לדשנו והיינו מהיקשא דוהזה והקטיר וכמ"ש הירושל' וא"כ איך כתב ז"ל שהוא מדבריהם ואין לו עיקר מן התורה וצל"ע. ומכלל הדברים הנאמרים בזה יש לעמוד על סברת התום' ז"ל לעיל דף כ"ו ד"ה אלא ובפ"ק דף י"ג ע"ב ד"ה ורמינהי דסבורים ז"ל דדישון מזבח הפנימי והמנורה לא היה בערב יע"ש: וע"פ האמור ת"ש אני לא אדע מאין הרגלים לסברא זו אחר דגזרת הכתוב היא וכ"ש וק"ו לדברי ר' זעירא דכפ"ל מוהזה והקטיר מה הזיה בגופו אף הקטרה בגופו. כמלא דגזרת הכתוב שתהא ההקטרה בגופו של מזבח ולא ע"ג הדשן וא"כ היכי מצי להקטיר קטרת בערב בלי דישון אחר שהמזבח מלא דשן מקטורת השחר שהכנים ג' קבין גחלים כנודע והא לא הוייא בגופו ובשלמא לפי מה שפירשו הם ז"ל במעילה דכי בעי תלמודא היינו מנ"ל דמצוה לדשנו והא קא מפיק ליה מקרא דאל מקום הדשן. ניחא דלא תיקשי להו מהך הקטרה בגופו כיון דחזינן דבתלמודא דידן מפקינן ליה מקרא דאל מקום הדשן ומשמע דלא ס"ל ההיא דרשא דוהזה והקטיר. וכיון שכן אפשר דמדמינן דישון לתרומת הדשן דלא היתה כי אם בבקר דשם דשן חד הוא ואיתקוש נמי למזבח החיצון ליאסר בהנאה או בק"ו מיניה. אמנם לפי מה שהסכימו ז"ל במעילה דכי בעי תלמודא היינו לקביעות מקום ומשמע דפשיטא ליה לתלמודא דמצוה לדשנו והיינו מהיקשא דוהזה והקטיר וכמש"ל הא ודאי קשיא כיון דבעינן בגופו היכי מצו להקטיר בערב בלא דישון אחר שהמזבח מלא דשן כמדובר. ואחר החיפוש מצאתי שהם ז"ל בפ' הוציאו

לו

לו דף כ"ה ע"ב ד"ה והרי הסכימו ז"ל כפירושא קמא דמעילה דלמצוה הוא דבעי תלמודא וצריך לומר דתפסו במושלם הסכמתם זו ואמטו להכי כתבו דלא היה בערב. ועיין שם שהביאו הירושלמי הנז"ל יע"ש והוי יודע שהרמב"ם ז"ל בפי' המשנה ספ"ו דתמיד חלוק ע"ד התוס' וס"ל דגם בערב היה דישון מזבח פנימי והמנורה יע"ש וכן יש לדקדק מדבריו ז"ל בחיבורו ספ"ו מהלכות תמידין יע"ש ויש פנים לסברתו זאת מסוגייא דלעיל דקאמר מכשיר עדיף ול"ק משום תדיר ושאינו תדיר ועיין בדברי התוס' שם ומה שתירצו אגב דוחקא דלדעת הרמב"ם ניחא ודוק) :

א"ב נרות במאי מפסקת להו. פי' דליכא למימ' דליפסקינהו בקטורת דלאבא שאול משמע ליה בהטיבו את הנרות יקטירנה דה"ק בהטיבו את הנרות והדר יקטירנה וכל היכא דאפשר למדרש הכי הכי עדיף לן למימר כל היכא דליכא שום הכרחא באידך דרשא. אבל היכא דאיכא שום עדיפותא באידך דרשא הא לאו פרכא היא לומר במאי דמפסקת. דמנא לן דמפסקי' וכי מפסקי' מנא לן דבדם התמיד. דילמא בקטרת ואמור רחמנ' לענין הטבה תהא הקטרה כדדרשינן לרבנן.

הניחא לריש לקיש דאמר למה מטיבין וכו' פירש רש"י ז"ל דתשלום שיכוייא דאביי הוא. והכי קאמר במאי מפסקת לה בשלמא לריש לקיש לא בעי לאפסוקיה במידי אחרינא דעביד בינייהו אלא שימתין בנתים ויהלך בעזרה למעבד הרגשה. אלא לר' יוחנן דאמ' חלקהו לשני בקרים הא ודאי אי אפשר לחלקו אלא בשיעשה עבודה ביניהם. ובדישון מזבח ליכא לאפסוקיה דהא אף לתמיד אית לן לאקדומיה. ועוד שאין להקדים חמש נרות לדישון מזבח דאין מעבירין על המצוות וליכא עבודה אחריתי להפסיק ביניהן שכבר כלן סדורות כך פרש"י אבל רבינו חננאל ז"ל פירש בשם (חיים מודבר מן גאו' ז"ל דהא מלתא באנפי האמור בזה פירושו של נפשה היא דקשיא לן אסוגיין הגאון ז"ל זה מעלה ארוכה לדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ג מהל' תו"מ דין י"ו שכתב טעם ההפסק כדי להרגיש העזרה וכתב שעושין עבוד' אחת בנתיים יע"ש ותמה עליו מרן ז"ל בכ"מ שם דהוי כמוכח שטרא לבי תרי שלדברי ר"ל לא בעינן הפסק בעבודה וכדמוכח מפי' רש"י ז"ל ועוד למה פסק כר"ל נגד ר"י ונדחק הרב ז"ל בישוב דבריו

דאמרינן דכתיבי שתי בבקר אהטבת חמש נרות ולא אשתי נרות דהניחא לריש לקיש אלינן למימר הכי אלא לר' יוחנן חד בבקר קאי אחמש נרות וחד קאי על שתי נרות ועלתה בקושיא. ולא נהירא דא"כ הוה ליה לתלמודא לומר קשיא. ועוד דלרבי יוחנן אע"ג דדריש בבקר בבקר לחלק הטבת הנרות לשני בקרים. מ"מ לא סגיא דלא למדרשינהו תרוייהו אכולהו נרות כיון דאתרווייהו כת' בהיטיבו את הנרות :

יע"ש אמנם עפ"י פירושו של הגאון ז"ל סלקו דבריו כהוגן וזו היא הדרך אשר דרך בה הרמב"ם ז"ל ונפקא לן דבין למר ובין למר הפסק עבודה בעינן לתרווייהו הא מלתא דאורייתא היא וכמ"ש התוס' ישנים יע"ש. ואתה תחזה שדברי הרמב"ם בפי' המשנה בפ"ג דתמיד מסכימי' לזה שכת' בתחלת דבריו שצריך להפסיק ביניהם בעבודה וכתב ע"ז ונחלקו בסבת זה יש מי שאמר כו' משמע דלכ"ע מפסיק ולא נחלקו אלא בסיבת וטעם הדבר כמבואר וכיון דסוגיין דהכא מוכחא דבבקר בבקר אתאי לקידימה והיינו כר"ל כמובן ולרבי יוחנן לא חזינן טעמא להקדים הטבת חמש נרות לדם התמיד לאבא שאול או לקטרת לרבנן ואסקינן לה בקשיא אמטו להכי בחר הרמב"ם בטעמו של ר"ל כמובן. ואף דבעלמא מלתא דאסקינן לה בקשיא לא אידחייא מהלכתא וכמ"ש רשב"ם בפ' חזקת דף כ"ב והריטב"א פר' לא יחפור והר"ב יבין שמועה דף ז' יע"ש מ"מ היינו דוקא היכא דכפ"ל מידי לענין דינא ברם הכא דלא נפ"ל מידי כמדובר וסוגיין אזלא כר"ל מ"ה כתב טעמו של ר"ל ככלע"ד ברור ועיין להר"ב לא"מ ז"ל

ז"ל מה שתירץ בזה ויש לעמוד על דבריו וליראת האריכות אמרתי לא אזכרנו).

יוקדם דבר שנאמר בו בבוקר בבוקר לדבר שלא נאמר בו אלא בקר אחד. פי' לגבי איברים לא כתיב ביה אלא בקר אחד כדכתי' תעשה בבקר. וא"ת והא אמרינן לעיל דחד מהנך דענים שדינן ליה על דם התמיד דהכא וא"כ ה"ה לאברים דאתרוייהו כתיב תעשה בבוקר. תירץ רש"י ז"ל דההוא דענים אדם התמיד הוא דשדינן ליה. ולא על (כל) האיברים וא"ת מכפר עדיף אין כפרה אלא בדם דמסתמא להכי לא כתביה רחמנא הכא להדיא כי היכי דלא לדרשיה אלא אחד מינייהו ההוא דהוי עיקר. ולא עוד אלא דאפילו תימא נשדייה אאיברים לא מהני ליה דקטורת דהוי בפנים דטעמ' דמכפר עדיף לא שייך אלא בדם שאין כפרה אלא בדם.

דף ל"ד ת"ל וערך עליה העולה. דכיון דכתי' וערך עליה העולה משמע שהיא תהא ראשונה לקטורת דאי לאורויי אתא שיקטיר עליה עולה ושלמים לכתוב וערך עליה (העולה) אלא ודאי ה"ק שיערוך עליה בתחלה העול' הידועה שהיא עולת התמיד. (חיים מדבר. ולישנא דהעלה על עולת התמיד נראה שט"ס יש ומשמ' כדאמר הבא העולה ראשונה כאן ועיין מ"ש יש שפי' שהיתה ראשונה לכל לעיל בזה) הקרבנות. וכמאן דאמ' במסכת חגיגה עולה שהקריבו במדבר עולת תמיד היתה. אי נמי שהיא היתה ראשונה לכל הקרבנות שנאמר על המזבח בפרשת פנחס.

מנחה לחביתים דכתי' עולה ומנחה. פי' דלהכי כתב עולה ומנחה ללמדך שתהא מנחת העולה אחר העולה מיד. ואיכא דקשיא ליה ואמאי לא דרשינן נמי מהכא שיקדימו איברים למנחה מדכת' עולה קודם מנחה ולמה לי למדרשיה מדכתי' וערך עליה העולה. וי"ל דדרש' דלעיל עדיפא דאלו מדכתי' עולה ומנחה לא שמעי' אלא שתקדים למנחה בלחוד ואפשר דקרבנות אחרות קדמי לעולה אבל מדרש' דלעיל שמעי' שהיא קודמת למנחה ולכל דבר. וכדי שלא נאמר דאיכא מידי דמפסיק בין איברי' למנחה כתב רחמנא עולה ומנחה.

ביום ביום לאחר. פי' דכי היכי דבבקר בבק' משמע להשכים הרבה בבקר הכי נמי משמ' ביום ביום להמתין עד שיבא ע"י עצמו של יום. וגבי בזיכין כתי' ביום השבת ביום השבת. וכל היכא דנקטי' בסוגיין לישנא דבזיכין בעי' לומר על סדור הלחם והבזיכין דתרוייהו בחדא עבודה נינהו ואין להפסיק ביניהם.

גמר חק חק ממחביתין פי' דבתרוייהו כתיב חק עולם ופרכי' אי מהתם גמר ליגמר לכולה מלתא מהתם פי' להקדימו אפילו לנסכים ומהדרינן דלהכי אהני ביום ביום לאחר אותו קצת שיהיו נסכים קודמי' לבזיכין מיהת.

גרסת מקצת הספרים אי רבנן בין נרות מיבעי ליה אבל רש"י ז"ל גורס בין דם לנרות ופי' הוא ז"ל בין דם לגמר הנרות דהיינו קודם שתי נרות. וא"ת אמאי לא אמרינן בין נרות לנרות מיבעי ליה. תירצו בתוספות דכיון דמתני' קתני בין דם לאיברים אי נמי בין איברים לנסכים דקתני לקטורת בין שתי עבודות שחלוקות זו מזו הכן נמי נקטינן דם ונרות דהוו שתי עבודות נחלקות דכולהו נרות חדא עבודה היא דשם נרות אחת היא. עוד י"ל דניחא לן למינקט בין דם לנרות ללמוד דדם בעי לאקדומי לקטרת ואע"ג דקטורת הוי לפנים משום דמכפר עדיף.

לעולם רבנן ובסדרן לא קא מיירי. פרש"י ז"ל דלא דק תנא בסדורן ובדין הוא דמצינן למימר דאבא שאול הוא אלא דניחא לן לאוקומה כרבנן ולישנא דבסדרן לא קא מיירי אכתי לא מתפרש שפיר. ועוד כיון דקתני היכן היתה קטרת קרבה בתמיד של שחר ובתמיד של בין הערבים היכי אמרי דבסדרן לא מיירי או דלא דייק ביה: ונראה לפרש דאכן ה"ק דתנא דמתני' ודאי כרבנן סבירא להו

להו דרבים כינהו מיהו לא נחית השתא לפלוגתא דרבנן ואבא שאול. אלא למימר מאי דהוי דברי הכל כי לד"ה הקטורת של שחר היא בין דם לאיברים דלכולי עלמא הדם קודם לקטורת והקטורת קודמת להקטרת האיברים ובסדרן של רבנן ואבא שאול דמסדרי את הקטורת בין נרות לנרות או לאחר כל הנרות לא מיירי וא"ת ולרבנן דסבירי' להו דדם התמיד קודם לכל הנרות ההוא בבקר בבקר דעצים מאי עבדי ליה. וי"ל דדרשינן ליה כדפריך רב פפא לעיל לאביי אליבא דאבא שאול דשדינן חד אדישון מזבח דקדים לדם התמיד דהכא תלתא והכא תרי וחד שדי' על דם התמיד דליקדום לכל הנרות ואע"ג דהכא תרי והכא תרי אפילו הכי מכפר עדיף וסדר מער' לרבנן כך היא שני גזירי עצים קודמין לדישון מזבח הפנימי ודישון מזבח הפנימי קודם לדם התמיד ודם התמיד קודם לנרות והטבת חמש נרות קודם לקטורת וקטורת קודמת להטבת שתי נרות והטבת שתי נרות קודם לאיברים כו' כדמסיים אבא שאול.

והא דתנן קטורת של בין הערבים היתה קריבה בין איברים למנחת נסכים. אמרי' עלה בגמרא מה"מ אמר רבי יוחנן דאמ' קרא כמנחת הבקר וכנסכו תעשה מה מנחת הבקר קטורת קודמת לנסכים אף כאן קטורת קודמת לנסכים. ותמיהא מלתא מנא לן דהאי קרא מיירי לענין קטורת דלא איירי בה כלל הא לא בא אלא ללמד שיעשה לתמיד של בין הערבים מנחה ונסכים כדרך שעשה לתמיד של שחר עשירית האיפה ורביעית ההין הניחא למ"ד ילמד שחרית מן ערבית אלא למאן דאמר ילמד ערבית משחרית מאי איכא למימר. וי"ל דאפי' למ"ד ילמד ערבית משחרית לאו מהאי קרא גמר לה אלא מגופיה דקרא קמא דאקשינהו וכת' את הכבש אחד תעשה בבקר ואת הכבש השני תעשה בין הערבים ואידך קרא שבסוף הפרש' דהדר כתב רחמנא בסוף הפרשה ואת הכבש השני תעשה בין הערבים כמנחת הבוקר וכנסכו מיותר הוא לדרשא וקים להו דאתא לענין הקטרת דלא איירי בכולה פרשה ואלו בפרשה ואתה תצוה איירי בקטרת של שחר והכא רמז לך שתהא קטורת של ערבית בין איברים לנסכים מה מנחת הבקר קטרת קודמת למנחת נסכים דהא אפי' לאיברים קדים. אף מנחת הערב קטורת קודמת לנסכים. ופרכי' ונימא כמנחת הבקר לגמרי' ותקדום אף לאיברים ומהדרי' מי כתי' כאיברי הבקר כן יהו איברי ערב וכו' פי' דהא דכתי' קרא כמנחת הבקר וכנסכו תעשה כו' ה"ק כשם שמנחת הבוקר מנחת הבוקר וכנסכו סמוכין זה לזה והקטרת קודמת להם כך בערב יהיו סמוכי' ותהא הקטורת קודמ' להם שאי אפשר שתהא הקטורת באחרונה. הלכך אי בעי קרא לומר שתהא קטורת ערבית קודמת לאיברים הוה ליה למימר כאיברי הבוקר וכמנחתו ונסכו תעשה דהוי משמע שיהו האיברים והמנחה והנסכים סמוכים ללמד שתהא הקטורת קודמת להן. ואפשר דלהאי דרש' דר' יוחנן קרא הכי מדריש כשתרצה לעשות כעין מנחת הבוקר וכנסכו אז תעשה הקטורת אשה ריח ניחוח לשם אלא שלא מצינו לשון אשה ריח ניחוח על הקטורת לפי' הראשון יותר נכון. ואכתי למה ליה למהדר ולמכתב בסוף הפרשה ואת הכבש השני תעשה בין הערבים. וי"ל דהא אתא למאי דאמרינן במנחות פרק התכלת הקריבו תמיד שחרית יקריבו בין הערבים לא הקריבו שחרית לא יקריבו בין הערבים בד"א בשלא נתחנך המזבח אבל נתחנך המזבח אעפ"י שלא הקריבו שחרית יקריבו בין הערבים. ואמרי' מה"מ שאם לא הקריבו שחרית לא יקריבו בין הערבים דאמר קרא את הכבש אחד תעשה בבקר ואת הכבש השני תעשה בין הערבים שני בין הערבים ולא ראשון בין הערבים דהכי אמר קרא כשתעשה כבש אחד בבקר אז תעשה כבש שני לו בין הערבים ומיירו בתחלת חנוכת המזבח שאין מחנכין אותו אלא בתמיד של שחר דהאי קרא כתיב בפרשת ואתה תצוה בחנכתו דכתיב לעיל וזה אשר תעשה על המזבח אבל כשנתחנך המזבח כבר אע"פ

שלא

שלא הקריב בשחר יקריבו בין הערבים. דלהכי הדר וכתב רחמנא בפר' פנחס האי ואת הכבש השני תעשה בין הערבים שבסוף הפרשה ולא כתיב התם את הכבש אחד תעשה בבקר ותניא בסיפרי הפסוק זה למה נאמר והלא כבר נאמר בפרש' זו למעלה ואת הכבש השני תעשה בין הערבים לפי שנאמר עמו את הכבש אחד תעשה בבקר יכול שאם לא הקריבו בשחר לא יקריבו בין הערבים ת"ל ואת הכבש השני תעשה בין הערבים מגיד שאעפ"י שלא הקריב של שחר יקריב בין הערבים. ואת הכבש השני האמור בפסוק עליון בפרשת פנחס דריש ליה התם לדרשא אחרי' דמשום דכתיב בתוך המזבח וזה אשר תעשה על המזבח כבשים בני שנה כו'. וכאן הוא אומר זה האשה שומע אני יקריב ד' ליום ת"ל את הכבש אחד תעשה בבקר ואת הכבש השני תעשה בין הערבים שנים הוא מקריב ולא ארבעה וכן פרש"י ז"ל בפרק התכלת. ויש בזה לשון אחר אבל זהו הנכון. הלכך איצטריך למכתב בפרשת ואתה תצוה ללמד על ימי המלואים ולדורות ואצטריך למכתב בפ' פנחס קרא קמא ללמד שלא יהו ד' וקרא בתרא שאם לא הקריבו שחרית יקריבו בין הערבים.

ת"ר ונסכו רביעית ההין לכבש האחד ילמד שחרית מערבית. פי' לענין מנחה ונסכי היין דאלו מנחה ונסכי' בשל ערבית כתיבי לפום פשטיה דקרא דלעיל מיניה כתי' ואת הכבש השני תעשה בין הערבים ועליה כתיב ועשירית האיפה כו' ונסכו רביעית ההין וכו'.

ע"ב ר' אומר של ערבית משל שחרית כו'. ומפרש טעמיה ואזיל ומשמע לפום פשטא דליכ' בין רבנן ור' בהא אלא משמעות דורשין בעלמא ואפשר דאיכא בינייהו לענין אם לא הקריבו נסכי היין באחד מהם אותו שהוא עיקר שלא יקריבו בשני שלמד ממנו למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה. אבל קשה על זה דא"כ היאך לא הזכירו בגמרא דהא איכא בינייהו והוה ליה לתלמודא כמו לאתויי התם בפרק התכלת כדמייתי פלוגתא דרבי שמעון ורבנן לענין הכבש שאם לא הקריבו שחרית וכו' וגם כן קשה לפי הראשון למה לא אמרו בגמרא דמשמעות דורשין איכא בינייהו כדאמרינן בכמה דוכתי. אבל י"ל דהכא פשי' להו הא ולא הוצרכו לומר כן שאין התלמוד אומר כן אלא היכא דאיכא למ"ד דאיכא מידי בינייהו והא הלכתא למשיחא כשיבא אליהו יורה לנו:

חד בחובה וחד בנדבה וצריכי. פי' דאי כתב רחמנא בחובה בלחוד הוה אמרי' דוקא בחובה יש לו לפרוע מן המובחר אבל נדבה אין לנו אלא כנדבתו בין רב למעט דאינו אלא דורון בעלמא. ואי כתב רחמנא נדבה הוה אמרי' דרך השולח דורון הוא להביא מן המובחר אבל כשאינו מביא אלא לחובתו אין עליו חובתו במה שאפשר לו ומיהו לר' סביר' ליה דשפיר ילפי' חובה מנדבה.

והלא מגרד פי' שהכלי שהיה מלובן כאור כשנותנין אותו בלובן מתחזק ומתקשה אמר רב ביבי בשלא הגיע לצירוף פי' שלא היו עששיות אלו מלובנין כ"כ שיגיעו לצירוף:

אביי אמר אפילו תימא שהגיעו לצירוף דבר שאין מתכוין מותר. פי' דהכא אינו מתכוין לצרף אלא להפיג צנתן של מים ופרכי' ומי אמר אביי הכי פי' דלרבי יהודה דבר שאין מתכוין מותר דהא מתניתא דהכא ר' יהודה היא והתניא כו'. וא"ת ואפילו תימא דר' יהודה שרי בדבר שאין מתכוין שאני הכא דפסיק רישיה ולא ימות הוא כיון שהגיעו לצירוף ואפילו ר' שמעון דשרי בשאין מתכוין מודה הוא בפסיק רישיה ולא ימות. ואי משום מלאכה שאינו צריכה לגופה הוה ליה הכי למימר בהדיא. וי"ל דהא לא חשיב פסיק רישיה ולא ימות כי אע"פ שהעששיות הגיעו לצירוף אפשר שלא יצטרפו במים אלו מפני שלא ישהו שם אלא מעט. ועוד שאין כל המתכות מצטרפות בכניסה למים וכל דאפשר בשום צד בלא מלאכה לא חשי' פסיק רישיה כדברירנא בכמה דוכתי. ועוד דהיא דאמרינן אביי ורבא

דאמרי

דאמרי תרויהו מודה ר' שמעון וכו'. הא פרכי' מינה לאביי בפרק ר' אליעזר גבי ההיא דערלה דמייתי בסמוך ופרקי' דאכתי לא שמיעא ליה ולבתר דשמעה מרבא סברא וכיון דכן הא דאמר הכא כמי מקמי דשמעה מרבא אמרה ותדע דהא פרכי' ליה מההיא דערלה דאתמרן מקמי דשמעה מרבא וא״ת ולמה לן למפרך לאביי מהא מתניתא דמייתי' השתא והלא משנה מפורשת היא ותלמוד ערוך דר יהודה אוסר דבר שאין מתכוין ממתני' דגרירת מטה וספסל דאוסר ר' יהודה. וי״ל דאין ה״נ ואפי' הכי מדאביי' גופיה עדיפא לן לאקשויי מלמפרך ממתני'. ועוד דדילמא מודה אביי שר' יהודה אוסר מדרבנן והכא מדאורייתא קאמר שהוא מותר ובמקדש לא גזרו מפני צורך השעה או משום דאין שבות במקדש כדלקמן. ואע״ג דמשמ' דהשתא לא ידעי' דאתי כולה מההוא טעמא דאין שבות במקדש:

קרא למה לי פי' למשרייה תיפוק לי' דהוי דבר שאין מתכוין. אמר אביי לר' יהודה נצרכה דאמר דבר שאין מתכוין אסור פי' אסור מן התורה מדאיצטריך קרא למשרייה. ורבא אוקמוה התם אפילו כר' שמעון ומשום דמודה ר' שמעון בפסיק רישיה ולא ימות שהוא אסור מן התורה דמתכוין הוא חשוב.

גרסת הספרים ישנים גם חדשים ה״מ בכל התורה כולה אבל הכא צירוף דרבנן הוא ואין שבות במקדש מלאכת מחשבת אסרה תורה ורש״י ז״ל כתב דלא גרסי' ואין שבות במקדש. דהשתא אוקמתא דאביי מפרשי' ואיהו כולה מילתא בדבר שאין מתכוין בלחוד תלי לה. ופי' הוא ז״ל ה״מ בדבר שהוא אסור מן התורה כשהוא מתכוין כגון הקוצץ בהרתו בהא ודאי לר' יהודה אף בשאין מתכוין אסור מן התורה. אבל הכא צירוף אפי' במתכוין אינו אלא מדרבנן. ונראה מדבריו ז״ל דסבי' ליה דלר' יהודה דבר שאין מתכוין מותר בדבר שאיסורו במתכוין מדרבנן והקשה עליו ר״י ז״ל חדא דהא מתניתא דגרירת מטה דאסר ר' יהודה איסורא דרבנן היא כדאיתא בפרק כירה ועוד דבההוא פרקא גב מתני' דמיחם שפנהו אמר אביי גופיה ה״ק מיחם שפנה ממנו מים לא יתן לתוכו מים כל עיקר מפני שהוא מצרף ור' יהודה היא דאמר דבר שאין מתכוין אסור דאלמא סברא דאביי דר' יהודה אוסר צירוף שאינו מתכוין ואלו הכא שרי ועוד דבכולהו נוסחאי קדמאי גרסי' ואין שבות במקדש לכך פר״י ז״ל ה״מ בכל התורה כולה כו'. ה״מ דדבר שאינו מתכוין אסור לר' יהודה מן התורה בשאר איסורין של תורה דלאו אסור שבת כגון קוצץ בהרת ודכותה דלא כתיב בהו מלאכת מחשבת אבל הכא לענין שבת צירוף שאינו מתכוין לו. מדרבנן בעלמא הוא דאסור ואין שבות במקדש. דאלו מדאורייתא משרא שרי דמלאכת מחשבת אסרה תורה וכל מה שאסר ר' יהודה לענין שבת דבר שאין מתכוין לא אסר אלא מדרבנן ולפי' זה במתכוין איסור תורה הוא משום מכה בפטיש שהוא גמר מלאכה. ובאמת כי לפי זה מתיישב לשון הגמרא אבל בתוס' הקשו על זה דאשכחן לר' יהודה דאוסר בשבת דבר שאין מתכוין באיסור תורה מהא דאמרינן בכריתות שאם היה חותה בגחלים והיה מכבה את העליונות והובערו התחתונות חייב שתים. ואוקי כרבי יהודה דאמר דבר שאין מתכוין אסור והתם חייב שתים מן התורה קאמ' גם מה שאומר רבינו ז״ל דבשאר איסורי תורה דבר שאין מתכוין אסור משום דלא כתיב ביה מלאכה מחשבת. לא משמע הכי מהא דאמרינן גבי מוכרי כסות דכלאים כרבנן דאוק' בפרק כל שעה בפלוגתא דרבי שמעון ורבי יהודה דאיפליגו בדבר שאין מתכוין דשבת דאלמ' דין שאר איסורי בדבר שאין מתכוין כדין שבת וכן בפרק הנחנקין אמרי' גבי בן המקיז דם לאביו וחבל בו בשאין מתכוין דהוי פלוגתא דר' שמעון ורבנן ואמרינן נמי המתעסק בחלבים ובעריות חייב לפי שכבר נהנה טעמא דנהנה הא לאו הכי פטור. לר' שמעון משום דהוי דבר שאין מתכוין דומיא דשבת. וליכא למימר דרבי שמעון הוא דיליף משבת אבל לא רבי

יהודה

יהודה דכל כי האי גונא הוה ליה לפרושי והיכי תלי לה סתמא בכל דוכתא בפלוגתא דרבי שמעון ורבי יהודה דשבת ולא דמי דדילמא מודה רבי שמעון בשאר איסורין דאסור משום דלא כתי' בהא מלאכת מחשבת אלא ודאי דשבת בנין אב לכל התורה ועוד דהתם בפרק כירה משמע כפי' רש"י ז"ל דגירוף דרבנן אפילו בשאין מתכוין מדפרכינן התם ולגרף לכתחלה מי שרי וכיון דלא קשיא לן אלא בלכתחלה מכלל דלא הוי אלא איסורא דרבנן לפיכך פירשו דהכא ה"ק ה"מ דלרבי יהודה דבר שאין מתכוין אסור מן התורה באיסורין של תורה כגון קוצץ בהרתו אבל הכא אפילו במתכוין אינו אלא מדרבנן וכדפרש"י ז"ל ואין שבות במקדש כלומ' דאע"ג דגירוף כיון דבמתכוין אסור מדרבנן אסר רבי יהודה בשאינו מתכוין כמתכוין. במקדש הקלו להתיר בשאינו מתכוין דאין שבות במקדש. והא דאצטרכי למהדר ולומר מלאכת מחשבת אסרה תורה משום דלא התירו במקדש אלא שבות קל אבל שבות חמור שדומה למלאכה נוהג אף במקדש כדמוכיח בפרק בתרא דעירובין וכדכתי' התם בס"ד. הלכך גירוף במתכוין לא שרינן במקדש אבל כשהוא שלא במתכוין דאיכא תרתי למעליותא שרינן ליה והא דאמרינן מלאכת מחשבת אסרה תורה נראה לפי' זה דלאו בדוק' נקטינן ליה דהא לרבי יהודה קיימי' דאסר בשאינו מתכוין במלאכות דשבת נמי כדבירנא. אלא לישנא בעלמא נקטי' דגירוף בשאינו מתכוין קיל להו לאינשי. ומימר אמרי ומרגלא בפומייהו מלאכת מחשבת אסרה תורה ולרבי יהודה מלאכת מחשבת דאמר רחמנא למעוטי נתכון לזרוק שתים וזרק ארבע ודכותה שלא נעשית מחשבתו:

בשחר היה לבוש פלגסין של שנים עשר מנה כו'. יש שפי' פלוגסין שהם בגדי פשתן מובחר נקראי' כן על שם מקומן כדאמרי' בסופ' הנדוין שהם של פשתן של מלכות הודו. ויש שפי' שנקראי' כן מלשון פלס ומאזני משפט לחשיבותן. שנמכרין במשקל כסף כמו שאנו קורין היום לבגדים חשובים בלעז מלבושים של משקל.

דף ל"ה וע"ב אי בכיר מהני וטפי אהני לית לן בה פי' והוא דטפי אבל שחרית.

ה"ג וכן גירס' רש"י ז"ל. מתיבי ולבשו כו' עד פחותין מהם ובתר הכי גרסי' תני רב ושמואל כו' ונוסחי דגרסי מאי דתני רב ושמואל מעיקרא והדר גרסי מיתיבי טעותא היא וכן כתבו בתוספות מתיבי ולבשו בגדים אחרים וכו' כתב רש"י ז"ל לא גר' וקרבו את אשר לעם דההוא לאו גבי שירות כתיב אלא גבי בגדים שאכלו בהם ולא אפשר לאוקומי ביום הכפורים שאין בו אכילה אלא מהאי קרא מותיב ובבאתם אל החצר החיצונה וגו' דאיכא לאוקמוה ביום הכפורים דכתיב לעיל מיניה והיה בבואם אל שער החצר הפנימית בגדי פשתים ילבשו ולא יעלה עליהם צמר וגו' והא ודאי ביום הכפורים דאי בשאר ימות השנה הא איכא מעיל דכוליה תכלת. וחשן ואפוד ואבנט דאית בהו תיכלא וכתיב בתריה ובצאתם אל החצר החיצונה יפשטו את בגדיהם אשר המה משרתים בם וגו' ולבשו בגדים אחרים עכ"ל ז"ל.

מאי לאו בגדים אחרים חשובין מהם. פי' אלמ' בגדי לבן שלובש כהן גדול ביום הכפורים בין הערבים חשובין מאותם שלובש שחרית. וא"ת ומנא לן דהא דכתי' ולבשו בגדים אחרים הם בגדי לבן של בין הערבים אדרבא מיירי בבגדי זהב שהוא לובש כשפושט בגדי הבד כדכתי' בספר אורייתא דמשה. י"ל דמשמע לן דיחזקאל לא אתא אלא לפרושי מידי דלא כתיב באורייתא אלא דהוי גמירי לה ואתא איהו ואסמכה אקרא. כדאמרי' דכותה בכמה דוכתי וכן פרש"י ז"ל בכאן וזה לשונו וקס"ד דה"ק קרא וכשיחזור ויכנס שם בין הערבים ילבש בגדים אחרים ומשום דלא רמזה משה באורייתא והלכת' גמירי לה אתא יחזקאל ואסמכיה אקרא עד כאן. עוד כתב רש"י דהא דכתי' בסופיה דקרא ולא יקדשו את העם בבגדיהם לא תיקשי לן למאי דדרשינן הכא דסופיה דקרא לאו ארישא קאי אלא מלתא אחריתי היא שלא ילבשו בגדי קדש במדינה.

ופרקי'

ופרקי' לא פתותין מהן. וק"ל ומהיכא הוה משמע לן מעיק' דאחרים חשובים. קאמ' ומאי דפרש"י ז"ל דאי לא לעלוייהי אתי למה לי למכתב אחרים דמשמע שאין דומין לראשונים. זה אינו מספיק דאדרבא גבי הוצאת הדשן דכתי' אחרים אמרי' פחותין מהן קאמ' כדאי' לעיל. וי"ל דשאני הכא שנכנס לקדש הקדשים ומסתברא מעלין בקדש ולא מורידין כי מה נכות ראה שם פעם ראשון שחוזר שם בבגדים פחותין. ואכן פרקי' דאדרבא בגדים פחותין קאמר קרא כיון שאין עבודה זו חשובה כראשונה שאין נכנס עתה אלא לפנות מקום להוציא משם כף ומחתה. ובגדים שמזג כוס והקטיר לפני רבו אל ימלק בהם כלים משולחן רבו.

עבודת יחיד יש שפי' יחיד ממש ולא נהיר דקרבן יחיד בגדי כהונה גמורה בעי. לכך פרש"י ז"ל דלהוצאת כף ומחתה קרי' עבודת יחיד לפי שאין בה צורך כבור אלא גמר עבודה שלא לצורך לפנות המקום שנתן בה כלים אלו. ובשם רבותיו ז"ל פי' דקרי עבודת יחיד לעבודת מקרא פרשה שהיה כהן גדול קורא בבגדי לבן בעוד שמשלחין השעיר למדבר כדאי' לקמן ואמרי' לקמן שאם ירצה קורא אותה באצטלית לבן משלו. והקשה רש"י ז"ל דהא לא קתני התם ובלבד שימסרנה לצבור. ואיכא לפרושי דבריתא מאי דלא פריש במתני' אתי' לפרושי והתם הוה ליה לאתוייה:

ובלבד שימסרנה לצבור פי' דסוף סוף עבודת צבור היא קצת.

מהו דתימא ניחוש שמא לא ימסרם יפה קמ"ל והקשו בתוספות אכתי מאי קמ"ל דהא גבי שקלים תנן שאם רצה להוסיף יותר ממחצית השקל מוסיף ובלבד שימסור לצבור ולא חיישינן שמא לא ימסרם יפה יפה. וי"ל דשאני התם שמוסרו לצבור ומתרוקן ממנו מה שאין כן בבגדים אלו שהוא עצמו לובש אותן. והוה ס"ד דניחוש שמא לא ימסרם כראוי וא"ת והא גבי ספיחין דשביעית אמרי' בשלהי בבא מציעא דפליגי תנאי אם באין משל יחיד וחיישי רבנן שמא לא ימסרם יפה יפה. וי"ל דהתם בדבר שאין הכל יודעין שצריך לבא משל צבור חיישינן שמא לא ימסרם יפה יפה:

משתי רבוא. פרש"י ז"ל משתי רבוא מנה:

אנא ה' חטאתי כו' אנא ה' כפר נא והא דמהדר את השם תרי זימני. פי' בתוספו' משום דעשרה פעמים יש לו לכהן גדול להזכיר את השם ביום הכפו' חד כשעולה הגורל לה' בידו שאומר לה' חטאת כדלקמן ובג' וידויין שמתודה מזכירו ג' פעמים בכל אחד ואחד הכי תרי ואידך לפני ה' תטהרו. והן עונין בשכמל"ו. אמרו במדרש כי בכל השנה אין לומר בשכמל"ו בקול גדול אבל ביום הכפו' יש לאומרו בקול גדול כדרך שהאופנים וחיות הקדש עונין אותו ברעש גדול בכל ימות השנה.

דף ל"ו מאן שמעת ליה דאמ' בין האולם ולמזבח צפון פי' שהוא חשוב צפון לענין שחיטת קדשים דהכא כיון שמעמידו בין האולם ולמזבח מכלל דצפון הוא לשחיטה כדאמרינן לקמן כי במקום שמתודה עליו הוא נשחט:

ובנגד כל המזבח כולו פי' כל שיש בעזרה לצד צפון כנגד רחב המזבח שהוא ל"ב אמות אבל מה שהוא למעל' מזה כלפי מערב או כלפי מטה לצד מזרח אעפ"י שהוא צפון לגבי עזרה אינו חשוב לענין שחיטה דכתי' ביה על ירך המזבח צפונה דסבירא ליה לרבי יוסי ברבי יהודה דלא חשיב ירך המזבח אלא מה שעומד כנגד רוחב המזבח כלפי צפון. ור' אלעזר ב"ר שמעון מוסיף אף מה שהוא למעלה מזה עד האולם ור' מוסיף אף מה שהוא למטה מזה עם כל דריסת רגלי ישראל שבעזרה לצד צפון. אבל אותן בתי החליפות שיש בצד האולם במה שיש בו עודף על ההיכל אעפ"י שאותן בתים פתוחין לגבי המזבח והן כעין מבואות פתוחות לו פסולין הן לשחיט' ולא חשיבי חורי רשות שהם כרשות דכיון שאין המזבח נראה שם אינו חשוב ירך המזבח וכלפרש"י ז"ל. ונקרא המקום ההוא בית החליפו' מפני שהיו בהם כ"ד חלונות לכ"ד משמרו' להצניע

שם הסכינין שהיו משתמשין כהן בבית המטבחיים של עזרה וכתב רש"י ז"ל כי הסכין קרוי חלף בלשון ערבי ואין צורך כי על שם שחותכין בו קרוי כן מלשון כליל יחלוף וכן כתוב בספר עזרא מחליפות תשעה ועשרים והם הסכינין:

אדר' יוסי ב"י מוסיף ליה אדר' אלעזר ב"ר שמעון לית ליה. פי' בתמי' קאמ' היאך אפשר שיהא המרוחק כשר והמקורב פסול. ופרקי' דאנן ה"ק דכיון דדחיק נפשיה לאוקומה בדוחק בין האולם ולמזבח ולא מוקים ליה בהרוחה במקום דריסת רגלי הכהנים מכלל דלית ליה דר':

הבא כמי משום חולשא דכהן גדול פי' שלא יצטרך לטרוח להוליך מזרק הדם ממקום רחוק. תמיה' מלתא אמאי הוה קשיא לן מעיקרא דר' טפי מדרבי אלעזר ב"ר שמעון דלא מוקמינן ליה בין כותל למזבח. וי"ל דהוה משמע לן דשאני הא דר' שהיה המקום מרווח ופנוי מכל דבר והוה עדיף טפי לשחיטת הפר ואנן פרקי' דאפי' הכי למיחש לחולשא דכהן גדול עדיף לן:

כדי שלא ירבין גללים. פי' שהיה צריך להעמידו בין למזבח ואם היה עומד פניו למזרח וזנבו למערב היה מטיל גללים לפני מזבח אבל עכשו שראשו לדרום וזנבו לצפון היה מעמיד ירכותיו חוץ מבין האולם למזבח. ובמדרש אמרו מעולם לא הרבין גללים אלא שאין לנו לסמוך על הנס:

גרש"י ז"ל עון לקט שכחה ופאה שאין להם וידוי וכתב דלא גרסינן ומעשר עני דהא מעשר עני וידוי יש לו דכתי' וגם נתתיו ללוי לגר ליתום ולאלמנה ולגר וליתום ולאלמנה זה מעשר עני. ואו' ז"ל שכן מלא בתוספתא דמנחות והקשו עליו בתוספות חדא דהא בלקט שכחה ופאה יש וידוי כדנפקא לן בסיפרא מההוא קרא גופיה שהרי נאמר בהם לגר ליתום ולאלמנה ועוד מה ענין וידוי זה לוידוי דהתם דאלו התם מתודה שהפרישו כדין וכמצוה ואלו הכא מתודה על מה שחטא ולא הפרישו כדין הלכך שפיר גרסינן ומעשר עני ולא גרסי' ומעשר. שאין להם וידוי והתוספתא ההיא משובשת ואפשר דגרסי' שאין להם וידוי כו' לומר שאין להם כפרה ככריתות ומיתות ב"ד וחייבי לאוין שיש בהן מלקות שהם מתכפרים בעונשם ובוידוי שמתודין כשמומתין או כשלוקין דהא כל המומתין מתודין. ומסתמא לא סגיא שלא יהא הלוקה מתודה לכפר עליו והרי זה כאותה שאמרו בסיפה ונרצה לו לכפר עליו על מה היא מכפרת אם על כריתות ומיתות ב"ד הרי עונשן אמור אם על חייבי מלקיות הרי עונשן אמור. הרי אינה מכפרת אלא על עשה ולא תעשה שניתק לעשה. וזו היא הסברא של רבי עקיבא כדפרש"י ז"ל ואף רבי יוסי הגלילי הכי אית ליה. אלא דנקיט עון לקט שכחה ופאה מטעמ' דמפר' בסמוך בגמ' והיינו דאמרינן מאי בינייהו. ושקלי' וטרי' עלה משום דקים לן דלרבי יוסי הגלילי לאו דוקא הני דפריט. אלא ה"ה לכל עשה ולא תעשה שניתק לעשה כאידך מתני' דסיפרי דההיא דברי הכל היא ובודאי שכל הדברים שהעולה מכפרת אפילו על המזידין היא מדקתני אם על חייבי מלקיות הרי עונשן אמור ואין במלקיות עונש על השוגגין וכן פירש הרמב"ן ז"ל בפירוש התורה שלו הלכך שפיר גרסי' שאין להם וידוי כלשון התוספתא וזה כראה ברור:

ע"ב בלאו דנבלה קא מיפלגי מר סבר לאו מעליא הוא ומר סבר דלאו לאו מעליא. פרש"י ז"ל דבנבילה כתיב עשה אחר הלאו לא תאכלו כל נבלה לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה ודכולי עלמא לא הוי לאו שניתק לעשה כיון שכבר אכלה היאך אפשר לו עוד ליתנה לגר. הילכך על כרחין ההוא עשה מעיקרא משמע קודם עקירת הלאו ואפי' הכי סבי' ליה לר' יוסי הגלילי דאהני מאי דכתביה לעשה אחר הלאו דלא לילקי עליה דלא ליהוי כלאו דחסימה וכיון דלית ביה מלקות העולה מכפרת על זדונו ולר' עקיבא לאו מעליא הוא ולוקין עליו ואין העולה מכפרת אלא על לאו

שניתק

שניתק לעשה וא"ת ומהיכן משמ' מלישנא דרבי יוסי הגלילי ור' עקיבא דפליגי בלאו דנבילה דהא אפילו ר' יוסי הגלילי לא אדכר אלא לקט שכחה ופאה. י"ל דהשתא סבי' לן דלכולי עלמא עשה דכתיב בלקט שכחה ופאה בתר לאו דידהו עשה דמעיקרא הוא ואין הלאו ניתק לעשה כלל אפילו הכי סבר ר' יוסי הגלילי דאין לוקין עליו דלא דמי ללאו דחסימה וכיון דכן ה"ה ללאו דנבילה. ולפרושי הא אמרי דודאי כי היכי דפליגי בלקט שכחה ופאה הכי נמי פליגי בלאו דנבילה:

אביי אמ' בלאו דנבילה כולי עלמא לא פליגי דלאו מעליא הוא כיון דלא אפשר בשום צד לתקוני לאו. ולא פליגי אלא בלקט שכחה ופאה בלחוד ר' עקיבא סבר תעזב מעיקרא משמע ואין הלאו שלפניו ניתק לעשה ולוקין עליו ור' יוסי סבר דהשתא משמע ולאו שנתק לעשה הוא ואין לוקין עליו וכל שאין לוקין עליו עולה מכפרת עליו:

מהן דתימא מסתבר טעמא דר' מאיר דמסייעי ליה קראי פי' קראי וכדאמרי' בסמוך אנא כר' מאיר סבי' לי כדכתיב בספר אורייתא דמשה. וכן פרש"י ז"ל דמסייע ליה קרא דכתיב ביום הכפורים עלמו בודוי השעיר והא עדיף מכולהו קראי ויש שפוסקי' הלכה כרבי מאיר דסתם מתני' כותיה וכההוא דנחית קמיה דרבה דהא רבה שתיק ליה ולא אהדריה. אבל הגאונים פסקו כרבנן כדפסק רב בהדיא ולא אשכחן אמורא דפליג עליה ורבא נמי הכי סבי' ליה ואתמה על ההוא דהוה נחית קמיה ואמר ליה שבקת רבנן ועבדת כר' מאיר וכן עיקר. וכן המנהג בכל הארצות האלו. אבל יש מקומות בספרד ואשכנז שנוהגין כדברי ר' מאיר. ורבי' הגדול הרמב"ן ז"ל הכריע כדברי הגאונים ז"ל ותו לא מידי:

דף ל"ז מדקאמר לצפון המזבח מכלל דמזבח לאו בצפון קאי פי' רש"י דלאו לישנא דקתני דייק לה אלא מעיקר דינא. פי' כיון שהוצרך למשכו מכנגד המזבח מכלל דמזבח לאו בצפון קאי שאין כלום ממזבח לצפון עזרה ואלו הוו קיימי כנגד מזרחו של מזבח פורתא לאו בצפון קיימי דאי לא למה לי למיתני שיעמידם לצפון המזבח שהמקום דחוק לוקמינהו למזרחו של מזבח שהוא מרווח יותר אלא ודאי משום דבעי' העמדתן במקום שחיטת השעיר הנשחט ומזרחו של מזבח לאו צפון הוא לענין שחיטה.

ומני ר' אליעזר בן יעקב היא דתניא ר' אליעזר בן יעקב אומר צפונה שיהא פנוי מכלום ויש גורסי' שיהא פנוי מכלים ואפילו ממזבח וכן היא במסכת זבחים פר' קדשי הקדשים ומשום דסבי' ליה לר' אליעזר דכוליה מזבח בדרום קאי והכי נמי אמרי' לה לעיל בפ"ק. ודייק לה ר' אליעזר להאי סברא מדכתיב צפונה פרש"י ז"ל דכיון דכתיב ירך המזבח צפונה הך ה"י יתירא משמע שימשך מן המזבח לצד צפון שהוא אויר פנוי כי צפון משמע שהוא אויר פנוי וכיון דכתי' צפונה משמע שאין המזבח שם והקשו בתוספות והלא הרבה כלים היו לשם שולחנות וטבעות וקלונסאות ותירצו דהנהו לצורך שחיטה ומסתמא האי דקאמר פנוי היינו משום צורך שחיטה ושיהא מופנה משם כל שאינו לצורך שחיטה. עוד הקשו דהא לעיל אמרי' מאן תנא מדות ר' אליעזר בן יעקב היא ואילו במסכת מדות משמע דמזבח בצפון קאי דתנן כיור היה נתון בין האולם ולמזבח משוך כלפי דרום ומאן דאית ליה האי סבירא ליה דמזבח בצפון ומושכו כלפי דרום כדי שיהא צפון פנוי וכדאמרי' בפרק קדשי הקדשים תניא ר' יוסי הגלילי אומ' ונתתה את הכיור בין אוהל מועד ובין המזבח יכול יתננו בין האולם ולמזבח ת"ל ואת מזבח העולה שם פתח משכן אהל מועד מזבח פתח אהל מועד ולא כיור פתח אהל מועד הא כיצד נותנו בין האולם ולמזבח משוך קימעא כלפי דרו' ואמרי' עלה מאי קסב' אי קסב' כוליה מזבח בדרום קאי לוקמיה מכותל אולם ולדרום בין אולם למזבח ואי נמי סבר מזבח חציו בצפון וחציו בדרום לוקמיה מכותל היכל ולדרום בין האולם ולמזבח לאו משום דסבר כל

המזבח

המזבח בצפון קאי דכי מוקים ליה מכותל היכל ולדרום קאי ליה כמבין לאולם ולמזבח ולוקמיה מכותל היכל ולצפון בין האולם ולמזבח אמר קרא לפונה שיהא פנוי מכלים. וי"ל דלעולם מתני' דמדות סבי' ליה דכוליה מזבח בדרום והא דקתני שיהא הכיור משוך כלפי דרום היינו שיהא משוך ד' אמות כנגד כותל דרומי של עזרה כי המזבח מתחיל כנגד חצי הפתח הדרומי של היכל ואי אפשר שיהא הכיור נתון שם שלא יפסיק בין המזבח לפתח משום דכתיב ואת מזבח העולה שם פתח אהל מועד ולא כיור פתח אהל מועד הלכך משכו חמש אמות לצד דרום עד שיעבור מכנגד הפתח ונמצא עומד בין האולם ולמזבח בדרום ויהא לצפון פנוי מכלים אבל בההיא דר' יוסי כיון דקתני משכו קימעא כלפי דרום מכלל דמזבח קאי בצפון ולפי' אינו יכול להניח הכיור בצפון בין האולם ולמזבח דבעי' שיהא לצפון פנוי מכלים: ואם נותנו לחוץ לגמרי כלפי דרום חוץ מכנגד המזבח נמצא שאינו עומד בין האולם ולמזבח כלל והכתוב אומר בין אהל מועד ובין המזבח הילכך משכו כלפי דרום קמעא דאלו סבי' ליה דמזבח בדרום היכי קתני משכו קמעא אפילו טובא נמי יכול למשכו אלא ודאי מדקתני משוך קמעא מכלל דמזבח כוליה בצפון כך תירצו בתוספות זבחים:

תני כבין האולם ולמזבח פרש"י ז"ל אצל מקצוע לפוני של מזבח שהיה מקרבו אל הפתח בכל יכולתו משום חולשא דכהן גדול ויותר מכן לא היה יכול לקרבו דאי מעייל לי' כנגד מזבח לאו בצפון קאי ע"כ וקשי' אסוגיין דהא לעיל אסקי' להדיא דמתני' ר' אלעזר בר' שמעון היא והיכי קא מוקים לן הך סופא דמתני' גופה דאתיא דלא כותיה. וי"ל דלעיל לא דייקי עלה אלא לאפיקה מדר' יוסי ברבי יהודה ומר' ולמימר דאי מתני' כפשטה רבי אלעזר ברבי שמעון היא ולכשתמצא לומר דתנא דמתני' סבי' ליה דכוליה מזבח בדרום תני כבין האולם ולמזבח ואכתי הויא כרבי אלעזר בר שמעון נמי דוק ותשכח:

שלשה שהיו מהלכין בדרך. הרב באמצע וכו' והקשו בתוספות דהא קיימא לן שאין מכבדים בדרכים ותירץ ר"י ז"ל דהתם בשלא יצאו ביחד מן העיר אלא שפגעו זה בזה בדרך אבל כשיצאו מן העיר ביחד מכבדין ויש שמחלקין בין ההולכים בדרך להולכים בעיר ובדוכתה כתיבנא לה בס"ד:

וכן מצינו במלאכי השרת שבאו אצל אברהם פי' דהא כתיב נצבים עליו ואלו היו באין זה אחר זה לא היה נצב עליו אלא הראשון בלבד:

תרגמה רב ושמואל בר אבא כדי שיתכסה בו רבו פרש"י ז"ל הא דקתני מימינו לא שילך אצלו אלא מאחוריו זה לצד ימין וזה לצד שמאל ושניהם מאחוריו:

גרסת הספרים והתניא המהלך כנגד רבו הרי זה בור אחורי רבו איתמר. והתניא המהלך אחרי רבו הרי זה מגסי הרוח דמצדד אצדודי. וגרסא זו נראית משובשת מאי קא פרכי' מדתניא המהלך כנגד רבו הרי זה בור דהא היינו מאי דסבי' לן והא מקשי' ופרקי'. ורש"י ז"ל מחק גרסא זו וכתב דה"ג והתניא המהלך כנגד רבו הרי זה בור המהלך אחרי רבו הרי זה מגסי הרוח דמצדד אצדודי וזו הגרסה נוחה. ויש לדחוק וליישב גרסת הספרים דהא דאמרינן והתניא המהלך כנגד רבו הרי זה בור. בניחות' גרסינן לה וסייעת' לפירוקא דידן והדר פרכי' מפירוק דידן. וכי אחורי רבו איתמר האי פירוקא כלומר אכתי היכי ניחא לן בהא פירוקא דהתניא המהלך אחרי רבו הרי זה מגסי הרוח ומהדרינן דלאו אחורי רבו ממש אוקי' למתניתא דלעיל אלא דמצדד אצדודי.

יכול יתן שנים על זה ושנים על זה פי' שנים שכתו' בהן שם על זה ושנים שכתוב בהן עזאזל על זה ת"ל גורל אחד לה' וגורל א' לעזאזל אין בו אלא גורל אחד שיהא כתוב לה' וגורל א' שיהא כתוב לעזאזל. יכול יתן של שם ושל עזאזל על זה ושל שם ושל עזאזל על זה פי' כי אחר

שיגריל בהליכתו לקיים מצות הגורל ויתברר העליה מתוך הקלפי אי זה הוא לשם ואי זה הוא לעזאזל שיתנם שניהם על כל אחד מהם לקיים כתיבת הגורלות כדכתי' ונתן על שני השעירים גורלות. אבל לא בעינן לומר שיתנם שניהם על זה ושניהם על זה בלא גורל דא"כ בטלת תורת הגרלה ואין כאן גורל אלא ודאי כדאמרן ופשוט הוא וכן הוא בירושלמי.

ריבה של זית ושל אגוז ושל אשכרוע. פי' לאו דוקא אלא ריבה כל דבר ואפילו עץ ורבנן אמרו באלו למצוה מפני שהם חזקים ויפים:

גלגלא דמשקעי ליה פי' שעשה חוץ לבור גלגל שהיו מורידים בו את הכיור לתוך הבור כדי שלא יהו נפסלין בלינה שיירי המים שבכיור שקדשו בכיור שהוא כלי שרת. ומוכחי לשון גלגל הוא וחברו בפ"ק דחולין:

ע"ב הקורא ק"ש עם אנשי משמר ואנשי מעמד לא יצא. פי' לאו דוקא אלא שלא קיים מצותו כראוי. ודכותה הא דאמרינן התם לא קיימת מצות סוכה מימיך ואמרי' נמי כל שלא אמר שלשה דברים אלו בפסח לא יצא ידי חובתו וכבר פרישנא לה בפ"ק דברכות בס"ד:

אמר אביי לשאר עמא דירושלם פי' דההוא סימנא דנברשת אינו לאנשי משמר ואנשי מעמד אלא לשאר כל העם שבירושלם. ודקארי לה סבר דכיון שבתוך המקדש היה הסימן מסתמא לא היה אלא להיות סי' למשרתים במקדש. והקשו בתוספות דהא אמר אביי שזמן ק"ש לאחר זריחת חמה ואלו בפ"ק דברכות אמרינן אמ' אביי לתפילין כאחרים לק"ש כותיקין דתניא ותיקין היו גומרין אותה עם הנץ החמה. אלמ' זמן ק"ש קודם הנץ החמה ור"ח פי' דגומרין אותה ר"ל שאומרין אותה עם הנץ החמה כדכתי' ייראוך עם שמש. והיראה זו ק"ש שיש בה קבלת עול מלכות שמים ולא נהיר כדמוכח התם. והנכון דהא דהכא לעיקר דינא והיא דהתם למצוה כדי להתפלל תפלה עם הנץ החמה כדכתיב ייראוך עם שמש דהיינו תפלה וכדי לקיים סמיכת גאולה לתפלה מקדים ק"ש קודם הנץ החמה ודוקא לותיקין שמדקדקין בכך אבל לשאר עמא שאינם יכולין לעשו' כותיקין זמנם לאחר הנץ החמה כדאמ' הכא וא"ת והא אמרינן התם הלכה כאחרים דאמרי' זמן ק"ש משיראה את חברו ברחוק ד' אמות ויכירהו. וליכא למימר דהא דאביי פליגא אההיא פסקא חדא מדלא חזינן לאביי דפליג התם עלה ועוד דא"כ למאן דפסק התם הלכה כאחרים הא מתנייתא דהכא היכי מפרש לה וי"ל דההיא דהתם ליחידי' אבל הא דהכא לצבור שמתאחרין להתאסף לתפלה וכמו שנוהגין היום בצבור ובדוכת' פריש' לה שפיר בס"ד:

אם שכב ואם לא שכב. לא דק דהא לא כתיב בכל הפרשה אם שכב. והכי כתיב ואת כי שטית תחת אישך וגו' ואיידי דנקט ואם לא שכב נקט נמי אם שכב והכין אורחא דתלמודא:

דף ל"ח אלכסנדריא של מצרים.

פי' דאע"ג דכתי' לא תוסיפון לשוב בדרך הזה עוד כבר פירשו בסיפרי לגור שם אי אתה חוזר אבל אתה חוזר לסחורה ולכבוש את הארץ. ומיהו תמיהא מלתא על מה סמכו העולם לגור בזמן הזה במצרים כגון הרמב"ם ז"ל וכמה גדולים אחרים. ויש אומרים שאותן עיירות כבר נתבלבלו ונחרבו ואלו עיירות אחרות הן שנתיישבו אחרי כן וה"ר אליעזר ממיץ תירץ שלא אסר הכתוב אלא להולך בדרך ההוא שמארץ ישראל והמדבר למצרים דהכי כתיב קרא לא תוסיפון לשוב בדרך הזה. והנכון יותר שאין האיסור ההוא אלא בזמן שישראל שרויין על אדמתם אבל בזמן הזה שנגזר עלינו להיות נדחים בכל קצוי הארץ כל חוצה לארץ אחד הוא ואין איסור אלא שלא לצאת מדעת מן הארץ לחוצה לארץ.

אל תקרי ברותים אלא ברית יש כן גורס רש"י ז"ל. ופי' שעשו ברית זה עם זה. והגאונים ז"ל גורסי' אל תיקרי ברותי' אלא **בְּרִיָּתִים**:

והללו

והללו פתן מתעפשת יש שפירש דהא בזמן שלא היו עושין רצונו של מקום ולא היה נס בלחם הפנים להיותו חם ביום הלקחו. ואחרים פירשו דאפילו היה הנס קיים מה שהיה אפשר לעשות ולתקן בידי האדם לא היה הקב"ה רוצה לתקנו בנס:

לא רצו ללמד על מעשה הכתב. פרש"י ז"ל שהיה קושר ארבע קולמוסין בד' אצבעותיו והיה כותב שם של יו"ד ה"א וא"ו ה"א ביחד:

ע"ב דלא מסקינן בשמהתיהו. פירשו בתוספות דכי מה שנהגו לקרא שם צדיק ישמעאל כשמו של ישמעאל בן אברהם שהיה רשע דהיינו משום דסבירא לן כמאן דאמ' כי ישמעאל עשה תשובה. אי נמי דשאני ישמעאל שהקב"ה קראו באותו השם:

צדיק מעצמו. פי' על ידי מעשיו הטובים צריכין כל היום להזכירו לשבח ולברכו ורשעים מזכירין אותם על ידי אחרים כי על ידי מעשה רשע אחד יש לנו לקלל כל הרשעים כדכתיב שם רשעים ירקב:

כל המשכח דבר מתלמודו פי' שגורם במזיד לשכוח דבר מתלמודו:

בא ליטמא פותחין לו פי' שאין מונעין מלפניו ואין מוחין בידו ויש גורסין פתחים לו וגרסה נכונה היא. דהא אמרי' לעיל רגלי חסידיו ישמור. בשלא בא הוא ליטמא במזיד. אבל אם הולך בדרך לא טובים נכונה הא ודאי נכשל כמו שמצינו ביוחנן כהן גדול ששמש בכהונה גדולה שמונים שנה ולבסוף נעשה צדוקי:

דף ל"ט מטמאין

מטמאין אותו מלמעלה. כלומר שיש הרבה מסטינים להטעותו כדכתי' והשטן עומד על ימינו לשטנו. ואם מקדש עצמו מלמטה מקדשין אותו המלאכים הקדושים מלמעלה. ובהכין סליק פירקא ת"ל:

הדרן עלך אמר להם הממונה.

פ"ד טרף בקלפי

טרף בקלפי והעלה שני גורלות. פרש"י ז"ל טרף בקלפי שהכנים שם ידיו פתאום בטריפה ובחטיפה כי היכי דלא ליכוין ולשקול ויש מפרשי' שנענע הקלפי לערב הגורלות מלשון בילים טרופות:

אם של שם עולה בימינו הסגן אומר להם אישי כהן וכו'.

נתנם על שני השעירים ואומר לה' חטאת. ובתוספתא אומר כי כהן אומר לה' והסגן אומר חטאת:

ר' ישמעאל אומר לא היה צריך לומר חטאת: פי' קא מיפלגי בהא דכתב קרא והקריב אהרן את השעיר אשר עלה עליו הגורל לה' ועשהו חטאת דת"ק סבר דהאי ועשהו חטאת אמעיקרא כמי קאי שעשהו חטאת בדיבורו בשעת העלאת הגורל. ורבי ישמעאל סבר דהאי ועשהו חטאת אהשתא בלחוד קאי כלומר שיעשנו חטאת. והקשה הר"ר אלחנן ז"ל לת"ק היאך אומר לה' חטאת דהא אמרינן בנדרים דלא לימא איניש לה' קרבן אלא קרבן לשם דילמ' פשע ואמר לה' ולא אמר קרבן ונמצא מזכיר שם שמים לבטלה. ותירץ ר"י ז"ל דשאני הכא דגלי קרא דכתיב אשר עלה עליו הגורל לה' והדר ועשהו חטאת. א"נ דהתם מדרבנן בעלמא הוא אבל הכא בכהן גדול דזריז ולא פשע. ועוד שהרי יש שם הסגן ואב ב"ד דמדכרי ליה לו'. ועוד נ"ל והוא הנכון דהתם הוא דכי אמר לשם ותו לא איכא שם שמים לבטלה אבל הכא כי לא אמר חטאת ליכא שם שמים לבטלה כי מה שאמר לה' הוא סיום הגורל לומר כי מה שעלה בימינו הוא לה' וכדברי רבי ישמעאל. אלא שגזרת הכתוב הוא לת"ק שיאמר חטאת ולפי דברי התוספתא אין כהן גדול אומר כן אלא הסגן:

והם אומרים ברוך שם כו' לפי שהזכיר כהן גדול את השם ככתבו כי עשרה פעמים כהן גדול מזכיר את השם ככתבו שהוא שם המפורש כדאיתא בגמרא. וכל מקום שמזכירין את השם ככתבו

בבית המקדש היו עונין אחריו בשכמל"ו כדאיתא במסכת תענית:

גמרא כי היכי דלא ליכוין ולשקול. פי' לאו דליכוין במזיד ליטול של שם בימינו דא"כ קא מבטל מצות ההגרלה אלא דאגב שהוא רוצה להעלות של שם בימינו מטריד ושוכח מלהגריל וכן פירשו בתוספות. אי נמי דה"ק דלא ליתחזי לאינשי דקא מיכוין ושקיל:

אלא של חול נקדשיה פי' דכל דאפשר בשל קדש הכי עדיף טפי מפני כבוד המצוה. והקשו בתוספות למאן דאמר מצות ליהנות ניתנו ואסור לעשותם בדבר שהוא קודש ואסור בהנאה כיון שאינו צריך לכך היכי אמרינן הכי דליקדשיה דאם כנמצא נהנה בשל קודש שלא לצורך .ותירצו דכיון דאיכא כבוד המצות הרי הוא מותר כשם שמותר להשתמש בכלי שרת במקדש. עוד י"ל דקושיין הכא אליבא דהלכתא דקיימא לן מצות לאו ליהנות ניתנו:

אם כן הויא ליה כלי שרת פי' לאו דוקא דהא אין כלי שרת מקדשין להיות עליהן דין כלי שרת אלא במשיחת שמן או בעבודה כדאיתא בכמה דוכתי ובפ"ק והכא ליכא משיחא ולא עבודה דהגרלה לאו עבודה היא אלא ה"ק כיון דאי מקדשי' ליה מיחזי ככלי שרת לעולם ויהיו סבורין שיכולין להשתמש לו דבר שצריך כלי שרת כגון לקדש בו מנח' וכיוצא בו. ואנן קיימא לן דכלי שרת דעץ לא עבדי וכן פירשו בתוספות והנכון דכיון דעבודת קלפי אינו אלא בהגרלה זו היא עבודתו לקדשו ואסר ישרתו בם קרי' ביה:

וכלי שרת דעץ לא עבדי' פי' דאפילו למ"ד בפרק החליל דעבדי' כלי שרת דעץ ה"מ מדאורייתא אבל מדרבנן לא עבדי':

התורה חסה על ממונם של ישראל פי' כיון דלאו מידי דעבודה היא כולי האי ואינו אלא פעם אחת ואין הקלפי עצמו דאורייתא ולאפוקי גורלות עצמן שעשאן בן גמלא שהן מספרין אותו לשבח. דשאני גורל עצמו שהשם כתוב באחד מהן והעלתם דאורייתא ולאפוקי נמי ידות הכלים דעבדי בהו עיקר שירות תדיר.

הסגן וכהן גדול מכניסין ידיהם לקלפי והקשו בתוס' והא קיימא לן שכל עבודת יום הכפורים אינה אלא בכהן גדול ותירצו דהאי תנא סבר הגרלה לאו עבודה היא. אי נמי דאפילו תימא הגרלה עבודה כיון דאינה אלא בשמאלו דכהן גדול אין בה חובת כהן גדול וכדאמרינן לקמן דימיניה דסגן עדיפא משמאליה דכהן גדול:

אם בימיני של סגן עולה ראש בית אב אומר לו לכהן גדול אישי כהן גדול דבר מיליך פי' דבר דבריך שיאמר לה' חטאת. וא"ת ולמה אין אומרי' לסגן הגבה ימינך י"ל דכיון דאיהו לית ליה לומר לה' חטאת אין לומר לו הגבה ימינך כי אינו טרוד כ"כ כדי שישכח ועוד כדי שלא יתגאה בפני כהן גדול. ה"ג למה סגן ממונה וכן גרס"י ז"ל וכן הוא בתוס' ולא גרסי' למה סגן בימינו:

שאם יארע פסול בכהן גדול נכנס סגן תחתיו ומשמש הקש' הר' אלחנן ז"ל בבית ראשון שהיה שם כהן משוח מלחמה למה היה סגן ממונה שאם יארע פסול בכהן גדול ישמש משוח מלחמה תחתיו שהרי משמש בשמנה בגדים ככהן גדול והוא מצווה על הבתולה ומוזהר על האלמנה ככהן גדול וכן לשאר דברים אחרים כדאי' בהוריות. ותירץ לו ר"י ז"ל דבמשוח מלחמה היה לך איבה כיון שיש עליו דיני כהן גדול במקצת מעשו והוה ליה צרה מה שאין כן בסגן שהוא כאלו הוא ממונה תחתיו לעבודתו.

והיה נר מערבי דולק. פרש"י ז"ל לאחר שכבו שאר נרות אע"פ שממנו היה מתחיל להדלקת נרות בערבית בו היה מסיים הטבת נרות שחרית ע"כ ואין לשון זה מכוון שהרי בזמן הנס לא היה מטיב נר מערבי בשחרית כלל. וא"כ היאך היה מסיים בו הטבת נרות שחרית אבל במס' מנחות פרש"י ז"ל שבו היה מסיים ההטבה שלא היה מטיבו עד בין הערבים כשבא להדליקו כי היה מטיבו תחלה

כדי להדליקו מיד ושידליק האחרות ממנו ואף כאן כך יש לפרש לשונו ז"ל בו היה מסיים בין הערבים הטבת נרות שהתחיל בשחרית. ועם כל זה אין פירושו מחוור כדכתי' במסכת שבת בס"ד בשם ריב"א ז"ל. וא"ת והיאך לא היה מטיב נר מערבי שחרית דהא מקראי מייתי' לעיל הטבת שתי נרות בבוקר. וי"ל דההיא בשאין הנס עומד שלא רצה הכתוב לסמוך על הנס ועוד דבזמן הנס היה מטיב נר מזרחי כדי שיהא השני לו מערבי והוא עומד במקום הטבת שתיהן וכאלו הטיבן לשתיהן דמי.

ולא היו כהנים צריכין להביא עצים למערכה חוץ משני גזירי עצים כדי לקיים מצות עצים. פרש"י ז"ל לא היו צריכין להביא עצים למערכה לאחר שחרית חוץ משני גזירי עצים של בין הערבים שהם חובה כדאיתא לעיל בפרקי'. ונראה מדבריו שלא היה חובה לעשות מערכה בבין הערבים ואין שם אלא חובת שני גזירי עצים. ויש שכתבו דבכל קרבן תמיד איכא חובת מערכה והכא ה"ק לא היו צריכין להוסיף על המערכה לאחר סדורה חוץ משני גזירי עצים שהם חובה בכל מערכה. ודברי רש"י ז"ל נכונים יותר ועליהם הסכימו בתוספות.

וכל כהן שמגיעו כפול צנועין מושכין ידיהם פי' ר"י ז"ל וכן נראה מפי' רש"י ז"ל דדוקא כהן שמגיעו כפול אבל מגיעו כזית שיש בה מצות אכילה לא היו מושכין ידיהם אבל כפול לא היתה בו מצות אכילה כיון שאין שם בו שביעה. וא"ת א"כ מאי עדיפותא דשעת ברכה דאמרי' שכל כהן שמגיעו כזית יש אוכל ושובע וכי תי' דהתם אוכל ושובע בכזית ואלו' הכא אינו שובע אפילו בכזית הא הוה ליה למיתני בהדיא וכי תי' כדפרש"י ז"ל דבימי שמעון אם מגיעו כפול לא היו מושכין ידיהם הוה ליה למיתני הכי ויש שגורסי' ברישא וכל כהן שמגיעו כפול אבל אין כן בכל הספרים אבל י"ל דכיון דבשעת ברכה כל כהן שמגיעו כזית היה אוכל ושובע ממילא שמעי' דכשמגיעו כפול לא היו מושכין ידיהם ממנו שהרי ברכה יש בו ואם אינו שובע יהי' סועד מיהא ונקט בכזית משום דרובן היה מגיע להם כזית מפני שהיה הלחם מתברך ולאשמועי' רבותא דאפילו בכזית איכא פעמים שביעה ופעמים הותרה:

ע"ב אשרו חמוץ ולא תאשרו חומץ פרש"י ז"ל דהא לא הוה צריכה למימר הכא אלא דבב"ק אמרי' ליה לענין שאין מזקקין אלא לתובע תחלה ואגב גררא דהתם נקטוה הכא:

נזדמן לי זקן אחד כבר כתבנו למעלה מה שאמרו בירושלמי דכבוד שכינה היה.

ת"ר עשרה פעמים מזכיר כהן גדול את השם בו ביום פי' השם מפורש דאלו השם בכנויו הרבה פעמים מזכירו בתפלתו ובכמה דברים אלא ודאי כדאמרן וכן מפורש בירושלמי.

וכבר אמר אנא השם ונשמע קולו עד יריחו פרש"י ז"ל כבר היה המעשה שהיה קולו עד יריחו כלו' שלא היה זה אלא בזמן הנס שהיו ישראל עושין רצונו של מקום וכן מפורש בירושלמי.

וציר דלתות ההיכל היה נשמע לשמנה תחומי שבת. ואיכא למידק דהא במסכת תמיד תנן כי ביריחו היה נשמע קול שער הגדול שנפתח והתם מוכח דעל שער ההיכל קאמר לא על שער העזרה ותירץ ר"י דהא פליגא אההיא דהתם עוד י"ל כי ציר הדלת היה נשמע עד שמנה תחומי שבת אבל קול הדלתות עצמן היה נשמע עד יריחו. ועוד י"ל דהא בזמן הנס והא שלא בזמן הנס:

נשים שביריחו אינם צריכות להתבשם מריח הקטורת פי' ודוקא הנשים אבל הכלות שצריכות קשוט יותר צריכות היו להתבשם מה שאין כן בירושלם שאפילו הכלות לא היו צריכות להתבשם כדקתני ואזיל:

כלות שבירושלם אינן צריכות להתבשם מריח הקטורת ויש מקשים מיהא דתנן פרק מציאת האשה החתן מקבל עליו עשרה דינרים לקופה של בשמים ואוקי' בירושלם שהיו הנשים מתבשמות הרבה. וי"ל דנהי שלא היו צריכות להתבשם יש בהן עשירות

וכבודות

וכבודות שלא היו רוצות להסתפק בזה אלא שיתנו להם תמרוקיהן. וא"ת והיאך היו מתבשמות מריח הקטורת דהא קיימא לן קול ומראה וריח אין בהם משום מעילה הא איסורא איכא. וי"ל דהא הוה ליה לא אפשר ולא מתכוין דשרי לכולי עלמא. וא"ת הא דאמרי' בשלהי פירקא דלעיל על בית אבטינס שהיו מתנין עם נשותיהן שלא יתבשמו מה היו צריכין להתנות דהא תנן דאפילו נשים שביריחו לא היו צריכות להתבשם. ויש מתרצין בתוספות כי הם חוץ ליריחו היו דרים. עוד י"ל שאפילו דרין בירושלם כיון דאיכא עשירות בירושלם שהיו מתקשטות. כדכתי' לעיל צריכין היו הם להתנות וכיון שאינם מתבשמות תמרוק הניכר שוב אין להם חשד ממה שמתבשמות מריח הקטורת כיון שכל הנשים מיריחו כמותן ולענין בית אבטינס כשהיו עושין הקטורת יש אומרים שלא היו צריכין לתת שום דבר על נחיריהם מפני הריח דהא הוה ליה לא אפשר ולא מתכוין ונראי' דברי ר"י ז"ל שכתב שהיו סותמין נחיריהם דכיון שעומדין ונחיריהם עליהם ולה׳ סגייא דלא יריחו כאפשר וקא מיכוין הוא.

א"ר ינאי עליית גורל מתוך קלפי מעכבת פי' שאם לא סיים אותם על ידי גורל אלא מעצמו שוכה עליהם שם לא עשה ולא כלום. ומיהו אפשר דקלפי גופיה אינה מעכבת אלא גורל בלחוד ונקט קלפי כאורחא דמילתא אבל י"א דקלפי נמי חובה דאורייתא דהכי אמרינן בספרא אשר עלה עליו הגורל לה' יכול יתן על גביו ת"ל אשר עלה עליו שעלה לשמו מתוך קלפי:

הנחה אינה מעכבת. פי' דכיון שעלה הגורל ונודע מי הוא לשם ומי הוא לעזאזל הוקבעו ואינו יכול לשנותם אע"פי שלא נתן הגורלות על השעירים שאין נתינה זו אלא מצוה בעלמא. וא"ת ללישנא קמא דאמרינן שהגרלה מעכבת משום דסבירא לן דדברים הנעשים בבגדי לבן בחוץ חקה כתיב בהו. נתינה אמאי לא מעכבא דהא עלה נמי כתיבא חקה. דבשלמא ללישנא בתרא טעמא דהגרלה משום דשנה עליה הכתוב לעכב אלא ללישנא קמא מאי איכא למימר. וי"ל דסבירא לן דנתינה לאו עבודה היא כלל ודומיא דמאי דאמרינן דהגרלה לאו עבודה ומשום הכי לא מעכבא וכ"ש נתינה דודאי סברא הוא שלא תעכב כיון שעלה כבר עליו הגורל:

אליבא דרבי יהודה וכו' פי' פלוגתא דרבי יהודה ורבי נחמיה לקמן בפרק הוציאו לו דרבי נחמיה סבר דכתיב בה חקה לכל הנעשה בבגדי לבן בין בפנים דהיינו לפני לפנים ובין בחוץ כגון היכל ועזרות ורבי יהודה סבר דלא כתיבא חוקה אלא בדברים הנעשים בבגדי לבן בפנים והגרלה דבר הנעשה בחוץ הוא. והקשו בתוספות מאי שנא חפינה שנעשית בחוץ ואפילו הכי היא חשובה מעבודת פנים כיון שהיא צורך פנים הכא נמי הגרלה צורך פנים הוא שעושה הזאות משעיר הנעשה בפנים ותירצו דשאני חפינה שאין שום דבר מפסיק בינה ובין הקטורת והויא לה כתחלת הקטרה מה שאין כן בזו שיש כמה עבודות בין ההגרלות ובין ההזאות של שעיר הנעשה בפנים. ועוד י"ל דכיון דחפינה אין בה אלא צורך פנים והיא עבודה שלימה חשיבה כפנים מה שאין כן בהגרלה שיש בה ג"כ צורך שעיר הנעשה בחוץ ואינה עבודה שלמה ואפילו למאן דאמר הגרלה עבודה:

דף מ' אלא למאן דאמר מעכבא הא מני וא"ת ואמאי לא אוקי כרבי שמעון דאמר לקמן במתניתא דהגרלה לא מעכבא וכדמתרצי לקמ' בשמעתין וי"ל דהשתא לא הוה ידע לה תלמודא להאי דרבי שמעון ועוד דטפי ניחא ליה לאוקמוה ככולי עלמא כל היכא דאפשר מלאוקומה כר' שמעון לחודיה:

תני מצוה להניח פי' דהגרלה דקתני גמר הגרלה בעי למימר דהיינו נתינה:

מביא חבירו שלא בהגרלה פי' דסבי' ליה הגרלה לא מעכבא ומצוה הא עבדא בהגרלה ראשונה:

לא הוה ידע מאי אמרי רבנן פירוש לא ידע ליש' דהגרלה דאמרי רבנן אי הגרלה ממש הוא או גמר הגרלה דהיינו כתיבה ואמר להו אם לא הגריל כשר דאפי' הגרלה לא מעכבא ואי הגרלה הנחה קאמריתו פי' אבל בהגרלה סבירא לכו דמעכבא פליגנא עלייכו בתרתי בהגרלה ובודוי.

ת"ש פר מעכב את השעיר וכו' דאי אקדמיה לשעיר מקמי פר פי' בהזאות שבפנים לא עשה כלום דפר הוה ליה לאקדומי וחוקה כתיב ביה לדברי הכל.

אילמא דאקדים מתנות דפר בהיכל על הפרוכת מקמי מתנות דשעיר בפנים על הכפורת אמאי לא מעכב. הא חוקה כתיב בהו פי' והא לפי סדר הפרשה של שעיר היה לו להקדים. וא"ת מ"מ מתנות פר בהיכל דבר הנעשה בחוץ חשיב כדאיתא לקמן ולרבי יהודה מאי איכא למימר. ועוד דהא במתנות שבפנים קתני. י"ל דאפילו הכי כיון דמתנות שעיר בפנים שהיה לו להקדים הם דבר שבפנים חקה דפנים חשיב דהא מ"מ עשה הפסקה בין עבודת שבפנים שלא היה לו להפסיק ושינה סדר עבודת פנים. וא"ת וכיון דבהא שעיר מעכב את הפר אמאי לא קתני לה כדקתני פר מעכב את השעיר. י"ל דעיקר רבותיה אינו אלא לאשמועינן דאפילו בעבודה שבפנים משכחת לה דבר שאינו מעכב ולא משכחת לה אלא בשעיר שאינו מעכב את הפר. דאע"ג דאשכחן לקמן בסמוך שהפר אינו מעכב את השעיר בעבודת שבהיכל הנהו עבודת חוץ נינהו:

ומדסדרן לא מעכב הגרלה לא מיעכבא פי' דקס"ד דאלו היתה הגרלה דבר חשוב לעכב כשאינו עושה אותה כלל דין הוא שתעכב גם כן כיון שמשנה בה בעבודת פנים ואע"ג דהיא גופה נעשית בחוץ וכדפריש' לעיל לענין מתנות שבהיכל עם מתנות שבפנים אבל אי סבי' לן דהגרלה אינה מעכבא בעצמה הא ודאי לא חשיבא לעכב כסדרן. היינו דלא אוקי' מתניתי' בדעבד מתנות מקמי כתיבה וכיון דכתיבה לא מעכבא כסדרן לא מעכבא דההיא פשי' דלא תעכב דהא כתיבה לאו עבודה היא לכולי עלמא אבל בהגרלה אשמועי' רבותא דהגרלה לא מעכבא.

ורבי יהודה היא וכו' ובדין הוא דמצי לאקשויי דא"כ דכותה נמי פר אינו מעכב את השעיר אלא דאיכך פירכא עדיפא ליה דהא מתנות שבפנים קתני דמותיב ליה מגופה דברייתא:

ואי בעי' אימא לעולם רבי יהודה וכהי דכסדרן לא מעכבי הגרלה מיהת מעכב פי' דאע"ג דהגרלה מעכבא כשאינו עושה אותה כלל אינו דין שתהא מעכבת לרבי יהודה בדבר הנעשה בפנים כיון דהגרלה גופה דבר הנעשה בחוץ. ופי' ר"י ז"ל דהשתא להאי תירוצא כי היכא דהדרי' ממאי דס"ד מעיקרא דכל היכא דהגרלה מעכבא כסדרן נמי מעכב ואע"ג דהגרלה דבר הנעשה בחוץ ה"ה דהאי דאמרי' לעיל דאי אקדים מתנות דפר מקמי מתנות דשעיר בפנים חקה היא ומעכב דהשתא הדדי' כן מההיא סברא וסבירא לן דלרבי יהודה כיון דמתנות פר בהיכל דבר הנעשה בחוץ הוא אינו מפסיק ואינו מעכב כסדר עבודות שבפנים. ובדין הוא דמצי' השתא לאוקומי סופא דקתני שעיר אינו מעכב את הפר בדאקדים מתנות דפר בהיכל מקמי מתנות דשעיר בפנים. אלא דניחא לן לאוקומה בההיא מילתא גופה דהוה ס"ד לאותובי מינה דהיינו הגרלה כן כתבו בתוספות ואינו מחוור דהא להדיא נקיט תלמודא לעיל דאי אקדים מתנות פר בהיכל מקמי מתנות שעיר בפנים שהוא מעכב דאלמ' פשיטא להו דהכין הלכתא. ושאני הגרלה דהיא גופה אינה עבודה שלימה ואינה כדאי לעכב לעשות שינוי בדברים הנעשים בפנים מה שאין כן במתנות פר בהיכל שהיא עבודה שלימה דכי אפסיק בה בין מתנות שבפנים דין הוא שתהא חוצצת ומפסקת ומבטלת חקה דכתיב בה כנ"ל:

ואזדו לטעמייהו פרש"י ז"ל והוא הנכון דקאי אפלוגתא דאיפליגו לעיל רבי שמעון ורבנן

בדין

כדין הוידוי דלרבנן אינו מעכב ולר"ש מעכב ובהא אמרינן דאזדו לטעמייהו:

ע"ב דתניא יעמד חי לפני ה' לכפר עד מתי זקוק להיות חי כלומר שאם מת יהא חייב להביא אחר תחתיו עד שעת מתן דמו של חברו כו'. וטעמא דפלוגתייהו דלרבי יהודה מוקי' כפרה דאמר רחמנא לכפר עליו במתן דמים של חברו משום דסבירא ליה דוידוי אינו מעכב ולרבי שמעון מוקי' לה בוידוי משום דסבירא ליה וידוי מעכב. וא"ת והא לא תליא פלוגתא אלא בהקישא דרבי יהודה יליף מדכתי' וכלה מכפר את הקדש ורבי שמעון קאמר בכפרה שבגופו של שעיר הכתוב מדבר. י"ל דהא לא הוי עיקר טעמייהו דהא איכא למימר הכי והכי אלא משום דסבר רבי יהודה וידוי אינו מעכב מפיק קרא מפשטיה דמשמע בכפרה שבגופו. ומוקי לה בכפרת דמים של חברו. ור' שמעון משום דסבירא ליה וידוי מעכב מפרש לה בוידוי שבגופו ואע"ג דסתם כפרה מתן דמים היא מוקי לה בכל היכא דאפשר:

מה להלן כפרת דמים אף כאן כפרת דמים וא"ת והא איכא כפרה של וידוי כדכתי' וכפר בעדו ובעד ביתו וכדאיתא לעיל בהדיא וי"ל דאין הכי נמי אבל כיון דסבירא ליה דוידוי אינו מעכב טפי איכא לפרושה בכפרת דמים כרוב כפרו' דעלמ' וכדכתי'.

אלא לאו לעכב וש"מ הכנה לא מיעכבא הגרלה מיעכבא. פי' וק' למ"ד דאפילו לר' נחמיה הגרלה לא מעכבא. ולמ"ד דלרבי יהודה לא מעכבא איכא לאקשויי נמי מיהא משום דסתם ספרא ר' יהודה:

ג"ה שיכול והלא דין הוא. וה"פ שיכול לומר בהפך והלא דין הוא לומר בהפך ויש כיוצא בזה אבל רשב"ם ז"ל לא גרים והלא דין הוא ואין צורך:

קדש השם פי' כדנפקא לן מולקח ועשה כדאית' לקמן ודקתני מקום שלא קדש הגורל. פרש"י ז"ל שלא מצינו בשום מקום שקדש הגורל פי' דכיון שלא מצינו כן אין לנו לומר שיקדש דמיום הכפורים לא גמרי' דהא כתי' בה מיעוטא אשר עלה עליו הגורל וכדאי' לקמן:

דף מ"א סתם ספרא מני רבי יהודה היא וקתני וכו'. והקשה ר"י ז"ל מהא דאמרינן בפ"ק דחולין וכן בפ"ק דקדושין וכל היכא דכתיב חוקה לא דרשינן ק"ו והא גורלות דכתיב בהו חקה ואפי' הכי הוה דרשי' ק"ו אי לאו דכתב רחמנא ועשהו חטאת דתניא הגורל עושה חטאת כו'. ומייתי' הא מתניתא ומאי קושיא לימא ליה דסתם ספרא רבי יהודה דסבירא ליה דלא כתיב חקה בדברים הנעשים בבגדי לבן בחוץ. והגרלה דבר הנעשה בחוץ היא. ותירץ דאע"ג דסתם ספרא רבי יהודה לית לן לאוקומה דפליגי עלה שאר תנאי מסתמא. וכיון דכן אף רבי נחמיה נמי מודה בה כיון דלא פליג עלה ולא נהיר' דהא על כרחי' פליג עלה ר' שמעון דסבירא ליה הגרלה לא מעכבא וכיון דכן מי יימר לן דלא פליג עלה רבי נחמיה נמי. ועוד תירץ ז"ל דבדין הוא דמצי למימר התם הא מני רבי יהודה היא דלית ליה חקה בהגרלה אלא דניחא ליה טפי לאוקומה אפי' כרבי נחמיה דאורחא דתלמודא לתרוצי לדברי הכל כל מאי דאפשר. עוד הקשו בתוספות דבסוגיין ולקמן בפרק הוציאו לו משמע דחוקה עכובא. ואלו התם אמרינן מנין לכהן שלא קדש ידים ורגלים ועבד שעבודתו פסולה גמרינן חוקה חוקה ממחוסר כפורים ולמה לי ג"ש תיפוק לי דחוקה עכובא. ותירץ הר' יהודה ב"ר יקר ז"ל דנהי דחקה עכובא שלא יעלה הקרבן לשם חובה אבל לא הוי משמע דפסול אי לאו דאיכא ג"ש:

אמר רב חסדא אין הקינין מתפרשות פירוש כי יוכל לשנותם אחר קריאת שם אלא אם קרא שם או בלקיחת בעלים או בעשיית כהן. ופירש ר"י ז"ל דקינין לאו דוקא אלא ה"ה לקרבנות בהמה שתומין כגון נזיר שהפריש סתם שתי בהמות לקרבנותיו. ולא פי' אי זו לעולה ואי זו לאשם

וכן

וכן כל כיוצא בזה דגלי רחמנא בקינין וה"ה לכל הקרבנות. והיינו דפרכי' בסמוך מההיא דגורל דמיירי בשעיר שהוא קרבן בהמה ובמסכת נזיר פרכי' מינה גבי בהמה והא דנקט רב חסדא קינין משום דקרא דלקיחה ועשייה בהכי מיירו.

כך הגרס' בכל הספרים ולקח ועשה ופרש"י ז"ל דלקיחה היינו דכתיב ביולדת ולקחה שתי תורים וגו'. וא"כ תלמוד' לא דק הכא למנקט ולקחה ונקט ולקח אגב ועשה: ואורחא דתלמוד' בהכי כדכתי' לעיל:

ה"ק מקום כו' עד אינו דין שקדש השם בשעת לקיחה ובשעת עשייה והא דלא מייתו ק"ו שיקדש השם אפילו שלא בשעת עשייה או לקיחה. דומיא דגורל הקל משום דסבי' ליה דדיו לבא מן הדין להיות כנדון. ולא אשכחן בעלמא קדוש השם אלא בשעת לקיחה ובשעת עשייה.

מטמא מקדש עני. פי' שנכנס למקדש בטומאה וחייב קרבן עני שהוא שתי תורים או שני בני יונה. וה"ה דמצי למנקט שבועת ביטוי ודכותה אלא חדא מיניהו נקט ואין חלוק מהם אלא מצורע כדאיתא לקמן. והפריש מעות לקינו פי' מעות סתומין והעשיר ואחר כך אמר הרי אלו לחטאת וכו'. פי' ואילו קרבן עשיר אינו אלא חטאת בהמה בלבד. וזה שורת הדין שהוא חייב להביא קרבן עשיר כי השתא.

מוסיף ומביא חובתה דהיינו חטאתה מדמי חטאתו ואינו מוסיף על דמי עולתו שאין דמי העולה עושין חטאת: והא הכא דלאו שעת לקיחה ולא שעת עשייה וקתני דקבע פי' דאי לא קבע הרי אין באמירתו כלום ואין כאן דמי עולה ומהדרי' ותסבר' דהא מתרצתא היא דמותבת מינה והאמר ר' אלעזר כו' עד וכיון שלא יצא היכא קבע פי' הוה ליה כמי שאינו מחויב עולה כלל ואמר אלו לעולתי שלא אמר כלום:

אלא מאי אית לך למימר שכבר אמר מעניותו כו'. פי' רש"י ז"ל דעל כרחך אית לן לשבושי מתנית' ולתרוצה שפיר דלא ניתנו אחר כך אלא שאמר כן בעודו עני ואפילו לאחר הפרשה ואחר כך העשיר לדידי נמי מתריצנא לה שאמר כן בשעת הפרשת המעות בעודו עני דהוה ליה כשעת לקיחה אי נמי דהאי דקתני ואחר כך אהפרשה בלחוד קאי ופרכי' ולר' חנא דאמר יצא מאי איכא למימר פי' דליכא למימר דרב חסדא דאמר כר' אלעזר דכיון דלר' אלעזר הוה מתני' משבשתא ובעיא תירוצא כר' חנא אית לן לאוקומה. וא"ת והיכא אתיא כר' חנא דהא מדקתני מוסיף ומביא חטאתו וכו'. מכלל דקרבן עשיר הוא חייב וי"ל דמודה ר' חנאי לכתחלה ולא אמר אלא שיצא בדיעבד בקרבן עני וא"ת ולר' חנאי מאי איריא דקתני שהיה עני בתחלה אפילו היה עשיר מתחלתו נמי כדאמר בהדיא. וי"ל דאין הכי נמי ותנא מילתא דשכיחא (למיטעי בה) נקט דסתמא דמילתא לא היה מפריש קרבן עני אם לא שהיה עני בתחלתו בשעת טומאת מקדש:

ע"ב אלא ואחר כך לקח ואמר פי' דמאי דקתני תנא ואחר כך אמר היינו שאמר אח"כ בשעת לקיחה:

הא אין פדיון לעוף פרש"י ז"ל דאמרי' במנחות העופות והעצים והלבונה וכלי שרת אין להם פדיון:

והא חטאת היא ואזלה למיתה. פי' ודמי עולה אזלי לנדבה ולא איצטריך תלמודא לפרושה כיון דהא אמרה מעיקרא:

רבי רחמ' תורה פי' וליכא למי' מה ראית אימ' איפכא. דסברא הוא דכיון דעני שהביא קרבן עשיר יצא דהוי למעליותא ועשיר שהביא קרבן עני לא יצא דהוי לגריעותא:

מתני' והעמידו כנגד בית שלוחו. פי' ראשו למזרח שמוציאין אותו דרך שם בשעת שלוחו:

אהעמדה קאי פי' שיהא ראשה כלפי עזרה. או אקשירה קאי פי' שיהא נקשר בלוארו שהוא מקום שחיטתו:

באחריני מערב פי' בשעיר מוסף הנעשה בחוץ.

של שעיר המשתלח דבעי חלוקה בעי שיעור פרש"י ז"ל דבעי חלוקה מדתנן לקמן במכילתין בשעת שלוחו נותן חציו על הסלע וחציו על קרניו: פי' לפירושו דמשתמא מזה הלשון שקושרו הוא עצמו שניהו לקמן דמחלקו והיינו דלא אדכרי' בשעיר המשתלח אלא לשון אחד. ויש שפירשו דבעי חלוקה שנותן חציו בשל שם וחציו בשל עזאזל דתרוייהו בעו קשירה כדאסקי' לעיל ופי' רש"י ז"ל הוא הנכון יותר:

בעיא כובד. פי' שיהא כבד כדי שיפול לתוך שריפת הפרה. הלכך לשון שלו בעי שיעור דאע"ג דאיכא כובד דאזוב ועץ ארז מ"מ כדי שלא ילך הלשון באויר בשעת זריקה בעי שיעור בו כדי להכבידו:

כובד תנאי היא פי' ור' יצחק כמאן דאמר לא בעי' כובד סבי' ליה דאי לא שניהם בעו שיעורא:

כורכן בשיירי לשון פי' וכיון דאיתא בי' שירים שיעורא בעו:

באן בקולחת כאן בנכפפת ויש גורסי' קודחת והכל אחד ופי' שהיא מעלה שלהבת ונכפפת שאינה אלא מעלה שלהבת כפופה סמוך לגחלתה. ופי' רש"י ז"ל דקולחת לא קדש דכיון שהיא רחוקה מן הגחלים לא קרי' ביה אלא תוך שריפת הפרה. אבל נכפפת קרינא ביה הכי והקש' ר"י ז"ל דאדרבא טפי חשיב תוך שריפת הפרה כשנפל בשלהבת הגדולה מנכפפת שהאש הולכת ווזה ממקומו. ועוד אמאי לא קאמר הא והא בקולחת כאן שורק בגובה האש כאן שורק בסמוך לגחלת לכך פרי' ז"ל בהפך דבקולחת קידש ובנכפפת לא קדש וליש' דקדוש דנקט הכא באשגרת לישן הוא. דלא מקרי קדוש אלא נתינת האפר לתוך המים כדאית' התם:

כובד תנאי היא. פי' ומאן דאמר קדש סבי' ליה לא בעיא כובד ומאן דאמר לא קדש בעי' כובד:

בדי שיהו כולן באגודה. פרש"י ז"ל דבעיא שיהו נקחין ביד אחת דכתיב ולקח הכהן עץ ארז וכו' ואין לשון זה מחוור דהא בלא אגודה נמי יכול ליטלן כולן ביד אחד. וה"ר יוסף ז"ל פי' דמשום הדור מצוה הוא לפי שהם דברים קטנים. וריב"א ז"ל פי' דאפשר דילפי' קיחה קיחה מלקיחת אזוב דמצרים כדילפי' במסכת סוכה לגבי לולב קיחה קיחה מהתם. ואפי' למאן דלא דריש הכי התם אית לן למידרשי' הכא דאיכא אזוב כלקיחה דמצרים:

דף מ"ב והוא יומא נח נפשיה דרביא בר קיסי. פי' ההוא יומא דאפליגו בה בבי מדרשא ואתנחו ביה סימנא למידע במאי פליגי. רביא בר קיסי מכפר בשעיר המשתלח פי' דקיימא לן דמיתת צדיקים מכפרת ולהכי עבדו סימנא דבמידי דכפרה פליגי ההוא יומא. והיינו השעיר המשתלח שהוא לכפר מה שאין כן בפרה דאע"ג דאמרי' התם למה נסמכה פרשה מרים לפר' פרה לומר לך כשם שהפרה מכפרת כך מיתתן של צדיקים מכפרת אין עיקר הפרה לכפרה אלא לטהרה. אבל שעיר המשתלח אין עיקרו אלא לכפרה. וכן פירשו בתוספות:

אחת כשרה בזר ק"ל דהא איפליגו תנאי בפרה של דורות איכא מאן דאמר לדורות בכהן גדול ואיכא מאן דאמר בכהן הדיוט. אבל זר ליכא למ"ד י"ל דאמר לך שמואל דהתם הוא מקבלת הדם ואילך. אבל שחיטה אפילו בזר דאפילו באותה שעשה אלעזר לא היתה אלא בזר כדיליף לקמן:

ואחת פסולה בזר פי' לא סוף דבר זר ממש אלא כל שזר אצלה ואפילו כהן הדיוט דהא אלעזר וחקה או אהרן וחקה כתיב בה אליבא דרבי והכי אמרי' בפרק ד' אחין זר ששמש בשבת יש כאן משום זרות ואוקי' בשחיטת פרו של אהרן וכמאן דאמר שחיטתו בזר פסולה ומאי זר למוי שזר אצלה:

שאני פרה דקדשי בדק הבית היא פי' דאפילו למ"ד פרה כקדשי מזבח ה"מ לשאר מילי אבל לענין זה אין לחלק בה בין שחיטה לשאר דברים

דברים כיון שכל עבודותיה בחוץ כדפרש"י ז"ל ומידי דהוה אמראות נגעים דבעו בה כהונה כדמפרש בסמוך:

מושרף את הפרה לעיניו. וא"ת ודילמא ההוא כמי שישרוף אחר אותה בפניו של אלעזר. י"ל דהא ליכא למי' כיון דלא כתיב לעיל מינה ונתתם אותה אל אלעזר כדכתיב גבי שחיטה:

למעוטי מאי כו'. עד למשמרת למי נדה. וא"ת ומנא לן דאתי למעוטי מידי. ועוד ליתו כולהו מלמשמרת. וי"ל דלא משמע להו דכתיב למשמרת אלא לעיקר הכשרה דפרה ותדע דהא כתב רחמנא אידך קראי לאשמועי' דלמשמרת לא קאי אכולהו. והיינו דאמרי' למעוטי מאי דאי לא אתא למעוטי מידי לשתוק וליתו כולהו מלמשמרת כך פירשו בתוספות:

ע"ב ושאין כשרין אלא ביום: פי' מדכתיב וחטאו ביום השלישי ולא כתיב וחטאו בשלישי ובשביעי:

ת"ל התורה וא"ת ולענין השחיטה וקבלת הדם והזאה דאיתה בחטאות דעלמא למה לי קרא הכא תיפוק לי' דחטאות קריה רחמנא. ויש שתירצו דאין הכי נמי ואגב אידך דליתנהו בחטאות דעלמא נקטינהו להני. אי נמי דכיון דאיכא כמה מילי שאין לפרה דין חטאת שהרי אינה נפסלת בלינה וכמה דברים אחרים אימ' דבהא נמי לא דמי לחטאת ולא בעי' יום:

הרי אנו למדין מהזאת מימי' מה הזאת מימי' וכו'. וא"ת א"כ למה לי למכתב התורה לרבות ניליף מהזאה. י"ל דכיון דכתב רחמנא זאת למיעוט' הוה ממעטי' כולהו אי לאו דכתב רחמנא ריבויי' דהתורה אבל אחר שריבה הכתוב ומיעט יש ללמוד מהזאה מה הוא מרבה ומה הוא ממעט:

אשה מאי טעמ' אלעזר ולא זר דסבי' ליה דשחיטה באלעזר ממש ולא לעיניו של אלעזר וכיון דכן הוא יש לנו גם כן לומר אלעזר ולא זר:

אמר עולא כל הפרשה כלה משמע מוציא מיד ומשמע ממילא פרש"י ז"ל כשתדקדק בפ' פרה אדומה אינך יכול להשוות שטת הפרשה שיהיו כל מקראותיה זה מוציא מכלל זה או יהיה כל מקראותיה שוין זה כזה אלא יש בהם שמשמע מקרא זה מוציא מיד המשמע של המקרא שלפניו מה שפסל זה הכשיר זה או מה שהכשיר זה פסל זה. ויש בה משמעות מקראות שמתקיימין ממילא שהמשמע הראשון עומד במקומו ואינו מוציא מכלל חבירו ולפי מדרש סדרן יש להביא מי הוא המוציא מכלל חבירו ומי משמע ממילא ועכשו הולך ודורש את כלה ע"כ לשון רש"י ז"ל:

איכא דאמרי אותה לאלעזר וכו' פי' דתנאי פליגי איכא מאן דאמר הכי ואיכא מאן דאמר הכי דפלוגתא דתנאי היא במסכת פרה כדכתי' בפ"ק והיינו איכא דאמרי דאמרי' הכא ולשון זר הוא זה:

בשלמא למ"ד לדורות בכהן הדיוט שפיר. פי' דכיון דמפקי' לה מאלעזר ודרשי' ולא לדורות באלעזר הרי כל שאר הכהנים להכשירה מסתמא ואפילו כהן הדיוט:

גמר חקה חקה מיום הכפורים פי' ואידך תנא לא גמר חקה חקה אי נמי אית ליה וכדמשמע קצת לקמן גבי כהן בכהנו אלא דסבי' ליה דהכא ליכא למידן ג"ש דכמאן דמפורש בהדיא כהן הדיוט דמי כיון דסתם דבריו:

שלא יאמרו שתים שחט פרש"י ז"ל וקימא לן שכל המלאכות הנעשות עמה פוסלות אותה כדתנן כל העוסקין בפרה מתחלה ועד סוף פוסלין אותה במלאכה ולקמן נמי אמרי' ושחט אותה שלא ישחוט אחרת עמה:

ר' שמעון היא דדריש טעמיה דקרא פי' דעביד דינא לפום טעמא דקרא בלחוד דאלו רבנן אע"ג דדרשי טעמא דקרא בכל דוכתא מ"מ כל היכא דכתב רחמנא שום דין מוחלט לא מיבטלי מיניה מידי משום טעמא דקרא אלא סבי' להו דלא פליג רחמ' וכדפרי' לה בב' מציעא בס"ד. וכן במסכת סנהדרין בס"ד:

דף מ"ג ולקח אלעזר הכהן מדמה פי' והאי קרא איירי בקבלת הדם והזאת דמה והא דהדר כתיב ביה אלעזר הכהן לשמואל דאמר דשחיטה בזר כשרה וכי כתיב ושחט אותה לפניו שיהא אלעזר רואה איצטריך למכתב הכא אלעזר הכהן לאהדורה לאלעזר. דאי כתיב ולקח מדמה באצבעו הוה משמע שהזר השוחט יקבל הדם ולרב דאמר שחיטה באלעזר דוקא הא דהדר כתב הכא אלעזר היינו למיהוי מיעוט אחר מיעוט למעט שאר כהנים חוץ מאלעזר ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות שתהא קבלת הדם והזאתו כשרין אפילו בכהן הדיוט הלכך האי קרא בין לרב בין לשמואל משמע מוציא מיד משמע.

לשמואל דאפילו לכהן הדיוט פי' והוי משמע מוציא מיד משמע ולרב קרא דלעיל נמי בכהן הדיוט והוי משמע ממילא אלא דאיצטריך למכתב כהן מטעמא דמפרש ואזיל:

הכהן בכיהונו פי' להכי כתב הכהן מיותר לאשמועינן שצריך ללבוש בגדי כהונה ובמסכת פרה אמרו כי בבגדי לבן היתה נעשית ובסיפרי מוכח לה מחקה חקה דיום הכפורים ואמרי' התם שאלו תלמידיו את רבן יוחנן בן זכאי באי זו כליס היתה נעשית אמר להם בבגדי זהב אמרו לו למדתנו רבינו בבגדי לבן אמר להם אם מה שראו עיני ושרתו ידי שכחתי ק"ו מה שלמדתי מרבותי וכל כך למה כדי לחזק בה את התלמידים כלו' לחדד בה את התלמידים שיהו זוכרין מה שלמדו לפניו ודכות' בפרק יוצא דופן:

השתא כהן גדול בעי' בכיהונו מיבעיא הקשו בתוספות לימא ליה דאיצטריך בכיהונו לדברים האמורים לעיל שהם כשרין בכהן הדיוט ויש שתירצו דהא ליתא דכי כתיב הכהן בכיהונו אכלה פרש' משמע ואפילו לדברים שהן בכהן גדול ולא נהיר והנכון כמו שפי' ז"ל דהכי פרכי' דכיון דאיכא שום עבודה דאצרכה רחמנא כהן גדול פשי' לן דמאי דהדר אפשר בכהן הדיוט דבעי' בכיהונו דמסתמא לא נחתיה מעבודה לעבודה תרי דרגי:

מלתא דאתיא בק"ו טרח וכתב לה קרא פי' כשאין צריך לעקם הרבה כי הכא וכדכתי' בריש פרק איזהו נשך:

ואסף איש טהור את אפר הפרה פי' והאי איש טהור מיותר הוא לדרשא דכיון דכתב רחמנא לעיל הכהן מסתמ' איש טהור הוא אלא ודאי לדרשא אתא איש להכשיר את הזר טהור להכשיר את האשה וליכא למימר אמאי לא אמרי' איפכא חדא דלא נפקא לן מינה מידי אי מפכת לה אפיך ותו דכיון דקתני בכל דוכתא איש ואתי למעוטי אשה לא אתי שפיר למדרש מיניה הכא ריבויא דאשה ועוד י"ל דכיון דלעיל מינה איירי שהוא איש כהן דרגא דרגא ממעטי' ליה ומעיקרא מרבי' דלא בעי כהן ולבסוף מרבי' אשה וכן נראה מפי' רש"י ז"ל:

ולקחו לטמא מעפר פי' ומסתמא ולקחו אותם דלעיל משמע ור' יהודה א"כ לימא קרא ולקח מאי ולקחו דאפילו קטן פירוש דלקחו טפי לן גברא יתירא:

ונתן ולא ונתנה פירוש מייתורא דקרא והיינו דאמרי' בסמוך דלרבנן איצטריך למשרי דשקלי תרי ויהיב חד ואי לא דרשי' ייתורא אפילו תימא דאתא לומר דיהיב חד אכתי איכא למימר דההוא חד ליהוי גברא משום ונתן ולא ונתנה אלא ודאי כדאמרן וכן בדין דאי משום דכתוב בלשון זכר אורחא דקראי הוא בדבר הנוהג בין באיש בין באשה:

לרבנן איש ולא אשה טהור להכשיר את הקטן וכו' פי' וליכא למימר איפכא דא"כ לשתוק קרא והוי משמע ממילא מאסיפה דלעיל אלא ודאי משמע מוציא מיד משמע הוא ולא פליג ר' יהודה פי' דאם איתא דפליג הוה ליה למיתנייה בהדיא והא דלא קשיא לן לרבנן דלעיל אכשרי' קטן לגמרי והכא קתני אשה מסייעתו משום דאשה מסייעתו לאו דוקא
אלא

אלא לריבות' נקטיה ומשום דסתם קטן בעי סיוע אבל לר' יהודה קשיא אשה וקטן:

ע"ב אמר אביי כיון דאמר מר וכו' עד ודאי פליגי פי' משום דלא סגיא בלאו הכי לא הא תנא לפירושה דמדרבנן כשמע לר' יהודה:

הטהור מכלל שהוא טמא פי' דמשמע הטהור דהשתא לימד על טבול יום שכשר בפרה וא"ת תינח בהזאה בשאר עבודות מנא לן דהא קיימא לן שכל מעשיה בטבול יום י"ל דבהזאה דאמירא קרייה רחמ' טהור מכלל דשויה טהור גמור לכל עבודות.

לא מסקי מינה אלא כדמסיק תעלה מבי כרבא פי' כל היכא דבעו לפרושה כולה בחד סדרא שיהו כל מקראותיה שוין אלא אמרין כו'.

יבא זכאי ויכפר על החייב פי' ומה שמתודה על ביתו בוידוי ראשון משום דביתו כגופו:

מתני' על הרובד הרביעי פי' על השורה הרביעית של הרצפה וטעמא דכולה מתני' מפרש בגמרא:

והיום דקה מן הדקה. פי' באותו שצריך להקטיר לפני ולפנים וכדפרש"י ז"ל והכי מוכח בגמרא דמייתי לה מדכתי' ומלא חפניו קטורת סמים דקה.

והים עולין באמצע פי' כהנים העולין עמו משום כבודו או לסייעו בהפוך בגורא וכיוצא בו כי אע"פ שכל עבודות יום הכפורים אינם אלא בו בכי הא מסייעין כדכתי' בפ"ק וכן פירשו בתוספות:

והא כתיב וכל אדם לא יהיה באוהל מועד וכו' פי' וא"כ היאך המזרם עומד בשעת הקטרה בהיכל דלפנים.

גרש"י ז"ל תני של היכל כלומר שורה רביעית שהיא חוץ להיכל וקש' דא"כ כאלא עומד באולם ולקמן אמרי' שפורשין מבין האולם ולמזבח ואפילו ר' אלעזר לא התיר אלא בין האולם אבל לא באולם עצמו תירצו בתוספות דהא לקמן איכו אלא מדרבנן שלא אסר הכתוב אלא באוהל מועד דהיינו היכל והכא גבי מזרם אוקמוה אדינא דאורייתא משום טירחא דכהן גדול שלא יהא צריך לטרוח לבא עד בין האולם ולמ"ד היכל ואולם חדא קדושה היא הכא נמי במתני' קרי לאולם היכל וחוץ לאולם קתני ויש ספרים ישנים שגורסים תני חוץ לעזרה ולא נהי' דהא במתני' היכל קתני ולא משמע דמשבשי' לה למתני'.

דף מ"ד כפרתו קודמת לכפרת ביתו פירשו בו לענין וידוי שמתודה תחלה עליו ואחר כך על ביתו ואחר כך על אחיו הכהנים ויש מקשי' דא"כ מאי קאמר קודמת לכפרת כל ישראל דהא בוידוי של פר אינו מתודה בו על ישראל וי"ל דקים להו בוכפר בעד כל קהל ישראל אם אינו ענין לוידוי זה תנהו ענין לוידוי השעיר אלא דאשמועי' קרא הכא אגב אורחיה דין סדר הוידוי ויש שפי' דמיירי לענין קרבנות שכהן גדול מקריב קרבנותיו בכל מקום קודם לכל הקרבנות וקרבן אחיו הכהנים קודם לקרבן כל ישראל:

מאי משמ' פי' דקרא בהקטרה מיירי.

איזהו דבר ששוה בו ובכהנים ובכל ישראל הוי אומר זה הקטורת פי' שמכפר על כולן בשוה כאחת דאלו מתן דמים אינו שוה בכלן שהפר עליו ועל הכהנים והשעיר על ישראל כן פרש"י ז"ל.

מנין לקטורת שמכפרת על לשון הרע שנאמר ויתן את הקטורת ויכפר על העם פרש"י ז"ל דלעיל מינה איירי בלשון הרע שאמרו למשה ולאהרן אתם המתם את עם ה' והחל הנגף בעם ואח"כ ויתן את הקטורת ויכפר על העם.

יבא דבר שבחשאי פירשו בו שהקטורת דבר שבחשאי שאין עליו שום דבור מה שאין כן בהזאות שהיה בו דבור כדאמרי' בפרק הוציאו לו שהיה מונה אחת אחת ואחת וכו'.

תנן התם פורשין מבין האולם ולמזבח בשעת הקטרת הקטורת פי' ופרישה זו מדרבנן דאילו מדאורייתא אין איסור אלא דאוהל מועד כדאיתא לעיל

לעיל ואוהל מועד היינו היכל או אולם למ"ד קדושת היכל ואולם חדא היא.

לא שאנו אלא בשעת הקטרה דהיכל פרש"י ז"ל שהוא קרוב לבין האולם אבל בשעת הקטרה דלפני לפנים מהיכל פרשי שהוא קרוב מבין האולם לא פרשי כי רחוק הוא לפני לפנים וקשה דהא בשעת הקטרה דלפני לפנים אסור מן התורה להיות בהיכל כדאמרינן לעיל ואם כן אמאי לא גזרינן בבין האולם דילמא עייל להיכל וי"ל דמידי דמתעבד לפני לפנים תמיר להו לאינשי ולא עייל כלל ותו דכי הויא גופה דהקטרה בהיכל שהוא קרוב איכא למיחש דילמא משתלי ועייל אבל היכא דהקטרה ליתא אלא לפני לפנים שהוא רחוק אפילו להיכל למה להו למיעל:

ויש מתרצים דכי עביד הקטרה לפני לפנים ניחא להו לרבנן לאוקומה אדינא דאורייתא כי היכי דליחזו ליה ולירתת שלא יתקן מבחוץ ויכנים לפנים כצדוקי. ואע"ג דאכתי מצי עביד בין הפרוכות מאי דאפשר לתקוני מתקנינן:

(חיים מדבר. ליכא לאקשויי דא"כ למה היו משביעין את הכ"ג שלא ישנה דבר והא היו עומדין באולם לראותו שלא יתקן מבחוץ וכמו שכן הקשו כת הקודמין כ"כ מההיא דפר' הנזיקין דף כ"ד ומה שפרש"י ז"ל שם יע"ש ועיין להר"ב עץ החיים ז"ל דף ל' ולהר"ב אש דת ז"ל דף ס' יע"ש. דאיכא למימר דאכתי צריכין היו להשביעו שלא יעשה כן בין שתי הפרוכות שהיה ביניהם רוחב אמה וכמ"ש הרמב"ם ז"ל בפ"ד מה' בית הבחירה יע"ש דכל כי האי מלתא לא מצו למיחזי ליה שהרי הפרוכת מפסקת ביניהם כמובן. איברא שראיתי להתוס' ישנים ז"ל בסוגיין בע"ב ד"ה כיון שכתבו דגם שם אינו יכול לתקן כל כך יע"ש. ולעג"ד לא מצאתי מקום למה אינו יכול לתקן מאחר שהיה ביניהם רוחב אמה כדאמרן. ותו דלדידהו ז"ל קשה א"כ שבועה זו למה אחר שבהיכל אינו יכול לתקן מפני הרואים אותו מן האולם כמובן. באופן דלדברי הריטב"א ז"ל ל"ק מידי למה היו משביעין אותו וכמדובר. ברם ההיא דאקשו בה רבנן קמאי ז"ל דמצו לראותו דרך לול לא מיתרצא בהכי שהרי הלול היה פתוח מן התא שאחורי בית הכפורת מצד מערב לתוך בית קה"ק וכמ"ש רש"י ז"ל בזבחים דף נ"ה יע"ש ואם כן משם היו יכולין לראות כשנכנס לבית קה"ק אם כבר תקן מבחוץ כמובן ועיין בס' עבודת ישראל דף מ"ד ומ"ה כי לא דבר נכונה בזה ועיין להר"ב עץ החיים ז"ל שתירץ לעיקר הקושיא בההיא דקול ומראה וריח איכא איסורא דרבנן ולהכי היו משביעין אותו. ואחר הרואה דברי הריטב"א ז"ל עיניו יחזו דבכה"ג לא העמידו דבריהם חכמים כיון שראיה מוכרחת לצורך שיראו אותו שלא יתקן מבחוץ שהרי כתב ז"ל דבכה"ג ניחא להו לרבנן לאוקומ' אדינא דאורייתא כי היכי דליחזו ליה ולא גזרו דילמא עייל להיכל כמובן. וכר מן דין עכ"ל כן דהא הכא נמי מסתכל בהיכל דאסיר מדרבנן כאמור וכמ"ש הרמב"ם ספ"ו מה' בית הבחיר' והוא גמרא ערוכה בפ"ב דשבועות דף י"ו ובתוספתא דכלים יע"ש וכבר הושג בזה מרן ז"ל שכתב דבהיכל מכין לו. ועיין בפי' המשנה פ"ד דמדות משנה ה' יע"ש וא"כ איך כת' הריטב"א ז"ל והתום' ישנים ז"ל דבעינן שיעמדו שם כדי שיוכלו לראות והא לא מצו למיחזי מחמת איסורא דרבנן אלא ודאי עכ"ל כיון דלא סגי בלא"ה לא העמידו דבריהם כמדובר ודוק):

בשעת מתן פר כהן וכו' פי' דבכל הני איכא הזאות בהיכל על הפרוכת ועל מזבח הזהב כדאית' בפרק איזהו מקומן.

מאי לאו בשעת הקטרה דלפני לפנים. וא"ת ומנא ליה הא י"ל חדא דהקטרה סתם קתני וכל הקטרה במשמע משתמא. ועוד מטעמ' דמפרש בסמוך דלא קתני בין האולם ולהיכל אלא מעלה אחת וזה ברור. ובתום' פי' דהשתא ס"ד שלא בשעת ההקטרה היינו שעת מתן דמים דאי לא עביד מידי אמאי פריש כלל. ועל כרחין במתן דמים דלפני לפנים קאמ' דאלו במתן דמים דהיכל אפילו

בשעת

מתן דמים דהיכל נמי כדקתני רישא בהדיא וכיון שלא בשעת הקטרה דהיינו דמים מיירי לפני לפנים דכותה נמי שעת הקטר' ממש שעת הקטרה דלפני לפנים. ופרקי' דלא מיירי הך אלא בשעת הקטרה דהיכל ופי' זה נכון הוא אלא שאין אנו צריכין לו לפי מה שכתבנו. ופרכינן אי הכי דהקטרה הקטרה דהיכל היא בלחוד היכי קתני מעלה אחת ביניהו לענין מתנות דלפני לפנים הא איכא מעלה אחריתי דאלו דהיכל פרשי בין בשעת הקטרה דידה כו'. ופרקי' הא קתני שבהיכל כו' כלומר הכי נמי קאמר והא שבהיכל פורשין בין בשעת הקטרה דהיכל בין בשלא שעת הקטרה דהיכל אלא דלפני לפנים ובין אולם ולמזבח לא פרשי אלא בשע' הקטר' דהיכל בלחוד ופרכי' דא"כ אמאי לא איירי אלא בענין הקטרה בלחוד דלא קתני אלא חדא מעלה דהא איכא מעלה במילתא אחריתי לענין מתן דמים דלפני לפנים דאלו היכל פרשי בקידושין דידה. פי' בשעת מתן דמים והוה ליה למימר שתי מעלות. ופרקינן שם פרישה אחת היא כלומר חדא מעלה חשיבי דמשום דבר הנעשה בפנים בין בשביל הקטרת ובין בשביל מתן דמים פרשי בהיכל ולא פרשי בין האולם ולמזבח ואפשר דשלא בשעת הקטרה דקתני הכל בכלל אי נמי כדפרש"י ז"ל דאפילו תימא דלא מיירי תנא אלא לענין מעלה דהקטרה ממילא שמעינן דה"ה לענין מתן דמים דהא פשיטא דשוות נינהו:

ע"ב ש"מ מעלות דאורייתא. פי' מעלות שאמרו בפ"ק דכלים בעשר קדושות ונתנו מעלה לבין האולם ולמזבח על העזרה כדאיתא התם. אותה מעלה דאורייתא דקדושת בין האולם ולמזבח לחוד וקדושת עזרה לחוד דאי חדא קדושה היא כי היכי דפרשי מבין האולם ליפרשו מבין העזרה כיון דמדאוריתא חד דוכתא הוא אלא ודאי כדאמרן ומהדרינן דלעולם מעלות דרבנן נינהו ועזרה כיון דאיכא מזבח החיצון דפסיק מיכרא מלתא ולא אתו למיעל. ומיהו לא אמרינן השתא אלא דמעלות בין האולם ולמזבח על העזרה דרבנן אבל ודאי יש בעשר מעלות דהתם דברים שהם דאורי' כגון זבין ומצורעין וכל הטמאין שנכנסו לפנים ממחיצתן. ובתוספתא תניא נכנסו מצורעין לפנים מן החומה לוקין ארבעים זבין וזבות נדות ויולדות להר הבית לוקין שמונים ומיהו מאי דקתני בסופא דהך ברייתא לוקה שמונים משבשת' היא דליכא אלא חד לאו דלא יטמאו את מחניהם דאי משום ולא יבא אל תוך המחנה דכתיב בבעל קרי הא בפרק אלו דברים אסקינן דההוא במחנה שכינה כתיב והתם נמי איתא להא תוספתא ולא גרסינן בה אלא לוקה ארבעים וכן עקר:

התורה חסה על ממונם של ישראל. פרש"י ז"ל ואכן נמי חייסינן ותתיית גחלים שוחקת את הכלי ומחסרתו. והכי האי גונא ליכא למימר אין עניות במקום עשירות:

תנא ונתפזרו לו קב גחלים פי' המותרים מן המחתה שהוא חותה בה. מכבדן לאמה פי' סילון שבעזרה היוצא לחוץ עד נחל קדרון. והקשה רבינו נסים גאון ז"ל היאך משליכין אותם במקו' זה להפסידן בידים ולזלזל אותם והלא הם קדושי' בכלי שרת כדאמרינן לקמן פר' הוציאו לו את הקומץ והלבונה והגחלים שנגע טבול יום במקצתן פסל את כולן. ותירץ ר' דכלי שרת אין מקדשין אלא מדעת והכא אין דעת לקדש את המתפזרים. והקשה עליו הר' אלחנן ז"ל דהא פלוגתא דאמוראי היא במסכ' סוכה ואיכא מאן דאמר דמקדשין שלא מדעת אפילו שלא בזמנן וכ"ש בזמנן ולדידיה מאי איכא למי' והנכון כמו שתירץ רבי' נסים ז"ל דלקמן מיירי בגחלי' שמכנים לפנים שאותה מחתה היתה כלי שרת. וכן נראה מן הירושל' שאמרו בירושלמי דחגיגה גחלים מאי כלומר למה פוסל את כולם אמר ר' אבדן תפתר בגחלים של יום הכפורים שבמה שהוא חותה הוא מכנים אבל של כל יום לא כדתנן התם נתפזרו לו קב גחלים מכבדן לאמה ואתמר נמי מפני שהוזקקו לכלין. פי' דמחתה שמכנים בה הוא כלין והוא מגרפתן ולא מחתה שחותה בה ופי' בתוספו'

בתוספו' דיום הכפורים דנקט בירוש' לאו דוק' אלא לאפוקי מחתה שחותה בה וכן נראה מן הטעם שאמרנו שם מפני שהוזקקו לכלין:

לא רבנן ולא ר' יוסי פי' דלר' יוסי ג' קבין נשתיירו במחתה ראשונה ולאו קושיא רבה היא דהא אין כולן מתפזרין וכיון דכן נקט קביים שהוא חשבון שלש אלא קושיא כל דהוא היא משום דאיכא לפרושה שפיר אפילו כפשטה כדמופרש ואזיל ודכותה בתלמודא:

בסאה מדברית פי' שאין בה אלא חמש קבין ירושלמיות עירה שלשה ונשארו שתים:

בכל יום לא היה לה נושתיק. פרש"י ז"ל טבעת של זהב בראשה משום ונשמע קולו בבאו אל הקדש פי' דאע"ג דההוא גבי מעיל כתיב גמור מינה רבנן להא דהכא נמי והגאו' ז"ל פי' שהוא כסוי כדי שלא יכבו הגחלים או לפי שלא יכוו פניו מחום הגחלים כי בכל יום לא היה צריך לכך שהיה יכול ליתן ידו השמאלית כנגד פניו שהרי לא היה נושא בה שום דבר וכיוצא בלשון הזה בילמודנו (ב"ר פ' ס"ט) מערטלו מנשתיקו כלו' מנרתיקו:

דף מ"ה לקיום האש פי' שאם אין אש כל הצריך במערכה גדולה מוסיפין עליו מזה:

ואחת לאיברים ופדרים שלא נתעכלו פי' ולא משלה בהם האור להוציאם מתורת בשר דאי משלה בהם האור הא אמרי' לעיל דחלות לילה עושה עכול לענין שאם פקעו לא ירדו וכיון דכן ה"ה דכיון שעבר עליהם כל הלילה דהוו להו כדשן ואין עושין להם מערכה אחרת אלא ודאי כדאמרן ומיירי באיברים קשים שאין האור מושלת בהן ודוגמת' ההיא דאמרי' בזבחים גבי איברים שפקעו מעל המזבח קודם חצות יחזיר דהוינן בה היכי דמי אי דאית בהו ממשא אחר חצות נמי ואי דלית בהו ממשא קודם חצות נמי לא ופרקי' לא צריכה בשרירי הכא נמי דהוו שרירי טובא שלא נתעכלו בכל הלילה:

אמר לו ר' שמעון וכי תעלה על דעתך שזר קרב לגבי מזבח פרש"י ז"ל למה לי קרא ללמוד שתהא הצתת אליתא בכלי שרת והלא כבר אמורת דהצתת אליתא בראשו של מזבח נפקא לן מדכתיב והאש על המזבח תוקד בו והיאך תהא בזר וכי זר קרב לגבי מזבח והכתיב ואל המזבח לא יקרבו ולא ימותו ואפילו ללויים אלא ודאי דהאי קרא בא ללמוד על הצתת אליתא שיהא בראשו של מזבח וההוא קרא דהאש על המזבח תוקד בו אתא לקיום האש כדר' יוסי ומאי דכתב קרא כהן בהאי קרא לגופיה איצטריך לומר שנתינת אש צריכה כהן ע"כ. והקשו בתוספות וכיוצא לרבי שמעון לנפשיה דכיון דמוקי' האי קרא בהצתת אליתא שתהא בראשו של מזבח תו לא בעי למכתב כהונה שהרי אין זר לגבי מזבח ואמאי קשיא לר' יהודה טפי מלר' שמעון. וי"ל דלר' יהודה דנפקא ליה הצתת אליתא מוהאש על המזבח תוקד בו משמע שהיקידה עצמה כשנופח באש להליתו הויא בראשו של מזבח והא דלא אפשר בזר. אבל האי קרא דלא כתיב ביה אלא ונתנו אפשר לנתינת אש בזר דקאי אארעא ויהיב אש בראשו של מזבח. והיינו דמהדרי' דלר' יהודה נמי איצטריך קרא דהא הוה אפשר לנתינת אש מארעא דקאי אארעא ועביד במפותא:

ע"ב עכולי עולה אתה מחזיר ואי אתה מחזיר עכולי קטורת. פירשו בתוספות דדוקא עכולי קטורת שאינו על מזבח החיצון כעולה. אבל עכולי קומץ ולבונה ומנחת כהנים ומנחת נסכים שכולן על מזבח החיצון צריך להחזיר עכולן ולא אימעוט מהעולה:

אש מחתה ומנורה מכין. פי' אש שחותה ביום הכפורים לצורך הקטורת שלפני לפנים ואש שנוטל להדליק בו נרות של מנורה בכל יום ויום:

נאמר אש בקטורת פי' רש"י ז"ל מדכתיב יקטירנה ואין הקטרה בלא אש:

אש

אש תמיד שאמרתי לך פי' דגבי נרות כתיב להעלות נר תמיד והיינו דקאמ' הכא אש שנאמר בו תמיד דהיינו אש של נרות לא תהא מוקדת אלא מראשו של מזבח החיצון:

מה להלן בסמוך לו אף כאן בסמוך לו וא"ת אש מנורה תוכיח שאינו מן הסמוך לו י"ל דההוא אש דמנורה אינו אש גמור שאינו צריך לו אלא לשלהבת ולהכי לא ילפינן מיניה. כן תירצו בתוספות:

איזהו דבר שמקצתו לפני ה' ואין כולו לפני ה'. פי' דכיון דכתב רחמנא מעל המזבח ולפני ה' משמע שיהא מקום במזבח שאינו לפני ה'. וא"כ אין זה מזבח הפנימי העומד בהיכל אלא מזבח החיצון שאין כולו עומד לפני ההיכל. ואיצטריך למכתב מעל המזבח וכו' הוה אמי' מאי מזבח מזבח הפנימי פירוש מפני שהוא סמוך לו ומשום דרשא דלעיל:

דף מ"ו אבל מהאי גיסא ומהאי גיסא לא פי' דהוה ס"ד דדוקא מן הגחלים של מזבח שהם כנגד פתח ההיכל אבל מהאי גיסא ומהאי גיסא לא ואע"ג דלד מערבי הוא קמ"ל מעל המזבח כן פרש"י ז"ל.

אמר ר' אלעזר בר קפרא אומר היה ר' מאיר אומר איברי עולת חול שניתותרו עושה להם מערכה בפני עצמה וסודרן אפילו בשבת כך הגרסא במקצת הספרים. אבל רש"י כתב דלא גרסי' עולת חול דא"כ משמע דכולה מלתא לא אתיא אלא לאשמועינן דאיברי חול שניתותרו עושין להם מערכה בשבת וא"ת היכי פרכינן מאי קמ"ל דהא אתא לאשמו' שבת וכי תי' דהיינו כמו דפרכינן דהא בכל יום תנן ואפילו בשבת הא ליתה דהאי פריכ' רבא הוא דאמרה לקמן. אבל השתא לא נחתי' להכי אלא ודאי דלא גרסינן עולת חול אלא ה"ג איברי עולה שניתותרו וכו' והשתא פרכינן ארישא דמשמע דאתא לאשמועינן דין איברי' שנתותרו מבעוד יום שעושין להם מערכה בפני עצמן. ואמרי' מאי קמ"ל בר קפרא דהא בהדיא תנן לה במתני' כדברי רבי מאיר. ולקמן פרכינן אסופא דקאמ' ואפילו בשבת דהא תנינן והיום חמש. ורבא פרכה מדתנן בכל יום ואפי' בשבת וזו היא שטת רש"י והיא הנכונה:

לא נצרכה אלא לפסולין דמשלה בהן האור פי' לפסולין שאם עלו לא ירדו וכן פרש"י ז"ל.

אבל באמצע שבת לא קמ"ל ואפילו בשבת והא אתיא לן מהא דאמרי' בשילהי פ"ק דמסכת שבת בכל מושבותיכם אי אתה מבעיר אבל אתה מבעיר בבית המוקד ואסיקנא דההיא לאיברים ופדרים שלא נתעכלו מבערב הוא דאתא וק"ל דהא בפ"ק אלו קשרים אמרי' עולת שבת בשבתו ולא עולת חול בשבת. וי"ל דהתם לאיברים ופדרים שלא משלה בהן האור מבעוד יום דכוותה בחול מקטירין דהקטרת איברים בלילה כיון שנזרק הדם מבעוד יום כדאיתא בפרקא הממונה אבל איברי ערב שבת שלא משלה בהן האור מבעוד יום אינם קרבין בשבת:

קשיא פי' אבל לא הוי תיובתא דאיכא למימר בכל יום דחול קאמר.

ופליגא דרב הונא כו'. סופו אינו דוחה פי' והאי פלוגתא היינו אליבא דרבא דפריש בסמוך שאינו דוחה את השבת וא"ת ולרב הונא אליבא דרב תיקשי ליה מתניתא דבכל מושבותיכם דפ"ק דשבת וכי תימ' דמוקים לה לאיברים של קרבנות שבת כמו שפי' ר' יוסי הא ליתא חדא דההיא מעולת שבת בשבתו נפקא דודאי לכולהו מעשה הקרבנות כתיב ולא לשחיטה וזריקה בלחוד ועוד דברוב דנוסחי גרסי' התם לאיברים ופדרים שלא נתעכלו מבערב הוא דאתא וי"ל דרב הונא מודה הוא דכיון דמשלה בהן האור מבעוד יום שקרבין בשבת אלא שהוא סובר שאין עושין להם מערכה באנפי נפשה. וכן תירץ ר"י ז"ל.

מאי

מאי אינו דוחה רב חסדא אמר דוחה את השבת ואינו דוחה את הטומאה פי' לאו למי' דדוחה דתחלתו דקאמר כו' לומר דוחה את השבת ואינו דוחה דסופו שאינו דוחה את הטומאה דהא ליתא דכולה בחדא גוונא מיירי אלא רב חסדא קאמר דודאי אפילו סופו דוחה את השבת ואינו דוחה דקאמר רב הונא היינו שאינו דוחה את הטומאה. ולאפוקי ממאן דמפרש דרב הונא אינו דוחה את השבת קאמר נקט רב חסדא דוחה את השבת. ולרבא נמי כולה מיירי בשבת ולאפוקי מדרב חסדא נקט דדוחה את הטומאה והאי תחלתו וסופו פירש בו רש"י ז"ל משם רבותיו ז"ל דתחלתו היינו הקטרת אברים של היום וסופו הקטרת אברים שהיו מאתמול ורב חסדא סבר דודאי אפי' סופו דוחה את השבת דאברים שלא נתעכלו מערב שבת קרבין בשבת ועושין להם מערכה לר' מאיר אבל אינם כדאי לדחות את הטומאה ורבא אמר איפכא והקשה רש"י ז"ל על זה מדאמרינן לקמן תחלתו דעיקר כפרתו ואלו הקטר אברים אינם עיקר כפרה שאין כפרה אלא בדם לכך פרש"י דתחלתו היינו שחיטה וזריקה שהוא תחלת הקרבן והם עיקר כפרה וסופו היינו הקטר אברים שאינם עיקר כפרה דרב חסדא סבר דבין תחלתו ובין סופו דוחה את השבת כלומר דבין קרבנות השבת ובין אברים שנתותרו מערב שבת עושין להן מערכה בשבת וכן תחילתו דוחה את הטומאה אבל אם נשחט ונזרק דמו בטהרה אין מקטירין האברים בטומאה דכי אמרי' במועדו ואפילו בטומאה דוקא כשניטמאו קודם זריקה. ורבה סבר דסופו נ"כ דוחה את הטומאה אבל אין סופו דוחה את השבת דאברים שניתותרו מערב שבת אין עושין להן מערכה בשבת ואין פי' זה נכון שהרי בכמה מקומות מצינו דהבשר והאימורין קרבין בטומאה ואף על פי שתחלתו בטהרה וכדאמרי' בפ"ק דמכילתין היה מקריב מנחת אלים וכבשים ונטמאו בידו אומר לו הוי פקח ושתוק. ואע"ג דבשעת זריקה היה בטהרה ועוד קשה קצת לפירוש זה דלא דמי סופו אינו דוחה דקאמר רב חסדא לסופו אינו דוחה דקאמר רבא דאלו לרב חסדא סופו אינו דוחה את הטומאה כל שנזרק בטהרה ואפילו בקרבנות שנשחטו ושנזרק דמן היום ואלו לרבא כי קאמר סופו אינו דוחה את השבת אינו אלא בהקטרת אברים שניתותרו מערב שבת. אי נמי דה"ק דעיקר כפרה של בשר זה בתחלתו דנהי דעיקר כפרה ביום ההוא מ"מ גם בבשר יש כפרה קצת היכא דאיתיה והנכון כפי' הראשון והא דאמרי' לקמן תחלתו דעיקר כפרה לאו עיקר כפרה ממש אלא שתלוי בו עיקר כפרה וכמאן דאמר אם אין בשר אין דם. מה שאין כן בסופו שאינו מעכב בדם כיון שכבר היה שם בשר בשעת זריקה.

מאי שנא שבת דכתיב במועדו ואפילו בשבת. ק"ל דהא אנן לענין אברים של ערב איירי' והנהו לא נפקי מבמועדו אלא מבכל מושבותיכם כדאיתא בפ"ק דשבת וכדכתי' לעיל וי"ל דאין הכי נמי מיהו מכיון דכתב רחמנא בכל מושבותיכם גלי לן שזה בכלל במועדו ודכותה בתלמודא.

ע"ב שבת דתחלתו לאו בר מידחי שבת פי' דתחלת קרבן זה שהיה מערב שבת אינו דוחה את השבת שאין אברים של ערב שבת קרבין בשבת אלא בשנשחט ונזרק דמן מבעוד יום וגם בשהתחיל להקטיר האברים בענין שמשלה בהן האור וכדכתי' לעיל ומדכתיב עולת שבת בשבתו ולא עולת חול בשבת.

איתמר המכבה אש מחתה ומנורה פי' אש של גחלים דמחתת הקטורת דיום הכפורים דלפני לפנים. וגחלים שנוטל להדליק בהם נרות שבכל יום ויום.

רבא אמר פטור כיון דנתקה נתקה פי' דקסבר דכי כתיב אש תמיד תוקד על המזבח לא בא לחייב אלא שלא תכבה על המזבח עצמו שאם כיבה אותו שם חייב:

התם לא איכתיק למצותה פי' וכמאן דאיתיה במזבח דמי כי עדיין הוא לרומו של מזבח

אבל

אבל הכא איכתיק למצותה ושוב לא קרינא ביה אשו של מזבח. והקשו בתוספות מיהא דאמרינן התם גחלים שפקעו מעל גבי המזבח אין מועלין בהן ואין חייבין עליהם משום לא תכבה. ותירצו כי חילוק יש בין שפקעו מאליהן דכי פקעו מאליהן פקעה קדושתן שהמזבח דחאם והיינו דקאמרי' הכא בכלה שמעתין שהורידו בידים מעל המזבח.

הבא איכתיק למצותיה פי' ומשום הכי פליגי ביה דרבא פטר כיון דאכתיק למצותיה ואביי מחייב אע"ג דאיכתיק למצותיה וא"ת ולאביי תיקשי הא דאמרינן לעיל כחפורו גחלים מכבדן לאמה. ואמאי והא עבר משום לא תכבה ואלו לאביי בין איכתיק ובין לא איכתיק חייב עליו ותירצו בתוספות דהתם אפילו אביי מודה דכיון שנטלו לצורך גחלים של מחתה ונשתיירו שם שפטור עליו כי כשחותהו מעל גבי המזבח על דעת כן חותהו שיערה מהם הצריך למחתה של קטורת והשאר שיהא הולך לאיבוד מה שאין כן כשהורידו בחנם ומה שאין כן בראש מחתה ומנורה שהיו צריכין למחת' ומנורה. ובהכי סליק פירקא בס"ד:

הדרן עלך טרף בקילפי

פרק ה דף מ"ז הוציאו לו את הכף ואת המחתה.

בגמרא מפרש מאי מחתה:

גמרא הכא מחתה דקטורת. פירו' מחתה גדולה של קטורת שממנה היה חופן ונותן לתוך הכף להכנים לפנים:

נשקליה לקטורת בחפניו ונכתיה לה וליעול. פי' דלחתיה כהן אחר שאין זו עבודה כדי שתהא פסולה בכהן אחר ואי נמי דלחתיה איהו גופיה בשיניה דהכא שהוא בחוץ אין בו משום כבודו של מלך:

וכיון דלא אפשר עבדינן כדאשכחן בנשיאים פי' דכתיב בהו כף אחת עשרה זהב מלאה קטורת. ובמשכתינו נראה בפירש כי כשנותן הקטורת בפנים שנותנו על הגחלים שבמחתה ואינו נותן הגחלים בארץ להקטיר עליהן. ובתוספות פירשו הטעם דבהקטרה שעל מזבח הזהב שהיה המזבח טוב להקטיר עליו היה מערה הגחלים על טהרו של מזבח ומקטיר עליהם אבל הכא דליכא מזבח לא הוה נאה להקטיר בקרקע ולפיכך היה מקטיר על המחתה וכדאשכחן גבי נדב ואביהוא ויקחו איש מחתתו ויתנו בהן אש וישימו עליה' קטורת:

איבא דאמרי ערבן. פי' מאכל של חטים הנקרא דייסא שהם יפים לחולה וכן לעוברות שמלבן אותן ומלבן את העובר וכדאמרינן התם חלקא טרגים זריד וערבן:

ואיבא דאמ' בשכבת זרע פי' וזריד הוא מלבון חבלי זרדים כלו' הברור והמאוסף מטיפת שכבת זרע:

לא ראו קורות ביתי קלעי שערי. כתב רש"י ז"ל שמצא בירושלמי כל כבודה בת מלך פנימה ממשבצות זהב לבושה כל אשה שהיא צנועה ראויה לצאת ממנה כהן גדול שלבוש בגדי זהב:

שלא יעשה מדה לקומץ: פרש"י ז"ל שלא יעשה מדה מכלי כמדת קומצו ויקמוץ בו. והקשה רשב"ם ז"ל דלמה לי לאתוייה מבקומצו ותיפוק לי דהא כתיב וקמץ דמשמ' שיקמוץ בידו. לכך פי' הוא ז"ל שיקמוץ ממחת' גדולה וכיוצא בו ולא שיתן מדת קומצו בכלי ואחר כך יתנהו על קומצו לקמוץ בו וכנון הוא:

גרש"י ז"ל דילמא שאם רצה וכו' אי נמי שלא יחסר ולא יותיר. וה"פ דאי אתית למידק מינה חופן וחוזר וחופן. אזיל הכא לאידך גיסא ומדחי לך דדילמ' מתני' אשמעינן שאם רוצה לעשות מדה אחפניה עושה. אזיל הכא ומדחה ואזיל הכא ומדחה א"כ דהאי דקתני כך היתה מדתה קמ"ל שיהא מלא חפניו בלמאום שלא יחסר ולא יותיר ויש גורסין דילמא שאם רצה לא יחסר ולא יותיר וכולה חדא פירוקא היא שאם רצה לעשות מדה לקומץ עושה כדי שלא יחסר ולא יותיר:

יכול

יכול מבורץ פי' מבצבץ מכל צד ויוצא.

ת"ל בקומצו. דמשמע לשון מיעוט קומץ מצומצם והיינו דאמרינן יכול יקמוץ מעט בראשי אצבעותיו ואע"פ שאין קומצו מלא דכל כמה דמחסר טפי מעלי ת"ל מלא קומצו קומץ מלא:

ע"ב ובמחבת ומרחשת מוחק בגודלו כו' פי' דאלו בקומץ של סולת הבירוצין נופלין מאליהן אבל במנחת מחבת ומרחשת שהם מיני טיגון והן אפויות תחלה וחוזר ופותתן מצויין בהן בירוצין שאינם נופלין מאליהם ולפיכך צריך למחוק הבירוצין בגודלו מכאן ובאצבעו קטנה מכאן וכדפרש"י ז"ל:

בין הבינים של מלא קומצו פי' מה שנכנס בין האצבעות קומץ הוא דבעי הקטרה או שירים הוא וכאכל:

דגואי לא תיבעי לך פירו' מה שנראה בפנים לא תיבעי לך דקומץ הוא ודבראי דהיינו מה שנראה בחוץ לא תיבעי לך דודאי שירים הוא. כי תיבעי לך דביני ביני כלומר מה שבין האצבעות ממש שאינו נראה לא מבחוץ ולא מבפנים מאי:

אמר רבי יוחנן הדר פשיט יהושע עושה בין הבינים ספק. ואיכא למידק דכיון דספק קאמר דהוי מאי פשיטותא הכא לבעיין. ואפשר דה"ק בין הבינים ספק לפי שהוא נדון כפנים וכבחוץ כספק בין השמשות שיש בו מן היום ומן הלילה. הכא נמי יש בו מבפנים ויש בו מבחוץ וכקומץ ושירים המעורבין ביחד:

שירים שחסרו בין קמיצה להקטרה פי' שאבד או נתפזר או נשרף מהם כלום בין קמיצה להקטרה. והכא הרי חסר מהן מה שבין האצבעות שנשרף בשעת הקטרת הקומץ:

ה"ג השתא נמי איקרי כאן וכו'. ולא גרסי' אי הכי השתא נמי דנמאי אי אמרת בשלמא איכא הכא בין הכי והכי איכא חששא וריעותא או משום שירים שחסרו או משום כל שממנו לאישים ומאן דגרים אי הכי לאו אי אמרת בשלמ' גמור הוא אלא ה"פ דאי עבדי' כדאמרת השתא נמי איכא חששא ולעולם אין לדבר תקנה ויש כיוצא בו במקומות מועטין כדכתי' בפ"ב דע"ז:

כל שממנו לאישים פרש"י ז"ל כל שנתנו ממנו לאישים מה שראוי להקטיר אם חוזר ונותן לאישים מן השירים עובר משום בל תקטירו כדכתיב לא תקטירו ממנו אשה לה' לא תקטירו דבר שכבר ניתן ממנו לאישים:

דמקטר להו לשם עצים כר' אליעזר דתניא וכו' פי' הא דר' אליעזר איתא בפר' התערובת באיברי חטאת הנשארים אחר הקטורת אימורים שנתערבו באיברי עולה שהם כליל ר' אליעזר אומר יתן הכל על המזבח. ואע"ג דאיכא באיברי החטאת משום כל שממנו לאישים. התם הוא כשנותן מן השירים לשם הקטרה אבל הכא אינו נותנם אלא לשם עצים בעלמא ויליף טעמא משום דבתר האי קרא דלא תקטירו ממנו כתיב קרבן ראשית תקריבו אותם לה' ואל המזבח לא יעלו לריח ניחוח. ומוסב על מקרא הראשון והכי משמע קרא אותו שאמרתי לך לא תקטירו ממנו פעם שניה אלא קרבן ראשית בלבד לא אמרתי אלא שלא יעלו לריח ניחוח אבל לשם עצים בעלמא מותר וכן פרש"י ז"ל בפ' התערובות:

לר' אליעזר נמי לכתח' דקמני שמיני פי' דעד כאן לא שנה ר' אליעזר לשם עצים אלא באיברים שנתערבו דלית להו תקנתא אחריתי אי נמי בדיעבד אבל כל היכא דאפשר אסור לעשות כן לכתחילה והכא כל היכא דאפשר עבדי' קמיצה בכהן שמן דווקא משום דבר נכנס בין האצבעות במקום שאינו נראה:

מאי קא מיבעיא ליה אי גמירי' מלא מלא מהתם פי' מה קומץ בירוצו אינו נקטר אף חפינה בירוציה אינם נקטרים. היינו הך דבעינן לעיל גבי מדה לקומץ אי גמירי' מלא מלא לחפינה דהא תרויהו חד טעמא נינהו דבירוצין ומדה לקומץ תרויהו מקומץ נפקי לן כדאיתא במתניתא דלעיל בהדיא וכל

וכל היכא דעבדי' ג"ש תרווייהו מיתי' להו דכמאן דכתי' גבי חפינה דמי ואי לא עבדי' ג"ש אף מדת לקומץ לית לן. ומהדרי' דרב פפא בלא ג"ש בעי לה להא דהכא ופשטיה דקרא דחפינה מספקא ליה מלוא חפניו והביא בעי' והא איכא פי' ואפילו בין הבינים נקטרין או דילמא ולקח והביא בעי' וליכא פי' כי מה שבין הבינים לא לקחו הוא אלא מאליו נכנס לבין הבינים בלא מתכוין וכיון שכן אינו נקטר כן פרש"י ז"ל וא"ת לעיל כמי כיבעי הכי מלא חפניו בעי' וכי עבד מדה לחפינה הא איכא מלא חפניו או דילמא ולקח והביא בעי' וליכא כבר תירץ רש"י ז"ל דליכא למימר התם ולקח בעינן וליכא דהא קימא לן במס' סוכה דלקיחה על ידי דבר אחר שמה לקיחה הלכך כל היכא דלא גמרי' מלא מלא מהתם שפיר איכא למימר שיעשה מדה לחפינה:

אמר רב פפא פשיטא לי מלא קומצו כדקאמי

איסתי פרש"י ז"ל לידו של אצבעותיו למטה כלומר שכופף ראש אצבעותיו לפס ידו וקומץ כמי שנוטל בכלי וזו הקמיצה המובחרת מיהו אם קמץ בדיעבד בראשי אצבעותיו שהיה פס ידו למטה ותחב ראשי אצבעותיו בסלת וקמץ קומץ שלם עד שמילא כל אורך פס ידו מהו וכן מלמטה למעלה מהו שהפך גב ידו למטה והעלה הקומץ בראשי אצבעותיו לתוך פס ידו עד שמילא פס ידו מהו וכן מן הצד מהו גב ידו למטה ולא תחב אצבעותיו בסולת אלא דחק גב ידו בסולת. והסולת היה נכנס מאליו מן הצדדין מהו:

דף מ"ה דבקיה לקומץ בדופני דמנא פי' דקיימא לן כי לאחר קמיצה

יש לו לתת הקומץ בכלי שרת ואם לא נתנו בשוליו של כלי שרת אלא שנתנו בתוך חללו בדופנו ודבקו יפה בענין שהיה עומד שם כלי שיהא הכלי מסומך. והיינו דקאמר דבקיה לא מחוקות ולא גדושות אלא טפופות כלו' לפות קצת ודוקא בחפינה דכתיב מלא חפנו אבל בקמיצה דכתי' בקומצו אינו אלא מחוק כדאי' לעיל וכן פרשו בתוספות:

גורעין ומוסיפין ודורשין. פי' ודוקא מאותיות שהם בראשי תיבות או בסופן כי הכא וכדכתי' בפרק יש נוחלין בס"ד:

נתפזרה קטורת ממלוא חפניו מהו כו'. הקשה הר' אלחנן ז"ל אמאי לא בעי' לה גבי קמיצה. ותירץ ר"י ז"ל דבקמיצה כיון דמדאורייתא בעיא מתן בכלי פשיטא דידו כנותר בהמה דמי אבל גבי חפינה מספקא לן משום דכל היכא דהוה אפשר לא בעינן כך ומשום דלא אפשר הוא שמכנים בכך מי אמרינן סוף סוף בכלי הוא נותן וידו כנותר בהמה או דילמא כיון שאין כלי מעכב ידו ככלי הוא ולא איפשיטא:

בעי רב פפא חשב בחפינת קטורת מהו. פי' שחשב בשעת חפינה להקטיר קטורת חוץ למקומו או חוץ לזמנו אם הוא נעשה פגול. מי יליף מלא מלא מהתם פי' דגבי קמיצה הא קיימ' לן שאם חשב בקמיצה פגל דאע"ג דפגול בשלמים כתיב הא רבייה רחמנא דכתיב זאת התורה לעולה לחטאת ולמנחה וגו' מה התם מהניא מחשבה הכא נמי מהניא לפגול או לא. וכתבו בתוס' דלענין פסול ההקטרה הוא דמיבעי' לן אבל כרת ליכא אע"פ שחשב בחוץ לזמנו שיש בו כרת בשלמים. וכדתנן בזבחים אלו דברים שאין חייבין עליהם כרת משום פגול הדם והקומץ וכו' אלמא אפילו חשב בקמיצה אין בו כרת ודיו לבא מן הדין להיות כנדון. וא"ת אמאי לא פרכינן הכא לרב פפא כדפרכינן לעיל מאי קא מיבעי' ליה אי גמר מלא מלא מהתם היינו הך. י"ל דהא ליתא דלעיל איכא למיפרך הכי משום דתרווייהו כחד טעמא דהוו בגופו של קומץ וחפינה מה שאין כן בזו. ואפילו גמרינן בהכי דלעיל ג"ש אפשר דלא אתיא להכי. אי נמי איפכא דשאני הכא דלא הוי אלא גלויי מלתא בעלמא דהא לפני לפנים חמור מקמיצה ודין הוא שיפגל:

שאם נגע טבול יום במקצתן פסל את כולן פי' שהכלי שרת מצרף כל מה שבתוכו להיות הכל גוף אחד והא פסולא דאורייתא היא כל

היכא

היכא שנתנו בכלי שיש לו תוך גמור כדנפקא לן התם מדכתי' כף אחת הכתוב עשה כל מה שבכף אחת ודוקא בדבר שהוא צריך כלי שרת דומיא דכף לדבר שאינו צריך כלי שרת אין הכלי מצרפו אלא מדרבנן ואפילו בשצריך לכלי אם אין לו תוך גמור אין צירופו אלא מדרבנן דדומיא דכף אחת בעי' וכדאמרי' התם פרק חומר בקדש דאוקי' בשנכרן על גבי טבלה שיש לה לבזבזין ומדרבנן מפני שאין לו תוך גמור ולאפוקי כל שאין לו תוך כלל דאפי' מדרבנן אינו מצרף.

קס"ד מדפסל טבול יום פסל נמי בלינה וכיון דלינה פסלה מחשבה נמי פסלה כך הגרס' בנוסחי דוקני ומשמע דהכי קאי אמסקנא. וקש' א"כ היכי אמרי' קס"ד וי"ל דנקט ליה אגב רהטא דאמרי' הכי פרק טבול יום גבי פרים הנשרפים דדייקינן הכא דקס"ד מדפסלה לינה פסלא נמי מחשבה ודחי' לה דדילמא לינה פסלה מחשבה לא פסלה והוי האי קס"ד כעין זימנין דאמרינן בעלמא סברוה דקאי אמסקנא והא דאמרינן מדפסיל טבול יום פסלה נמי בלינה לומר דכיון דפסיל ליה טבול יום מכלל שנתקדש קדושת הגוף בכלי שרת וכיון שכן דין הוא שיהא נפסל בלינה. והקשו בתוספות והרי קטורת שנפסלו בטבול יום כדאיתא בפ"ק דשבועות ואפילו הכי אינו נפסל בלינה עד שקדשה בכלי כדאיתא בפ"ב דמעילה ותירצו דהתם בשהניחו בכלי שאינו מקטירו בו. דקטורת צורך כל השנה הוא כדאמרינן נמי בשבועות כי כשכותשה לתוכה הוא כותשה לצורך כל השנה וכלי שרת אין מקדשין שלא בזמנן שלא מדעת לכולי עלמא בכי הא שלא הוזקקו לכלן אבל הכא איירי' שנותנו בכלי שרת להקטירו מיד. והקשה רש"י ז"ל אדמייתי לה מדיוקא דכיון דפסל טבול יום דמיפסלא בלינה. לייתי לה ממתני' דמעילה דקתני בהדיא הקומץ והקטורת ומנחת כהנים מועלין בהן משהוקדשו קדשו בכלי הוכשרו ליפסל בטבול יום ובמחוסר כפורים ובלינה ולא תירץ רבינו כלום. ור"י ז"ל תירץ דאי מהתם הוה אמינא שאין נפסל בלינה אלא מדרבנן אבל הכא דאיירי בצירוף כלי וקתני שפסל את כולו על כרחיך פסול טבול יום מדאורייתא הוי כל היכא שיש לו תוך וכיון דפסיל טבול יום מדאורייתא פסיל נמי בלינה מדאורייתא. ואע"ג דהתם קתני חייבין עליהם דילמא חייבין מכת מרדות דרבנן וכדאמרי' במסכת כריתות אכל אוכלין טמאין ושתה משקין טמאין ונכנס למקדש חייב והיינו חייב מרדות דרבנן דפסוליה לאו דאורי' וא"ת אדרבה צירוף כלי דהכא דרבנן דקתני רישא העיד רבי יהושע בן בתירא על אפר חטאת כו' והלא אפר חטאת שאינו צריך כלי אינו אלא מדרבנן וקתני עלה הוסיף רבי עקיבא כו'. י"ל דקתני הוסיף רבי עקיבא דבמה שצריך לכלי איכא צירוף דרבנן אפילו במה שאין לו תוך גמור כגון טבלא וכדאי' התם י וריב"א ז"ל תירץ דאי ממתני' דמעילה הוה אמי' התם בקטורת של כל השנה דבעי כלי שרת מדאורייתא מה שאין כן בשל יום הכפורים דלא בעינן כף אלא משום דלא אפשר הלכך אפשר דכי נמי מקדש לא מפסיל בלינה. להכי מייתי הא דהכא דמיירי בגחלים דיום הכפורים כדאית' בירושלמי וה"ה בקטורת דיום הכפורים וכיון דפסל טבול יום מדין צירוף כלי ודאי פסולא דאורייתא הוא. ומדפסיל מדאוריי' מיפסיל נמי בלינה מדאורייתא:

הא דאמרינן ומדפסלה לינה מחשבה נמי פסלה. לאו כלל דוקא הוא דהא אמרינן בפרק טבול יום דפרים הנשרפים לינה פסלה מחשבה לא פסלה. וטעמא דמלתא משום דגבי פגול כתיב אם האכול יאכל אחת אכילת מזבח ואחת אכילת אדם וכל שאין בו לא אכילת מזבח ולא אכילת אדם אין בו פגול. ותו איכא נמי איברים דפסלה בהו לינה ולא פסלה בהו מחשבה. וטעמא משום שאין פגול אלא בדבר שהוא עיקר כפרה מה שאין כן באיברים שאין כפרה אלא בדם. ותו איכא מנחת כהנים ומנחת נסכים ומנחת כהן משיח דפסלא בהו לינה ולא פסל' בהו מחשבה וטעמא משום שאין בהם ד' עבודות דהא אין נקמצות אבל חפינה אית בה ד'

עבודות

עבודות חפינה כנגד שחיטה וקבלת הכף והולכה והקטרה כנגד זריקה וכן העלו בתוספו':

ע"ב בעי רב פפא חשב בחתיית גחלים וזהו פי' כשהיה חותה גחלים במזבח לכאן ולכאן כדי ליטול המאוכלות חשב להקטיר קטורת חוץ לזמנו או חוץ למקומו. וזהו שתפסל אותה הקטרה שהקטיר באותן גחלים. וא"ת ומאי קא מיבעיא להו דהא תנן לעיל שנפסלין בטבול יום וכיון דפסיל בהו טבול יום נפסלין בלינה ובמחשבה כדייקי' לעיל. תירץ רש"י ז"ל דשאני חתיית גחלים דדילמא לא חשיבא למיפסל בה דמכשירי מצוה אינם כמצוה:

הולכה בשמאל וזהו פי' הולכת הדם בשמאל מיפסלא ופירש רש"י ז"ל דמספק' ליה משום דאע"ג דהולכה עבודה היא מ"מ לא כתי' בה כהן בהדיא דהא לא נפקא לן אלא מדכתיב והקריבו בני אהרן את הדם אליו ואמרינן התם זו קבלת הדם אלא דכיון דאפקה בלשון הולכה מכלל דהולכה עבודה היא. הא כל היכא דכתיב בה כהן הא קיימא לן כל שנאמר בו כהן ואצבע אינו אלא ימין:

דף מ"ט תיובתא. ומתני' דהוליך את הכף בשמאלו שאני התם דלא בעיא כלי אלא משום דלא אפשר:

ומקרא מסייעני וישחטו את הפר ויזרקו הכהנים מידם פי' מידם של שוחטין שהיו זרים אלמא זרים עשו הולכה. וא"ת א"כ כיוצא כמי שהשוחטין עשו קבלת הדם ואנן קיימא לן שהיא פסולה בזר. י"ל דקרא לא איירי בזרים אלא בשחיטה ובנתינת הדם לכהנים אבל כהן קבל הדם בכלי ונתנו לשוחטים והשוחטים הוליכוהו ונטלוהו כהנים מידם לזרקו וכן פרש"י ז"ל:

דעבוד מעשה אנטבא פי' כי הכהן שקבל הדם הוליכו עד למזבח והניחו ביד השוחטים כמניח על גבי אינטבא ונטלוהו משם בשעת זריקה:

אן דילמא ולקח והביא בעי' והא ליכא פי' ולא דמיא הא למאי דבעי רב פפא גופיה לעיל גבי בין הבינים דאלו לעיל פשי' לן שהכל היה בידו של כהן גדול אלא שנכנס בו מאיליו הלכך אפילו אם תמלא לומר דלא בעינן לקיחה במתכוין. איכא לספוקי אי בעי' שיקח הכהן עצמו או לא דדילמא כי כתי' ולקח הכהן מלא המחתה גחלי אש בלחוד קאי או דילמא אתרווייהו קאי ומסתברא דרב פפא בהדי הביא דלעיל בעי לה אלא שהתלמוד סדרה בכאן משום דבעי למיבעי לה איך דרבי יהושע בן לוי דבעי לאורוכיה בה טובא:

חפן ומת. יש שפי' דה"ה חפן ונטמא אלא דחדא מינייהו נקט דמיתה שכיחא טפי מטומאה שהוא זריז בה. ויש שפירשו דדוקא נקט מת אבל נטמא כיון שהראשון חי אין זה אלא כשלוחו וכל שכן גבי שחט ונטמא דכיון שהראשון חי והקרבן משלו שאינו אלא שלוחו של ראשון ופר עצמו קרינא ביה:

למימרא דרבי יהושע בן לוי קשיש. פי' דקס"ד דהכי אמר רבי חנינא לתלמידו בוא וראה ששאלתי אני קודם לכן היא כשאלת הראשונים והאמר רבי יהושע בן לוי לי התיר רבי חנינא לשתות פרש"י ז"ל מדקאמר ליה ר' דקאמר לי התיר ר' חנינא מכלל דקשיש מיניה והנכון דלאו משום דקרי ליה ר' אלא משום דקאמר התיר לי דמשמע שבא להוראה לפניו. דאע"ג דמשום דבקי ברפואה הוה. מ"מ לישנא דלי התיר לישנא דהוראה הוא וה"ק בוא וראה ששאלתנו כשאלת הראשוני' כלומר שהשאלה ששאל רבי יהושע שהיה אחרון היה כשאלת הראשונים והא דקא' ששאלתנו דרך מוסר וכבוד הוא כאותה שאמרו ולענין שאלתא דשאילנא קדמיכון והשתא כמי קס"ד דמשום כנפשיה אמר רבי חנינא כשאלת הראשונים מפני שאף הוא שאל שאלה זו. ופרכינן מספקא ליה והאמר רבי חנינא בפר ולא בדמו של פר שאם שחט כהן גדול פרו ומת צריך כהן שני לשחוט פר אחר כדכתיב בזאת יבא אהרן אל הקדש בפר ולא בדמו של פר. וכיון שצריך

לחזור

לחזור ולשחוט פר צריך הוא נ"כ לחזור ולחפון דאי לא קדמה חפינה לשחיטה ואמר רבי חנינא קטורת שחפנה קודם שחיטה לא עשה כלום ופרקי' דר' חנינא ה"ק דשאלת ר' יהושע כשאלת הראשונים חביריו של ר' חנינא שהם סוברין בפר ואפילו בדמו של פר:

ע"ב כיצד הוא עושה פי' אחר שנכנס לפני לפנים ובא לחפן כדי להקטיר הקטורת אוחז את הבזך והוא הכף בראשי אצבעותיו ויש או' בשיניו פרש"י ז"ל אחר שהניח את המחתה בארץ אוחז בידו של בזך כלפי בין זרועותיו ומעלה בין שני גודליו עד שמגעת לבין אצילי ידיו פי' הנקראין קוב"דוש. לעכבו ולתפשו בין שניהם וקשה למה צריך לשיניו וראשי גודליו יעלהו בידו הימנית כיון שכבר הניח המחתה שבימינו בארץ והוי ימינו ריקנית וי"ל שהרי אינו יכול לחפון אלא בשתהא שפת הכף האחרונה בראש פס ידו כדי שיריק אותה לתוך חופניו ולא תוכל הכף לעמוד שם אלא בשיעלה אותה בשיניו או בראשי אצבעותיו מעט מעט עד שתהא שפתיה סמוך לפס ידו ויחזירה על חופניו:

נמנין ומושכין ידיהם ממנו עד שישחט פי' אלמא לא קרי' ביה תכסו על השה אלא בעודו חי הכא נמי בפר ולא בדמו של פר משמע ופרקי' שאני התם דכתיב מהיות משה מחיותיה דשה כלומר מהוויתה דשה דהיינו כשהוא חי ואיכא דגרסי הכי בהדיא מהווייתא דשה והכל ענין אחד:

שאני התם דיליף שה שה מפסח כבר פרשנוה בפרק מרובה בס"ד:

א"כ שה שה מאי מהני ליה פי' אלא על כרחין אהני ריבויא לרבות דלא בעי' זכר תמים ובן שנה כיון דסוף סוף שה הוא ואהני מיעוטא דשה שה למעוטי דבר שאינו שה גמור כגון כלאים ושחוטה וחביריו וליכא למי' איפכא מטעמי' דכתיבנא:

דף נ' איתיבי' וכו' והוציא את כל הפר דאיירי בשהוא נשרף [נ"ל נשחט] ופרקי' שיוציא את כלו. כלו' דשאני התם דכתי' את כל הפר דמשמע' שיוציא את כולו והא לא שייך למי' אלא כשהוא שחוט:

ה"ג דתניא אמר לו רבי מאיר דמתניתא היא:

לאו מכלל דאיכא מאן דאמר דצבור הוי וא"ת והיאך יכול לומר כן בתביתי כהן גדול דהא משלו הן באין ואין בהם שום כפרה לאחיו הכהנים והרי הן כאילו הן של אהרן דהוי קרבן יחיד לכולי עלמא כדאיתא לקמן. וי"ל דכיון שקרבין בתוך התמיד כדאיתא בפירקי' דלעיל חשיב קרבן צבור ועוד דאמרי' בפרק התכלת כהן גדול שמת ולא מינו אחר תחתיו מביאין חביתין משל צבור כן תירצו בתוספות:

כולם ימותו פי' כל האבודים דהוו להו חטאת שכפרו בעליה. וגמירי חמש חטאות מתות ולד חטאת. תמורת חטאת. מתו בעליה. נתכפרו בעליה. עברה שנתה. וסימניך ותמנ"ע.

שאין חטאת צבור מתה. וא"ת מ"מ הא בעיא רעיה וגבי דמו של פר דליכא רעיה ילך לאיבוד וצריך לשחוט פר אחרת וא"כ כי נימא לעיל דאין חטאת צבור מתה מה אהני לן י"ל דהא ליתא דלר' שמעון מילתא פסיקא נקט שאין חטאת צבור מתה אלא דעבדי' ליה תיקון רעיה כדי שלא תלך לאיבוד ותהיה לנדבה וכל היכא דליכא רעיה כיון שאין חטאת צבור מתה הרי אינה נפסלת ועושין כפרה בדם ודין הוא שהרי אי אפשר שימותו צבור כולם והנשארים שצריכין כפרה יתכפרו בדם מה שאין כן בהא דמתניתא שכבר נתכפרו הבעלים ועבדי' תקנתא שירעו עד שיסתאבו כיון שאין חטאת צבור מתה:

אלא אימא שאין חטאת השותפין מתה פרש"י ז"ל דקסבר ר' שמעון חמש חטאות מתות בחד דוכתא גמירי להו רחמנא דתמורת חטאת ליתא בשותפין שאין קרבן שותפין עושה תמורה כדכתיב ואם המר ימיר בלשון יחיד אף כל חטאת השותפין אינה מתה והכי מפר' לה תלמודא במסכת הוריות.

ומאי

ומאי נפקא לן מינה כלומר מאי אהני לן בהאי דחוי דהא סוף סוף ספיר מיתרצא קושיין דלעיל דפרכינן ותפוק לי דהויא חטאת שמתו בעליה ומה לי דמשנינן דהויא לה חטאת צבור או דכיפא דהויא חטאת השותפין דהא סוף סוף בין הא ובין הא לא אזלא למיתה ומהדרי' דאפ"ה לא ניחא לי' לרבא למיקרייה קרבן צבור כי היכי דלא ליתא למימר דשבט כהנים ציבור מיקרו ומביאין פר העלם דבר של צבור וא"ת והיכי קרי להו אביי לכהנים צבור דהא אביי גופא קרא להו במס' הוריות שותפין תירצו בתוספות דבתר דשמע התם לרב יוסף דקרי להו ציבור קרי להו הכא ציבור כרב יוסף ולקמן בפ' ב' שעירים פריך אביי מהאי מילתא דפר ושעיר ומשנינן שאני קרבנות צבור כדרבי טבי ופריך התינח שעיר פר מאי איכא למימר דאלמא לא חשיב פר קרבן צבור וי"ל דהתם אליבא דרבא פריך הכי דקרי לי' הכא קרבן השותפין. ועוד י"ל דלאביי קרבן השותפין הוא כהאי דהתם דהוריות וכאידך דפרק ש"ש. והכא בפרכי' קרי לי' קרבן צבור כפשוטי' ולא דייק מילתא כיון דעיקר קושיין דלעיל לא נפקא לן מינה מידי.

ע"ב אי בתר מקדש אזלינן. פירוש דהוי יחיד ועוש' תמורה דהא משלו הוא או בתר מתכפר אזלינן והא רבים מתכפרים בו שכל שבטו מתכפרים בו והויא לה חטאת השותפין שאינה עושה תמורה.

המקדיש מוסיף חומש פי' מי שהקדיש בהמה לחטאת חברו אם הוממה ובא לפדותה חשיב כבעלים לענין תוספות חומש אבל אם המתכפר פודה אותו הרי הוא כאינש דעלמא הפודה של חברו שאינו מוסיף חומש דלענין חומש במקדיש תלה רחמנא כדכתי' ואם המקדיש יגאל ויסף חמישיתו עליו ואם בא אחד מהם לעשות בו תמורה המתכפר עושה בו תמורה ולא המקדיש דמקדיש כאינש דעלמא היא שהממיר בשל אחרים אין תמורתו תמורה.

אחין הכהנים בקבועא מתכפרים או בקופיא פר"שי ז"ל אחיו הכהנים בקביעות גמורה מתכפרין בפר כאלו הם שותפין עמו והוי' לה חטאת השותפין שאינו עושה תמורה או אין אחיו הכהנים מתכפרים בפר עיקר גמור אלא שהם תפלין לו כדבר הצף על גבי דבר אחר וכ"ג לבדו עיקר בכפרה והוי' לה חטאת יחיד ועושה תמורה. והקשו בתוס' דהכא משמע דכי הויא כפרה בקבועא אין עושה תמורה וכי הויא בקופיא עושה תמורה. ובפ"ק בזבחים משמע איפכא דאמרינן התם הניח להם אביהם בהמה ומת אין ממירין בה ואמרי' עלה ש"מ יורשין מתכפרין בקרבן אביהם דאי לא מאי אין ממירין בה דהא קרבן יחיד הוא וכבר ריבה הכתוב את היורש להמיר בקרבן אביו ופרקינן מקופי' מתכפרין מקובעא לא מתכפרין כלו' דכיון דקופי' מתכפרין אין ממירין ותירצו דשאני הכא דמתכפרא לכ"ג מקיבעא הלכך כפרת אחיו הכהנים דהוי' בקופיא כמאן דליתה הויא אבל [התם] כבר מת אביהם ליכא כפרה דקיבעא לשום אדם.

ה"ג שהזבח נוהג בלבור כביחיד משא"כ בתמורה פי' שאינה נוהגת אלא בשל יחיד.

שהתמורה חלה על בעל מום לענין שאינו יוצא לחולין פי' משא"כ בזבח דאע"ג דחל על בעל מום מ"מ אינו אלא כקדשי עלים וכקדשי בדק הבי' וכיון שקדם מומו להקדשו כשהוא נפדה יוצא לחולין לגמרי דכי אמרינן בפסולי המוקדשין שנפדו תזבח ולא גיזה ועבודה היינו בשקדם הקדישן למומן.

אי הכי זבח נמי מאי זבח שם זבח. פי' ולמה לן לאוקומה בזבח מיוחד כגון פרו או אילו נימא דשם זבח קאמר ולא תפשוט מינה מידי.

דף נ"א יש גורסין הא איכא בכור ומעשר ושלמים ורש"י ז"ל לא גרים שלמים דקרבן שלמים אין חל על בעל מום ליאסר בפדיונו בגיזה ועבודה דגבי בכור הוא דכתיב לא תפדה וגבי מעשר בהמה כתיב לא יבקר בין טוב לרע

לרע ולא ימירנו וכתיב לא יגאל. וי"ל דנקט שלמים לענין שאינו דוחה את השבת דקתני רישא שהזבח דוחה.

שם תמורה אחת פי' שכל הדברים האמורין במשנה זו שנוהגין בתמורה או שאין נוהגין בה שוין הם בכל תמורה שבעולם ומשא"כ בזבח דאיכא בכור ומעשר שחלין על בעל מום ואינן יוצאין לחולין לגנזו (צ"ל לגזוז) ולעבוד.

ונוקמה בפסח שני הקשה ה"ר אלחנן דא"כ היכי קתני שנוהג בבכור שהרי אין פסח שני אלא ביחידים דבבור אינן נדחין ותירץ ר"י ז"ל דאתיא אליבא דר' נתן דסבר דאכילה אינה מעכבא וכל ישראל יוצאי' בפסח אחד ומש"ה קרי קרבן צבור שדינו כק"צ שאין אכילה מעכבת בו.

פסח שני מי דחי (שבת) וטומאה פי' וקושיין מטומאה אליבא דרבנן דאמרי לקמן שאינו דוחה את הטומאה דלא ניחא לן לאוקומה כרבי יהודה דאמר דוחה את הטומאה כיון דיחידאה היא ואע"ג דברייתא דלעיל אוקי' בסמוך כר"י התם ליכא תירוצא אחרינא אבל הכא טפי עדיף לאוקומה בפרו או באילו וכדרבנן מלאוקומה בפסח וכר"י. ולפי' ר"י ז"ל בדין הוא דמלינן למידחי דהא דלא כר' נתן אלא דאידך פירכא עדיפא לן.

ע"ב ותיפוק לי' דאסר לו אמר רחמנא וכו' עד שנה עליו הכתוב לעכב. פי' וכיון דקפיד רחמנא כולי האי פרו של יחיד הוא ואינו דין שיעשה תמורה. והקשו בתוס' ודילמא אסר לו שני לעיכובא דצבור ואסר לו שלישי למעט בני אהרן למצוה אבל בני אהרן עיכובא ליכא. ותירצו דכל היכא דאפשר לאוקומי קרא למעוטי למצוה דאחרים לא מוקמינ' לי' לעכב הלכך אית לן לאקדומי מיעוטא דבני אהרן מקמי דנדרוש עיכובא. וכי אתי אסר לו שלישי לעכובא ע"כ קאי אכולהו. עוד י"ל דלעיכובא דצבור לא בעי קרא לעיכובא כיון שאינם מתכפרים בו. **מספקא** להו לרבנן אי קדושתי' כלפנים או כלחוץ פי' וכיון שכן אם היו נותנין את הפרוכת כלפי פנים ונותנין אמה ריוח להיכל דילמא כלפנים הוא ונכנס לפני ולפנים בשעה שנכנס להיכל וקא עבר משו' ואל יבא בכל עת אל הקדש ואם נותנין הפרוכת כלפי חוץ ומניחין אמה של ריוח כלפי פנים דילמא היכל הוא וכשילא להזאת מן הבדים הבולטים על הפרוכת כעין דדי אשה כדלקמן כסבור להזאת לפני ולפנים והרי הוא מזה בהיכל. וכן בהזאות שעושה כנגד הפרוכת בפר כהן ובפר העלם דבר עושה אותם בהיכל והי' לו לעשותן בפנים ומדלא קשיא לן אלא משום דמספקא בקדושתו שמעינן מינה שאין לחוש אם מוסיפין על אויר ההיכל או על אויר קה"ק כל היכא דליכא משום חלופי קדושה ולר"י דלא עביד אלא פרוכת אחת אית לן למימר דלדידי' ליכא האי ספיקא וקים לן דקדושתי' כלפנים או כלחוץ אלא דלא איתפרש לן אי כלפנים ס"ל או כלחוץ כל זה פי' ,י"בא ז"ל·

בין המזבח למנורה פי' שהי' בא מן הצפון ונכנס בין המזבח ולמנורה שבדרום והולך לפתח של דרום ונכנס שם בפתח הפרוכת החיצונה וכדאמרינן לקמן דס"ל פתחא בדרום קאי. ור' מאיר אמר בין שלחן למזבח פי' שבא מדרום המזבח ונכנס בין השלחן שבצפון ולמזבח ויוצא ונכנס בפתח שבצפון דסבי' לי' כר' יוסי דפתח' בצפון קאי וי"א בין שלחן לכותל כל' שאינו מעקם דרכו אלא נכנס להדיא בין שלחן לכותל וס"ל כר"י דאמ' ליכא אלא חד פרוכת ופתחו בצפון וכדמפרש ואזיל.

מאן יש אומרים אר"ח ר' יוסי פי' דאזיל בשיטתא דר"י דאלו י"א ר' נתן הוא כדאיתא בהוריות ועדיפא מיהא אשכחן בפ"ק דב"ב בענין איוב דקתני י"א דפליג עלי' ר' נתן ושמא ההיא איתמרא מקמא עובדא דבמסכת הוריות שקראוהו יש אומרים.

שולחנות צפון ודרום מונחים פי' כי עשר שולחנות עשה שלמה והיו מונחים שתי שורות של חמש חמש בצפון איכא מ"ד במנחות שהיו נתונות לארכו של היכל מזרח ומערב ואיכא

מ"ד

מ"ד צפון ודרום לרחבו של היכל ולמ"ד צפון ודרום עומדין היו מחזיקין כל הצפון של היכל שהרי רחב ההיכל עשר אמות והשלחן אמתים ארכו הרי לחמש שלחנות עשר אמות ואין שם מקום פנוי ליכנס ביניהם ולכותל צפוני. הילכך בין מזבח לשולחן כי המזבח משוך הי' כלפי חוץ כדאיתא לעיל ונכנס בצד סוף השלחן הסמוך לו בין שלחן למנורה והולך לצפון והא דקתני בין המזבח לשלחן לאו דוקא אלא לאשמועינן שבא מן הדרום לצפון ששם השלחנות.

דף נ"ב חביבין ישראל שלא הצריכן הכתוב לשליח עיקר

הפי' כדפר"ח ז"ל שמרוב חיבתן לא הצריכן לשליח ביה"כ אע"פ שכניסתה חמורה יותר שהרי אף בשאר ימים כשנכנס להיכל צריך מעיל בפעמונים משום ונשמע קולו בבואו אל הקודש. ואלו ביה"כ נכנס לפני לפנים בבגדי לבן שאין שם משמיע קול. אבל מה שפר"שי ז"ל שלא הצריכן הקב"ה לשליח בתפלתן שכ"א מתפלל לעצמו ושואל צרכיו כדכתיב בתפלת שלמה אשר ידעו איש נגע לבבו. אין פירוש זה נכון חדא שאף בגוים כתיב ועשית ככל אשר יקרא אליך הנכרי. ועוד כי מה ענין זה לשמועתנו אלא הנכון כפי שפירשנו וכן פי' בתוספ'.

אמה טרקסין לא הכריעו בו חכמים פי' אמה טרקסין הוא הכותל המפסיק בין ההיכל ובין קה"ק שהי' רחבה אמה ונקרא כן מפני שהוא בספק זה כי טרק בלשון יון חוץ וסין הוא פנים והכותל הוא נקרא דביר ע"ש המקרא ועליו מספקא לי' ליוסי בן הוגל אם אמר הכתוב שהדביר בתוך הבית מפנימה או אם אמר שהדביר בתוך הבית לתת מפנימה ממנו את ארון השם.

חמש מקראות אין להם הכרע. נראה פירושה שאין להן הכרע מלשון התיבות כל היכא דליכא פסיקא דקראי או הפסק טעמים דאלו השתא דאיכא פסיקא דקראי והפסק טעמים נתברר ספקו.

(חיים מדבר. ע"פ הדברים האלה הנה נכון דברי רבנו פרץ זלה"ה בהגהותיו על הסמ"ק ז"ל סי' קמ"ג בענין ספירת העומר שכתב דמתוך הפשט יש להוכיח דחמשים יום לא קאי אתספרו שהרי יש טרחא בתספרו אלא קאי ארישא דקרא דכתי' עד ממחרת השבת השביעית כלו' שהוא חמשים יום יע"ש. וכאשר ירדוף הקור"א בדבריו אלו יראה בעיניו חזות קשה דאם איתא לדבריו ז"ל דטעם מפסיק אהני לן להשמיענו דלא קאי עלי' אמי דבתרה. א"כ גבי חמש מקראות שאין להם הכרע בכולם יש בהם טעם מפסיק כאשר יראה הרואה ובפרט ארור דשור דלעיל מיני' הוא סוף פסוק שאין לך מפסיק גדול ממנו ואפ"ה מספקינן בהו אהיכא קאי ועכ"ל דהטעם מפסיק לא מהני ולא מידי ואין משגיחין בטעמים וה"ז הפך דברי רבנו פרץ ז"ל. הן אמת כי זה חזיתי בפ"ק דחגיגה (ו' ע"ב) דקאמרי התם בעי ר"ח האי קרא היכי כתיב וישלח את נערי וכו' א"ר אידי ואידי פריס למנ"מ לפיסוק טעמים ופר"שי ז"ל בנגינות א"ת שני מינין צריך אתה לפסוק הטעם של עולות באתנחתא או בז"ק טעם מפסיק הדיבור ממה שלאחריו עכ"ל. הנה מפורש יוצא מהך דהכא כדברי רבינו פרץ ז"ל שהטעם מפסיק מהני להפסיק הדיבור ממה שלאחריו. האמנם אנכי לא הוכח לנו שהתוס' ז"ל שם כתבו ול"ד ל"ה מקראות כו' ולא אזלינן בתר פסיקי טעמא דהתם לא מצי קאי רק לחד מינייהו דאין משמעות שתיהן שוה אבל הכא מצי קאי לתרוייהו יע"ש ואף שדבריהם ז"ל צריכים ביאור כבר עמוד עליהם הרב מ"ה ז"ל יע"ש. ואיך שיהי' נראה דהך דהכא לא מצי קאי לתרוייהו רק לחד מנייהו כאשר יראה המעיין וא"כ לא מהני בכה"ג פסוק טעמים דומיא דה' מקראות ומעתה הדרא קושיא ע"ד רבנו פרץ ז"ל כמובן. ואולם אחרי הודיע אלקים אותנו דברי הריטב"א ז"ל אלו דהשתא דאיכא פסיקא דקראי והפסק טעמים נתברר

ספיקו

ספיקו סלקי דברי רבינו פרץ ז"ל כהונן ואין נסת"ר כלל מהך דהכא כמבואר. ושוב מצאתי שהר"אש ז"ל בתוספי יומא הביא דבריו הרב רבוף אהבה דף ס' כתב כדברי הריטב"א ז"ל אלו יע"ש והרב הנז' רצה להשוות דעת התוספ' לדעתם ופי' דבריהם באופן אחר עיין עליו):

ע"ב החיצונה פרופה מן הדרום ופנימית מן הצפון. ולר' יוסי דאמר שלא היתה שם אלא פרוכת אחת היתה פרופה מן הצפון כדאי' בגמרא דלכ"ע פתח הסמוך לקה"ק בצפון הוא. וטעמא דמלתא פי' ריב"א ז"ל שאלו הי' נכנס מן הדרום הי' הולך שמאלו כלפי ארון ולפיכך נכנס דרך צפון כדי שיהא ימינו כלפי ארון וגם כשיוצא כך הוא יוצא כדרך כניסתו וימינו כלפי ארון.

בשקדי' ופרחי' פי' כי אע"פ שכתוב ויגמול שקדים נשארו שם מקצת פרחים כמות שהי' כדי להגדיל הנס וכן פי' ר"י ז"ל.

תנן את ארון הקדש פי' והלא שם הי' נתון אלא לומר שנגנזהו שם.

תנן כמאן דתני צוברה פי' דתנא דמתני' סבר כתנא דברייתא דקתני צוברה.

תני חדא צוברה פנימה שהיא חוצה לו פי' שמתחיל מבפנים ובא עד סמוך לו ואידך תני איפכא.

דף נ"ג או שחסר א' מכל סמני' חייב מיתה פרש"י ז"ל דכיון דכתיב ענן הקטורת משמע כשהיא שלימה. ותיפוק לי' דקא מעייל ביאה ריקנית פי' ל"ל מיתה גבי מקטיר קטורת חסרה ת"ל דאפי' בלא הקטרה כתב רחמנא מיתה בנכנס ביאה ריקנית מדכתיב ואל יבא בכל עת אל הקודש ולא ימות וכיון שהקטורת אינה כתקנה ביאה ריקנית היא ופרקינן כגון ששגג בביאה והזיד בקטורת פי' שאעפ"י שהי' סבור שאין מיתה בביאה ריקנית אם הי' יודע שיש מיתה דמקטיר קטורת חסרה חייב עלי'. והא בירושלמי גרסינן על מה ששנינו בפטום הקטורת שאם חסר א' מכל סמניה חייב מיתה. אמר רבי זעירא משום הכנסה ומיירי בשלא הקטירה א"כ שהי' שוגג על ההקטרה והזיד על הביאה שחייב על הכניסה דהיינו הביאה שהיא ביאה ריקנית וה"ה שחייב על ההקטרה אם הזיד בה אלא דרבותא אשמעינן ר' זעירא שאפי' בלא הקטרה חייב משום ביאה ריקנית וביאה היינו כניסה כדאמרי' פועל בכניסתו משלו אבל על ההכנסה בלא הקטרה לא מיחייב כל היכא דשגג בביאה.

דאעיל שתי הקטרות פי' בביאה אחת וקטרן שניהן שאם הקטיר את החסרה לבדה אף משום ביאה ריקנית יש כאן.

אין לי אלא עלה מעלה עשן עיקר מעלה עשן מניין פי' והאי ליש' משמע א"ל אלא עלה מעלה עשן שהוא חשוב מנין שיוצא מעיקרו ת"ל וכסה והיינו דפרכי' והא איפכא תניא ופשוט הוא.

חד למצוה וחד לעכובא פי' דכי בענן אראה בא למצוה שיתן בה מעלה עשן דאילו מיתה דאית בי' אינו אלא לביאה ריקנית הדר כתב רחמנא וכסה ענן הקטורת לחייב מיתה על חסרון סמנין ואלו רב אשי לא משמע כי בענן אפי' אזהרה אלא מצוה בעלמא ולרבא משמע אזהרה מדכתיב לעיל ואל יבא וה"ק ואל יבא בכל עת ואל יבא כ"א בענן והא דפרכי' לעיל ות"ל דקא מעייל ביאה ריקנית לכ"ע פרכינן דכ"ע איכא בקטורת חסרה עכובא לרב אשי מדכתיב וכסה ענן הקטרת וכיון שכן הויא לה ביאה ריקנית והכין פרכי' לעיל דמסתייה דלכתוב רחמנא וכסה ענן הקטורת לעכובא ולא הי' צריך לכתוב בה מיתה דכיון דאיכא עכובא בחסרון הסמנין ביאה ריקנית. ולרבה דאמר כי בענן אזהרה כ"ש דפרכי' שפיר דאפי' לא כתב רחמנא וכסה כיון דאיכא אזהרה מכי בענ' למעלה עשן ממילא משמע שהוא מעכב ומחייב עלי' מיתה משום ביאה ריקנית וזה ברור:

ועדיין

ועדיין לא נראה פי' ואכן אשכחן שכבר נראה בו ביום קודם מיתתן קודם פרשה ז: דאחרי מות כדכתיב התם ויצאו ויברכו וירא כבוד ה'.

אע"פ שהוא יורד מן השמים מצוה להביא מן ההדיוט פרש"י ז"ל אעפ"י שהורו כראוי נענשו לפי שלא נטלו רשות. הקשה ה"ר אלחנן לפני אביו ר"י ז"ל דהא האי קרא איירי במזבח החיצון והיאך למדו ממנו לקטורת שהוא על מזבח הפנימי ותירץ לו אביו ז"ל שאותו הקטורת הי' קטורת כחשון שהי' על מזבח החיצון כדאמרינן במדרש אריתי מורי עם בשמי וגו' בהקטרת נשיאים שהי' על מזבח החיצון עם שאר קרבנות בשביל חבתן של ישראל. תדע דקטורת דמזבח הפנימי הוא על טהרו של מזבח ואין מכניסין אלא במחתה אחת אלא ודאי הוראת שעה היתה לפי שהי' על מזבח החיצון. וקשה לפי' זה שהרי בת"כ ובמקומות אחרים משמע כי לפני לפנים מתו וכ"כ מפשוטן של כתובים ואם נאמר דהנהו פליגאן אמתנייתא דהכא ולית להו האי דרשה דהכא מה נעשה מפשוטן של כתובים. והנכון בזה מה שפירש הראב"ד דודאי טעו בהוראה זו שהורו לעצמן שדנו מזבח הפנימי ממזבח החיצון א"כ דלמזבח החיצון שנותנין ממנו אש לקטורת כדאיתא במכלתין קרי הדיוט לגבי אש שמים ומ"מ כשוגגין הן ואנוסין בזה ואין העונש אלא ממה שהזידו שלא נטלו רשות ממשה.

ויבא שלמה לבמה אשר בגבעון ירושלם פי' והי' לו לומר מן הבמה אשר בגבעון לירושלם או אל במה אשר בגבעון מירושלם.

ע"ב ואח"כ יתן שלו' כלומ' שישתחוה כמי שנותן שלו' ונפטר מרבו. ויש נוהגין לתת שלו' ממש שהם או' שלו' לימיני שלו' לשמאלי ומשום שמעי' אמרו נותן שלו' לימינו. ואסיקנא לימינו של הקב"ה שהוא שמאל דידי' כי המתפלל כמי שעומד לפני השכינה. ומיבעי למיעבד כאביי ורבא דפסעי להו לשלש פסיעות בכריעה אחת ולבסוף הכריעה נותנין שלו' לימין ולשמאל וכן ראיתי למורי הרב שהי' נוהג.

אורחא דמלתא הוא פי' אורחא דמלתא לתת וליטול בימין מפני שהיא מיומנת יותר ולאו משום דחשיבא טפי.

ת"ש ורבבה מימינך דאלמ' ימין חשיבא ואע"ג דהאי ימינך אימינו של אדם קאי ואכן אסקינן דכריעה לימינו של הקב"ה. י"ל דמימינך היינו נמי שמאל דידי' שהוא כנגד ימינו של הקב"ה א"כ כיון דימינו של אדם חשיבא משמאלו היא הנותנת דלמעלה נמי כנגד ימינו של הקב"ה אית לן למיכרע טפי כי הימין משובח.

דף נ"ד חמשים ושתים שנה פי' כי מן החרבן ועד תשלו' ע' שנה דפקידה שהיתה בימי כרש היו נ"ב שנה כי מגלות יהויכין ועד גלות צדקיהו והחרבן היו י"ח שנה כדאמרינן התם גלו בשבע גלו בשמונה גלו בי"ח גלו בי"ט וכדפ"רשי ז"ל.

משנה מחברותי' פיר' רש"י ז"ל אחת מן הטבלאות של שיש שברצפה היתה גבוהה מחברותי' מעט.

ע"ב בשעה שנכנסו גוים להיכל מצאו כרובין מעורין זה בזה. הקש' הרב בן מאוש ז"ל דהא בב"ב אמרינן שלא היו פניהם איש אל אחיו אלא כשהיו עושין רצונו של מקום. ויש מתרצים דהתם בכרובין דמשה אבל הכא בכרובים דצורתא שבכותלים תמיד היו מעורין. ותימה דא"כ היכי אמרינן לעיל שהיו מראין להם כרובים דצורתא להראות חיבתן לפני המקום. והנכון כמו שפי' הרא"ה ז"ל דהכי נמי בנס היו מעורין עכשיו אלא שנעשה נס לרעה כדי לגלות ערותן.

דף נ"ה והזה אותו על הכפרת ולפני הכפרת סוגיא דשמעתא דבשעיר כתיב והזה אותו על הכפרת והיינו אחת למעלה דהזה אותו על הכפרת א' למעלה משמע

דאותו

דאותו חלא משמע כדפרש"י ז"ל ולפני הכפרת שהם למטה לא כתיב בי' מניינא אלא דיליף מן הפר דכתיב בי' יזה שבע פעמים ואלו בפר לא כתיב בי' מניינא למעלה אלא דיליף משעיר.

מר כי אתרי' ומר כי אתרי' פי' במקומו של ר' מאיר מקדימין למנות המנין המועט ובמקומו של ר"י מקדימין המנין המרובה.

שלא יטעה בהזאות פיר' רש"י ז"ל שיהא לו שהות בנתים לתת לבו למנין שלא יטעה. וריב"א ז"ל פירש שלא יטעה לכלול הראשונה בחשבון השבע האחרונות ולא ימנה בין כולם אלא שבע שמא תאמר שנאמר לו שימנה שמונה כדרכו א"א כי אלו שני מנינות הם האחת מנין יחידי כדרכו לעצמו והשבע מנין בפני עצמו וכן אמרו בירושלמי מאי שלא יטעה אמר רבי זעירא כדי שינמור של מטה מתוך שבע.

לימד על הזאה ראשונה שצריכה מנין פי' דהאי יזה לשון מיותר הוא שכבר כתיב והזה אלא ודאי בא ללמד שימנה הראשונה עם כל השבע ולא תהא ממנינם וכיון שכן אם לא עשה כן לא יצא דכיון דגזרת הכתוב הוא דכתב רחמנא בפרשה חקה והיינו דאמרינן איכא בינייהו דלא מנה ולא טעה דלמ"ד משום גזירה שלא יטעה יצא ולמאן דמייתי לה מקרא לא יצא.

לא היו שופרות לקני חובה פירוש דאילו לקני נדבה היו שופרות כדלקמן והמתנדב קנין נותן שם מעות לקן שלו ומודיע לכהן והכהן מקריבן אח"כ לשם הבעלים סתם כי הוא לא הי' יודע ומכיר במעות של מי היו כדמוכח דמאי דאמרינן לקמן מפני תערובת חטאת שמתו בעלי'. ולקני חובה לא הי' שופרות מפני התערובות ואלו לקרבנות חובת בהמה פשיטא שלא תקנו שופרות שלא לבטל סמיכה שהיא מצוה.

מפני תערובת חובה בנדבה פי' שלא יכיר כהן איזה לחובה שהאחד מהם חטאת ואיזה לנדבה שיהי' שניהם עולה. ומקריב עולה במקו' חטאת או בהיפך ואין מעשה חטאת ועולה שוין ופי' ר"י ז"ל דדוקא לתערובת קנין דחובה בקנין דנדבה איכא למיחש אבל תערובת חובה בחובה שיתערבו לו קנין של לאה בשל רחל ליכא למיחש כי כאו"א היתה נותנת מעותי' צרורין בפני עצמן ולא היו מתערבין. ולמאי דקס"ד השתא שיהי' כולן בשופר אחד לא בשופר א' מיחש בכיסין מעורבין אלא שיתנו של חובה בצד צפון ושל קנין דנדבה לצד דרום ומחיצה ביניהם ואפ"ה אמרינן דחיישינן לחלופי ופרכינן דאי משום הא נעביד ב' תיבות ונכתוב עלייהו אי זו של חובה ואי זו של נדבה ופרקי' דר"י ל"ל כתיבה כלו' דלא סמיך אכתיבה דילמא לא מעייני בכתיבה וטעו:

ע"ב זהב לכפורת פר"שי ז"ל שהם מזרקים מלשון כפורי זהב כלו' שהזהב ההוא הי' לכלי שרת ואינו נכון ד"הול למימר לכלי שרת ועוד דבירושלמי דשקלים פי' לבית הכפורת שעושין ממנו שם רקועי פחים וכן פי' ריב"א ז"ל והר"ס במז"ל.

קנין הם תורים וגוזלי עולה הם בני יונה פי' המתנדב שני תורים נותן בשופר של קנין והמתנדב בני יונה נותן בשל גוזלין שכן קראו הכתוב כדכתיב ותור וגוזל. ועוד דגוזל משמע כשהוא קטן כדכתיב על גוזליו ירחף וקיי"ל תורים גדולים ולא קטנים ובנ"י קטנים ולא גדולים ומפני זה היו כותבין גוזלים בשופר של בני יונה כן פירשו בתוס'.

בחטאת שמתו בעלי' פי' דאזלא למיתה פרש"י ז"ל דכיון שכן היו המעות שבהן דמי חטאת שמתו בעלי' שהן הולכות לים המלח והם מעורבות עם המעות האחרות הכשרות ופוסלות אותן. והיינו מפני התערובות דקתני ופרכינן וניסקול ד' זוזי ונשדי במיא ואידך לשתרו פרש"י ז"ל דדוקא נקט ד' זוזי וכדאמרינן התם שעמדו קנין ברבעתיים דהיינו רובע סלע צורי שהוא דינר צורי. וארבע זוזי דאמרינן הם ארבע' זוזי מדינה מפני פרידה אחת של חטאת. ושתי הפרידות הם שמונה זוזין שהם זוז צורי.

והא

והא דקאמרינן ונשדי במיא פי' או לים הגדול בלא שחיקה או לשאר נהרות בשחיקה דהכי אסקינן בפ' כל שעה ובמס' מעילה וה"ה לפודה כרם רבעי בזמן הזה.

והנך לשתרו איכא למידק היאך לשתרו אידך ומ"ש מכל איסורין שבתורה שאם יש איסור בהיתר בפחות מכשיעור לבטלו שהכל אסור ואין מתירין אותו בסילוק כדי האיסור. ויש מרבו' הצרפתים שתירצו דשאני הכא שתחלת התערובת הי' בהיתר. ודמי לשני לוגין שאני עתיד להפריש שאינו מדמע את השאר ולסאה תרומה שנפלה לתוך החולין בפחות ממאה והטעם מפני שהתערובת הי' בהיתר. ואין דברים אלו מחוורין דבכל איסורין שבתורה אין הפרש בין שנפל האיסור בהיתר או שהי' היתר ונאסר מקצתה אח"כ ואינו ניכר כגון שנטמא א' מהם או שנאסר בקונם או מפני חמץ בפסח וכיוצא בו. והא דשני לוגין אינו אלא מטעם בריר' דלמאן דאית לי' ברירה למפרע אנו רואין כאילו האיסור עומד בפ"ע וההיתר בפ"ע. ותדע דבעלמא קיי"ל קרא לה שם מפיה לא ישתה משולי' מפני שמשקה מעורב הוא ואלו הכא הותר מטעם ברירה וכדכתי' בכמה דוכתי בס"ד.

והנכון דקושיין הכא מטעם ברירה שהנותנין מעות בשופרות על דעת הכהנים נותנין שיהא מעות אלו מעכשיו כפי מה שירצה הכהן בשעת הקרבה הילכך בידו של כהן לומר שיהי' אלו למיתה והשאר יהי' חובה לאותם אנשים שהם חיים וכאלו הפרישום בעלי' לחובת אנשים דמי ופריך לה תלמודא התם משום דקים לן דלא אפשר אלא בהכין והיינו דפרקינן בהדיא לר' יהודה ל"ל ברירה וזה נראה ברור. עוד הקשו ל"ל לישדינהו במיא דכיון דמעות סתומין הם אע"פ שמתו הבעלי' יכול לעשות מהן נדבה וכדאמרי' במסכת נזיר גבי הפריש מעותיו לנזירותו. מעות סתומין יפלו לנדבה ופריך והלא דמי חטאת מעורבין בהן ופרקינן הלכה היא בנזיר ומסיק התם דה"ה לכל הסתומין וא"כ יכול הוא לתקן שיקח בהמה מן השוק ויאמר מעות האשה בכל מקום שהם יהי' מחוללין על בהמה זו ואח"כ יקדישוה לכל מי שחייב חטאת מאותן שנתנו בשופר ויקרבו בהמה זו קרבן נדבה. ותירצו דסתם מעות של שופרות מפורשין הן לענין זה כדאמרי' התם אמר רב אשי לא תימא מפורשין שאמ' אלו לחטאתי ואלו לעולתי אלא אפי' אמר אלו לחטאתי ולעולתי מפורשין הם ואיכא דאמרי דאפי' אמר אלו לחובתי מפורשין הן ואלו הן סתומין כשאמר אלו לנזירותי או ללידתי ולכשתמצא לומר שאמר אלו ללידתי שהי' קן סתום אין הכי נמי שיפלו לנדבה אבל לא רצו לתקן שהנותן בשופר יתכנס שם סתומין שמא יתכנס שם מפורשין.

דף נ"ו הלוקח יין מבין הכותים פי' וסתם כותים גירי אמת לר' מאיר קודם גזרה וייכס מותר משום יין נסך. ולר' יוסי דאמ' במנחות דגרי אריות הם וייכס יין נסך. לדברי ר"מ איירי הכא א"כ במטהר יין של כותים וכבר פירשתי לזו בהרבה מקומות בס"ד וכן אידך דקתני אין מפורשת במקומ' יפה בס"ד. ומאי דאמרינן הכא דלר"י אין ברירה ובפ' הגט אמרי' דאית לי' ברירה מההיא דמה היא באותן הימים באומר מעת שאני בעולם. י"ל דשאני התם שהוא תולה בידי שמים והדבר עומד להתברר מה שאין כן בהפרשת תרומה ובפרק כל הגט פירשתי' יפה בס"ד.

ע"ב ההוא דנחת קמי' דרבא. פרש"י ז"ל שליח צבור שהי' רגיל לומר בתפלה סדר עבודה כמו שאנו אומרין ע"כ וכתוב בס' העטור שמעי' מהכא שבלשון המשנה אומ' אותו כגון אתה כוננת דיוסי בן יוסי ולא בלשון שתוס דרבא אם שמע בלשון שתוס לא הי' מקפיד. וראיתי בס' עבודת הבבלי שמזכיר בסד' עבודת יה"כ וחוזרין לפייסות. ונראה שאין פיים בי"הכ אלא כ"ג נותן לקרובו או לאוהבו עכ"ד ז"ל.

דף נ"ז הוי המנו וד"א ולא הוי הקישא פרש"י ז"ל דמאי דיליף פר משעיר בפנים לאו הקש הוא שהרי בכל א' מהם כתיב הזאה למעלה ולמטה ומנין בעלמא הוא שלמדין זה מזה וכל דבר שהעקר ממנו ודבר אחר מפרטיו למד בהקש אינו חשוב היקש ואלו לא נאמר הזאה בשעיר למטה כלל והי' למד אותה מן הפר בהקש זהו הקש שאינו חוזר ומלמד. ותימה א"כ היכי פרכי' לעיל שלא יאמר בפר למעלה כלל דגמר מלמעלה דשעיר דהא אלו לא יאמר למעלה כלל לא הי' חוזר ומלמד לחוץ. וי"ל דלעיל סמכינן אאיד' שינויי דבסמוך דמקומות הוא דגמרי א"כ דחוץ ופנים כחדא זימנא גמר.

הניחא למ"ד דלא הוי היקשא כו' פלוגתא היא בפ' איזהו מקומן.

מקומות הוא דגמרי אהדדי פרש"י ז"ל אין זה היקש הלמד מן ההיקש שהרי בהיקש הראשון למדו הבהמות זו מזו ובהיקש השני לא היקש שום דבר מבהמה לבהמה אלא המקומות הוקשו זו לזו.

חוץ מבפנים בחד זימנא גמר. פרש"י ז"ל א"כ סבי' לן דפנים בהיקש למד יכול לחזור וללמד על ההיכל בהיקש לפי שבפנים כתוב דבר מפורש שאין בו הקש והחוץ צריך ללמוד מפנים אותו דבר המפורש ג"כ וכיון שכן בעוד שלמד חוץ מפנים מה שמפורש בו יכול ללמוד ממנו בבת אחת אפי' מה שבא לפנים בהקש. ור"ת ז"ל פי' אין כאן אלא היקש אחד דהיינו מאי דיליף פר משעיר ושעיר מפר ובין בחוץ ובין בפנים ילפי' בחד זימנא מהדדי דחוץ ופנים כחדא מילתא הוא מכיון דכתיב בהדיא וכן יעשה באהל מועד וזה פי' נכון ומסייעי לי' גירסת רוב הספרים דגרסי חוץ ופנים בחדא זימנא גמר ולמאן דגרים חוץ מפנים הכי פי' כי באותה שעה שלמדין פר משעיר ושעיר מפר מבפנים יליף חוץ מבפנים ביחד:

אני ראיתי' ברומי והי' עלי' כמה טפי דמים ותמי' מילתא וכי לרבנן ר' אליעזר בר"י שקורי משקר וי"ל דסברי רבנן דדילמא שלא במתכוין נפלו בפרוכת כדאמרי' לקמן ואם נגעו נגעו ור"א סבר שאלו לא הי' במתכוין לא הי' נוגעים כולם ועוד דכהנים זריזין הן כן תירצו בתוספ'.

שלא כסידרן פי' שלא היו כסידרן של יה"כ א' למעלה וז' למטה ולמ"ד שהיו נוגעין בפרוכת הא ודאי הוו א' למעלה בקצה זה וז' למטה בקצה האחר.

נתערבו לו דמים פי' דם של פר בדם של שעיר. ומיירי כשנתערבו לאח' גמר מתנות דלפני לפנים דאי אמרת קודם לכן הי' נשחט השעיר קודם מתן הפר לפנים ואיכא מ"ד לקמן בפרקי' שעיר ששחטו קודם מתן של פר לא עשה ולא כלום.

משום דדיירי בארעא דחשוכה אמרי שמעתתא דחשיכן. פי' הר"ש במז"ל בתשו' שאלה דר' ירמ' לטעמי' דאמ' במחשכים הושיבני כמתי עולם זה תלמוד בבלי וטעמא משום דלא נהירי להון טעמי דמתנייתא כהלכה כמה דנהירי לרבנן דא"י. ור' זירא נמי בעי דלשתכח לי' טעמיה דבבלאי משום דלא נהירן לי' בתר דשמע טעמא דמערבאי דמנהגא דעלמא דמודכר איש טפי מאי דגמר ברישא. מיהו לאו בכל הדורות היו כן אלא בימי רבא ורב יוסף ואביי ורבא דהוו להו שמדות כדאיתא בהשוכר את הפועלים. ואמר' נמי בפרק אלו טריפות ערקו רבה ורב יוסף ור' זירא אמר להו ערוקאי שהי' בורחין מחמת השמדות ואמר להו ר' זירא שעם כל זאת לא ישכחו דברי התורה ואמרינן בפרק המנחות והנסכים והיו חייך תלואים לך מנגד זה הלוקח תבואה משנה לשנה ואם כן ללוקח תבואה משנה לשנה כ"ש לשמדות שיש בו סכנת נפשות וזהו טעמן של ר' זירא ור' ירמי'. אבל אח"כ נתגברה התורה בבבל כ"ש בימי רב אשי דאמרי' מימות רבי

ועד רב אשי לא מצינו תורה וגדולה במקום אחד ע"כ דברי רבנו ז"ל וחיים הם למוצאיהם.

אלא אמר ר' ירמי' נותן א' למעלה וז' למטה לשם פר וחוזר ונותן א' למעלה וז' למטה לשם שעיר. הקשו בתוס' ואכתי קושיא דר' ירמי' בדוכתה קיימא ומדויל ידי' משתלים דכיון שהדמים מעורבין כשנותן א' למעלה לשם הפר הרי דם השעיר מעורב עמו ומקדי' לי' מקמי שבע דפר הניחא למ"ד מצוות צריכות כונה איכא למימר דכל שאינו מתכוין לו כמאן דליתי' דמי אלא למ"ד אין צריכות כונה מאי איכא למימר. וי"ל דכל שלא בזמנו דכולי עלמא צריכו' כונה והכא כשעושה הזאות דפר לא הגיע זמן ההזאות דשעיר וכשחוזר ועושה הזאות דשעיר כבר עבר זמן הזאות של פר. ומהאי טעמא נמי לא חיישינן בכולה סוגיין משום בל תוסיף אליבא דרבי יהושע דסבר דבדבר המעורב איכא משום בל תוסיף כדאי' בפרק התערובת גבי דם של מתנה אחת שנתערב בדם של שתי מתנות ואית' נמי בפרק בתרא דראש השנה משום דהכא שלא בזמנו הוא וכל שלא בזמנו לעבור בעי כונה לדברי הכל כדאי' התם ובמסכת עירובין בפרק המוצא תפלין. עוד כתבו בתוספות וצריך לומר דהאי סוגיא סבירא ליה כמאן דאמר במסכת זבחים יש בילה דאי אין בילה הכא דם השעיר שהוא מועט כמאן דליתיה אלא ודאי כדאמרן ואפי' למ"ד בעלמא אין בילה שאני הכא דכיון דדם הפר ודם השעיר שוין במתנותיהן דכולי עלמא יש בילה וסבירא לן נמי דמתנות דהכא אין צריכות שיעור דאי אמרת צריכות שיעור דילמא ליכא בהאי שיעורא מדם השעיר שהוא מועט:

נתערבו לו כו' במתנות אחרונות. פי' לאחר שהזה אחת בפר קודם שיזה שבע. סבר רב פפא קמיה דרבא למימר כו' ולא שמיע ליה לרב פפא גדופא דר' ירמיה דלעיל:

ע"ב נתערבו לו כוסות בכוסות פי' שלא נתערבו הדמים ממש זה עם זה אלא שאינו יודע איזה כוס הוא מדם הפר ואיזה כוס הוא מדם השעיר. נותן מאחת מהן אחת ושבע וחוזר ונותן בשני אחת ושבע וחוזר ונותן בראשון אחת ושבע ונותן הראשונה לשם פר לבדו והאחרונה לשם שעיר לבדו והאמצעית נותן על הספק. וזה כשפך אם הראשונה היתה בשל פר הרי השנית לשם שעיר והקדים פר לשעיר. ושלישית כמאן דליתה דמיא וכיון דשלא בזמנה הוא אין בכך כלום ואם הדם הראשון היה של שעיר הרי השני הוא של פר וכשחוזר פעם שלישית הרי הוא מזה בראשון שהוא של שעיר והזאה ראשונה היתה קודם זמנה וכמאן דליתה דמיא ואין כאן משום בל תוסיף על הדרך שאמרנו:

למ"ד כוס אחד עושה חברו שירים כו' היינו פלוגתא דתנאי דמייתי' בסמוך במי שהיו לו שתי כוסות של דם ועשה זריקה בכוס האחד ונשאר השני דאיפליגו תנאי אם הכוס השני הוי דחוי או השיריים:

למעוטי שירים שבצואר הבהמה פי' ואידך תנא סבר דההוא לא הוה צריך למעוטיה דמכיון דלא חזי להזאה כדתניא לעיל פשיטא דדחוי הוא ולאמה אזיל:

והא דתנן עירה דם הפר לדם השעיר כו'. הוינן עלה בגמר' ואמרי' תנן כמאן דאמר מערבין לקרנות כלומר שצריך לערב דם הפר ודם השעיר בשעת הזאה על קרנות מזבח הפנימי ביום הכפורים. דאיתמר ר' יאשיה ורבי יונתן חד אמר מערבין וחד אמר אין מערבין אלא שמזה כל אחד בפני עצמו ואע"ג דר' יאשיה ורבי יונתן תנאי נינהו אמרו בגמ' דאיתמ' מפני שלא נשנה מחלוקתם זו במשנה ולא בברייתא אלא שהאמוראין היו מקובלין שנחלקו בזה ואתמור כן בבי מדרשא מפי' האמוראין:

תסתיים דר' יאשיה הוא דאמר מערבין דאשכחן ליה בעלמא דסבירא ליה דאע"ג דלא כתיב יחדיו כמאן דכתי' דמי כלומר דמשמע שניהם כאחד. הכא נמי כי אמר רחמנא ולקח מדם הפר

ומדם

ומדם השעיר שניהם כיחד משמע ולר' יונתן דאמר בעלמא דמשמע כמו כל אחד בפני עצמו סבירא ליה הכא שאין מערבין ואע"ג דבעלמא סבירא ליה דמשמע כמו שניהם כאחד מ"מ הכא סברא הוא שיהא כל אחד בפני עצמו כיון שדם השעיר מועט וקרייה רחמנא דם השעיר. ודאיכן אפילו תימא רבי יונתן הוא דאמר מערבין ושאני הכא דכתיב אחת פי' דכתי' וכפר אהרן על קרנותיו אחת בשנה ומדלא קאמר פעם אחד ואמר אחת ודאי בא ללמוד ג"כ שתהא הכפרה אחת. וא"ת אי רבי יונתן הוא דאמר מערבין ר' יאשיה אמר אין מערבין והא היאך אפשר דהא בעלמא סבירא ליה דאע"ג דלא כתיב יחדיו כמאן דכתי' דמי. י"ל דשאני הכא דאמר רחמנא מדם הפר ומדם השעיר וכיון דקרייה דם השעיר מכלל דבאנפי נפשיה קאי דאי לא הרי דם הפר מרובה ודם השעיר מתבטל בתוכו דסבירא ליה דעולין מבטלין זה את זה והכין איתא בהדיא בזבחים ומנחות דמ"ד מערבין לקרנות סבר העולין אין מבטלין זה את זה ומ"ד אין מערבין לקרנות סבירא ליה דעולין מבטלין וא"ת והא לכולי עלמא מערבין על טהרו של מזבח ותיקשי למ"ד עולין מבטלין תירץ ר"י ז"ל דבשלמא בקרנות קרייה רחמנא בהדיא דם השעיר ולהכי מאן דסבירא ליה עולין מבטלין אית ליה למימר שאין מערבין לקרנות אבל בהזאה שעל טהרו של מזבח לא כתיב ביה בהדיא דם השעיר וכיון דכן אע"ג דמערבין כך גזרת הכתוב ולא תיקשי למ"ד עולין מבטלין:

דף נ"ח אחת ולא שתים מדם הפר אחת ולא שתים מדם השעיר. הקשו בתוספות הא למה לי קרא פשיטא דמהיכא תיתי שיזה שני פעמים מכל אחד ואחד. ותירצו שלא נצרכה אלא להיכא שנשפך הדם בין ההזיות דסבי' ליה כמאן דאמר לקמן כי ממקום שפסק הוא מתחיל דחטוי אחד אמר רחמנא ולא שני חטויין. ור' יונתן סבי' ליה כמאן דאמר מן התחלה הוא מתחיל דחטאת אחת אמר רחמנא ולא שני חטאות וסתמא כר' יאשיה. פי' דאע"ג דבעלמא סבירא ליה משמע שניהם כאחד. הכא איצטריך רחמנא למכתב אחת משום דכתיב מדם הפר ומדם השעיר כדכתי' לעיל:

בעא מיניה רמי בר חמא מרב חסדא הניח מזרק בתוך מזרק וקבל בו את הדם מהו. מין במינו חוצץ או אינו חוצץ הקשו בתוספות דמאי חציצה שייכא בלקיחה למאן דאמר לקיחה על ידי דבר אחר שמה לקיחה כדאסיק רבא בפרק לולב הגזול (דף ל"ז) והלכתא כותיה. ודוחק הוא לאוקומי סוגיין כולה כרבה דאמר לא שמה לקיחה ודלא כהלכתא מדלא פרישו לה בגמרא. ותירצו שלא אמרו לקיחה על ידי דבר אחר שמה לקיחה אלא בעושה בית יד חוץ לדבר ההוא ליטול בו. אבל כשאוחז בגוף הדבר אלא שנותן דבר אחר בין ידו לאותו דבר לא חשיבה לקיחה כל היכא שנתן שם דבר שהוא חוצץ בעלמא. והביאו ראיה לדבריהם מדאמרי' התם אמר להו רבה להנהו דגדלי הושענא דבי ריש גלותא כי גדליתו הושענא שיירו בית יד דלא ליהוי חציצה רבא אמר כל לנאותו אינו חוצץ. ואמרי' נמי התם אמר רבה לא לידון איניש לולבא בהושענא דנתרי טרפי והוית חציצה. רבא אמר מין במינו אינו חוצץ. והשתא למה ליה לרבא הני טעמי תיפוק לי' דסבי' ליה לקיחה על ידי דבר אחר שמה לקיחה כדאמרי' התם אמר רבא לא לינקוט איניש הושענא בסודרא דבעי' לקיחה תמה וליכא רבא אמר לקיחה על ידי דבר אחר שמה לקיחה. אלא ודאי ש"מ שלא אמר רבא לקיחה על ידי דבר אחר שמה לקיחה אלא בעושה בית יד מן הסודר חוץ ללולב לאחוז בו את הלולב וכההיא דאמר עולא אמר רבא מנא אמי' לה דתניא אזוב קצר מספקו בחוט ובכוש. אבל אם כורך הסודר על הלולב ונוטלו בו לא שמה לקיחה דכיון דמין בשאינו מינו הוא הויא חציצה. הכא נמי בשמעתין כיון שנתן מזרק בתוך מזרק והוא מניח ידו תחת שתיהם אין כאן לקיחה

לכשתמצא לומר דאיכא חציצה. ונראין דבריהם לענין זו של שמועתינו דכלי בתוך כלי אחר לא חשי' לקיחה על ידי דבר אחר. אבל מההיא דפרק לולב אין כאן ראיה גמורה דדילמא התם לדבריו דרבה קאמר לאשמועי' עיקר דינא למילי דעלמא דכל לנאותו או שהוא מין במינו אינו חוצץ:

כדי לערבן יפה יפה פי' מפני שהדמים קשים להתערב וכיון דשבי' ליה מערבי' לקרנות משום דכתיב אחת. סבי' ליה שצריך לערבן יפה יפה שלא יהו כשתי חטויין.

מין במינו חוצץ או אינו חוצץ. פי' קא מיבעיא ליה אם חוצץ לענין קדשים ואפי' לרבא דאמר התם דבמוכות אינו חוצץ. והיינו דנקטי' לה סתמא. ולא מייתי עלה ההיא פלוגתא דרבה ורבא. ולא מייתי' עלה הכא אלא מילי דקדשים:

ת"ש היה עומד על גבי בהמה וכו' או על גבי רגל חבירו פסל. פי' משום דהוי חציצה בינו ובין הרצפה. ותנא דבי ר' ישמעאל הואיל ורצפה מקדשת וכלי שרת מקדשין מה כלי שרת אין דבר חוצץ בינו לבין כלי שרת אף קרקע לא יהא דבר חוצץ בינו לבין הרצפה אלמא רגל לרגל עושה חציצה ואע"ג דמינו הוא. וש"מ דבקדשי' מיהת מין במינו חוצץ. ופרקי' דשאני רגל דלא מבטל ליה. פי' רגל חבירו ולישנא קלילא נקט דאלו רגל גופיה ודאי לא הוי חציצה. והא דלא אמרי' עלה דיקא נמי דקת' רגל חבירו משום דאיכא למימ' דרגל חבירו לאו דוקא. אלא אורחא דמילתא נקט דהא רגל עצמו שיתן רגלו על רגלו לא מצי קאי שפיר ובעי' לעמוד לשרת וליכא. והתם בפ"ב דזבחים עביד תלמודא צריכותא אמאי קיתני בהמה וכלים ורגל:

אם תמצא לומר מין במינו אינו חוצץ. מין בשאינו מינו חוצץ הקשו בתוס' מאי קא מיבעיא ליה דהא פשיטא לן בכוליה תלמודא דמין בשאין מינו חוצץ אפילו במילי דעלמא ובמין במינו הוא דפליגי. וי"ל דהכא מפני שהסיב אלאולי מאלאל ואיכא אציצה גמורה משום הכי קא מבעיא ליה וה"ק אפילו אם תמצא לומר דמין במינו אינו חוצץ הא ודאי מין בשאינו מינו חוצץ הוא בעלמא וה"כ מין בשאינו מינו הוא. או דילמא כיון דמאלאל לא חייץ. ול"נ או דילמא לא שנא ומאן דגרי' ליה הכי פי' או דילמא דאע"ג דטעמא דאלאולי מאלאלא טעמא תרילא הוא. לא משנינן ביניהו שלא לחלוק ולתת דברים לשיעורין:

אמר לו תכיתוה זולף והולך עד שמגיע לספוג כתב רש"י ז"ל רישא דמתני' הכי המקדש בשוקת והיה ספוג לתוכו מים שבספוג פסולין כיצד עושה זולף והולך עד שמגיע לספוג שוקת הוא אבן חלולה שעל שפת המעין והמים נכנסין דרך חור שבדופניה ומשקין בה בהמות ומקדשין בה אפר חטאת לתוך מים חיים וקתני שהמים שבספוג עצמו פסולין דחיים אל כלי בעינן שיהו נובעין בכלי כיצד הוא עושה כשבא ליטול את המים ליתנם בצלוחית או בשפופרת זולף וגומ' את כל המים אשר בשוקת עד שמגיע לספוג. זולף שואב כדאמרי' זולף וגומ' ונף כדרכו במועד קטן. אלמא ספוג לא חייץ ולא פסיל אלא הנבלעין בתוכו וה"ה לשיב ע"כ לשון רש"י ז"ל:

בקומץ פסול. פי' בתוס' דאצטריך למימר בקומץ פסול מפני שהסלת של מנחות דק מאד ופעמי' שיוצא דרך השיב בין כעין סדקים שבו שאין השיב נדבק יפה יפה בזה:

ע"ב הא דתנן היה מחטא ויורד פי' רש"י ז"ל כי הוא לשון ירידה כדאמרי' בבכורות נושא ועולה מתחטא ויורד ואינו מחוור דמהיכן הוי חטוי לשון ירידה. ועוד דבשלמא לת"ק דמתני' איכא למימר הכי משום דסבר כל ההזאות מלמעלה למטה אבל לרבי אליעזר מלמטה למעלה למה תפס לשון מחטא. והנכון דמחטא לשון חטוי והזיה וליש' דדכויי כההיא דאמרינן בפרק דחולין ומנא לן דחטוי ליש' דדכויי הוא דכתי' תחטאני באזוב ואטהר משום דכתי' הכא גבי הזאות דמזבח הזהב וטהרו וקדשו

מטומאות

מטומאות בני ישראל נקט תנא האי לישנא וכן פי' הרמב"ם ז"ל:

תנו רבנן ויצא אל המזבח אשר לפני ה' מה תלמוד לומר אם ללמד שיצא מקדש הקדשים לא היה צריך לומר דהא פשיט' כי מזבח הזהב בהיכל הוא עומד אמר רבי נחמיה לפי שמצינו בפר העלם דבר שכהן עומד חוץ למזבח פי' כשמזה על הפרוכת עומד חוץ למזבח הזהב ומזה כדאי' לקמן באידך מתנייתא דבסמוך דהכי מתנייתא תרווייהו כהדדי איתמרו וכל חדא מינה סמכה על חבירתה:

יכול אף זה כן ת"ל ויצא אל המזבח היכן היה לפנים מן המזבח כן גרס"י ז"ל כלו' דכיון דבשעת הזאות דמזבח אמ' ויצא אנו למדין כי קודם לכן לא יצא חוץ למזבח וכשהוא מזה על הפרוכת עומד בין המזבח והפרוכת ומזה: והאי ויצא לאו משום יציאת קדש הקדשים אלא לצאת מבין הפרוכת ולמזבח ולעמוד חוץ למזבח שמזה על המזבח ולמדנו כי בהזאת הפרוכת עדיין לא יצא. ויש גורסין ת"ל ויצא אל המזבח אשר לפני ה' כהן לפני ה' ולא המזבח לפני ה' הא כיצד עומד לפנים למזבח ומזה. וגרסא זו דחוקה ומשובשת לפום פשטא דהא לא משמע הכי מדכתי' המזבח אשר לפני ה'. אבל יש לפרשה כפי הגרסא האחרת דמדכתיב ויצא שמעינן כי קודם לכן הכהן היה עומד לפני ה' ולא המזבח:

דכולי עלמא מיהת בהזאה קרן דפגע ברישא לא עביד. פי' שהרי כשיוצא מקדש הקדשים פוגע במערבו של מזבח והא לכולי עלמא בקרנות של מזבח הוא מתחיל או בצפוני מזרחי או בדרומי מזרחי ואמאי דהא אין מעבירין על המצות. ובלאו הכי אית לן למיבעי מנא תיתי שיהא חייב לעשות כן אי בעי הכי נעביד ואי בעי הכי נעביד:

והדר אתי להזאה קרן דאיחייב ברישא פי' ולרבי יוסי בקרן צפוני מערבי איחייב ברישא שכן דרך יציאתו מלפנים דהא לרבי יוסי פיתחא בצפון קאי ולר' עקיבא בקרן דרומי מערבי פגע דסבירא ליה כרבא דשתי פרוכות היו ופתחא בדרום קאי:

דף נ"ט כולה מזבח וכו' במקום מד קרן הוא פי' שהרי מזבח הזהב אמה על אמה כשיעור קרן של מזבח החיצון:

שני כהנים גדולים נשתיירו בבית המקדש פי' ריב"א ז"ל דשני כהנים אלו לא נחלקו אלא דמר עביד הכי ומר עביד הכי. ומאן דעבד ככל חד מינייהו עבד והיינו לישנא דאמר אני הקפתי דאי לא תימא הכי תיקשי לן הא דאמרי' בתמורה בפ"ב (דף י"ו) מימות משה עד שמת יוסף בן יועזר לא היתה מחלוקת בישראל והא דאפליגו בסמיכה לסוף שניה דאיבצר ליבא:

חוץ מזו שהיתה לפניו באלכסון פי' הקרן שעומד בראש האלכסון של הקרן שהתחיל בו אם התחיל בקרן דרומי מזרחי הוי קרן אלכסון צפוני מערבי ואם התחיל בצפוני מזרחי הוי האלכסון במערבי דרומי. וטורח הדבר לבוף שם להזאת מלמעלה למטה ולפי' כשעומד כיון שכפף עצמו בקרן הסמוך לו להזאת מלמעלה למטה מזה מלמטה למעלה:

מר סבר פתחא דלפני לפנים בצפון קאי פי' דרבי יוסי סבר הכי דאמר פרוכת אחת היתה ולדידיה גמרן מתנות דקרנות בצד דרומי ומהיכא דגמרן מתנות דקרנות התם יהיב על המזבח כדמפרש ואזיל ולרבי יהודה הוי איפכא:

דאמר קרא ואת כל דם הפר ישפוך אל יסוד מזבח פי' גבי פר כהן משיח כתיב ותניא בת"כ הפר לרבות פר יום הכפורים שיהו שיריו נשפכין אל היסוד:

וכי נפיק בהזאה פגע ברישא פי' בצד מערבי ואין מעבירין על המצות: והקשו בתוספו' למה לי האי טעמא תיפוק לי' דכתיב בהדיא בקרא אל פתח אוהל מועד והיינו כלפי מערב שהוא

(חיים מדבר. עיין להתוספות ז"ל בשמעתין ולעיל פרק אמר להם הממונה דף ל"ג ובפרק איזהו מקומן

שהוא רואה ההיכל. וי"ל דאין הכי נמי וטעמא דקרא קא נסיב תלמודא ויש כיוצא בו במקומות אחרים:

אף ירידתו מן הכבש בסמוך לו פי' נקט האי טעמא אפילו למאן דלית ליה טעמא דאין מעבירין על המצות דלמ"ד אין מעבירין על המצות תיפוק לי' משום דכי פגע ביסוד דרומית פגע ברישא:

מקומן דף כ"א ובפרק התכלת דף ס"ד שכתבו דרש"י לא גרים דביה פגע ברישא אלא מקרא דאשר פתח אהל מועד נפקא לן שהיסוד מערבי הוא כנגד פתח ההיכל ממש ועוד לו סמוכות בראיו' ברורות כאשר יראה הרואה וכן מתבאר מדברי רש"י בפי' החומש פ' ויקרא ד"ה אל יסוד כו' שכתב זה יסוד מערבי שהוא כנגד הפתח עכ"ל וכונתו מבוארת דמקרא הוא דמפיק ליה ולאו משום טעמא דביה פגע ברישא כמבואר. וזה חזיתי חזות קשה להגאון הרא"ס ז"ל בביאורו שם ד"ה יסוד מזבח כו' שאחר שפירש דברי רש"י ז"ל דמגופיה דקרא דאשר פתח אה"מ דרשינן שהוא יסוד מערבי כתב וז"ל אבל בזבחי' פרק איזהו מקומן דרשו לקראי דהעולה ואשר פתח א"מ חד לגופיה וחד למעוטי מזבח הפנימי כו' וטעמא דיסוד מערבי מכל שאר יסודות כבר אמרו שם משום דכי נפיק מאה"מ ביסוד מערבי פגע ברישא כו' יעש"ב. ונוראות נפלאתי שהרי התוס' ז"ל שם ובכל הנהו דוכתי דכתבינן לעיל כתבו בהדיא משם רש"י ז"ל דלא גרים ההוא דפגע ברישא אלא מגופיה דקרא כפ"ל הכי והם ז"ל קיימו את דבריו כמבואר ואיך כתב הוא ז"ל בפשיטות הפך דבריהם ופירש דברי רש"י ז"ל הפך דעתו ואם דחקו מה שאמרו שם דאיצטריך אשר פתח אה"מ ללמד על המזבח החיצון שיהא כשר ונמצא דלא אייתר לן קרא ליסוד. הרי דבר זה הוקשה להם לתוס' שכתבו שם בע"ב ד"ה ה"ג מאשר כו' ואף על גב דדרשינן ליה ליסוד מערבי תרתי שמעי' מינה עכ"ל. וכונתם דלעולם עיקר קרא ליסוד מערבי הוא דאתא וממילא כפ"ל הכשר מזבח החיצון כיון דאיסוד דידיה קפיד רחמנא בכלל מאתים מנה כמובן. ואף שדברי התוס' דפרק איזהו מקומן לא באו במקומן שם בדפוסים הישנים והם בדף מ"ח מ"מ יש לתמוה על הגאון ז"ל דכל רז לא אנים ליה וכעת צל"ע ועיין בס' ידי אליהו דף פ"ט ודוק):

קסבר פיתחא בדרום קאי פי' פיתחא דהיכל בדרום המזבח קאי דסביר ליה דכוליה מזבח בצפון וכיון דכן צד דרומו של מזבח בלבד הוא שרואה פתח ההיכל בחמש אמות שכנגד חצי הפתח כי מחצי הפתח מתחיל דרומו של מזבח.

ה"ג תאני רבי ישמעאל בדבי רבי שמעון בן יוחאי זה וזה יסוד דרומי וסימניך משכוה גברי לגברא. וכן גרש"י ז"ל ופירש הוא ז"ל בתוך מדרשו של ר' שמעון בן יוחאי היו שונין משנת רבי ישמעאל וגורסי' בה זה וזה יסוד דרומי לומר שחזר בו ר' ישמעאל. וסימניך שלא תטעה לומר זה וזה יסוד מערבי היו שונין משכוה גברי לגברא תלמידי רבי שמעון שהיו מרובין משכוהו לר ישמעאל לומר כדבריה'. ויש גורסי' זה וזה יסוד מערבי וסימני' וכו' ופי' תלמידי ר' ישמעאל משכו לר' שמעון לשטתם. וכן גורס רש"י ז"ל בזבחים והקשו בתוס' דבשילהי מסכת זבחים נמי כי לא באתם עד עתה אל המנוחה ואל הנחלה נחלקו דבי ר' ישמעאל תנא זה וזה שילה ר"ש בן יוחאי אמר זה וזה ירושלם ואמרי בסופא דשמעתא תנא דבי ר' ישמעאל כדבי ר' שמעון בן יוחאי זה וזה ירושלם וסימניך משכינהו גברא לגברי וכך הגרס' שם בכל הספרים והשתא קשה מה סימן הוא זה כיון דפעמים גברי לגברא ופעמים גברא לגברי ואין לנו הכר והכרח באיזה מהם היה גברא לגברי ובאיזו היה גברי לגברא. לכך פירשו כי ר' שמעון בן יוחאי שהוזכר שמו ושם אביו קרוי גברי. ורבי ישמעאל שלא הוזכר שם אביו אלא שמו קרוי גברא וכשחוזר ר' ישמעאל לדברי ר' שמעון בן יוחאי אומרי' משכוה גברי לגברא וכשחוזר ר' שמעון בן יוחאי לדברי ר' ישמעאל או' משכינהו גברא לגברי. ולפי' זה גרסי בסוף זבחים בדבי ר' ישמעאל זה

וזה

ווה ירושלם כמו שגורסי' במקצת ספרים. או גרסי' משכוה גברי לגברא כדגרסי' הכא בשמעתין.

ת"ר מועלין בדמים דברי ר' מאיר. פי' וסתם מתני' ר' מאיר היא:

ע"ב עד כאן לא פליגי אלא מדרבנן אבל מדאורייתא אין מועלין בהם. פרש"י ז"ל עד כאן לא פליגי אלא מדרבנן דמאן דאמר מועלין בדמים מדרבנן קאמר לשלם קרן אבל מדאורייתא להוסיף חומש לא. ע"כ. ונראה מדבריו ז"ל שאין תוספת חומש בכל מעילה דרבנן וכן עיקר ואיכא למידק דהכא ובכמה דוכתי אשכחן מעילה דרבנן. ואילו בריש מעילה (דף ב') פרכי' בהדיא גבי הא דאמרי' קדשי קדשים ששחטן בדרום שיש בהם מעילה מדרבנן. ומי איכא מעילה מדרבנן. ומשנינן אין דאמר עולא אמר רבי יוחנן קדשים שמתו יצאו ידי מעילה דבר תורה. וכן במסכת תמו' בפ"ב (דף ל"ב) גבי המקדיש עולה לבדק הבית ומי איכא מעילה מדרבנן. ומשני ראוי למעול בה שתי מעילות קאמר תירצו בתוספות דודאי פשיטא ליה לתלמודא שיש הרבה מעילות מדרבנן והתם במעילה הכי פרכי' מי איכא מעילה מדרבנן בכי הא דהוו להו קדשים שמתו דהא אמרינן התם דקדשים ששחטן בדרום כמאן דחנקינהו דמי ולהכי משנינן דאין ה"נ דאפילו בכי הא איתא מעילה בדרבנן כדאמ' עולא אמר רבי יוחנן וכו' והא דמייתינן התם הנהנה מן החטאת כשהיא מתה מעל מדרבנן קאמר דהא חטאות המתות אין בהן מעילה דאורייתא והיא דפרק בתרא דתמורה אתמהי' עלה משום דאית בה מעילה מדאורייתא ולהכי פרכי' היכי תקינו רבנן בה מעילה כיון דהא אית בה מעילה מדאורייתא' מדין עולה שהיתה כבר. ופרקינן דאין הכי נמי וראוי לשתי מעילות קאמר אחת משום עולה ואחת משום בדק הבית מדרבנן:

אין לך דבר שנעשה מצותו ומועלין בו. הקשו בתוספות מהיכא אתא לן הא דאי משום דהוי תרומת הדשן ועגלה ערופה שני כתובין הבאין כאחד ואין מלמדין או משום דכתיב ושמו הערופה לא משמע לפום סוגיין דמהתם תיתי לן. דהא הדר פרכי' והרי תרומת הדשן וכו'. ואמרינן טעמא דשני כתובין הבאין כאחד. וטעמא דתרי מיעוטי כתיבי. ור"י ז"ל פי' דנפקא לן מחטאות המתות דדרשינן בת"כ שאין מועלין בהן כיון שאין ראויין למצו' והכי נמי כל דבר שנעשית מצותו אין מועלין בו. ורש"י ז"ל פי' דטעמא משום דבמעילה כתיב מקדשי ה' וכיון שכבר נעשי' מצותו לא קרי' ביה מקדשי השם. ונכון הוא. עוד הקשו בתוספות מאי האי דמשני אין לך דבר שנעשית מצותו ומועלין בו וכו'. אדרבה אימא לאידך גיסא אין לך דבר שלא נעשית מצותו ואין מועלין בו. ואנו אומרים דלפני כפרה אין מועלין בו וכל היכא (איכא) דאיכא למדרש לקולא ולחומרא לחומרא דרשינן ותירצו דהא איכא שלמים שלא נעשית מצותן ואינן בני מעילה כדאיתא במעילה. ובפ"ב דראש השנה ובכמה דוכתי ואי נמי עגלה ערופה שאינה אסורה עד שתרד לנחל איתן או עד שתערף למ"ד עריפתה אוסרתה:

והרי תרומת הדשן. פרש"י ז"ל שנעשית מצותו ומועלין בו:

דף ס' תרומת הדשן ועגלה ערופה. פרש"י ז"ל דעגלה ערופה מדכתיב וערפו שם. שם תהא קבורתה. ואיברא דהכי דרשינן לה בבכורות. ואיכא למידק דהא במסכת ע"ז ובדוכתי' אחרינ' דרשינן דאסורה בהנאה מדכתי' כפר לעמך ישראל כפרה כתיב בה כקדשים. תירצו בתוס' דתרווייהו צריכי כפרה לאוסרה מחיים. וערפו שם לאוסרה לאחר עריפה אע"פי שנעשית מצותה ולהכי נקט הכא רש"י ז"ל ההוא טעמא דערפו שם וא"ת ולמאן דאמ' שאינה אסורה מחיים כפרה בעגלה ערופה למה לי. וי"ל דמוקי ליה למילי אחריני אי נמי דאיהו לא דריש וערפו שם כדדריש בבכורות. ומכפרה נפקא ליה איסור דלאחר מיתה. ומיהו סוגיין הכא כמאן דאמר שאסורה מחיים דאי לא לא

שייך

שייך למימר ביה שנעשית מצותה ומועלין בה שאין אנו אומרין הלשון הזה אלא במה שנאסר קודם מצותה ועמד באיסורו לאחר שנעשית מצותו ולא בדבר שאין עיקר איסורו אלא לאחר עשיית מצותו. כן פי' ה"ר אלחנן ז"ל:

תרי מיעוטי כתיבי. פי' ותרויהו צריכי דאי לא כתב רחמנא מיעוטא אלא בחד מינייהו הוה אמי' דדילמא איכא מילי דגמרי מאידך דלא כתיב ביה מיעוטא ודכותה אמרי' לענין אסורי הנאה שאין תופסין חלופיהם דבר תורה. דלא גמרי' מע"ז ושביעית שתופסין דמיהם משום דתרי מיעוטי כתיבי וכדאיתא בפ"ק דקדושין ובדוכתי אחריני:

הערופה ואע"ג דבמסכת חולין דרש' מיניה דעגלה בעריפה ולא בשחיטה. תרויהו שמעת מינה דכוליה הערופה מיותר ודרשא דהתם מגופיה דקרא ודרשא דהכא מייתורא דקרא:

חד למעוטי מנותר שאם אכל דם שהיה נותר אינו חייב עליו משום נותר אלא משום דם בלבד. וחד למעוטי מטומאה פי' מי שאוכלו בטומאת הגוף פטור ומשום אוכל קדשים בטומאה. והקשו בתוספות למה לי מיעוטא לטומאה דהא דרשי' בעלמא ג"ש בטומאה דגמר קדש קדש מנותר ואפילו לקולא כמו דרשי' לה להאיא ג"ש בזבחים פרק ב"ש ותירץ ר"י ז"ל דבפרק ב"ש אשכחן חיוב בטומאת הגוף בדברים שאין בהם חיוב פיגול מדכתיב אשר יקדישו בני ישראל. ויליף כמו התם נותר מטומאה' לחומרא ולא מפגול לקולא הילכך אי לא כתב הכא אלא חד מיעוטא הוה אמרי' דלא יליף טומא' מנותר כיון דבטומאה גופה כתב בה רבויי דמן הקדשים אשר יקדישו הוה לן לאוקומי מיעוטא בנותר דמעטיה רחמנא דלא יליף מטומאה בג"ש:

אבל פיגול לא צריך קרא פי' דאילו צריך קרא בדידיה הוה מוקמי' ליה ולא בטומאה דרבי בה רחמנא דברים שאין בהן משום פגול כדאמרן:

כל שיש לו מתירין בין לאדם בין למזבח פי' דומיא דבשר קדשים שהדם מתירם דכתיב באכילת אדם ודם זבחיך ישפך והבשר תאכל וגבי אכילת מזבח רחמ' אמר וזרק והדר והקטיר:

דברים האמורין בבגדי לבן מבחוץ פי' כגון הגרלה ווידוי וכל מתנות הפרוכת ומזבח הזהב ושפיכת שירים. אבל בדברי' הנעשים בבגדי זהב מבחוץ אם הקדים מעשה לחבירו מה שעשה עשוי. פרש"י ז"ל כגון שהקדים הוצאת הכף ומחתה שהוא בבגדי לבן לאילו ואיל העם שהוא בבגדי זהב. והקשה ריב"א ז"ל אם כן היכי אמרינן מה שעשה עשוי דכל היכא דעבד הכי אין לנו אלא ג' טבילות וששה קדושין כדאי' בפרק אמ' להם הממונה. ולא אמרינן דגמירי חמש טבילות ועשרה קידושין כדאית' התם ותירץ דלכתחלה הוא דגמירי להו דאלו בדיעבד אין קדוש וטבילה מעכבין אלא בתמיד של שחר שהוא דבר המעכב באהרן ובניו כדאית' בזבחים וכדאמרינן בפרק אמר להם הממונה. עוד הקשה היאך אפשר דמה שעשה עשוי דהא היפך ושינה בדברים שבפנים. והויא לה כההיא דאמרינן לעיל במכילתין איליאא דאקדים מתנות דפר בהיכל מקמי מתנות דשעיר בפנים חקה כתי' ביה ואפילו לרבי יהודה. וזו אינה קושיא לפי מה שפי' ר"י ז"ל התם דהדר ביה תלמודא מההיא סברא כי אמרינן דכהי דהגרלה מעכבא כסדרן לא מעכב אבל אנן כתבי' התם שאין הפירוש ההוא מחוור. ויש לתרץ כאן דשאני הוצאת כף ומחתה שאינה אלא עבודת סילוק ואינה לכפרה וכי כתי' חוקה בעבודות שהן לכפר כתיבא. ועם כל זה אין פירוש רש"י ז"ל נכון דכיון דאמרינן בדברים הנעשים בבגדי לבן אם הקדים מעשה לחברו משמע דמיירי כששניהם בבגדי לבן. ונראה כי רש"י ז"ל דחק את עצמו לפרש מה שפירש לאשמועינן דאפילו בשהקדים הוצאת כף ומחתה לא הוי עכובא מפני שהיא עבודת סילוק:

ע"ב וחד למעוטי שירים דלא מעכבי. פרש"י ז"ל דלא מעכבי בסדרן אם הקדים להם דבר המאוחר להם ואעפ"י שהם נעשים בבגדי לבן. ונראה מדבריו ז"ל דשירים מעכבי איעקר

להו

להו לגמרי דלא עבד להו שפיכה. ולא נהירא דהא פרכינן עלה בסמוך מהא דאמ"ר יוחנן תנא רבי נחמיה כדברי האומר שירים מעכבין ומאי קושיא כיון דהכי דמעכבי בגופייהו אבל כסדרן לא מעכבי לכך פי' בתוספות למעוטי שירים דלא מעכבי כלל:

ורבי יהודה אי מעכבי מעכבי ואי לא מעכבי לא מעכבי. פרש"י ז"ל אי מעכבי שאר דברים הנעשים בבגדי לבן הכי נמי מעכבי ואי לא מעכבי שאר דברים הכי נמי לא מעכבי. ולישנא דאי מעכבי או לא מעכבי לא אתי שפיר דלא משמע לישנא דקאי אשאר דברים. אלא הכי פי' אי בלאו האי מיעוטא אית לך דמעכבי השתא נמי מעכבי דהאי קרא לאו להכי הוא דאתא ואי בלאו האי קרא לא מעכבי השתא נמי לא מעכבי כלומר דמהא ליכא למשמע מינה:

וכלה מכפר אם כפר כלה ואם לא כפר לא כלה. דברי ר' עקיבא אמר לו רבי יהודה מפני מה הוא אומר אם כפר כלה אלא שאם חסר אחת מכל המתנות לא עשה ולא כלום. ואמרי' בפרק איזהו מקומן. מאי ביניהו ר' יוחנן ור' יהושע בן לוי חד אמר משמעות דורשין איכא בנייהו. פי' דלכולי עלמא שירים לא מעכבי אלא דלר' עקיבא משמע ליה למדרש קרא מסופיה לרישיה וקאמר שאם כפר כל המתנות הרי הוא כאלו כלה הכל ונתן השירים אל היסוד דשירים לא מעכבי ואם לא כפר כל המתנות לא כלה מה שאין כן במתנות החיצונות דמתנה אחת בלבד מעכבת ואמ' ליה ר' יהודה שאין לדרוש בזה הלשון שמא ישמע השומע ויטעה שכך רוצה לומר שאם לא כפר כלל לא כלה הא כפר במתנה אחת בלבד כלה דומיא דמתנות החיצונות לפיכך יש לדרוש הכתוב מרישיה לסופיה שאם כלה כפר דהשתא משמע שאם לא כלה כל המתנות לא כפר:

וחד אמר שירים מעכבי איכא בינייהו לר' עקיבא לא מעכבי כדפרישנא. ה"ק אם כפר כל האמור בענין יום הכפורים כלה. ואין שירים מעכבין שאינם אמורין כאן אלא בפר כהן משיח וכדכתיבנ' לעיל. ואתא ר' יהודה לומר דלהכי כתב רחמנא וכלה מכפר שאם כלה כל צרכי עבודותיו ואף הלמדי' לו ממקום אחר דהיינו שירים כפר ואם לאו לא כפר. ואע"ג דלר' יהודה לא כתיבה חקה אלא בדברים הנעשים בבגדי לבן מבפנים ושירים מבחוץ הם. אפילו הכי כתב רחמנא וכלה מכפר לעשות השירים כעיקר הדמים שנעשין מבחוץ לעכב בגופן מיהת ואע"ג דסדרן לא מעכבי:

דף ס"א בקטורת לא איירי׳ ואיכא למידק דמ"מ הא קתני סופא וכן בהיכל וכן במזבח. וא"כ אם נשפך הדם בהזאות שבהיכל וצריך לשחוט פר אחד מה יעשה דהא קדמה חפינה לשחיטת הפר וכי תימא שיחזור ויחפון א"כ צריך להקטיר קטורת פעם שנייה ולהחזיר כל מה שעשה בפנים ואנן אמרי' דכל אחת עבודה בפני עצמה. וי"ל שלא הקפידו בחפינה של קודם שחיטה אלא קודם שחיטת פר הצריך לפנים שמשם צורך החפינה אבל משנגמרה מלאכת קדשי הקדשים אין להקפיד על החפינה שהיא קודם פר הצריך להיכל.

שעיר ששחטו קודם מתן דמו של פר לא עשה כלום. והא דאמרינן לעיל נתערבו לו דמים בדמים מיירי לאחר שנגמרו מתנות שבפנים והיה לו לעשות מתנות שבהיכל וכדתרין תלמודא למתני' דפרכינן מינה בסמוך:

ואם איתא יחזור וישחוט מיבעי ליה פי' סדרא דלישנא דפירקא דלעיל נקטינן והכי בעי למי' ואם איתא למה לי למיפסל מפני שהקדים השעיר בהזאו' אפי' עשאן כסדר לא עשה כלום כיון ששחט השעיר קודם מתן דמו של פר והוא צריך לחזור ולשחוט:

במתנות שבהיכל. ועל כרחו להקדים שחיטת השעיר דהא צריך להזות מדם השעיר לפנים כדתנן נטל דם השעיר נכנס למקום שנכנס כו'.

כו'. וכל הזאות שבפנים קודמין לכל המתנות שבהיכל:

ת"ר וכפר את מקדש הקדש זו לפני לפנים פרש"י ז"ל בא ללמדנו שדם השעיר הנעשה בפנים מכפר על הנכנס לפני לפנים בטומאה והיתה לו ידיעה בתחלה ולא היתה לו ידיעה בסוף דילפינן מקראי בפ"ק דשבועות (דף ז') דשעיר זה תולה מן הייסורין על הנכנס במקדש בטומאה עד שיודע לו בסוף ויביא קרבן עולה ויורד ע"כ. פי' לפירושו שאין קרבן עולה ויורד בנכנס למקדש בטומאה אלא כשיש לו ידיעה בתחלה ובסוף אבל יש לו ידיעה בתחלה ולא בסוף שעיר הנעשה בפנים תולה עד שיודע לו בסוף ויביא קרבנו. ואם לא היתה לו ידיעה בתחלה ויש לו ידיעה בסוף שעיר הנעשה בחוץ מכפר דלאו בר קרבן עולה ויורד הוא ואם אין לו ידיעה לא בתחלה ולא בסוף שעירי הרגלים ושעירי ראשי חדשים מכפרים כדאיתא התם:

אהל מועד זה היכל פרש"י ז"ל שמכפר על טומאת שאורעה בהיכל. ואת המזבח כמשמעו על טומאה שאורעה לו במזבח ושהה כדי השתחויה שזהו שיעור שהייה למי שנטמא בעזרה כל זה פי' רש"י ז"ל. והקשה עליו ר"י ז"ל שאם לא בא הכתוב ללמוד אלא על מקומות שנכנס שם אדם בטומאה שהשעיר מכפר עליהם למה לי כל הני קראי דהא כתי' שמכפר על טומאת מקדש וכל מחנה שכינה מהתם נפיק כדאמרינן במסכת שבועות מכדי משכן איקרי מקדש ומקדש איקרי משכן תרי קראי למה לי אם אינו ענין לטומאה שבחוץ תנהו ענין לטומאה שבפנים. ועוד גבי מזבח היכי שייך לאדכורי טומאה אם שגג שם בטומאה אין דם השעיר מכפר עליו. ואם בשהה על המזבח כדי השתחואה לא שייך זה אלא בהיכל שהוא מקום השתחואה. ועוד דאמרינן בפ"ק דשבועות יש להביא ג' עבירות ע"ז וגילוי עריות ושפיכות דמים ופרכינן אמאי לא מוקי להו בקרא. וזה תימה היכי אפשר לאוקומינהו בקרא כיון דמיירי קרא לענין טומאה. לכך פר"י ז"ל דמתנייתא מפרש משפטי הזאות דם השעיר היכן הם. וה"ק את מקדש הקדש אלו הזאות שבפני לפנים על בין הבדים. אהל מועד זה היכל ההזאות שעל הפרוכת מזבח כמשמעו כלומר הזאות שעל המזבח הפנימי. יכפר אלו העזרו' שפיכת שיירי הדם שהיה שופך על יסוד מזבח החיצון וא"ת למה לי האי קרא דהא כתי' בקראי בהדיא ענין הזאות הללו וכדכתי' וכן יעשה לאוהל מועד וגו'. ואי לעיכובא הא כתיב וכלה מכפר כדדרשינן בסמוך. תירץ ז"ל דהאי קרא איצטריך משום דכולה פרשה כתי' אהרן והוה ס"ד שאינו נוהג אלא באהרן ואתא קרא ללמד על כל כהן משוח בשמן המשח' או מרובה בגדים לעשות כל הסדר הזה וכדתני' בתו' כהנים וכפר הכהן אשר ימשח אותו מה ת"ל לפי שכל הפרש' אמורה באהרן לדורות מנין ת"ל וכפר הכהן וגו'.

יכפר וכו' השוו כולם לכפרה. פי' שהכהנים לויים וישראל מתכפרים בדם השעיר הנעשה בפנים כדרך שמתכפרים בשעיר המשתלח בשאר עבודות:

רבי שמעון אומר כשם שדם השעיר הנעש' בפנים מכפר כו' ובמסכת שבועות פרכינן לרבי שמעון הרי השוו כולם לכפרה ופריק אין הכי נמי ומיהו האי בדידיה והאי בדידיה כלומר ישראל בשעיר וכהנים בפר:

ת"ר וכלה מכפר וכו' שכולן כפרה כפרה בפני עצמן פי' דלהכי כתב בכל חד את ואת:

מכאן אמרו פרש"י ז"ל לאו אכתן מקלת מתנות ונשפך הדם קאי דהא לאו מהיא דכפרה כפרה בפני עצמן אלא תליא פלוגתא בחטא' אחת או חיטוי אחד אלא אגמר מתנות שבפנים ונשפך הדם קאי שאמרו מכאן שאין צריך לחזור ולהזאת בפנים שהרי כל אחת כפרה בפני עצמה:

חטאת אחת אמרתי לך ולא שתי חטאות. פי' ואם אתה אומר ממקום שפסק הא איכא שתי חטאות אבל כשאתה אומר ממקום שהתחיל אין כאן

כאן

כאן אלא חטאת אחת שכלן בהזייה אחת דהזאה דקודם שפיכה איכא מן המנין וכמאן דליתה דמיא :

גרש"י ז"ל תניא אמ' ר' לי חלק ר' יעקב בלוגין . ופי' ז"ל דקס"ד דהכי קאמר לי חולק רבי יעקב בין הזאות דלוגין דמצורע להזאות של יום הכפורים דאלו במצורע כל שנשפך השמן באמצע דכולי עלמ' חוזר למקום שהתחיל דהתם ליכא טעמא למדרש חטוי אחד ודכולי עלמא אמרינן לוג אחד ולא שני לוגין . ופרכינן עלה דהא תניא דאיפליגו בה כדאיפליגו ביום הכפורים ומהדרינן אימא לי שנה רבי יעקב בלוגין כלומר כך שנה לי מחלוקת בזו כמו בזו כלו' דמאי דאמרת דחלק רבי יעקב אינו לשון חילוק אלא לשון מחלוקת ששנה זו במחלוקת כך יש לפרש לפי גרסא זו ושיטה זו של רש"י ז"ל אבל ר"ח ז"ל גורס תניא אמר ר' לא חלק ר' יעקב בלוגין וקס"ד לא שנה בו מחלוקת אלא הכל מודים שמתחיל מן הראש ופרכינן עלה ממתנייתא ופרקינן אימא לא שינה רבי יעקב בלוגין כלומר שלא היה עושה שינוי בין מצורע לשל יום הכפורים וכשם שנחלקו בזו כך נחלקו בזו לומר דהא דקתני לא חלק רבי יעקב אינו לשון מחלוקת אלא לשון חילוק שלא חלק בין זו לזו :

רבי אלעזר ורבי שמעון אומרים ממקום שפסק הוא מתחיל . ותימה מנא ליה הא דהא הכא ליכא קרא למדרש חטוי אחד ולא שני חטויין כדאי' לעיל . וי"ל דממתנות יום הכפורים גמר שהוא בנין אב לכל מקום והא דלוגין היינו לוג שמן שמביא עם אשמו ומזה ממנו ז' פעמים כנגד בית קדש הקדשים ואחר כך מזה ממנו על הבהונות כדכתי' ומיתר השמן וגו' ואחר כך נותן על הראש כדכתיב והנותר בשמן אשר על כף הכהן וגו' ואם יש שם שירים עוד נאכל לכהנים כדאיתא בסיפרא .

אלא מעתה דכתי' והנותרת מן המנחה הכי נמי דלא מעכבי פי' מפני שקראו הכתוב נותר כאלו הוא דבר טפל ושירים בעלמא . פרש"י ז"ל והא קיימא לן דשירים שחסרו בין קמיצה להקטרה אין מקטירין עליהן את הקומץ ופרקינן שאני התם דכתיב ומיתר והנותר פירוש שהנתון על הראש הוא מותר דמותר קרייה רחמנא . וא"ת ואמאי לא פריך אי משום דכתיב והנותר אפילו דבהונות נמי דהא קרייה רחמנא יתר ואין סברא לחלק בזה בין יתר לנותר . וי"ל דאידך עדיפא ליה למפרך מנותר לנותר :

ע"ב גרש"י ז"ל אמר ר' יוחנן אשם מצורע ששחטו שלא לשמו באנו למחלוקת רבי מאיר ור' אלעזר ברבי שמעון כו' . פי' דקיימא לן שכל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרין וחייב להקטיר ולזרוק אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה והכא נמי אשם מצו' ששחטו שלא לשמו ויש לו לזרוק דמו ככל הלכותיו אלא שלא עלה לבעלים לשם חובה . פלוגתא דר' מאיר ור' אלעזר בר' שמעון לר' מאיר דאמר ביום הכפורים שאם נשפך הדם יביא אחר ויתחיל בתחלה הכא נמי יביא אחר . פרש"י ז"ל דכי היכי דהתם אמר ר' מאיר שכל עבודה שלא נגמרה הרי היא כמי שאינה אף זו הואיל ולא נגמרה שהרי לא עלתה לבעלים לשם חובה הרי היא כמי שאינה ויביא אשם אחר לשם חובה . דאע"ג דכתי' כבש אחד אשם . הכא נמי חד הוא כיון שאין הראשון עולה לו . אבל לר' אלעזר בר' שמעון דאמר ממקום שפסק משם הוא מתחיל . אלמא לא אמרי' כמאן דליתא דמיא . הכא נמי עבודה ראשונה חשיבא היא אע"פ שלא נגמר בה כפרה ואם מביא אשם אחר הוה ליה שתי אשמות ואשם אחד אמר רחמנא ולא שנים דהכא ליכא דרשא למדרש כדדרשינן ביום הכפורים חטוי אחד אמר רחמנא ולא שנים חטויין הילכך צריך ואין לו תקנה . זו שיטת רש"י ז"ל . ואינה מחוורת כי מה ענין היא דיום הכפורים שנעשו ההזאות הראשונות בכשרות גמורה לאלו שנעשות הכפרה הראשונה בפסול ושלא כהלכה . הא ודאי דכולי עלמא כמאן דליתא דמיא ויש לו להביא אשם אחר . וגרס' ר"ח ז"ל יותר מחוורת שהוא גורס אשם מצורע שנשפך

דמו

דמו קודם מתן בהונות. כלומר קודם שנגמרו כל מתן הבהונות דלר' מאיר יחזור לראש ואשם אחד הוא. ולרשב"ש אין לו תקנה דהא מה שהזה קודם שנשפך במקומו עומד ואם מתחיל ממקום שפסק הוו להו שתי אשמות ואין כאן מקום לדרוש כי היכי דדרשי' התם חטוי אחד ולא שני חטויין. וכן פי' רשב"ם ז"ל:

מתקיף לה רב חסדא והא אותו כתיב. פרש"י ז"ל והקריב אותו לאשם אותו שהוקף עם הלוג ולא אחר וא"כ אפי' לר' מאיר אין לו להביא אשם אחר:

תניא כוותיה דר' יוחנן. פי' לפום פשטא דברייתא משמע דאיכא מאן דתני שמביא אשם אחר ולא דרשי' אותו ולא אחר. מדקתני צריך דם אחר להכשירו ורב חסדא דחי דהתם צריך ואין לו תקנה קאמר ופרכי' ומי קתני תנא הכי פי' דליתני סתם צריך ובעי' למימר צריך ואין לו תקנה ומהדרי' דאין הכי נמי דהא תניא וכו'. ופליגא דר' פדת דלר' פדת צריך ויש לו תקנה הוא שמעביר תער על הראש המצורע דלא בעינן קרא כדכתיב דאמר ר' פדת ב"ש ור' אליעזר אמרו דבר אחד כלומר הסכימו לדעת אחת דלא בעי' קרא כדכתי' אלא עבדי' מאי דאיפשר:

ת"ר ולקח וכו' יכול בכלי פי' גבי דם אשם של מצורע שיצא לידון בדבר חדש יותר משאר אשמות שזה צריך מתן בהונות ואעפ"כ החזירו הכתוב לכללו לתת ממנו מתן דמים על המזבח וכן אמרו בפ"ק דיבמות שזהו דבר שיצא לידון בדבר חדש שאין אתה יכול להחזירו לכללו עד שיחזירנו הכתוב לכללו בפי':

מה חטאת טעונה מתן כלי פי' לקבל דמה בכלי דנפקא לן בכל הקרבנות מדכתי' זאת התורה לעולה ולחטאת ולמנחה כו'. וכתיב גבי עולה ויסם באגנות. וכן פרש"י ז"ל:

ה"ג תנו רבנן אי נמי גרסי' תנא וכולן מטמאין וכו'. ולא גרסי' תנן התם שאינה משנה בשום מקום:

וכולן מטמאין בגדים. פי' כשנשפך הדם והוצרך להביא פר אחד או פרים אחרים אם חזר ונשפך. כולן יש להם דין פר יום הכפורים שאמרה תורה שיהא נשרף בבית הדשן ויטמא בגדי השורף אותו. דברי ר' אליעזר בר' שמעון פי' ואזיל לטעמיה דסבי' ליה ממקום שפסק הוא מתחיל. ותנן שכן כולם תורת פר עליהם שהרי נעשה מעשה בדמן. וחכמים אומרים אין מטמא ואינו נשרף אלא אחרון הואיל וגמר בו כפרה. ונראה מן הלשון הזה דאפי' בשנשפך הדם בהיכל שאינו מחזיר למה שבפנים. אפילו הכי אינו נשרף אלא אחרון שבו נגמרה הכפרה לגמרי. ואתיא אפילו לר' אלעזר בר' שמעון. אבל יש שפי' דרבנן כר"מ סבי' להו דממקו' שהתחיל חוזר ולא אתיא הא אלא לאותן שנשפך הדם באמצע המתנות שהפר הראשון שלא עלתה הזאתה כלום אינו נשרף. ואין פי' זה נכון:

כמה שעירים משלח. פי' כשנשפך דם השעיר והוצרך להביא שעירים אחרים להגרלה כמה שעירים משלח:

דף ס"ב הבא כתיב אותו. לומר שאינו משלח אלא אחד והאחרים ירעו עד שיסתאבו ויפלו דמיהם לנדבה:

בשלמא רב סימאי בר אשי משמיה דרבא קסבר הואיל וגמר כפרה בו. פי' הואיל וגמר כפרה בשעיר שבא עמו וראוי הוא זה שיהא נגרר אחריו להלכותיו אלא רב פפי משמיה דרבא מאי קסבר הקש' רבי' אלחנן ז"ל אדרבה כדידיה דיקא מתני' טפי דתנן לקמן בפ' שני שעירי מת יביא שנים ויגריל עליהם וכו' ועד השני ירעה עד שיסתאב. אלמא חבירו של אותו שעיר שמת הוא המשתלח. והשני הוא רועה. ותירץ דהא מצי' למידחי מאי שני שני של זוג ראשון. ירעה עד שיסתאב והאחרון ישתלח:

שלש קופות של שלש סאין כו'. ובמקומו במס' שקלים מפרש שתורמין את הראשונה לשם בני ארץ ישראל שמביאין שקלים תחלה והשני לשם בני ישראל שבעמון ומואב הקרובין לארץ ישראל. והג' לשם מדי ולשם יון ולשם מדינות הרחוקות. ובודאי שכל הקופות ותרומות לכל ישראל כי כלן שותפין בקרבנות לבור שבכל יום ויום אלא בשעה שתורמין את הלשכה היו אומרי' שיהא נקראת כל אחת ואחת לשם בעליה קריאת שם בעלמא מפני שכל הקודם זכה:

דילמא שאני התם דבעידנ' דאיתחזייא קמייתא לא איתחזייא בתרי בתרייתא. שעדיין לא נתרמה והראשונ' נראית להקרבה משנתרמה מה שאין כן בזו כי השעיר של זוג ראשון לא נראה לשלח עד שנגמרו כל הדמים וכשנגמרו כל הדמים שניה' נראו לשלוח:

איזה מהן שירצה יקריב. פי' ואפילו בשאבד ונמצא קודם אצות דלא חזי חד מנייהו עד שבא אצות ואז נראו שניהם להקרבה:

ואם היה שני מובחר ממנו יביאהו פי' ולא שייך סברא זו גבי שעיר שאינו אלא לשלוח. אבל בפסח שייך שאכילתו מצוה ויש בו גם כן אימורים למזבח ובעי למיהוי מן המובחר. סליק פירקא ת"ל:

הדרן עלך פרק הוציאו לו:

פרק ו' שני

פרק ו' שני שעירי יום הכפורים מצותן שיהו שוין במראה ובקומה ובדמים. יש מקשים היאך אפשר שיהו שוין במראה ובקומה דהא אמרי' בסנהדרין גבי בן סורר ומורה שלא היה ולא עתיד להיות משום דכתי' בננו זה שיהו אביו ואמו שוין במראה ובקומה. ויש מתרצים דהתם הוא בבני אדם שיש להם בפרצופם וקומתם הרבה ליורות ועניינים חלוקים אבל בבעלי חיים אפשר שיהו שוין במראה ובקומה. וקשיא להו מה שאמרו בירושלמי שאפילו בחטים אין חטה דומה לחברתה ממש לכך פירשו דהכא לאו שוין ממש בדקדוק אלא שיהו דומין זה לזה דרך כלל כל מה שאפשר דבהא סגי לענין בעלי חיים. וכן נראה מפי' רש"י שפירש שיהו שוין במראה שניהם לבנים או שחורים וכן עיקר:

ולקיחתן כאחד ואע"פ שאינן שוין כשרין. לקח אחד היום ואחד למחר כשרין ולאו דוקא למחר אלא אפילו מכאן ועד עשרה ימים אלא אורחא דמלתא נקט ואע"ג דקתני שאעפ"י שאינן שוין כשרין בדיעבד איצטריך למיתני דלקיחה כאחד לא מיעכבא בדיעבד דהוה אמינא דבהא כיון דאפשר מעכב:

מת אחד מהם אם עד שלא הגריל מת יקח זוג לשני. פירוש כיון דלקיחתן כאחד אינו אלא לכתחלה ולמצוה. הא נמי כדיעבד חשבינן ליה ודיינו שנתקיים כבר מצות לקיחה כאחד ויש שפין דמיירי בשכבר נלקח שעיר הנעשה בחוץ שאם לא כ' שני זה יכול להיות לחטאת של שעיר שנעשה בחוץ כדאיתא בגמרא כיון שעדיין אין בו הגרלה. הלכך מפרישין זה להקריבו בחוץ ויקחו שנים לשם ולעזאזל ולא נהיר' מדלא פירשוה בגמרא אלא ודאי שתמא קתני ואף על פי שאין לנו עדיין שעיר לעשות בחוץ. שאין מצות לקיחה כאחת כל כך לערבב עליו את השורה כל כך:

ואם משהגריל מת יקח זוג לשני. יש מקשים אמאי לא פשטינן מהכא דהגרלה מעכבא לעיל בפלוגתא דרבי ינאי ורבי יוחנן בפרק טרף בקלפי דאם איתא דהגרלה אינה אלא למצוה הוה לן למימר יקח זוג לשני כדאמרינן גבי לקיחתן כאחד משום דלקיחה כאחד לא מעכבא. ומתרצי' דלעולם אימא לך הגרלה לא מעכבא והכא משום מצוה יביא שנים ויגריל כיון דאפשר. ולא דמי ללקיחה דהתם אינה מצוה כ"כ כיון שאינה ביום הכפורים עצמו דאע"ג דאם לא לקח מבעוד יום יקח ביום הכפורים כדאיתא בפסחים פרק אלו דברים. מ"מ עיקר מצות לקיחה בחול הוא ולהכי סגי לן

בה בכל דהו מה שאין כן בהגרלה שהיא מעשה יום הכפורים והיא עבודה גמורה או עבודה קלת:

ע"ב גמרא מיעוט שעירי שנים פי' וכיון דכן לא היה צריך לומר שנים ומהא שמעינן דכל היכא דאמרינן מיעוט לשון רבים שנים לאו ספיקא הוא כלל אלא כאלו נכתב שנים בפי':

תהיה למה לי לשאר הויות דמצורע הקשה ה"ר אלחנן ז"ל כיון דכתי' תהיה לעכב למה הוצרכו בפרק טרף בקילפי למכתב זאת למעט מצורע עשיר שהביא קרבן עני. ותירץ ר"י ז"ל דכיון דכתב רחמנא תורת לרבות מצורע עני שהביא קרבן עשיר הוה מרבי' נמי לגמרי אפילו עשיר שהביא קרבן עני דלגמרי רבי רחמנא שתהא תורת המצורע שוה לכולם ולהכי איצטריך זאת:

אי הכי גבי תמידין נמי פי' בשלמא לדידי הוה ס"ד דהא דכתי' רחמנ' שני אינו אלא למצוה דאע"ג דלא צריך דמיעוט רבים שנים טרח וכתב לה קרא לברר המנין יפה. אלא לדידך דדרשת להו גבי תמידין נמי הוה לן למימר הכי. ואלו אנן לא רבינן להו בשום דוכתא הקשה ה"ר אלחנן ז"ל גבי תמידין היאך אפשר לומר כן דהא בשל שחרית כתי' אחד שיהיה המיוחד ומובחר שבלשכת הטלאים וא"כ אין כאן שנים שוין. וי"ל דאפילו הכי אפשר היה ליקח מן העדר שני טלאים המובחרים שבעדר שאפשר למצוא וכי איכא שנים מובחרי' כל אחד מהם חשוב מובחר ולא עוד אלא שלוקחים שנים מובחרים שוין ויתנו אחד מהם בלשכת הטלאים לבררו משם לבקר ואחרי כן יתנו השני ליטלו בין הערבים:

ג"ה למצוה הכי נמי דבעי' ההוא מיבעי ליה לכדתניא כו' והלשון הזה עמום לפי פשוטו כיון שהודה לדברי המקשה דאין הכי נמי דבעי' הכי למצוה כדאמר המקשה מאי הדר למי' דמיבעי ליה לדרשא אחריתי ורש"י ז"ל מפרש אותו בתמי' והוא הנכון. ויש שגורסין אותו בניחותא ומפרשי למצוה דרבנן הכי נמי דבעי' אע"ג דלא תנינן לה בשום דוכתא אבל מדאורייתא מיבעי ליה לדרשא אחריתי והיינו דאמרינן בתר הכי של מוספין ודאי שניהן שוין ואפי' מדאורייתא ואינו נכון. אלא ה"פ למצוה הכי נמי דבעי' ואפילו מדאורייתא דגמרינן מאידך דלעיל ומשום דגמרינן מהתם לא תנינן לה אלא התם דאלו קרא דהכא מיבעי ליה לכדתניא:

כנגד היום. פי' כנגד זריחת השמש כדפרש"י ז"ל:

על קרן צפוני לאו דוקא אלא כנגד קרן צפוני לבית המטבחים במקום הטבעות:

מוספין ודאי שוין מדלא כתיב אחד אחד. כך הגרסא בכל הספרים ופרשה רש"י ז"ל בשם הראשונים ז"ל גבי מוספי שבת דכתב רחמנא שנים ודאי בעי' שניהם שוין ואפילו לעכובא מדלא כתיב בה רבויא דאחד אחד. ויש גורסין מדלא כתיב כבש כבש והכל אחד. ורש"י ז"ל הקשה דכיון דלא כתיב אלא שנים מהיכא תיתי לן עכובא לכך פי' דה"ק דמוספין ודאי שנים דכת' ביה רחמנא היינו דבעינן למצוה שיהו שוין ולא גרסינן מדלא כתי' אחד אחד ושטפא דתלמידי תרביצ' היא ויש לקיים גרסת הספרים דכיון דכתי' זה האש: הוה אמינא דשנים דכתב שיהו שוין עכובא הוא מדלא הדר וכתב ביה רבויא כדכתי' בשעירים ובצפרים:

(קיים מדרבר עיין בתעני' דף ו' ובמנחו' דף כ"ב שפי' בית המדרש)

ת"ר שני שעירי יום הכפורים שנשחטו בחוץ עד שלא הגריל עליהם חייב על שניהם פי' חייב משום שחוטי חוץ מטעמא דמפרש ואזיל דקרי' ביה ראוי לבא אל פתח אהל מועד הואיל וראוי כל אחד מהם לשעיר הנעשה בחוץ. והקשו בתוספות דהא בפ"ב דזבחים תנן פרת חטאת ושעיר המשתלח ששחטן בחוץ פטור לפי שאינן ראויין לבא אל פתח אהל מועד. ורמי' עלה בגמרא. מהא דתניא לקמן אי קרבן שומע אני כו' עד ולא אוציא שעיר המשתלח שראוי לבא אל פתח אהל מועד כו' אלמ' שעיר המשתלח ראוי לבא אל פתח אהל מועד הוא. ופרקי' כאן קודם הגרלה כאן לאחר הגרלה כלומר

קודם

קודם הגרלה ראוי לבא דהא צריך להביאו לפני ה' להגרלה אבל לאחר הגרלה אינו ראוי לבא. מ"מ שמעינן מהתם דאפילו קודם הגרלה פטור עליו משום שחוטי חוץ. ותירצו בתוספות דאין הכי נמי דלפום ההוא פירוקא תיקשי מתנייתא דהכא וסוגיין דעלה. מיהו הא פרכינן על ההוא פירוקא ואמרינן אחר הגרלה נמי הא איכא וידוי אלא אמר ר' מני לא קשיא כאן קודם וידוי כאן לאחר וידוי כלומ' אידי ואידי אחר הגרלה ומתנייתא קודם וידוי ומתניתי' לאחר וידוי אבל קודם הגרלה דכולי עלמ' חייב כיון דראוי לשעיר הנעשה בחוץ. וסוגיין דהכא אההיא מסקנא סמיך וכדין הוא דהוה לן למפרך התם על פירוקא קמא ממתניתא דהכא אלא דכיון דקשיא דהתם סגיא לן לא חיישינן למפרך מהאי ודכוותה בתלמודא. ואפשר דכי איתמר ההוא פירוקא התם בבי מדרשא לא שמיעא להו מתניתא דהכא:

ומאי שנא לשעיר הנעשה בפנים דלא דמחוסר הגרלה. פי' רש"י ז"ל דחשבי' ליה כמחוסר מעשה ואע"ג דהגרלה אינה בגופו של שעיר. דהא קיימא לן דעלי' גורל מתוך קלפי מעכבתן הנחה אינה מעכבת הכא נמי מחוסר עבודת היום פי' דעדיין זה ראוי לבא אל פתח אוהל מועד עד לאחר תשלום עבודת היום שאז ראוי להקריב שעיר הנעשה בחוץ. ופרקינן קסבר רב חסדא אין מחוסר זמן לבו ביום. פי' דמשום חסרון זמן שראוי לבא בו ביום לא חשיב מחוסר מעשה ולא דמי להגרלה דלא חסרון הגרלה היא אלא חסרון מצוה של שעיר עצמו אבל חסרון עבודת היום אינה מחסרון מצוה של שעיר הנעשה בחוץ. וכן פרש"י ז"ל:

אמר רבינא השתא דאמר רב חסדא מחוסר הגרלה כמחוסר מעשה דמי פי' ואע"ג דאינו מחוסר שום דבר בגופו: הא דאמר רב יהודה כו'. שחטן בחוץ קודם פתיחת דלתות ההיכל פטור:

דף ס"ג מאי טעמא מחוסר פתיחה כמחוסר מעשה דמי. ואף על גב דחסרון פתיחת דלתות אינו בגופו של זבח מ"מ דבר של מצות הזבח הוא. כן פרש"י ז"ל ונכון הוא והא דתלינן סברא דמחוסר הגרלה כמחוסר מעשה כרב חסדא. משום דאמרה איהו בהדיא. דבלאו הכי נמי היינו סברא דתלמודא מדפרכי' לעיל להדיא חייב על שניהם למאי חזו. או אפשר דההיא פרכא מלישנא דרב חסדא · ודכותה בריש פרק אלו מנחות ודוכתי אחריני כדכתיבנא התם. והא דאמרינן בסוגיין דאמרי' מחוסר מעשה לקולא קשה אסוגיין דפרק תמיד נשחט (דף ס"ב) דאמרי' התם בחד לישנא. היכא אמרינן מחוסר מעשה לחומרא אבל לקולא לא אמרינן י"ל דהתם הוא מדרבנן אבל הכא דאורייתא דכל בדאורייתא לא שנא לקולא ולא שנא לחומרא וכן פירשו בתוספות: **ומי** אית ליה לרב חסדא הואיל עד לשמו פטור שלא לשמו חייב. נרש"י ז"ל טעמא דשלא לשמו הוא דחייב הא סתמא פטור ואמאי לימא הואיל וכו' אבל ברוב הנוסחאות לא גרסי' טעמא דשלא לשמו וכו': אלא דגרסי' ואמאי לימא הואיל וכו'. ומיהו כולהו נוסחי לחד טעמא סלקי דהשתא סבי' לן דכי קתני לשמו פטור ושלא לשמו חייב. שלא לשמו דוקא. ולשמו היינו סתמא דסבי' ליה דפסח בשאר ימות השנה עקירה בעי. וסתמו פסח הוא ואע"ג דדחי' הכי השתא התם בעי עקיר' לאו משום דמעיקרא לא הוה סבי' לן הכי. אלא אדרבא אתמהי' אקושיין דלא דמו כיון דהאי בעי עקירה והאי לא בעי עקירה. ובודאי שכן הדעת נותנת. דאי סלקא דעתך דהשתא הוה סבירא לן דפסח לא בעי עקירה וכי קתני לשמו פטור היינו בדקאמר בהדיא בשעת שחיטה לשם פסח אם כן היכי ס"ד דנימא הואיל וראוי שלא לשמו דהא ליכא למי' הואיל אלא במידי דשחטיה סתמא אבל לא בששחטו בחוץ בפי' לשם דבר שאינו ראוי לפנים אלא ודאי כדאמרן. ואכן דחי' דאפילו הכי לא דמו דהתם כיון דבעי עקירה ליכא למימר בה הואיל אע"ג דשחטיה סתמא אבל הכא דלא בעי עקירה כי שחטו בחוץ סתמא אמרי' הואיל. כן נראה לפי שטת רש"י ז"ל שכתב כאן. אבל יש שפירשו דלא כרש"י ז"ל.

והשתא

והשתא הוה סבי' לן דפסח לא בעי עקירה וכי קתני לשמו פטור דשחיטה בפסח לשמו דאילו סתמא היינו שלא לשמו. וסבי' לן דאפילו הכי הוה לן למימר הואיל. ודאי' דהא ליתה דפסח עקירה בעי וכיון דבעי עקירה ליכא למימר ביה הואיל. ואף רש"י ז"ל כן כתב שם בפ' תמיד נשחט:

עקירת חוץ לא שמה עקירה. פי' דכי מהניא עקירה למעבדיה שלמים ה"מ כששחטו בפנים אבל כששחטו בחוץ לא מהניא ביה עקירה ואכתי פסח הוא. והיינו משום דסבי' לן דפסח בעי עקירה אפילו בפנים דאלו סבי' לן דלא בעי עקירה וממילא הוי שלמים הא ודאי ליכא לאיפלוגי בין פנים לחוץ:

חטאתן ואשמן בחוץ פטורי' עולותיהן ושלמיהן בחוץ חייבי' בפ"ב דזבחים אמרי' דמעיקרא לא הוה תנינן במתני' מצורע ופרכי' זב וזבה ויולדת בני אשם נינהו. אמר זעירי תני מצורע בהדיהו. כלומר וכי קתני אשמן משום מצורע לחוד נסבה. תו פרכי' והני בני שלמים נינהו אמר רב ששת תני נזיר בהדיהו. כלומר וכי קתני שלמים משום נזיר בלחוד נסביה ואמרי' דזעירי קבעוה תנאי במתני' דרב ששת לא קבעוה תנאי:

לא שחטו אלא לשמו אבל שלא לשמו חייב. פירוש ארישא קאי דקתני פטור. והאשם בלחוד קיימי דכשנשחט שלא לשמו כשר אלא שלא עלה לבעלים לשם חובה. דאלו חטאת ששחטה שלא לשמה פסולה היא כדאי במתני' קמייתא דזבחים. וכדידה בין לשמו בין שלא לשמו פטור. וכדפרש"י ז"ל:

ופליגא דרב חלקיה בר טובי. פי' דלדידיה עקירת חוץ שמה עקירה מדקאמר שלא לשמו חייב:

ע"ב ת"ר אי קרבן יכול וכו'. לאו היינו רישא דמתנית' אלא דתלמודא נקיט לה הכי ואורחה דתלמודא הוא והכי רישא דמתניתא יכול השוחט חולין בפנים יהא חייב ודין הוא וכו' עד על הקרבן הוא חייב ואינו חייב על החולין אי קרבן

שומע אני אפילו קדשי בדק הבית וכו':

יש גורסי' ולא אוציא פרת חטאת ושעיר המשתלח שהן ראויין לפתח אהל מועד. וטיעותא היא דאילו פרה אינה ראוייה לפתח אהל מועד כלל וכדאיתא בזבחים בהדיא. אלא ה"ג וכן גרס"י ז"ל ולא אוציא שעיר המשתלח שהוא ראוי לפתח אהל מועד ופרש"י ז"ל שהוא ראוי להגריל ולהתודות עליו. ולפי הלשון הוה נראה דאפי' קודם הגרלה מרבי' ליה לפטורא מדכתי' לה' ולא דק בה מרן ז"ל. דהא תניא לעיל דקודם הגרלה חייב משום הואיל ולא מוקמינן פלוגתא בכדי בין מתנייתא:

לה' לרבות שעיר המשתלח פי' דאפילו שעיר המשתלח אם הוא מחוסר זמן פסול:

הא מני חנן המצרי היא דתניא וכו'. פי' קס"ד דהא דקתני אפי' דם בכוס מביא חברו ומזווג לו דמביא חברו שלא בהגרלה קאמר כפשוטא דלישנא וקאמר דבכי הא דלא בעי הגרלה איצטריך רחמנא למיפסליה משום מחוסר זמן. ומהדרינן דדילמא כי קתני חנן המצרי מביא חברו ומזווג לו בהגרלה קאמר שיביא שנים ויגריל עליהם ויטול של עזאזל לזווג לו והשני ירעה. דסבירא ליה לחנן המצרי דלא אמרינן בעלי חיים נדחין:

כגון שהומם וחללו על אחר פי' שהומם שעיר המשתלח לאחר הגרלה וחללו על שעיר אחר דאותו שעיר שני לא בעי הגרלה ואיצטריך רחמנא למיפסלי' היכא דהוי מחוסר זמן:

ומנא תימרא דפסיל ביה מומא דתניא כו' לה' לרבות שעיר המשתלח והקשו בתוספות ולרבינא למה לי לרבויי דפסיל ביה מומא בהאי קרא תיפוק לי מקרא דלעיל דפסול במחוסר זמן ולית ליה אוקמתא אלא בשהומם. ותירצו דאע"ג דרבינא לא משכח ביה אוקמתא אחריתי אנן לא אשכחן בעלמא דפסיל ביה מומא לא הוה מוקמינן ליה להכי אלא דאמרינן דמלתא אחריתי אתא ולא ידעינן לה או בחדא מאידך אוקמתי:

דף ס"ד כגון שהיה לו חולה בתוך ביתו פי'

פי' ובלאו הכי נמי משכחת לה ששחטו במזיד לבריא שלא כדין אלא דכל דאפשר לאוקומה בהתירא עדיף טפי:

דחייתו לנוק זו היא שחיטתו פי' דהכי גמירי לה:

רב סבר בעלי חיים אינן נדחין. והקשו בתוס' מהא דאמרינן בפסחים (דף צ"ח) המפריש נקבה לפסחו תרעה ואמרינן עלה ש"מ בעלי חיים נדחין ותירצו דמוקים לה רב כר' יהודה דאמר בעלי חיים נדחין ואע"ג דבסוף פרק אלו דברים דחיק תלמודא לאוקומה חדא מתניתא כר' אליעזר או כרבי יוסי בר חוני ולא בעי למימר דסבירא ליה בעלי חיים נדחין משום דרב סבר אינן נדחין ואע"ג דמצי לאוקומה כרבי יהודה התם כיון דאפשר לאוקומה במלתא דלא אשכחן דרב פליג עלה הכי עדיף טפי אבל כל היכא דלית ליה פתרי ודאי מוקמינן לה לרב אליבא דר' יהודה. ועוד י"ל דההיא דהמפריש נקבה לא תיקשי לרב דאמר לך רב מודינא בכי הא דכיון שעיקרו לפסחו ונדחה ממנו לגמרי לא אמרינן שיהא דיחוי לשלמים. ולא כמוא דפסח בשאר ימות השנה שלמים כיון דלגבי פסח מתחלה ועד סוף עומדין בדיחויין:

מי דמי התם מחוסר זמן לא אתחזי כלל. וא"ת והא השוחט את האם דהוה ליה בנו מחוסר זמן שנראה ונדחה היום ואפילו הכי חוזר ונראה למחר וכדתנן התם בזבחי' גבי מחוסר זמן דאותו ואת בנו רבי שמעון אומר כל הראוי לבא לאחר זמן הרי הוא בלא תעשה ויש בו כרת. וי"ל דלא חלקה תורה וכיון דמחוסר זמן דעלמא שהיה דחוי מעיקרו כשר אף זה כשר אעפ"י שנראה ונדחה דכיון שאין דיחויו אלא לבו ביום עשאו הכתוב כבעל מום עובר:

הא על ידי תערובת מרלה כדתנן נתערבו איברים כשרים באיברים בעלי מומין רבי אליעזר אומר אם קרב הראש של א' מהם יקריבו כל הראשים כולם. נראה מדברי רש"י ז"ל דמדר' אליעזר מייתינן ראיה דכיון דקתני יקריבו כל הראשים כולם אלמא על ידי תערובת מרלה. וקשה הוא דא"כ רב דאמר כרבי אליעזר והיכי שביק רבנן ואמר כרבי אליעזר. ובר מהכי נמי קשיא לן אשמעתין מנא לן דאפילו לרבי אליעזר תערובת מרלה דילמא שאני התם דכיון דקרב אחד מהם תלינן איסורא בדידיה כדאשכחן גבי טבעת של ע"ז שנתערבה בין הטבעות שאוסרת תערובתה אפילו באלף וכשנפלה אחת מהן לים הגדול כולן מותרות דתלינן בדידה. אבל י"ל בזו דלא תלינן בעלמא איסורא במה שפי' מן התערובת אלא היכא דתערובת גופיה איסורא דרבנן כי ההיא דטבעות דאלו מדאורייתא חד בתרי בטיל אבל היכא דתערובת גופיה אסור מן התורה כי פירש אחד מהם ספקא דאורייתא הוא ולחומרא והיינו דאמרינן הכא דכיון דכי קרב אחד מהן כולם מותרין. מכלל דמעיקרא תערובת גופיה איסורא דרבנן הוא דאלו מדאורייתא משרא שרי וא"ת כהי דמוכח מהא דתערובת גופיה שרי מדאורייתא מנא לן דטעמא משום דבעל מום על ידי תערובת מרלה דילמא משום דבטיל חד בתרי: י"ל דרבי אליעזר אפילו בשנתערבו חד בחד הוה שרי כשקירב אחד מהם כדמשמע במסכת זבחים דנקטי סתמא איברים באיברים. ועוד מדמודה באברי רובע ונרבע. ואם בשנתערבו ברובא אפילו רובע ונרבע אמאי לא בטיל חד בתרי. והא דתני לה בתערובת מרובה משום רבנן נקטיה. והשתא דאתית להכי י"ל עוד דהכא אפי' מדברי חכמים מייתי' ראייה דעד כאן לא אסרי רבנן ואמרי לא יקריבו אלא מדרבנן אבל מדאורייתא יקריבו ור' שמעון נמי מדרבנן הוא דבעי קרב אחד מהם ומדאוריי' בלא קרב נמי דהא תערובת מרלה ואפילו לכתחלה וכו' יקריבו. וא"ת אי לרבנן מדאוריי' שרי אם עלו לא ירדו ואלו במס' זבחים משמע דלרבנן אם עלו ירדו דאמרי' התם איברי' באיברי' בעלי מומין אם קרב אחד מהם רבי אליעזר אומר יקריבו כלן. וחכמים אומרים לא יקריבו ואמרי' עלה הכל מודים באיברי רובע ונרבע שלא יקריבו לא נחלקו אלא באיברי בעלי מומין שר' אליעזר אומר יקריבו וחכמי' אומרים לא יקריבו.

והא

והא ודאי באיברי רובע ונרבע דלכולי עלמא לא יקרב אם עלו ירדו דהא לא כתיב בהו קרא להתירם על ידי תערובת ודכותא הא דאמרינן דלרבנן באיברי בעלי מומין לא יקרבו. וי"ל דהא ליתא אלא הא כדאית' והא כדאית' דרובע ונרבע הכל מודים אפילו מן התורה ובבעלי מומין פליגי מדרבנן ואמרי רבנן דלא יקריבו ויצאו לבית השריפה מדרבנן. ויש מתרצים בתוספות דרבנן דהתם דסבירא להו לא יקריבו מדאורייתא' לאו היינו רבנן דהכא וזה אינו מחוור לאוקמי פלוגתא בין רבנן לרבנן מדלא מפרש לה תלמודא:

ע"ב ואלו איזן כדקאי קאי פי' דלא קתני שיתקיים השני אלא תחת אותו שמת אבל בשנשאר חי בדוכתיה קאי. **יעמד** חי מי שחברו חי ולא מי שחברו מת מאי משמע. פי' דאלו ליסנא דיעמוד חי אגופיה קאי ולא שיהא חברו חי. ופרקינן אמר רבא יעמוד חי ולא שכבר עמוד. יש שפירשו יעמד משמע עמידה אחת ולא שתים. ולא דייק הכי ליסנא דגמ' אלא ה"פ דיעמד משמע שעכשו הוא מעמידו ולא עמד שום פעם אחרת וכן פרש"י ז"ל בלשון אחד:

כי קאמינא אליבא דרבנן. פי' דהא מדקתני ועוד אמ"ר יהודה מכלל דשמיע להו לרבנן דפליגי בהא וסבירא להו דבעלי חיים אינן נדחין ורבנן ור' יהודה בתרתי פליגי חדא דחטאת צבור מתה. ועוד דלרבנן מת שני שבזוג ראשון קרב ושני שבזוג שני רועה ורבי יהודה סבר דבעלי חיים נדחין. ושני שבזוג שני הוא דקרב ושני שבזוג ראשון אינו קרב אלא מת. ומשום דרבנן לא אדכרו האי סברא בהדיא נקטה רבי יהודה בענין שעיר המשתלח דאפילו בדידיה אמרינן בעלי חיים נדחין והכי קאמר להו לרבנן אי סבי' לכו דשני שבזוג שני קרב פליגנא עלייכו בחדא דלדידכו שני של זוג ראשון רועה ולדידי מת. ואי סבירא לכו דשני שבזוג ראשון קרב פליגנא עליכו בתרתי דלדידי שני של זוג ראשון קרב והיינו דהדר אמרינן בשלמא לרב בהא פליגי ר' יהודה ורבנן כלומר בהאי פליגי במאי דקתני ועוד וכן פרש"י ז"ל:

אמר רבא הא אמרי' דייקא מתני' כותיה דרב פי' דה"ק דכולה מתני' דייקא כוותיה אליבא דרבנן:

בשלמא לרבי יוחנן דאמר בעלי חיים נדחין משום הכי ימות המשתלח אלא לרב כו' פי' דקס"ד דבההוא דקתני לרבנן ימות בדידיה קתני לרבי יהודה ימות. בשלמא לרבי יוחנן כדר' אבא דאמר רבי אבא אמר רב הכל מודים כו' פרש"י ז"ל הא דרבי אבא איתא במסכת תמורה (דף כ"ב) גבי פלוגתא דר' ורבנן שנחלקו במפריש חטאתו ואבדה כו' ככתוב בדברי רש"י ז"ל בפירושיו עיין עליו:

דף ס"ה ע"א ואמר רבי הושעיא הפריש וכו' הקש' ריב"א ז"ל היכי מיילי והלא אינו יכול להפריש שתי חטאות זו אחר זו על חטא אחד ואמרינן בכמה דוכתי כל שאינו בזה אחר זה אפילו בבת אחת אינו. ומדקאמר הכא באחד מהן משמע שאינו חושש באיזו מהן אלא שהשנייה תרעה. ואומר ר"י ז"ל דלא שייך הכא למימר הכי דמיירי כגון שאומר הריני מפריש שתי חטאות א' לאחריות חברתה דאפילו למ"ד בעלמא דהיכא דהפרישן סתם לקרבן גדול מיכוין השתא דפריש לאחריות שפיר מיילי תרווייהו והויא כההיא דאמרינן בהשוחט את הזבח על שמונים חלות דהיכא דאמר יקדשו מ' מתוך פ' דלכולי עלמא קדשי דלאחריות קא מיכוין:

איבא דמותיב הכי פי' דלעיל נקטינן הא דתנן ועוד אמר רבי יהודה לאותוביה לרב ואיכא דמותיב מינה לרבי יוחנן:

מאי ועוד קשיא פי' דודאי דייק מתני' כוותי' דרב:

בשלמא נשפך הדם ימות המשתלח דלא איתעביד מצוותיה. פרש"י ז"ל דלא איתעביד מצוותיה בדם וחקה כתיבא בדברים הנעשים בבגדי לבן בפנים וצריך להביא דם אחר. ואי אפשר בלא הגרלה וכיון דאית ליה בעלי חיים נדחין ימות

המשתלח

המשתלח ראשון פי' שזה כיון שהוצרך להביא אחר אידחי ליה מעיקרא. ובתוס' אמרו שלא מצינו דיחוי כזה אבל י"ל דחשיב ליה דיחוי מפני שמת חברו ובעינן שיהו שניהם בשין. וא"ת והא אכתי לא ידעינן האי סברא דבסמוך הוא דאמרינן לה אקושיין יעמד חי עד מתי זקוק להיות חי כו'. וי"ל דמעיקרא לא ידעינן שהמשתלח שהוא טפל יהא עכוב אל הנעשה בפנים שהוא עיקר כיון שעומד בהכשרו אבל מידע הוה ידעינן שהשעיר הנעשה בפנים שאינו טפל יהא עכוב לשעיר המשתלח ויעשנו דיחוי. ולבסוף אמרינן דאפילו משתלח עביד עכובא לנעשה בפנים:

אלא מת משתלח ישפך הדם אמאי הא איתעביד ליה מצותיה פי' מת המשתלח למה לי תשלומין שאתה מזקיקו להביא שנים ולהגריל עליהם ולשפוך דם הראשון הא אתעביד מצותיה דשעיר המשתלח לכל דבר המעכב בו דהא שמעינן ליה לרבי יהודה דאמר לא התודה כשר וכ"ש דשילוח לא מעכב לד"ה דכי כתיב חוקה בדברים שהכהן עושה בבגדי לבן בפנים ולא בדברים הנעשים ביד איש עתי עד כאן לשון רש"י ז"ל:

תנן התם בני העיר ששלחו את שקליהם ונגנבו או שאבדו אם נתרמה תרומה נשבעין לגזברין. פרש"י ז"ל אם נתרמה התרומה בשלש קופות קודם שנודע שאבדו נשבעין השלוחין לגזברין שבועת השומרין שהרי ההפסד להקדש שאין הבעלים חייבין לשקול עוד דתנן תורמין על האבוד שלא נודע ואם לאו שלא נתרמה התרומה עד שנודע להם שאבדו אין ההפסד להקדש אלא לבעלים לפיכך נשבעין לבני העיר עכ"ל ז"ל. והקשו בתוספות חדא דליטנא דמתני' לא דייק דתליא מלתא בידיעה אלא בגנבה ואבדה גופה. ועוד כי נראה שהוא ז"ל סובר דהא דתנן תורמין על האבוד ר"ל על האבוד ביד השליח בדרך שעדיין לא נודע. וזה אינו נכון דא"כ למה לי למיתני שתורמין על הגבוי שעומד ביד השליח בעין פשי' וליכא למי' דזו ואין צריך לומר זו קתני דהא על העתיד לגבות לא עדיף מן הגבוי. לכך פר"י ז"ל שכל שנאבד קודם תרומת הלשכה אין תורמין עליו כלל והא דתנן תורמין על האבוד היינו על האבוד שהגיע כבר ליד הגזברין ועל הגבוי היינו שהוא עדיין ביד השליח ולא זו אף זו קתני והשתא ניחא תרוייהו וכדפרי' בפרק הזהב בס"ד. והכא ה"ק אם משנתרמה התרומה נגנבו או נאבדו בדרך שנשבעין לגזברין דהפסדא דגזברין היא דהא בשעת תרומה קיימין היו בדרך ותנן תורמין על הגבוי כלו' על הגבוי שהוא ביד שליח וכדפרש"י ז"ל ואם לאו שאבדו או נגנבו קודם שנתרמה התרומה נשבעין לבני העיר דפסידא דבני העיר היא שאין תורמין אלא על האבוד שכבר הגיע אבל לא על האבוד בדרך וכדאמרן:

אמר רבא קסבר ר"י חובות של שנה זו קרבות לשנה הבאה. פי' חובות שהופרשו לצורך שנה זו קרבות לשנה אחרת והשתא קס"ד דבכל מילי קאמר בין שקלים בין קרבנות והיינו דפרכינן עלה מפר ושעיר של יום הכפורים. וא"ת ומאי פריך מפר ושעיר של יום הכפורים דמתה לרבי יהודה ואינה קרבה לשנה אחרת דשאני התם דגמ' גמירי לה דחטאת שנתכפרו בעליה למיתה אזלא כיון שנמצא לאחר כפרה כדפרשינן לעיל. וי"ל דמסתמא לא אמרה הלכה דאזלא חטאת למיתה אלא היכא דלית לן תקנתא בהקרבה דומיא דחטאת יחיד שאין לומר שימתין עד שיעשה עבדה אחרת בשוגג ועל כרחין או רועה או מתה ואתא הלכה דתמות אבל בהא דאפשר לה בהקרבה לשנה אחרת אליבא דרבי יהודה לא אמרה תורה שתמות אלא ודאי מדלא אמרי' הכי מכלל דחובות של שנה זו אינן קרבות לשנה האחרת. והקשו בתוספות אמאי לא פריך ליה ממתני' דנשפך הדם ימות המשתלח ולא אמרי' יקרב לשנה הבאה. ותירצו דלאו מילתא היא דשאני התם שנדחה דבעלי חיים נדחין אבל אבדה אינו דיחוי שלעולם ראוי הוא אלו היה לפנינו:

ע"ב שאני קרבנות צבור כדר' טבי דבעי' להביא קרבנות צבור מתרומה חדשה. הקשו

בתוספות א"כ שקלים כמי דאיירי בהו היאך קונין מהם קרבנות צבור של שנה זו דהא בעי' תרומה חדשה וליכא. ותירץ ריב"א ז"ל דהשתא אתיא לומר דכי קתני ועולין לשנה הבאה היינו שלא יניחום אלא עם החדשים של השנה האחרת ויעלו להם לתרומה חדשה:

ועוד דהא דר' טבי גופה מצוה היא. פי' ומשום דבר שאינו אלא מצוה ליכא למימר ימותו.

ואע"ג דמשום מצוה תנן למתני' אם משהגריל מת יביא שנים ויגריל עליהם בתחלה וכדפרי' עלה התם כשמביא שנים ליכא מיתה לרבנן אלא רעיה וכדאי' לעיל. כן פי' בתוס'. והא דפרכי' בכולה שמעתין ומשום גזירה ימותו. והדרי' למעבד אוקימת' דלדידן כמי מתו משום גזירה. פי' בתוס' דכל חד וחד מהכי אמוראי סבי' להו דגזירה דידיה חמירא מדחבריה ויש להם למות משום אותה גזירה:

הא לא קשיא כר' דאמר שנה האמורה בתורה שס"ה ימים. והכא משכחת לה כגון שנולד בראש השנה והפרישו בערב יום הכפורי' שילא ממחוסר זמן. שאין שנה עולה לו עד שיעבור יום הכפורים אחר בשהיתה השנה פשוטה כי ימות החמה יתרים על ימות הלבנה י"א יום:

דתניא שנה האמורה בבתי ערי חומה וכו'. וא"ת ודילמא שאני התם דכתיב שנה תמימה. וי"ל דקים לן דלר' הכי קאמר עד מלאת לו שנה שהיא מן הסתם השנה התמימה של ימות החמה:

דף ס"ו דתנן אין מקדישין ואין מעריכין וכו' ככר פרשתיה בפ"ק דע"ז וכו' בס"ד:

מאי לאו בתקלה פליגי. פי' דמאן דאמר לא יקרב חייש לתקלה שמא יקריבו בתוך השנה. וא"ת וכי מקריב ליה מאי תקלה איכא דהא פסח בשאר ימות השנה שלמי' הוא. וי"ל דאתיא כמאן דאמר פסח בשאר ימות השנה בעיא עקירה. אי נמי אפילו למאן דאמר דלא בעי עקירה היכא דלא חזי לשנה הבאה אבל היכא דאמרת דחזי לשנה הבאה ודאי עקירה בעי:

עתי שיהא מזומן. פי' כדמתרגמי' ביד גבר דזמין דבעינן שיהא מזומן לכך. עתי אפילו בשבת. פי' מלשון עת כאלו כתיב בעתו ואפילו בשבת:

למאי הלכתא. כלומר מה חלול שבת יש בזה דהא תחומין דרבנן נינהו:

חלה שאני. פי' דהוה ליה ככפות דאמרי' התם מודה ר' נתן בכפות:

אמר רפרם זאת אומרת עירוב והוצאה לשבת ולא עירוב והוצאה ליום הכפורים. פי' מדאיצטריך קרא למישרי הולכתו של שעיר כשחל להיות בשבת. מכלל די"הכ דעלמא ליכא איסור הוצאה דאי לא מה לי יו"הכ דעלמא מה לי יו"הכ שחל להיות בשבת אלא ודאי כדאמרן. וא"ת והא ביום הכפורים כתיב לא תעשה כל מלאכה וי"ל דהוצאה לאו ממלאכה נפקא אפילו בשבת אלא מדכתיב ויכלא העם מהביא או מאל יצא איש אל יוציא וכדפרי' בפ"ק דשבת. וא"ת ולגבי שעיר דיום הכפורים מאי מלאכת הוצאה איכא. וי"ל דמעביר ד' אמות ברשות הרבים מהוצאה גמיר לה וכדפרי' בפרק הזורק. והא דאמרי' עירוב והוצאה לאו דוקא אלא איסור הוצאה קאמרי' ונקטי' לישנא דרבנן דתקון עירובי חצרות: (הגהה לאחד קדוש ז"ל ובודאי דהא מתני' פליגא אמתני' דפרק מגלה נקראת דאין בין שבת ליום הכפורים וכו' וקיימא לן דערוב והוצאה ליום הכפורים כההיא דאמרינן (עירובין דף ל') דמערבין לגדול ביום הכפורים בין לב"ה בין לב"ש. אי נמי דהכא מדאורייתא הוא דאמרינן דאין אסור הוצאה ליום הכפורים אבל מדרבנן אסור והיינו מתני' ומתניתא ע"כ):

יכול להרכיב אני ואתם אלה משלחו מהו שישלחנו ביד אחר אמר להם אהא בשלום אני ואתם פי' יכול להרכיב אני ואתם כלומר דבר שאינו שאלתם כי חזק ובריא היה השעיר שיכולין להרכיב עליו לי ולכם וכן בריא היה המזומן לשלחו ומי יתן ואהיה אני ואתם בשלום כמותו אבל רש"י ז"ל פי' מה לכם לשאול על זאת לא אני ואתם נזקקין לשלחו ואין פי' זה מחוור ועוד כתב ז"ל ולקמן אמרינן

אמרינן שלא היה חפץ להשיב על שאלתם מה שלא שמע מפי רבו ע״כ. ואע״ג דהא לא איתמר אלא אשאלות דלקמן משמע לרבינו ז״ל דאכולהו קאי ומשום הא מייתי להו תלמודא לשאלות דלקמן אגב שאלות אלו משום דכלהו בחדא מחתא מחתינהו:

פלן' מה הוא לעולם הבא. פרש״י ז״ל יש אומרים כי על אדם אחד שהיה בדורו שאלוהו מה מעשיו בעיניו ויש מפרשי' על שלמה בן דוד שאלוהו מי סבירא ליה כמ״ד בפרק במה אשה יוצאה כל האומר שלמה חטא אינו אלא טועה ואמר להם לא שאלתוני אלא על אבשלום וכן פירש רבינו חננאל ז״ל כי על אבשלום שבא על פלגשי אביו שאלוהו. מי סבירא ליה הא דאמר רב פילגשים בלא חופה וקדושין וליכא אלא איסור הבא על מפותת אביו אם היא בקידושין ואיכא משום אשת אב ואשת איש ואמר להם למה לא שאלתוני אלא על שלמה ואמר לו ושלמה מהו לעולם הבא כלומר עוד שאלוהו על שלמה. מי סבירא לן כר' נתן דאמר כל האומר שלמה חטא אינו אלא טועה:

מהו להציל הרועה מיד הארי פי' להציל אוריה מיד דוד מי סבירא לן חולקין כבוד לתלמיד דהיינו יושב במקום הרב שהוא דוד ומפני שאמר ואדוני יואב אינו מורד במלכות וניתן להצילו. או דילמא אין חולקין כבוד לתלמיד במקום הרב ומורד במלכות היה וכדין הרגו. אמר להם לא שאלתוני פעם אחרת אלא על הכבשה. אמר לו ואת הכבשה מהו להציל פי' מהו להציל לבת שבע מיד דוד מי סבירא לן הא דאמר רבי יוחנן כל היוצא למלחמת בית דוד גט כריתות כותב לאשתו. וכן הוא בראש תוספתא דיבמות וכן פירש בעל הערוך ז״ל:

דף ס״ז יבולני לעשות אפילו שתי סוכות ועשרה מילין. פי' ומירושלים ועד סוכה ראשונה ד' מילין וכן מסוכה לסוכה ד' מילין ומן הסוכה לצוק שני מילין והמלוין אותו מירושלים מערבין מבעוד יום לאותו צד והולכין עמו שני מילין כי המיל אלפי' אמה כשיעור התחום. ואנשי הסוכות מערבין מקצתם לצד ירושלים ויוצאי' לקראתו שני מילין ומקצתם לצד הצוק ומלוין אותו שני מילין וכן של סוכה שנייה מקצתן עירבו לצד ירושלים ויצאו לקראתו שני מילין ומקצתן עירבו לצד הצוק ולוו אותו שני מילין:

במאן כרבי מאיר פי' דאלו רבי יהודה ור' יוסי אף האחרון מגיע לצוק:

והא דיתנן בא ויושב לו תחת סוכה הראשונה עד שתחשך פרש״י ז״ל שהיוצא מחוץ לתחום ברשות אין לו לצאת ממקומו אלא לזה התירו לפי שהוא מעונה וחלוש ועוד שהוא ירא לעמוד יחידי במדבר משתחשך: וא״ת יושיב אחרים אצלו ולא יעמוד יחידי תירצו בתוס' כי אין נכון להראות לאחרים אם הלבין. ועוד אומר ר״י ז״ל דאפילו למ״ד תחומין דאורייתא כיון שלא היתה שם שביתתו קבועה מתחלת היום אם חוזר לו אין כאן איסור מן התורה ורבנן נמי לא גזור בכי האי גוונא:

ע״ב מדבר מדברה המדברה. פרש״י ז״ל שלש מקראות בענין אחד ושלח את השעיר במדבר לשלח אותו לעזאזל המדברה ביד איש עתי המדברה. ואינו נכון שאין לשון הגמרא הולם פי' זה אלא כוליה מחד קרא דריש מדיכול למכתב מדבר וכתב מדברה וכתב נמי המדברה דאלו איידך חד איצטריך לגופיה וחד שיהא המשלחו מזומן לכך איש שדה רגיל במדברות וכן הוא במדרש:

על מעשה עזה ועזאל. פרש״י ז״ל שני מלאכי חבלה שירדו לארץ בימי נעמה אחות תובל קין ועליהם נאמר ויראו בני האלקים את בנות האדם ע״כ. ולזה רמז הרמב״ן ז״ל בפי' התורה שלו במה שכתב הנפילים היו בארץ שאמר ז״ל שהענין ההוא מתפרש במסכת יומא:

ואין השולח את המשלח טעון כבוס בגדים פי' שהמוסרו למשלחו אינו טעון כבוס בגדים:

אמר רבי יוחנן כמין קליעה. פי' הרב בעל הערוך ז״ל היה תולן במקלות כמין קלע מלשון כף הקלע:

דף ס"ח הגרסא הנכונה וכן היא בת"כ ובפי' רש"י ז"ל תנו רבנן יוציא אל מחוץ למחנה להלן אתה נותן שלש מחנות וכאן אתה נותן מחנה א' אלא לומר לך כיון שיצא חוץ למחנה אחת מטמא בגדים וה"פ כי לגבי פר העלם דבר של צבור אמר הכתוב שצריך להוציאו וכן לפר יום הכפורים חוץ לשלש מחנות דהא אתקוש התם מדכתי' עלה ועשה לפר כאשר עשה לפר החטאת ודרשי' התם לפר זו פר יום הכפורים וכאן לא כתב הכתוב אלא מחנה א' אלא ודאי לא נאמר כאן מחנה אחת אלא לענין טומא' בגדים של המוציאו. ויש גורסין נאמר כאן יוציא ונאמר להלן יוציא מה להלן חוץ לשלש מחנות וכו' ולא נהירא דהאי יוציא לגופיה איצטריך ולא לג"ש אלא כך יש לפרש גרסא זו כמו הראשונה ואדרשא דהתם סמכי' דנפקא לן מדכתי' כאשר עשה לפר החטאת:

ר' אליעזר אומר נאמר כאן מחוץ למחנה ונאמ' להלן בפרה אדומה מחוץ למחנה מה כאן ביוה"ך חוץ לג' מחנות אף להלן חוץ לשלש מחנות ואע"ג דיוה"ך גופיה מהיקשא קא סבר לה כמ"ד דבר הלמד בהקש חוזר ומלמד בג"ש והיינו כמו דאמרינן דמה להלן בפרה הוי במזרחה של ירושלם הכא נמי במזרחה. ואלו פרה גופה מהיקישא אתיא דאתקש הזאה להזאה דכתיב בה אל נכח פני אהל מועד כדאיתא בפרק ב' דזבחים. ויש שפי' דאפילו למ"ד דדבר הלמד בהיקש אינו חוזר ומלמד בג"ש בקדשים דהא מני רבי שמעון היא דאמר פרה קדשי בדק הבית היא וכחולין דמי לגבי הא:

ע"ב ודילמא במקומו משופך קא מפלגי. אבל דכולי עלמא בבית הדשן נשרפין:

ולא המסדר את המערכה. פי' ואפילו המסדר את האיברים עליה והיינו דאמרינן ואיזהו סורך זה המסייע בשעת שריפה להפך באיברים:

דשווייה חרוכה. לת"ק מטמא בגדים שלא מיעט אלא משנעשה אפר. ולרבי שמעון אינו מטמא בגדים:

כיון שהגיע שעיר למדבר נעשית מצותו ומתחיל לקרו' הפר' ותו לא מידי. ובהכין סליק פירקא ברחמי שמיא:

הדרן עלך שני שעירי יום הכפורים

פרק ז' בא לו כ"ג לקרות. פי' לקרות בענין היום כדמפרש לקמן. ובירושלמי בעי מנין למקרא הפרשה ר' אידי בשם ר' יוחנן כתיב ויעש מה ת"ל כאשר צוה ה' מכאן לקריאת הפרשה. לומר דאפילו מצות יש לו לעשות כאשר צוה לומר שיקראם אף הוא בדיבור כאשר צוה ה' בדבור:

אם רצה בבגדי בוץ קורא. ודוקא בבגדי בוץ אבל לא בבגדי זהב שאין ללבוש בגדי זהב אלא לצורך עבודה שכל המשנה בגדים מעבודה לעבודה טעון טבילה וקדוש כדאיתא בפר' הממונה ואין טבילה וקדוש אלא לעבודה חשובה וקריאת פרשה אינה אלא צורך עבודה כדאית' בגמרא:

חזן הכנסת. פירו' הוא הממונה על משמרת עניני הכנסת לתקנם ולהזמינם והוא מלשון חוזי מתא שבפרק השוכר את הפועלים וכולה מתני' מפרש בגמרא:

גמרא שמעת מינה בגדי כהונה מותר ליהנות בהם פי' במקדש מיהת אפילו שלא לצורך עבודה דאלו חוץ למקדש ליכא למידק מהכא כי קריאה זו בעזרת נשים הית' כדאי' לקמן:

דף ס"ט פושטין ומקפלין ומניחין אותן תחת ראשיהן והא קא מיתהני ש"מ בגדי כהונה נתנו ליהנו' בהן. פי' ואם איתה נשמע מינה שאפילו שלא בדרך מלבוש ניתנו ליהנות בהן ומדלא אמרינן עלה ותסברה ש"מ דכל היכא דנתנו ליהנות בהם אפילו שלא כדרך מלבוש הותרו ולאחר הפשטה דאע"ג דטעמא לפי שלא נתנה תורה למלאכי השרת כדאיתא בפ"ב דקידושין. כיון דאישתרי אישתרי ואפילו לאחר הפשטה דילמא מטלי בהן ומתהני ביה לאחר

הפשטה

הפשטה. אבל שמעתי שאין זו שטת הירושלמי:

ש"מ תפילין מן הלד שפיר דמי פרש"י ז"ל ולא חיישי' להפסקה. וכתבו בתוספות דלא דק בה מרן ז"ל דבפ"ק דתמיד מפרש טעמא בהדיא דקמ"ל דלא חיישי' דילמא מינגדר ונפיל עליה. פי' ואיכא בזיון כשסוכב עליהן. וא"ת היכי פשיט מידי מדרב פפא דהא איהו גופיה דיחוי הוא דקא מדחי וכי אתינן למידק הכי מדחי' דלעולם תחת ראשיהם ממש ומשום דכתנו ליהנות בהן וחולין הן לגבי כהן. וי"ל דכיון דלא דחי לה רב פפא בלשון דילמא מכלל דקים ליה דהכי תרלתא דמתניתא:

ותיפוק לי' משום כלאים. מכאן הקשו בתוספות על מה שפר"ת ז"ל בפרק הקומץ גבי הא דאמרי' התם תכלת אין בה משום כלאים. דבגד שיש בו תכלת דציצית אין בו משום כלאים כלל ואפילו שלא בשעת מצוה דכיון דאישתרי אישתרי. ואין להקפיד אם לובשתו אשתו או שלובשהו הוא בלילה שאינו זמן ציצית. והא דאמרי' התם גזירה משום כסות לילה התם משום דכסות לילה פטורה מן הציצית ואפי' ביום כדכתי' בדוכת'. וסוגיין קשיא עליה דא"כ הכא מאי קושיא כיון דהואיל ואישתרי כלאים דבגדי כהונה בשעת עבודה אשתרי לגמרי. והכי נמי קשיא עליה דהתם דאמרי' התם בפרק הקומץ גבי הא דתנן הכל חייבין בציצית וכו'. והוינן בה פשי' ומהדרי' כהנים אילטריכא ליה מהו דתימא הואיל ואישתרי כלאים לגביהו בציצית נמי לא ליחייבו קמ"ל דכהי דאישתרי להו כלאים בשעת עבודה שלא בשעת עבודה לא אישתרי להו. ויש דוחין ההיא דהתם דכי קאמר התם שלא בשעת עבודה לא אישתרי להו היינו בשאר בגדים שאינם בגדי כהונה, וזה דוחק ועוד דסוגיין דהכא קשיא. אבל יש לדחות דלא דמו הכי להאי דר"ת ז"ל דהתם דשרא רחמנא כלאים בציצית בכל מלבוש התירו דעל כנפי בגדיכם אמר רחמנא וכיון דכן שרייה רחמנא לגמרי ואפילו שלא בשעת מצוה שלא יהא צריך לפשוט בגדיו בלילה. מה שאין כן בבגדי כהונה שהם מיוחדים לעבודה וצריך כהן לפשטם וכן תירץ ר"י ז"ל, ואפי' הכי אין לעשות מעשה כפי' ר"ת ז"ל. ויש תמהין מאי שנא דלגבי כלאים פשי' לן דלא אישתרי בבגדי כהונה אחר עבודה ולא אמרי' הואיל ואישתרי אישתרי. ואלו לענין מעילה מספקא' לן אם ניתנו ליהנות בהן לאחר עבודה דהא לענין איסור כלאים נמי איכא למימר לא נתנה תורה למלאכי השרת וכי תימא דלגבי מעילה לב ב"ד מתנה עליהם שלא יהו קדושין למעול בהם. היאך אפשר לומר שיהו קדושין לכלאין דהא על כרחין בגדי קדש הם. וי"ל דאשכחן כמה קדשים שאין בהם מעילה דלאו קדשי ה' נינהו כגון שלמים וקדשי מזבח דלא חזו להקרבה. ואף קדש זה עשאו הכתוב כאחד מהם לפי שלא נתנה תורה למלאכי השרת:

והתניא לא יעלה עליך כו'. עד אפילו עשר מצעות וכו'. כבר פירשתיה בארוכה במסכת יום טוב בס"ד. ושם פירשתי מאי דקשיא הכא מהא דתניא הכרים והכסתות אין בהם משום כלאים עיין שם:

בגדי כהונה קשים הם. הקשו בתוספות דא"כ מאי האי דאמרי התם דאשתרי כלאים לגבי כהנים בשעת עבודה. ותירצו דהכא ה"ק בגדי כהונה קשים הם וכיון דכן בהצעה מותרין אבל בהעלאה אסורין כיון שהן שוע טווי ונוז ונמטא גמדא דכרש שריא לגמרי אפילו בהעלאה דהכי משמע לישנא. משום דנמטא הוא לבד שאין בו כלאים מן התורה לפי שאינו שוע טווי ונוז ורבנן הוא דאסרו. וכי הוי קשה שרו אפילו בהעלאה. והא דאמרי' כי הא דאמר רב הונא וכו' לאו דמדמינן להו לגמרי. אלא לו' דכי היכי דהתם גזרו רבנן בלבדים וכשהם קשים התירו לגמרי ואפילו העלאה כך התירו בבגדי כהונה בהצעה מיהת. וכן פר"ת ז"ל. אבל לא נראה כן מפי' רש"י ז"ל שכת' נמטא גמדא דכרש שריא וכן בבגדי כהונה שרו. והכי דייק פשטא דלישנא דגמרא דנקט סתמא בגדי כהונה קשים הם כי הא וכו'. והרב בעל המאור ז"ל תירץ דכי אמרי' דאישתרי כלאים

כלאים גבי כהנים היינו בבגדי כהן גדול לגבי חשן ואפוד שהיו רכים:

היוצא בהם למדינה אסור. יש שפי' דאיסורא דאורייתא הוא והא דלא קתני חייב משום דבעי למיתני סיפא ובמקדש מותר. ואחרי' פירשו דאסור מדרבנן קאמר וכן פי' הר"ז הלוי ז"ל:

ובין שלא בשעת עבודה: ולפום פשטא משמע אפילו לאחר הפשטה וכדכתי' לעיל:

ובמדינה לא והתניא וכו'. מכאן יש מביאין ראיה דבגדי כהונה איסתרי בהו כלאים לאחר עבודה דהא לא קשיא לן הכא אלא משום דבמדינה ובהא הוא דמתרצינן משום עת לעשות לה' אבל במקדש גופיה לא קשיא לן ולא מידי ואמאי ותיפוק לי משום כלאים. וי"ל דכל היכא דלא ידעינן טעמא דבגדי כהונה קשים הם. הא פרכינן לעיל הכי להדיא והשתא דפריש תלמודא בגדי כהונה קשים הם תו לא קשיא לן בהא ולא מידי. ולפי מה שכתבנו דחשן ואפוד רכים הם. י"ל דשמעון הצדיק לא לבש אלא בגדי כהן הדיוט. אי נמי בדין הוא דמצינן למימר ולטעמיך תיפוק לי משום כלאים אלא טובא איכא בתלמודא דלא בעי' למימר ולטעמיך:

כיון שהגיעו להר גריזים. תימה לרבי' אלחנן ז"ל דמשמע שלא עבדו בהר גריזים אלא לאחר כמה שנים בדור של רבי מאיר דאמרינן בפ"ק דחולין דמות יונה מצאו להם בהר גריזים. ותירץ דכותיים גירי אמת הן לרבי מאיר ומ"מ בתחלתם היו מקולקלים ואחר כן הוכשרו ובדורו של רבי מאיר חזרו לקלקולם הראשון:

ראוין לבגדי כהונה ואיבע' אימא עת לעשות לה'. הקשה ר"ת ז"ל ממעשה דינאי מלכא דבפ' האומר בקדושין דאמרינן הקים להם בציץ שבין עיניו. והתם במדינה הוה. ותירץ ר"ת דשאני ציץ דכתיב ביה והיה על מצחו תמיד. ולא נהיר דהא בעודו על מצחו מרצה אוקי' בפרק הממונה גם אין הדעת נותנ' שהקל הכתוב בציץ שכתוב בו קדש לשם יותר משאר בגדים. והנכון כמו שפי' רבי' הרמב"ן ז"ל. דינאי שלא כדין עשה ולפיכך ערערו על כהונתו באותה שעה מה שלא עשו קודם לכן:

ע"ב רב גדל אמר ברוך ה' אלהי ישראל מן העולם ועד העולם. פרש"י ז"ל כי קודם לכן היו עונין אמן ולא נהיר לר"י ז"ל כי בודאי לא ענו אמן במקדש לעולם. אלא בתחלה היו אומרי' ברוך ה' אלהי ישראל מן העולם. והיו המינין אומרי' בימי עזרא שלא היה אלא עולם אחד. ותקנו לומר מן העולם ועד העולם:

הא דתנן וקורא אחרי מות ואך בעשור. פי' מדלג וקורא אחרי כן ואך בעשור שבפרשת אמור אל הכהנים. ורמי' עלה מהא דתניא שאין מדלגין בתורה ואוקי' דכל היכא דהוי באותו ענין ובכדי שלא יפסיק התורגמן מדלגין. אבל ליכא הכי תרתי אין מדלגין:

דף ע' ובלבד שלא ידלג מסוף הספר לתחלתו. הפי' הנכון דאכולה קאי ואפילו בספר אחד מפני שהוא קורא למפרע ולא כמאן דמפרש דלא קאי אלא על נביאים של שנים עשר שלא ידלג מתוך ספר זה לתחלת ספר זה:

וכל כך למה. למה הוצרך לומר יותר ממה שקריתי לפניכם כתוב כאן:

והא דתנן ובעשור שבחומש הפקודים קורא על פה. אקשי' עלה אמאי ליגלול וליקרי. איכא דקשיא ליה דהא רישא דקתני מדלגין אקשי' עלה למה מדלגין ובהא דקתני שאין מדלגין קשיא לן למה אין מדלגין. והר' יוסף תירץ דלעיל מתניתא הוא דרמי. והשתא בעי טעמא אמאי דאסקי' לעיל כיון שמדלגין למה אין מדלגין אף בזו דהא מסתמ' אף בזו בכדי שלא יפסיק התורגמן הוא. דאסיקנא לעיל דמדלגין:

לפי שאין גוללין ספר תורה בצבור מפני כבוד צבור. הקשו בירושלמי והא קתני קורא אחרי

מות ואך בעשור ופריך שניא היא מפני שהוא סדרו של יום תדע דאמר ריש לקיש בכל מקום אתה אסור לקרות על פה וכאן קורא על פה ע"כ. ונראה שכך פירושו דאך בעשור התירו לגלול ולא חשו לטורח צבור כיון שהוא צריך לסדורו של יום. אבל לחזור ולגלול בעשור שבחומש הפקודים אינו מעיקר הקריאה כיון שכבר קרא סדר שבפרשת אמור. ומה שחוזר וקורא בעשור שבחומש הפקודים אינו אלא כמגיד עבודת היום לפיכך התירוהו בעל פה דאי לא הוה קיימא לן דאסור לקרות על פה דברים שבכתב ומן הירושלמי הזה למדנו תירוץ למה שהקשו היאך היה קורא כהן דברים שבכתב על פה. ועוד פרשת ק"ש ופר' את קרבני לחמי וגם פסוקי' אחרים שאנו קורין בבית הכנסת על פה כפסוקי דזמרא ופסוקין דבתר השכיבנו ופסוקי דהלילא. והנכון בזה מה שנראה מן הירושלמי שלא אסרו לקרות על פה אלא דברים שבכתב שהם מחובת קריאה בצבור אבל פסוקי' שאדם קורא לשנון בעלמ' או דרך שבח ותפלה והודאה אינו בכלל זה ומיהו נראה שאף הקורא תורה שבכתב לחובת קריאתה ולומדה אפילו ביחיד אסור לקרות על פה ולפי' לא היה קורא רב יוסף בתורה שבכתב לפי שהיה סגי נהור ולעולם היה קורא תרגום והיינו דאמרינן כדמתרגם רב יוסף:

משום ברכה שאינה צריכה פי' דכל דאפשר שלא להרבות בברכה טפי עדיף וכתב בתוס' כי מכאן נראה שיש להזהר שהשוחט הרבה בהמות או הרבה עופות ביחד אסור לו לשוח בין שחיט' זו לזו מפני שיצטריך לחזור ולברך כיון ששח בנתים והויא לה ברכה שאינה צריכה. ורבינו ז"ל אומר בשם רבו הרמב"ן ז"ל כי רשאי לשוח ואינו צריך לחזור ולברך דשיחה של רשות לא הויא הפסקה אלא כששח בין ברכה למעשה ולא אחר שכבר התחיל במעשה וראיה לדבר מברכת הנהנין. ואין חילוק בזה בין ברכת הנהנין לברכת המצוות. ולא אמרו אלא בתפילין שאם שח בין תפלה לתפלה חוזר ומברך ומעלה היא בתפילין ואפי' למאן דאמר שאין מעכבות זו את זו כל היכא שמניחן שניהן שלא לשוח ביניהן ואפילו למאן דמברך על כל אחת מהן בשלא שח בנתים כדעת ר"י ז"ל כיון דרחמנ' אמ' והיה לך לאות על ידיך ולטוטפות בין עיניך כל זמן שהם בין עיניך יהיו שתים כעין מצוה אחת הם אבל במילי דעלמא אין שיחה מפסקת. ומיהו דינם של רבותי' בעלי התוס' ז"ל אמת היא לענין שאר דברים וכגון הרוצה לאכול מיני פירות דכל דאפשר לאכלם בתוך הסעודה כדי למעט בברכות הכי אית ליה למיעבד כל היכא דאפשר ליה שלא ישנה סדר אכילתו:

חד גברא בתרי סיפרי איכא פגמא פי' וכיון שכן לקרות בעל פה עדיף. ומכאן נהגו לחתן בפרשת ואברהם זקן בא לקרותה בעל פה מפני שכבר קרא בפרשת היום והוה ליה חד גברא בתרי סיפרי דאיכא פגמא. ויש מקומות שמוציאין ספר תורה לפרשת ואברהם זקן ואין החתן קורא בפרשת היום והוו להו תרי בתרי ספרי וקשיא על זה היאך יברך החתן לפניו ולאחריו על פרשת ואברהם זקן והמנהג הראשון הוא הטוב והתפוס מימות הגאו' ז"ל. ובחגים ובמועדים ובכל מקום שאמרו להוציא שתי תורות במקום שאין שם אלא תורה אחת גוללין וקורין שלא אמרו שאין גוללין ספר תורה בצבור אלא בדבר שאינו סדרו של יום כלו' שאינו מעיקר הסדר וכדאיתא בירושלמי שכתבנו לעיל. ונראה שאף בזמן דליכא תורגמן ולא אמרו בכדי שיפסיק התורגמן אלא במקום שיש תורות אבל כשאין שם אלא תורה אחת הא עדיף שלא לחוש לכבוד צבור משנשתל קריאת סדר היום:

ומברך עליה שמנה ברכות. אין ברכות אלו מפורשו' בתלמוד שלנו אבל בירושלמי פירשוה שאומ' רצה ומודים וסלח לנו אבינו כתקנם ומברך על המקדש ברכה בפני עצמה ויהא ענינה שיעמד בית המקדש ושכינה בתוכו וחותם שוכן בציון ומברך על ישראל בפני עצמה ויהא ענינה שיברך הב"ה את ישראל ויושיעם ולא יסור מלך מהם וחותם ברוך הבוחר בישראל וחוזר ומברך על הכהנים ברכה בפני

עצמה

עצמה ויהיה ענינה שירצה הקב"ה מעשיהם ועבודתם ויברכם ומותם בא"י מברך הכהנים. ובגמרא דילן לא שאלו אלא על שאר התפלה מאי מברך מפני שהענינים האחרים מאיליהן מתברכין כיצד ראוי לברך בהם דהא קתני שיברך על המקדש ועל הכהנים ועל ישראל ברכה הראויה לכל אחד ואחד:

לא מפני שאינו רשאי פסיט' כלומר פשיטא דרשאי להכניס קריאת התורה וללכת לראות שריפת הפרים דאע"ג דאמרינן ועוזבי ה' יכלו זה המניח ספר תורה ויוצא הרי רשאי לצאת בכאן בין פרשת אחרי מות לפרשת בעשור שאפילו בין גברא לגברא מותר וכ"ש בין פרשה לפרשה ואע"ג דתרווייהו בחד גברא:

ע"ב שנאמר ושעיר חטאת אחד מלבד חטאת הכפורים פי' דהאי מלבד חטאת הכפורים מיותר הוא. דאי לאשמועינן שהם שני שעירים פשי' דאפילו למ"ד איל אחד הם כדלקמן. התם לפי ששניהם נעשים בחוץ אבל בכאן השעיר שבפרשת אחרי מות נעשה בפנים. ושעיר שבפרשת הפקודים נעשה בחוץ כשאר המוספין הנזכרים שם:

דף ע"א רבא אמר אמר קרא וכו' פי' רבא אעיקר בעין מהדר מאי טעמא אינו מוציא כף ומחתה בעבודה הראשונה כשגמר הזאות שבפנים לבש כבר וא"ת והאי קרא לדרשא אחריתי איכא דדריש ליה בפרק הממונה להקיש פשיטה ולבישה לקדוש. וי"ל דהכא קדריש לו מיותרא דקרא והיא דלעיל מהקישא. וא"ת היכי אמרי' שלבש כבר דהא אמרינן לעיל בשחר היה לבוש פילוסין כו' ובערב היה לבוש הנדויין. וי"ל דמ"מ כולם של בוץ אלא שהראשונים מעולין:

והא תרי קראי כתיבי והקשו בתוספות בלאו הכי נמי תיקשי לן דשריפת פר ושעיר כתו' אחר אילו ואיל העם והיא היתה קודמת כדתנן לעיל. ותירצו דמההיא ליכא למיקשי דהא בפסוק של ובא אהרן ובניו אל אהל מועד כתו' וכבר אמרנו שבפסוק זה כולו שלא על הסדר בין לענין הוצאת כף ומחתה בין לענין אילו ואיל העם שמוקדם בכתיבה לשריפת פר ושעיר. אבל אימורי חטאת ושריפת פר ושעיר דפרכי' מינייהו תרי קראי באנפי נפשייהו נינהו:

ע"ב ייתון בני עממי' לשלם דעבדין עובדא דאהרן פי' קשה בעיניהם שקראם בני עממי' לפי שהיו גרים והוא לא נתכון לכך שאף ישראל נקראו עממים כדכתי' אחריך בנימן בעממיך אלא שלא ספר בלשון כבוד במקום דאיכא חשדא:

בכתונת ומכנסים מצנפת ואבנט קשיא ליה לריב"א דבקראי לא כתיבי מצנפת אלא בכהן גדול אבל בהדיוטים לא כתיב אלא מגבעות ואין ספק כי כשם ששינה הכתוב בלשונם משונים הם בענינם ובהרבה מקומות הזכירו חכמים מצנפת בכהן הדיוט וכדאמרי' הכא וכדאמרי' לעיל נוטל מצנפתו של אחד מהם. ותירץ דלשון תורה לחוד ולשון חכמים לחוד כי חכמים קורין אף למגבעות מצנפות וכדאשכחן בסוף של שלמים לרבנן דפליגי עליה דרבי יהודה בפרק הזרוע שהיה מן הארכובה ולמעלה. ובתלמוד קורא שוק מן הארכובה ולמטה כדאמרי' בפרק מצות חליצה (דף ק"ג) דהוה ליה אסתוירא מעל ושוקו מעל דמעל והרבה כיוצא בזה. והמצנפת והמגבעות שניהם בראש. וההפרש שביניהם שהמצנפת של כהן גדול היתה קצרה יותר כדאמרי' בזבחים שערו היה נראה בין ציץ למצנפת שבו היה מניח תפילין שהרי מקום יש בראש כדי להניח שני תפילין. והציץ והתפילין היו שם בראש במקום השער אלא שהציץ בתחלת הראש לצד המצח והתפילין אחרי כן ולמעל' משניהם המצנפת ומגבעת כהן הדיוט היה מכסה כל הראש לבד מקום תפילין א' סמוך למצח ולכך קרויה מגבעת שמכסה כל הראש. וזה שאמרנו שהציץ במקום השער אע"פ שהכתוב אומר והיה על מצח אהרן. לא קשיא דקרא ה"ק שיהו למעלה מן המצח אי נמי דאע"ג דבלשון חכמים קורין מצח למקום הפדחת שעל גביני העינים כדתנן בפרק המפלת המצח והגבינים והעינים לשון תורה לחוד ולתחלת הראש קורא הכתוב מצח ואנקלוס שתרגם בין

עיכוהי זהו מקום השער שאמר הכתוב גבי תפילין וגבי קרחה. וה"ר אלחנן ז"ל הביא ראיה שהצין נתון במקום שער שאמרנו ממה שאמרו במעשה של ינאי המלך הקים להם בציץ שבין עיניו משמע שהוא מונח על הראש כתפילין אבל קשה לר"י ז"ל אמאי לא מייתי בפ"ב דזבחים ההיא דמקום יש בראש להניח שני תפילין כשאו' שם מקום היה בין ציץ למצנפת שבו מניח תפילין וכי היכי דמייתי לה בפרק המוצא תפילין ובפרק כל הצלמים כיון שהציץ על הראש. ותירץ הר' אלחנן ז"ל דכיון שלא הזכיר שם בהדיא שהציץ מונח על הראש לא חשש התלמוד לומר כן. וכתבו בתוספות כי לפי' ריב"א ז"ל יש לדקדק קצת שיעור רחבן של תפילין דכיון שהציץ היה בתחלת הראש והציץ היה רחבו שתי אצבעות כדאי' בפ"ק דסוכה ובפרק במה אשה יוצאה ואמרי' ששערו היה נראה בין ציץ למצנפת שבו מניח תפילין ואמרי' מקום יש בראש להניח שני תפילין. א"כ מקום הציץ ומקום השער הנראה בינו לבין המצנפת היה מקום התפילין. ולכל הפחות יש ללמוד שהתפילין רחבים יותר מאצבע לכל הפחות שאם לא היו רחבים אלא אצבע א"כ מקום יש בראש שהניח שלשה תפילין ואם הייתו מפרשי' מקום יש בראש להניח שני תפילין ולא יותר אז הייתו יכולין ללמוד מכאן דשיעור תפילין שתי אצבעות אבל בשמושא רבה דתפלין כתי' אמר רבא האי מאן דבעי למעבד תפילין מייתי אעא טבא שתי אצבעות על שתי אצבעות אי הוי טפי שפיר דמי ואי בציר לא הוי פסול ע"כ. ולפי לשון שמושא רבה אין שיעור לתפילין לא למעלה ולא למטה. וזה אינו דאם כן היאך שיערו לומר מקום יש בראש להניח שתי תפילין אלא ודאי יש להם שיעור למטה. ואין לעשותו יותר מאצבע ומחצה מפני הספק:

דברים שנאמ' בהם שש חוטן כפול ששה. פי' שהיו שזורין יחד. משזר שמנה פי' מקום שנאמ' משזר סתם. וכדכתי' גבי רמוני המעיל דלדידיה ילפי' לקמן וכן פרש"י ז"ל:

גרש"י ז"ל חמשה קראי כתיבי ועשו את הכותנות שש וגו' חד לגופיה כו'. פי' דבחד שש דלכתו' בכולהו שני וקא מייתרי לדרשא. אבל ר"ח ז"ל גורס שתא קראי כתיבי דכתי' ושבצת הכתנת שש. ועשית מצנפת שש. וכתיב ויעשו את הכתנת שש. ואע"ג דבקרא בתרא חמשה כתיבי ההוא דכתי' ואת מכנסי הבד שש ליתיה במנייל' דאיצטריך למכתב בעשיית מכנסיים שש לפי שלא הוזכר בצואה אלא מכנסי בד ואיצטריך לפרושי שיהו של שש חד לגופיה דכיתנא ליהוו וחד שיהא חוטן כפול ששה וחד לגופיה שיהו שזורין וחד לשאר בגדים שלא נאמ' בהן שש וחד לשאר מינים וחד לעכב. ולהא פירוש' לא הוה צריך למכתב שש גבי עשיות כלל דכיון דכת' ויעשו את הכתונת ואת המצנפת ואת המגבעות ואת האבנט ממילא ידעי' דהוו של שש כדכתי' בצוואות:

וחד לגופיה שיהו שזורין. פי' דאע"ג דלא כתי' בהו שש משזר בעי' שיהו שזורין. וא"ת וכיון דכתב חד קרא שיהא חוטן כפול ששה ממילא ידענא דלהוו שזורין. וי"ל דאי מחוטן כפול ששה הוה אמי' דמ"מ כל חד וחד באנפי נפשיה לא בעי שזירה קמ"ל שיהו שזורין וא"ת והכא דכתב רחמנא שש משזר מאי איכא למימר. וי"ל דאתא לאשמועי' דהיכא דאיכא מינין טובא דשיתא שיתא שיהו כל המינין אחר כן שזורין ביחד ויהו בו ג' שזירות חדא בכל חוט וחוט ושזירה אחריתי בכל הששה ושזירה אחריתי לכל המינין ביחד כן פי' בתוספות:

מאי משמע דהאי שש לישנ' דכתנא הוא. הכי נמי מצי למי' מאי משמע דבד ליש' דכתנא הוא אלא דכיון דקראי דמייתי' לעי' טובא שש כתיב בהו נקטי' הכי:

ואימא עמרא מכאן דקדק רבי' אפרים הצרפתי ז"ל כי אותו שאנו קורין קנבוס שהוא עולה בד בד מין פשתים הוא דאי לא אמאי לא פרכי' הכא ואימ' קנבוס. ואע"ג דתנן במס' כלאים הפשתן והקנבוס שטרפן. לשון חכמים לחוד ואין הקנבוס שבמשנה אותו שאנו קורין קנבוס ותדע כי אותו

אותו שלהם אמר במסכת כלאים (פרק ב') שהוא עושה אחת לשלש שנים ואלו אותו שאנו קורין קנבוס עושה בכל שנה ושנה כמו הפשתן והיה אומר רבי' ז"ל לתפור בגדים של צמר בקנבוס ור"י ז"ל אומר שאין לבטל המנהג שנהגו כל ישראל לתפור בו והא דלא פריך הכא ואימ' קנבוס משום דקימ' לן כתנא דבי ר' ישמעאל דאמ' כל מקום שנאמרו בתורה בגדי' סתם אינו אלא צמר ופשתים ואפילו לאידן תנא דבי ר' ישמעאל דאמר התם דבגדים סתם כל בגדים משמע לא קאמר אלא גבי ציצית משום דכתיב הכנף מין כנף כדוקיא דרבא. אבל בעלמא דכולי עלמא אינם אלא צמר ופשתים:

כל בן נכר ערל לב וכו' למימרא דכל שנתנכרו מעשיו לאביו שבשמים אפילו חזר בתשובה אסור לעבוד במקדש כדאיתא בשילהי מנחות:

אף כאן עשרים וארבעה פי' וכן עבודת שלשה מינין שברמונים מכ"ד הוה ליה כל חד וחד משמונה חוטין:

ונילף מחשן מה להלן כ"ח אף כאן עשרים ושמונה. וק"ל דהא אמרי' לקמן בעלמ' תפסת מרובה לא תפסת ואדרבה הוה לן למפרך דניליף ממכנסים דכתיב ביה שש משזר ולא ליהוי אלא ששה ששה. וי"ל דממכנסים ליכא למילף מכיון שלא נאמר בו אלא מין אחד ומאי דפרכי' מחשן ואפוד דמרובה הוא טפי מפרוכת משום דמשמע לן דמשזר לריבוייא אתי. כל מאי דאפשר לעשות מבגד קיים וחזק עדיף טפי:

אמר קרא תעשנו. פי' גבי חשן משפט כתיב:

רב אשי אמר שיהו כל עשיותיו שוות וכו'. פי' להכי לא גמרי' מחושן ואפוד דבעי' שיהו כל עשיותיו של רמונים שוין:

דף ע"ב אמר קרא לעשות בתוך התכלת ובתוך הארגמן וגו'. פי' ומשמע מיהא שאין הזהב עומד בפני עצמו. אלא שהיה מעורב עם שאר המינין וליכא למימר אלא שיתן חוט אחד של זהב בכל אחד מן המינין וכדמפ' ואזיל. הילכך הוה ליה כל מין ומין משבעה חוטין:

מי כתי' שלא יקרע מי כתי' שלא יזח ושלא יסורו. והכין קיימ' לן שכל אלו לאוין גמורין הם והכין איתא בהדיא כמי בפרק אלו הן הלוקין *ושלא כדברי הר"ס במז"ל:

ה"ג וכתי' והבאת את הבדים בטבעות. ולא גרסינן והובא את בדיו דההוא גבי מזבח הזהב כתיב. וק"ל אמאי לא נקטינן ושמו את בדיו דכתי' בפ' נשא גבי מסעות ומתנות דההוא משמ' טפי שהיה נשמט בכל מסע ומחנה. דאלו והבאת איכא למימ' דלא מיירי אלא בהכנס' ראשונה שהכניסום שם. וי"ל דודאי על ושמו את בדיו סמכינן ונקטינן והבאת את הבדים בטבעות מפני שהוא מיותר לדרשא דהא כתיב בטבעות הארון יהיו הבדים ובדידיה סגי:

מתפרקין ואינן נשמטין. פרש"י ז"ל מתפרקין ממקומן למעלה או למטה אבל לא היו נשמטין לחוץ לגמרי לפי שהיו עבין בראשם. ור"י ז"ל פי' דאין נשמטין לגמרי אבל יכולין היו לישמט על ידי פירוק הקשרים והאוליות שעשו שם בטבעות:

ע"ב חיצון עשרה ומשהו והתניא אחד עשר ומשהו ל"ק הא כמאן דאמר יש בעביו טפח הא כמאן דאמר אין בעביו טפח. יש שפירשו דפלוגתא בעובי שוליו של חיצון של זהב דמאן דאמר עשרה ומשהו סבר אין בעובי שוליו של חיצון טפח

(חייס מדבר אנכי לא ידעתי איה מקום דברי הרמב"ס ז"ל הפך זה וא' הרואה בפ"ב ובפ"ט מה' כלי המקדש עיניו יחזו שפס' בהדיא שלוק' על שלשתם. וכן מנאם בכלל הלוקין בפי"ט מהלכות סנהדרין ובס' המצות בלאוין פ"ו פ"ז פ"ח יע"ש ולל"ע ועיין להרמב"ן ז"ל בהשגותיו לספר המצות בשורש ה' יע"ש ועיין להגאון בה"ג שמנה לא יסורו ולא יזח והשמיט לא יקרע ולא ידעתי למה ואולי סמך אההיא דפ"ג דמכות שלא הביאו הך דלא יקרע ועיין בדברי רש"י ז"ל בפי' החומש ובס' לב שמח דף ס"א ובספ' קרבן חגיגה סי' ס"ח ובס' נחלת יעקב ודו"ק:

אלא

אלא משהו ושל עץ היה בעובי שוליו טפח. וחללו אמה וחצי שהם תשעה טפחים נמצא ליפוי' שבחוץ עשרה טפחי' כשיעור חללו ושוליו של עץ. ומאן דאמר אחד עשר ומשהו סביר' ליה שאף בעובי שוליו של חיצון יש טפח ופירוש זה עולה קצת כשטת רש"י וקשה לשטה זו הא דאמרי' בפ"ק דסוכה ודוכתי אחריני ארון תשעה וכפורת טפח ושכינה למעלה מעשרה וא"כ ההיא אתיא דלא כחד מהני דהשתא לכולי עלמא גובהו של אמצעי עשרה דהתם כוליה ארון משערי' ואפילו עם ליפויו. ורש"י ז"ל פי' כדרך שטה זו אלא שהוא אומר דלרב יהודה האמצעי של עץ תשעה עם עובי שוליו. וחללו שמנה בלבד כי עובי שוליו טפח והפנימי כל קומתו עם שוליו והחיצון עשרה ומשהו משהו לשוליו וט' כנגד קומת האמצעי וטפח עודף עולה למעלה לכסות עובי הכפורת שהוא טפח וא"ת אתיא ההיא דסוכה כרב יהודה אבל קשה דהא עובי הכפורת בולט היה להזות כנגדו. ויש שפירשו דלכולי עלמא אין בגובה כולו אלא תשעה טפחים והכא בעובי כותליו של אמצעי פליגי ודכולי עלמא ליפוי הפנימי לא היה מכסה כל הכתלים של עץ מבפנים אלא היה משייר בו טפח שהיה כורך עליו סוף הלפוי החיצון ומ"ד אחד עשר סבר יש בעביו של כותל של עץ טפח הלכך הוו להו אחד עשר טפחי'. תשעה כשיעור גבהו מבחוץ וטפח כנגד עובי הכתל וטפח שהיה כורך לכסות בפנים. ומאן דאמר עשרה ומשהו סבר אין בעביו טפח אלא משהו וזו שיטת ר"ח ז"ל:

לא זכה שמא דמותא פי' כשהוא שוכה להתגדל ולהתגדר וכדאמרי' עלה בפ' הקורא נוח לו שנהפכה שליתו על פניו. והא דאמרינן התם לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצוות אפילו שלא לשמה התם בשעושה מיראה:

נאמנת היא להעיד בלומדיה. יש שפירשו להעיד עליו ליום הדין ויש שפירשו שמפרסמות אותו כההיא דדרשינן במסכת מועד קטן מדכתי' חכמות בחוץ תרונה כל העוסק בתורה מבפנים תורתו מכרזת עליו מבחוץ:

לפיכך שני פרצופין פי' שהפרצוף נראה משני צדדין פנים ואחור:

דף ע"ג ולא כהן הדיוט משום מעלין בקדש ולא מורידין תימה מאי זה טעם היה לנו להורידו דהא לא דמי למשיח שעבר וכל היכא דליכא טעמא הוה ליה מחוסר בגדים. תירץ ריב"א דמיירי שהיה זקן או חולה שאינו ראוי לצאת במלחמה ומושחין כהן אחר ואפילו הכי אין מורידין אותו מקדושת כהונתו לפי שמעלין בקדש ולא מורידין:

ה"ג דברים שבין כ"ג לכהן הדיוט פר הבא על כל המצות. וה"פ פר כהן משיח הבא על כל המצות דאלו פר העדה ליכא למימר דההוא לצבור מייתו ליה ואי להקרבתו הא קי"ל דקרב אפילו בכהן הדיוט כדאיתא בת"כ. הלכך מאן דגרים פר כהן משיח ופר הבא ע"כ המצות טועה הוא ובמס' מגלה תנן אין בין כהן משיח למרובה בגדים אלא פר הבא ע"כ המצות והיינו פר הכהן משיח כדפרישי'. ובתוספת' נמי כך הגרסא כמו שכתבנו וכן פי' בתוס'.

ומחזיר את הרוצח. טעמיה מפרש במס' הוריות והא האי תנא לית ליה איבה מדקתני דכהן שעבר משמש בח' בגדים. ואפ"ה ס"ל דמשוח מלחמה אינו משמש בח':

כי לית ליה איבה בדכוותיה דהיינו כהן שעבר שנתכהן לעמד במקומו בזוטר מיניה דהיינו משוח מלחמה אית ליה איבה:

נשאל איתמר. פי' דההיא דרב דימי אר"י לא איתמר דכהן משוח מלחמה משמש בח' כלים אלא שנשאל באורים ותומים בח' כלים ואסיקנא דכהן משוח מלחמה אינו נשאל באורים ותומים לבדן אלא דמסייעי סיועי **ה"ג** ולא מהרהר בלבו שכ' ושאל לו. פי' דליש' דשאלה לא משמ' אלא להוציא בשפתיו. ויש גורסי' שכ' על פיו יצאו וקשה דההוא על פיו של כהן הנשאל קאמר. ויש מתרצי' בזו דדריש ליה מדסמיך לושאל לו מכלל דנדרש גם על השואל ולא בהיר:

ע"ב דוד.. שלא כסדר שאל. פי' דהא דקתני שאין מחזירין אלא ראשון לאו על הראשון בשאילה אלא על הראשון במעשה ששואלין עליו וירידתו של שאול קודמת להסגרת בני קעילה:

ואם הוצרך הדבר לשתי' פי' שהם שתים שצריכין לגמרי זו לזו הא כגון דרדיפה והשגה:

הא דאמרי' אורים שמאירים דבריהם תומים שמשלימי' דבריהם כך הוא הענין כי האורים והתומים פרש"י ז"ל שהם כתב שם המפורש שהיה נותנו בתוך כפלי החשן כי החשן היה ארכו אמה ורחבו זרת. וכשכפלו אותו נעשה זרת על זרת וכתב שם המפורש בין הכפלים שעל ידי השם ההוא מאיר דבריו ומתמם אותם וכשהיה כ"ג מכוין בחלק אחד מן השם ההוא שנקרא אורים היו בולטין מן האותיות הכתובות באבנים אותיות שיש בהם תשובה לשאלתו כשיצטרפו והיו מאירות כנגד עיניו מעורבות שלא כסדר וכשהיה חוזר ומכוין בחלק השני מאותיות השם ההוא שנקרא תומים היו מצטרפות האותיות כסדר ונעשה מהם תיבות ומפני זה היה צריך שיהא באבנים כל האלפא ביתא. והיינו דאמרינן בשמעתין כיצד נעשית ר"י אמר בולטות ר"ל אמר מצטרפות ומר אמר חדא ומ"א ולא פליגי. ויש מחלוקת בין המפרשים ז"ל כיצד היו האותיות כתובות בשתי אבני שוהם כי רש"י ז"ל פי' שהיו כתובין על האבן הראשון ראובן שמעון לוי יהודה דן נפתלי שזה סדר תולדותן. ועל האבן השנית לצד שמאל גד אשר יששכר זבלן יוסף בנימין הרי היו כ"ה אותיות בכל אחת והיה כותב יהוסף מלא כדי שיהא כ"ה אותיות. והרמב"ם ז"ל כתב שהיו כתובין בזה בשתי האבנים

ראובן	שמעון
לוי	יהודה
יששכר	זבולן
נפתלי	דן
גד	אשר
יהוסף	בנימן

(חיים מדבר עיין להר"ב שמע שלמה פ' תצוה שכתב שנפל ט"ס בדפוס וצ"ל באבן הימנית דן במקום נפתלי ובאבן השמאלי' נפתלי והסכי' עמו הרב בעל שכנה"ג בהגהותיו על הרמב"ם פ"ט מה' כלי המקדש יע"ש ולא משמ' הכי מדברי הריטב"א אלו ועיין להר"ב גט פשוט דף קי"ט ובהקדמת ספר נחלת שבעה)

ולכך לא נאמר עשיה באורים ותומים כמו שנאמר בשאר עבודת המשכן אלא שנאמר בהן לשון נתינה ונתת אל חשן המשפט את האורים וגו'. וכתיב ויתן אל החשן את האורים ואת התומים לפי שלא היו מעשה אדם אלא מעשה אלקים שנמסרו למשה כתובין ונצטוו ליתנם בכלי החשן. ולפי' חסרו בבית שני כדאי' בפ"ק. ומיהו אין אורים ותומים מעכבין בבגדי כהונה לענין עבודה שהרי בית שני לא היו שם אורים ותומים והיו שם בגדי כ"ג והיינו דמתני' לא אדכר אורים ותומים במה שכ"ג משמש. אלא דקתני מוסיף עליו כ"ג חושן ואפוד ומעיל וציץ והדר קתני ובהם נשאלים באורים ותומים **והא** לא כתיב בהו צד"י. פי' בשמות השבטים דאבן בעינן שיהא שם כל הא"ב והכי נמי מצי למפרך והא לא כתיב ח' ולא קו"ף אלא דחדא מינייהו נקטינן. ובירושלמי הכי בעו לה והא לא כתיב חצ"ק ומשני אברהם יצחק ויעקב כתיב שם. **כל** כהן שיש בו רוח הקדש כו'. ומה שמצינו בשמואל הרמתי שהיה חגור אפוד בד ולא היה אלא לוי כתוב בתוספות שזהו להראות כי הגיע זה למעלת כהן גדול בדבר הנוטה לרוח הקדש כמעשה האפוד:

הדרן עלך בא לו כהן גדול

פרק ח' יום הכפורים אסור באכילה ובשתיה. פי' אסור מן התורה באכילה ושתיה ואפילו פחות מכשיעור דהלכתא כר"י דאמר חצי שיעור אסור מן התורה אבל אין בהם כרת אלא בכשיעור המפורש בסופא וכדאיתא בברייתא. ורחיצה וסיכה ונעילת הסנדל ותשמיש המטה אינם אסורים אלא מדרבנן ולפי' אין בהם כרת כדאי' בברייתא: ואע"ג דאמרי' בגמרא חמשה עינויין כתיבי אסמכת' דרבנן הוא ותדע שהרי הקלו ברחיצה לעבור במים משום נטורי פירי. ואמרו המלך והכלה ירחצו את

פניהם

פניהם והתירו נעילת הסנדל משום צנה לחיה. ובסיכה התירו בשיש לו חטטין בראשו להיות סך כדרכו דכיון דאיסורא דרבנן בעלמא הוא משלך נתנו לך:

וברחיצה אסיק' בגמר' דרחיצה אסורה בין בחמין בין בצונן ואסור לרחוץ מקצת גופו ככל גופו. ובסיכה אמרו בירושלמי בין סיכה של תענוג בין סיכה שאינה של תענוג. ומיהו אם היו לו חטטין סך כדרכו כיון דלרפואה קא מיכוין:

המלך והכלה ירחצו את פניהם בגמרא מפרש דכל שלשים יום לנשואיה נקראת כלה:

והחיה תנעול את הסנדל פי' ודוקא נעילת הסנדל התירו לה מפני שהצנה קשה לה אבל בשאר ענויין דינה כדין שאר הנשים. ומיהו לענין לחלל עליה את השבת אמרו בפר' ר' אליעזר חיה שלשה שבעה ושלשים וה"ה לענין תענית יוה"כ דכל ג' ימים אפי' אמרה איני צריכה מאכילין אותה ומשלשה ועד שבעה אם אמרה צריכה אני מאכלין ומשבעה ואילך דינה כשאר כל הנשים אלא *שלא תנעול את הסנדל כל ל' יום וכ"כ הרמב"ן

וחכמים אוסרי' גרסינן בירושל' הוינן סברין מימר אסופא פליגי רבנן ואשכחן תנא תני אכלהו והלכה כדברי חכמי' בכולם. והרמב"ם דפסק כרבי אליעזר משום דבגמרא שקלי' וטרי' אליבא דידיה בטעמא דחיה וכמה היא כלה אבל כל הגאו' ז"ל פוסקי' כרבנן וכן עיקר:

(חייס מדבר. אי לאו דמסתפינא הו"א שט"א יש כאן וצ"ל שתנעול את הסנדל וכמו שכתבו כל הפוסקים כר"א וכן דעת הרמב"ן לענין אבלות בס' תורת האד' יע"ש וליכא למימר דאזיל לטעמיה דס"ל דהלכה כרבנן דאסרי כדלקמן שהרי במלתיה דר"א קאי כמבואר)

האוכל ככותבת הגסה פי' דאע"ג דכל שיעורי אכילה של תורה בכזית מתוך שסינה הכתוב במשמעו דאפקיה בלשון עינוי שנו חכמים בשיעורו וכדאיתא בגמרא ועיקרא דמלתא דשיעורין הל"מ:

חשותה מלא לוגמיו חייב ואסיקנא דכל שיסלקנו לצד אחד ויראה כמלוא לוגמיו חייב ירושלמי תני מלא לוגמיו שאמרו כל חד וחד כדידיה דבדידיה מיתבא דעתיה בלאו דידיה לא מיתבא דעתיה. תמן תנינן הכל כפי מה שהוא אדם מלא קומצו מנחה. מלא חפניו קטורת מלא לוגמיו ביה"כ:

כל האוכלין מצטרפין לככותבת פי' בשאכל כשיעור בכדי אכילת פרס דאי לאו אינו אלא כאוכל חצי שיעור. גרסינן בתוספת' אכל וחזר ואכל אם יש מתחלת אכילה ראשונה עד סוף אכילה אחרונה בכדי אכילת פרס מצטרפין ואם לאו אין מצטרפין. שתה וחזר ושתה אם יש מתחלת שתיה ראשונה עד סוף שתיה אחרונה כדי שתיית רביעית מצטרפין ואם לאו אין מצטרפין:

גמרא אלא למ"ד מותר מאי איכא למימר פי' דקס"ד דלדידיה אפילו' מדרבנן מותר והא דקאמר מן התורה אגב רבי יוחנן נקטיה והיינו דפרכינן בסמוך אי הכי לא ליחייב עליה קרבן שבועה פי' אם איתא דחצי שיעור אסור מן התורה לא תיחול עליה שבועה דהא מושבע מהר סיני הוא משום לא תסור וכן פי' רש"י ז"ל. ואסיקנא דאע"ג דמדרבנן אסור כיון דמדאורייתא שרי חיילא עליה שבועה בר משבועת העדות דרחמנא אמר אם לא יגיד דבר הגדה חייב שאינו בר הגדה פטור. והאי מסקנא אע"ג דאליבא דריש לקיש איתמרא הלכתא היא למימרא דחיילא שבועת ביטוי על אסורין דרבנן:

ואיתמר עלה רב ושמואל וכו'. כבר מפורשת במקומה במסכת שבועות בס"ד:

דף ע"ד ע"א אם לא יגיד ונשא עונו. פי' גזירת הכתוב הוא דכל דלא מהניא הגדתו לא מחייב. לא שנא דאורייתא' לא שנא דרבנן ודכותה במקדש באיסורי הנאה דרבנן אינה מקודשת כלל דכי יקח בשוה פרוטה אמר רחמנא וכדפרים' בדוכתיה בס"ד:

כיון דחזי לאיצטרופי איסורא אכיל. ואע"ג דר"י מכל חלב נפקא ליה כדאיתא בסמוך. ומפרשי' לדידיה טעמא דקרא:

ת"ל כל חלב וא"ת גבי כרת כתיב כי כל אוכל חלב הא כבר פירשה רש"י ז"ל דההוא כל לאו אחלב קאי אלא על האוכל והוי יודע דלר"י לא מרבי' ליה קרא אלא לאיסורא אבל אין לוקין עליו. דהא ר' שמעון הוא דאית ליה כל שהוא למכות ורבנן פליגי עליה ור"י כרבנן סבי' ליה. דאי פליגי ר"ל ור"י בפלוגתא דר"ש ורבנן הוה מפרש לה תלמודא. ועוד בפרק גיד הנשה בעי ר' יוחנן שיעור שלם למלקות דקאמר התם גבי אבר מן החי חלקו מבחוץ פטור חלקו מבפנים חייב הרי נהנה גרונו בכזית. ועוד הא איהו דאמ' כל איסורין שבתורה אין היתר מצטרף לאיסור חוץ מאיסורי נזיר. ואם אית' דכל שהוא למלקות למה לי צירוף אלא ודאי כדאמרן. וכן פי' ר"י ז"ל:

מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא. וא"ת א"כ כל חלב למאי אתא. וי"ל דמוקמי' ליה לשום דרשא אחריתי:

ע"ב כוי בריה בפני עצמה היא. פי' ולא חשיב ספיק' אלא שגזירת הכתוב שיהא דינה כבהמה לענין זה:

ונגמר מאם תענה את בנותי. פי' דההוא נמי עינוי באזהרת שמים שנכנס בו לברית אלהים שלא יענה אותם דומיא דעינוי יום הכפורים שהוזהרנו בידי שמים:

דף ע"ה ע"ב מלמד שנצטוה משה על הושט ועל הקנה ועל רוב וכו'. כבר מפורש' במקומה בס"ד ומאי דקשיא עלה מההיא דמדיר את בנו בנזיר. **ודילמא** דאכילה על ידי אנגרון. פי' דלא חשיבא אלא אכילה כשלקא גופיה דאמר רבא אנגריון מיא דסלקא וכו' לברורי בעלמא נקיט לה. ולא היה צריך לה ודכותה בתלמודא:

דף ע"ו אלא יליף לה שכר שכר מנזיר. וא"ת אדרבה נילף שכר שכר משתויי יין. י"ל דהא דמיירי לעיכויי להההיא דמעשר דמיא טפי דאלו ההיא דשתויי יין ולהבדיל ולהורות אמר רחמנ'. ומה לי יין או דבלה קעילית. וי"מ דמאן דיליף שכר שכר מנזיר לית ליה ההיא דדבילה קעילית ותנא דדבילה קעילית לא יליף שכר שכר מנזיר דאי הוה גמיר גזרה שוה הוה דריש לה בכל דוכתא. והראיה מדאמרי' בפ"ק דנזיר ר"ש אומר אינו נזיר עד שידור מכולן וכו'. ושקלי' וטרי' עלה ואמרי' דר"ש יליף שכר שכר מנזיר ולאפוקי מדתני' אכל דבילה קעילית חייב וכו' ואמאי לימ' דיליף לה לענין מעשר בלחוד ולא ליתי לאפוקי מהאי בריתא אלא ודאי ש"מ דמאן דיליף מנזיר לכל דוכתא יליף לה. וא"ת א"כ לההוא תנא דדבילה קעילית מנא ליה דשתיה בכלל אכילה לענין יוה"ך. וי"ל דאתיא ליה מסברא כדאמרי' במס' שבועות דאמר ליה איניש לחבריה תא נטעום ואזלי ואכלו ושתו. וזו שיטת ה"ר אלחנן ז"ל:

והא כתיב ותירוש ינובב בתולות. פי' לשון ינובב ניב שפתים כענין שאמרו נכנס יין יצא סוד ואלו מיני מתיקה אין מנובבין בתולות:

גרש"י ז"ל נהמא חמימא דחיטי דכייתא ופי' ז"ל דמתרגמי' את בגדי עשו החמודות דכייתא והיינו לחם חמודות. וי"ג נהמא חמימ' אדחיטי בזיתי ולחם חמודות דרשי' לשון חימום כדאמרי' נחמרו בני מעיה והוא כמו נחמדו:

אעפ"י שאין ראיה לדבר זכר לדבר. תימה למה אינה ראיה ואי משום דהא מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא הא כמה מילי דרבנן בתלמודא דסמכינהו אקרא ולא אמרי' הכי. וי"ל לפי שאין הכתוב מדבר בענין שתייה וסיכה אלא שעושה משל לקללה הנכנסת בקרבם של רשעים כדכתי' לעיל מיניה ותאהב קללה ותבואהו ואין להביא ראיה מפסוק שנא' בדרך משל. ובתוס' פירשו דמשום דאיכא למי' איפכא כדרב זוטרא קאמר תנא שאין זו ראייה אלא זכר. ולא נהיר וכבר כתבנו במסכת נדה ובמס' שבת משמו של ר"ת ז"ל שאין סיכה כשתיה בשום איסור אחר אלא בתרומה דאמ' רחמנא וגם לרבות את הסך. והכא לענין יוה"ך מדרבנן בעלמא אבל לא בשום איסור אחר שאין בו איסור הנאה ולפיכך מותר לסוך בשומן של חזיר או נבילה וכיוצא בהם:

דף ע"ז ע"א פתח גבריאל ואמר שוא לכם

משכימי

מסכימי קוס. פרש"י ז"ל שוא לכם בעלי אומניות המשכימים ומאחרים במלאכתם וטורחין כל היום ואוכלין לחמם בעמל וביגיעה כן יתן הזן את העולם מזונות ופרנסה לידידו שינה למי שמנדד שינה בשבילו. ותימה מה ענין זה בכאן. לכך פר"י ז"ל שוא לכם אומות העולם שאתם רוצים לשעבד בישראל שהם משכימים ומעריבים לעסוק בתורה ומנדדין שינה מעיניהם. ועוד יש לפרש שאמר גבריאל לפי הענין שוא לכם השרים המשכימין ומעריבין לקטרג על ישראל. ולהיות לו קטיגורין ואתם חושבין שיקיים הב"ה ויתן כן למנדדין שינה מעיניהם לעסוק בתורה:

ע"ב גרש"י ז"ל ואימא אידי ואידי מצרות חד לצרות דידיה וחד לצרות דעלמא דומיא דאם תקח מי כתיב אם תקח ואם תענה אם תענה ואם תקח כתיב. ופירש"י ז"ל ודי' אידי ואידי מצרות חד לצרות דידיה דהיינו בלהה וזלפה וחד לצרות דאתיין ליה לבתר הכי מעלמא והכי משתברא למימר דהאי אם תענה דומיא דאם תקח ופרקי' מי כתי' אם תקח ואם תענה צרות דעלמא קשות מן הראשונות ובריש' הוה ליה לאשבועיה מצרות דעלמא והדר הוה ליה לאשבועיה מצרות דידיה דלא משתעי איניש הכי להזהירו על הקל תחל' ואחר כן על הקשה ויש בספרים גרסא אחרת ואינה נכונה:

שעינה מביאות אחרות יש שפירשו שבא עליה שלא כדרכה אבל תשמיש כדרכה אינו עינוי. ורש"י ז"ל פי' מלשון עינוי הדין כי אחר ששכב עמה והבעיר בה יצר הרע היתה מתאוה לו ולא בא עליה בימים שעמדה עמו והראשון יותר נכון. וא"ת ודילמא עינוי דהכא בביאה שלא כדרכה. הא ליתא דמסתמא לא משתעי קרא דיוה"ך בביאה שלא כדרכה דלא שכיחא. וכל משא ומתן שבשמועה זו אינה אלא להגדיל תורה ולהאדיר דהא איסור תשמיש המטה אינו אלא מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא:

ואם היה מלוכלך בטיט ובצואה רוחץ כדרכו ואינו חושש וכן הנפנה לנקביו רוחץ כדרכו שאין לכלוך גדול מזה וכ"ש אם רוצה לעסוק בתורה או בתפלה שהוא מותר שהרי להקביל פני רבו התירו לעבור במים עד צוארו וכ"ש להקביל פני שכינה וכן הסכימו בתוספות והרמב"ן ז"ל. ואין להרהר בדבר ומה שאמרו לקמן במטפחת של רבי יהושע ולמאן דאמר מקנח בה פניו התם להסיר לכלוך שבעיניו ולמאן דגרים מקנח בה פניו ידיו ורגליו היינו באין ידיו ורגליו מלוכלכות ואינו יוצא מבית הכסא אלא שרוצה לקררם ויש בזה להרמב"ם ז"ל דברים שאינם מחוורי':

שלא רצה להאכיל בידו אחת. יש שפירשו שהיה חושש שמא יגע בלחם בידו האחרת ולפיכך גזרו עליו והתירו לו לרחוץ שתי ידיו ולישנא דגזרו עליו לא דייק להאי פרושא. אלא הנכון שהיה חולק על דברי חכמים וסבור שאסור' לרחוץ להאכיל לתינוק וגזרו עליו כנגד המשחיתים שיטול ויאכיל בשתי ידיו:

משום שבתא. פרש"י ז"ל שרוח רעה שורה על הלחם הנלקח בידים שלא נטלם שחרית ושם השד שבתא ולפי' זה כל שנטל ידיו שחרית ובא להאכיל אינו צריך נטילת ידים. ור"ת ז"ל הקשה שאותה רוח רעה בת מלך שמה כדאיתא בפרק שמונה שרצים ועוד דהכא סתמא איירי ואפילו בחצי היום לכך נראה לו כפי' הערוך דשבתא היא רוח רעה ששורה על התינוק וחונקת אותו כשמאכילין אותו בלא נטילת ידים. ובזמן הזה אין נזהרין בו שאין רוח רעה ההיא מצויה בינינו ש"ל:

עובר במים עד צואריו ואינו חושש והא דלא חיישי' שמא יבא לידי סחיטה כדחיישי' בפרק אלו קשרים גבי מי שפגע באמת המים. פי' ר"י ז"ל דלאו משום דהוי לדבר מצוה דהא בסמוך שרינן לנטורי פירי למעבד הכי אלא טעמא דהכא כיון שלא התרת לו אלא על ידי מלבוש זכור הוא וכדאמרי' בפ"ב דבילה גבי נדה הטובלות בבגדה. ומשום שריתו של בגד זהו כבוסו שאמרו בפר' דם חטאת ליכא בכיוצא בזה שאין בו לכלוך וכדפרשי' התם ובמסכת שבת בס"ד: שומרי פירות עוברין עד צוארן ואינם חוששין פי' דאע"ג דבעלמא לא דחיי איסורא דרבנן משום ממונא שאני הכא דכיון דאין

איסור

איסור זה אלא משום הנאה וזה עובר דרך מלבוש ואינו מכוין ליהנות מוכחא מילתא דלא להנאה עביד **ובלבד** שלא יוציא ידיו מתחת חפת חלוקו פרש"י ז"ל שלא יגביה שולי חלוקו על זרועו שאינו נראה כמלבוש אלא כנושא על כתפו שחייב חטאת עכ"ל. ולפי' זה אפילו ההולך חוץ לנהר אסור להוציא ידו מתחת חפת חלוקו משום משוי והכא נקט לה תלמודא משום דאורחא למעבד הכי בחול. ובתוס' פירשו שאין הטעם אלא שלא יראה כמי שמתהנה מן המים וגם שיהא זכור שלא יבא לידי סחיטה כלל. ואעפ"כ ראוי לחוש לדברי רש"י ז"ל:

דף ע"ח ג"ה התינא יום הכפורים דליכא מנעל שבת דאיכא מנעל מאי. פי' רש"י ז"ל מוחק אותו דלא אשכחן מאן דשרי הכי בשבת כי הכא דכימא האי לישנא אלא ה"ג שבת דאיכא מנעל מאי. וזה הוא ששואל הש"ם וכך אפשר לפרש לגרסת הספרי' דגרסי לשון זר והרבה יש בתלמוד לשונות זרים שאינם לפי סדר התלמוד. **סנדל** מאי פי' לפי שהסנדל אינו יכול להדקו ברגליו כמו המנעל ודילמא נפיק ואתי לאתויי ד' אמות ברשות הרבים: ע"כ נמצא מדברי הרב ז"ל במסכת זו:

תושלב"ע




3 1761 07285658 6

